DRUK NR 139/2019

ŁÓDŹ | 2018

RAPORT O STANIE MIASTA

URZĄD MIASTA ŁODZI | DEPARTAMENT ARCHITEKTURY I ROZWOJU | BIURO STRATEGII MIASTA

STAN NA 31 GRUDNIA 2018 R.

ZGODNIE Z ART. 28 AA. USTAWY O SAMORZĄDZIE GMINNYM

SPIS TREŚCI

REALIZACJA WIZJI MIASTA 3

FILAR: GOSPODARKA I INFRASTRUKTURA 9

1. NOWE CENTRUM ŁODZI 9
2. FUNKCJONALNA METROPOLIA ŁÓDZKA W PEŁNI WYKORZYSTUJĄCA POŁOŻENIE W CENTRUM EUROPY I KRAJU 13
3. ŁÓDŹ PRZEDSIĘBIORCZA, KREATYWNA I INNOWACYJNA 15

FILAR: SPOŁECZEŃSTWO I KULTURA 24

1. MIASTO – DOBRO WSPÓLNE 24
   INFORMACJA DOTYCZĄCA REALIZACJI ZADAŃ Z BUDŻETU OBYWATELSKIEGO 24
2. KULTURA U PODSTAW 41
3. ŁÓDŹ UCZĄCA SIĘ 57

FILAR: PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO 68

1. REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA 68
2. ZIELONA, UPORZĄDKOWANA ŁÓDŹ 76
3. MIASTO ZRÓWNOWAŻONEJ KOMUNIKACJI 85
4. MIASTO BEZPIECZNE 89

FUNDAMENT 92

INFORMACJA NA TEMAT REALIZACJI UCHWAŁ RADY MIEJSKIEJ W ŁODZI 97

SPIS TABEL 98

SPIS RYSUNKÓW 98

REALIZACJA WIZJI MIASTA

Przyjazne, twórcze i dynamiczne miasto zrównoważonego rozwoju o konkurencyjnych warunkach życia, pracy i inwestowania, wykorzystujące historyczny, infrastrukturalny i kreatywny potencjał.

Podstawowym uwarunkowaniem rozwoju każdego miasta jest jego potencjał demograficzny, czy też szerzej rzecz ujmując, kapitał społeczny. W znacznym stopniu jego zmiany zależą od długookresowych, cywilizacyjnych trendów demograficznych, które mogą być tylko nieznacznie modyfikowane przez globalną, centralnie prowadzoną politykę ludnościową kraju.
Zmiany demograficzne w Łodzi w pełni wpisują się w te prawidłowości. Następuje powolne, choć systematyczne zmniejszanie się liczby mieszkańców - przeciętnie 0,8% rocznie, czyli można uznać je za umiarkowane i nie mające znaczącego wpływu na bieżący potencjał rozwojowy miasta. Od lat główną przyczyną zmniejszania się liczby łodzian jest ubytek naturalny (80%). Jednocześnie od kilku lat, w grupie wiekowej 20-29 lat obserwujemy dodatnie saldo migracji, co stanowi dobry prognostyk na przyszłość. Również napływ imigracyjny może zahamować depopulację Łodzi. W ciągu ostatnich lat zwiększa się liczba cudzoziemców podejmujących pracę w naszym mieście. W przeważającej części są to Ukraińcy, wykonujący już nie tylko proste prace, ale także specjalistyczne w przemyśle i nowoczesnych usługach. Szacuje się, że już ponad 85 tys. Ukraińców pracuje w aglomeracji łódzkiej.
Według stanu na dzień 31.12.2018 r. Łódź liczyła 685,3 tys. mieszkańców i stanowiła 27,8% populacji województwa łódzkiego. W ciągu roku liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o 2,7 tys. osób, tj. o 0,4%. Łódź jest obecnie trzecim, po Warszawie i Krakowie, miastem w Polsce pod względem liczby mieszkańców.

Od 2012 r. Urząd Miasta Łodzi konsekwentnie wdraża „Strategię Zintegrowanego Rozwoju Łodzi 2020+" (SZRŁ) usprawniając zarządzanie miastem, co powoduje wzrost liczby miejsc pracy a także poprawę wizerunku miasta. Wszystkie cele SZRŁ są realizowane przez polityki sektorowe i programy operacyjne, opisane w poszczególnych filarach Raportu.

Liczba pracujących w sektorze łódzkich przedsiębiorstw w końcu grudnia 2018 r. wyniosła 144,9 tys. i w ciągu roku wzrosła o 5,0%, wobec wzrostu o 2,4% w całym województwie łódzkim. Udział pracujących w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w Łodzi wśród ogółu pracowników sektora przedsiębiorstw w województwie wzrósł o 0,9 p. proc., do poziomu 38,8%. Pracujący w przemyśle stanowili 35,1% ogółu pracujących, a w handlu i naprawie pojazdów samochodowych – 28,2 %. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 132,9 tys. osób, co oznacza wzrost o 4,6% w porównaniu z 2017 r.
Największy wzrost zatrudnienia w skali roku odnotowano w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (o 13,5%), zakwaterowanie i gastronomia (o 13,2%) oraz informacja i komunikacja (o 11,7%). Spadek zatrudnienia nastąpił w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (o 4,9%) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 2,8%).

RYS. 1 | **PRZECIĘTNE ZATRUDNIENIE W SEKTORZE PRZEDSIĘBIORSTW WEDŁUG SEKCJI PKD 2007 W OKRESIE STYCZEŃ - GRUDZIEŃ 2018 R.**

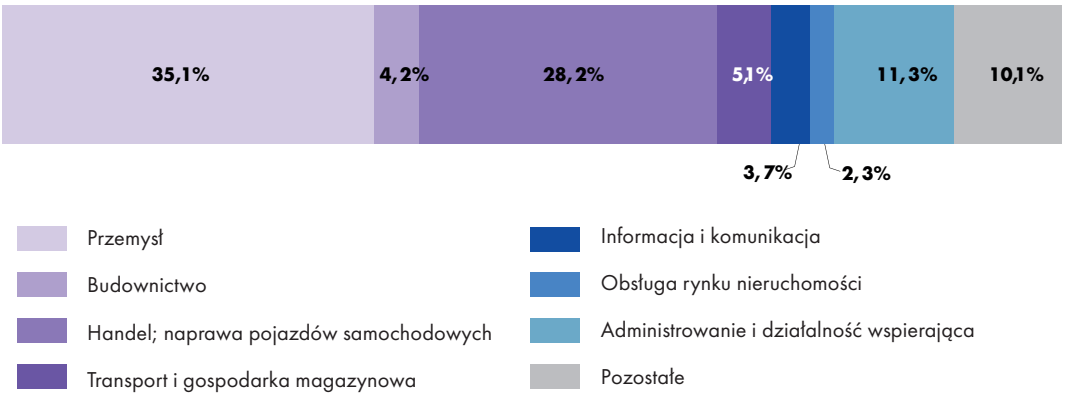

Źródło: Sytuacja społeczno – gospodarcza Łodzi 2018 r., Urząd Statystyczny w Łodzi.

W 2018 r. w Łodzi działało 10,4 tys. firm zarejestrowanych w KRS (spółki prawa handlowego), w tym 1,34 tys. z udziałem kapitału zagranicznego, oraz około 55,7 tys. firm w postaci indywidualnej działalności gospodarczej i spółek cywilnych.

RYS. 2 | **STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ W REJESTRZE REGON. STAN W DNIU 31 XII 2018 R. WEDŁUG SEKCJI PKD 2007**

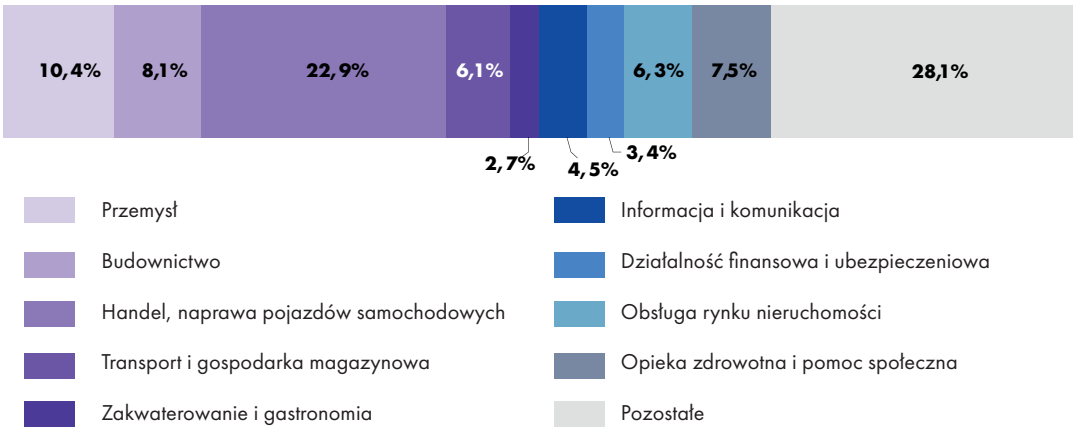

Źródło: Sytuacja społeczno – gospodarcza Łodzi 2018 r., Wyd. Urząd Statystyczny w Łodzi.

W omawianym okresie działalność rozpoczęło 3,95 tys. nowych firm (indywidualne działalności gospodarcze i s.c.) oraz 1,27 tys. podmiotów zarejestrowanych w KRS (Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej, Baza Danych za 2018 r.).

Łódź jest jednym z najlepiej skomunikowanych miast Polski. Decyduje o tym zarówno dostępność do sieci dróg kołowych, w nieco mniejszym stopniu do systemu kolejowego, jak i możliwość wykorzystywania komunikacji lotniczej.
Położenie Łodzi w centrum Polski jest atutem miasta z punktu widzenia włączenia go do Transeuropejskiej Sieci Transportowej, łączącej państwa członkowskie Unii Europejskiej. Spośród dziesięciu głównych korytarzy sieci TEN -T (Trans-European Network - Transport) przez Polskę przebiegają 2 krzyżujące się w pobliżu Łodzi korytarze sieci bazowej:

- Korytarz Bałtyk-Adriatyk prowadzący z polskich portów Gdańsk i Gdynia oraz ze Szczecina i Świnoujścia dalej przez Czechy lub Słowację i przez wschodnią Austrię do słoweńskiego portu Koper oraz do włoskich portów w Trieście, Wenecji i Rawennie. Obejmuje on trasy kolejowe, drogowe, porty lotnicze oraz terminale kolejowo-drogowe.
- Korytarz Morze Północne-Bałtyk rozciągający się od portów Morza Północnego - w Antwerpii, Rotterdamie, Amsterdamie, Bremie i Hamburgu - przez Polskę (Poznań, Łódź, Warszawa) do granicy białoruskiej i do portów państw bałtyckich w Kłajpedzie, Windawie, Rydze i Tallinnie, jak również do Helsinek. Obejmuje on trasy kolejowe, drogowe, porty lotnicze, terminale kolejowo-drogowe, śródlądową drogę wodną „Mittelland Kanal" oraz połączenia „autostrady morskiej" do Finlandii. Kluczowym projektem jest w tym kontekście „Rail Baltic(a)", prowadząca do Kowna, Rygi i Tallinna oraz Kolej Dużych Prędkości na odcinku Poznań – Łódź - Warszawa.

Dzięki dogodnemu położeniu w krajowej sieci dróg kołowych (bliskość skrzyżowania autostrad A1 i A2 oraz drogi ekspresowej S8), jednemu z największych w Polsce kolejowych terminali przeładunkowych (Łódź - Olechów) oraz lokalizacji międzynarodowego Portu Lotniczego im. Władysława Reymonta, Łódź i tereny z nią funkcjonalnie powiązane są szczególnie predysponowane do rozwoju funkcji transportowo-logistycznej.

Łódź to także miasto akademickie z siedzibami 22 uczelni wyższych. W roku akademickim 2017/2018 kształciło się tu 72 tys. studentów (19,3 tys. absolwentów). Systematycznie wzrasta liczba studentów zagranicznych – aktualnie to ok. 5 tys. osób z prawie 100 różnych krajów, m.in. Ukrainy i Białorusi a także Chin, Indii, Kirgistanu czy Malezji. W mieście działa 6 wyższych uczelni państwowych – Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Medyczny, Politechnika

łódzka, Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów, Akademia Sztuk Pięknych im. W. Strzemińskiego (z jedyną w kraju Katedrą Ubioru) oraz Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera. Łódzka Szkoła Filmowa jest wymieniana w rankingach „The Hollywood Reporter – The Top 15 International Film School". Łódź akademicka charakteryzuje się dużą koncentracją szkół o profilu artystycznym oraz kierunków kształcenia związanych ze specjalizacjami: ekonomia, rachunkowość i finanse, logistyka, architektura, budownictwo, informatyka, włókiennictwo, przemysł odzieżowy. Uniwersytet Medyczny w Łodzi posiada jedyny w Polsce kierunek kształcący oficerów lekarzy dla wojskowej służby zdrowia. Politechnika Łódzka posiada unikatowe Włókiennictwo połączone z przemysłem mody. Łódzkie uczelnie to także znaczący i stali pracodawcy na łódzkim rynku pracy, a studenci przybywający do miasta na okres studiów to społeczność wzmacniająca lokalny popyt na rynku dóbr i usług konsumpcyjnych.

Według Rankingu Szkół Wyższych - Perspektywy 2018, w podziale branżowym, Politechnika Łódzka i Uniwersytet Łódzki uplasowały się na 6 pozycji, a Uniwersytet Medyczny w Łodzi zajął 5 miejsce.

Dzięki centralnemu położeniu, bogatemu zapleczu akademickiemu, konkurencyjnym kosztom prowadzenia działalności, dobrze wykształconej kadrze oraz dobremu klimatowi gospodarczemu, Łódź stała się jednym z największych centrów biznesowych w Polsce. Dynamicznie rozwijają się priorytetowe dla Miasta branże - centra usług biznesowych (BPO, IT oraz R&D), logistyka, produkcja AGD, przemysł elektroniczny, a także biotechnologia, produkcja gier komputerowych oraz nowoczesne włókiennictwo. Miasto systematycznie doskonali ofertę inwestycyjną, m.in. zwolnienia od podatku od nieruchomości czy działania promujące markę firmy wśród potencjalnych pracowników – od lat funkcjonujący program „Młodzi w Łodzi".

Od kilku lat najdynamiczniej rozwija się w Łodzi sektor nowoczesnych usług dla biznesu, zatrudniający już ponad 22 tys. osób. Niezmiennie na czele firm o największym poziomie wzrostu znajdują się firmy Infosys, Fujitsu i Nordea. W ostatnim czasie pojawiło się kilka nowych firm specjalizujących się w robotyzacji, m.in. Digital Teammates, Digital Workforce czy Enigma Pattern.

Atrakcyjność Łodzi zwiększają realizowane inwestycje infrastrukturalne. W 2018 r. kontynuowana była unikatowa na skalę europejską inwestycja publiczna - budowa Nowego Centrum Łodzi (NCŁ) z funkcjami publiczno-kulturalnymi, komercyjnymi i transportowymi. Kluczowym elementem NCŁ jest podziemny dworzec kolejowy wraz z planowanym tunelem średnicowym, dający możliwość dalekobieżnych połączeń kolejowych, jak i połączeń

Budynek Wydziału Prawa i Administracji UŁ

dla komunikacji lokalnej. Infrastruktura wokół dworca uwzględnia potrzeby transportu publicznego, poprzez stworzenie multimodalnego węzła transportowego wraz z systemem dróg, komunikacji publicznej i parkingów.
W ramach projektów Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi w otoczeniu NCŁ prowadzone są działania budowlane (inwestycje infrastrukturalne miejskie oraz prywatne – biurowce, budynki mieszkaniowe i usługowe), dzięki którym okolica staje się bardziej reprezentacyjna a zamieszkiwanie w niej prestiżowe.

Tym, co wyróżnia Łódź na tle innych miast w Polsce, jest skala rewitalizacji strefy wielkomiejskiej (program „Mia100 Kamienic" oraz projekt rewitalizacji obszarowej kwartałów śródmiejskich). W lipcu 2018 r. Rada Miejska przyjęła aktualizację „Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi 2026+" stanowiącego m.in. podstawę do ubiegania się o środki UE. Głównym celem prowadzonych prac jest podniesienie jakości i warunków życia mieszkańców Łodzi poprzez kompleksowy remont miejskich kamienic, powstałych na przełomie XIX i XX wieku i aktywizację społeczno-ekonomiczną mieszkańców. Ważnym czynnikiem jest również poprawa estetyki przestrzeni miejskiej w centrum, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez likwidację indywidualnych źródeł ogrzewania oraz podniesienie atrakcyjności centralnego obszaru Łodzi dla inwestorów i zwiększenie ruchu turystycznego.

Rok 2018 był kolejnym, w którym Łódź kontynuowała akcję wymiany pieców, przyłączanie do sieci cieplnej i gazowej oraz termomodernizację szkół i przedszkoli. Łącznie w tym roku zmodernizowano 31 placówek oświatowych oraz podpisano 600 umów w ramach drugiej edycji miejskiego programu wymiany źródeł ciepła. Ponadto Miasto rozpoczęło współpracę z Politechniką Łódzką zakupując specjalistyczny dron. Urządzenie zweryfikuje skuteczność działań antysmogowych podejmowanych przez władze miejskie.

Miasto, które chce odnieść długookresowy sukces gospodarczy, musi umieć stworzyć mieszkańcom dobre warunki życia. Wysoka jakość życia powoduje, że ludzie chętnie decydują się mieszkać i pracować w takim mieście a inwestorzy chętniej podejmują decyzję o ulokowaniu tam swojej działalności.
Urząd Miasta od 2012 r. prowadzi cykliczne badania jakości życia w Łodzi. Badania realizowane są techniką standaryzowanego wywiadu face to face, na próbie dobranej w sposób losowo-kwotowy, liczącej 800 mieszkańców Łodzi powyżej 18 roku życia.

RYS. 3 | **OGÓLNA OCENA ŁODZI**

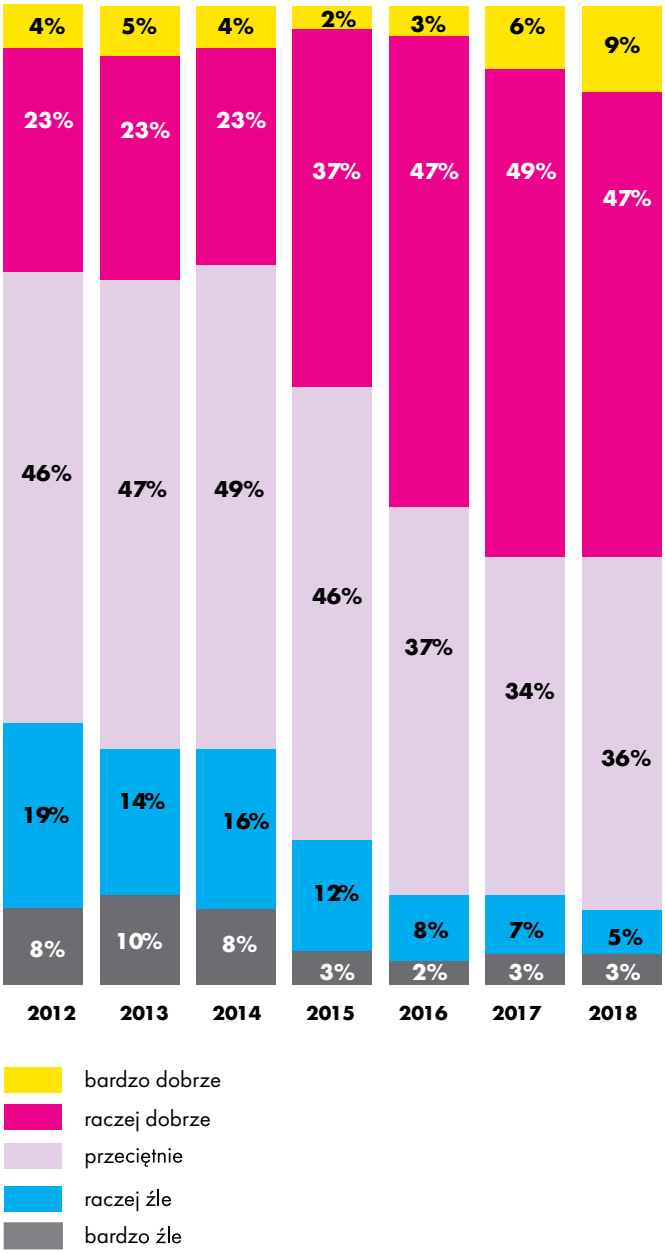

Źródło: „Badania opinii publicznej w zakresie oceny jakości życia w Łodzi oraz oczekiwań mieszkańców dotyczących budżetu Miasta", wykonawca: Media-tor Badania Rynku

Systematycznie rośnie ogólna ocena jakości życia w Łodzi. Liczba odpowiedzi pozytywnych na pytanie „Jak oceniasz Łódź jako miejsce do życia?", wzrosła z 27% do 56%. Jednocześnie liczba odpowiedzi negatywnych zmniejszyła się z 27% do 8%.
W 2012 r. 41% respondentów deklarowało chęć wyjazdu z Miasta, gdyby miało taką możliwość, a 49% chęć pozostania. Ten drugi wskaźnik przez cały okres badań

oscylował na tym samym poziomie, natomiast udział osób deklarujących chęć wyjazdu spadał systematycznie, aby w 2017 r. osiągnąć 29%. Jednak w roku 2018 znów wzrósł do 36%.
Łodzianie jako zalety mieszkania w naszym mieście najczęściej wymieniali: „dużo imprez, szeroka oferta kulturalna, wszędzie blisko, a także specyficzny klimat". Natomiast jako największe wady Łodzi wskazują „brud, zaśmiecone ulice, psie odchody na trawnikach, trudności w poruszaniu się po mieście, w tym korki na ulicach, brak obwodnicy, stare, zrujnowane kamienice". W latach poprzednich także brak miejsc pracy i wysokie bezrobocie.

W Łodzi działa 20 muzeów, w tym unikalne na skalę Europy Centralne Muzeum Włókiennictwa, jedyne w Polsce Muzeum Kinematografii, Planetarium EC1 wraz z Centrum Nauki i Techniki oraz Muzeum Sztuki. Planetarium EC1 otwarte w 2016 r. jest najnowocześniejszym w Polsce i jednym z najnowocześniejszych obiektów edukacyjnych w Europie. Muzeum Sztuki w Łodzi posiada najstarsze oraz jedne z najważniejszych zbiorów sztuki nowoczesnej i współczesnej w naszej części Europy dzieła, m.in. Pabla Picassa, Maxa Ernsta, Władysława Strzemińskiego, Katarzyny Kobro. Widzów w Łodzi zaprasza blisko 20 scen teatralnych, liczne galerie, kina, domy kultury i - druga pod względem wielkości w kraju - sieć miejskich bibliotek.

W 2018 r. Miasto zostało wybrane na organizatora tzw. zielonego Expo. Zgromadzenie Ogólne AIPH przyznało Łodzi prawa do organizacji Expo Horticultural w 2024 roku. Łódzka wystawa odbędzie się pod hasłem „Nature of the City - Natura miasta" i ma potrwać 5 miesięcy. Planowane jest zagospodarowanie 75 ha i połączenie szlakiem turystycznym parków miejskich.

Samorządy z Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (ŁOM) w 2014 r. zdecydowały się na sformalizowanie współpracy, powołując do życia stowarzyszenie. Organizacja wspiera budowę sieci wspólnych dla miast i gmin aglomeracji łódzkiej usług metropolitalnych, poprzez integrację działań w ramach metropolii łódzkiej. Stowarzyszenie daje potencjał do rozwoju więzi metropolitalnych i przygotowuje samorządy do realizacji wspólnych inwestycji, działa także jako Instytucja Pośrednicząca w ramach instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). ZIT ma za zadanie nie tyle dostarczyć środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, co przede wszystkim pozwolić na wypracowanie mechanizmu koordynacji terytorialnej w zakresie programowania i realizacji wspólnych działań.
Członkami Stowarzyszenia Łódzki Obszar Metropolitalny (SŁOM) w 2018 r. było 30 jednostek samorządu terytorialnego: miasto Łódź – lider i inicjator utworzenia Stowarzyszenia oraz gmina Andrespol, gmina Aleksandrów Łódzki, powiat brzeziński, gmina Brzeziny, gmina miasto Brzeziny, gmina Brójce, gmina Dmosin, gmina Dłutów, gmina Dobroń, gmina miasto Głowno, gmina Koluszki, gmina Konstantynów Łódzki, gmina Ksawerów, gmina Lutomiersk, powiat łódzki wschodni, Pabianicki, gmina Nowosolna, gmina miasto Ozorków, miasto Ozorków, gmina Pabianice, miasto Pabianice, powiat pabianicki, gmina Parzęczew, gmina Rogów, gmina Rzgów, gmina Stryków, gmina Tuszyn, gmina Zgierz, gmina miasto Zgierz, powiat zgierski.
W ramach ZIT Łódź realizuje projekty finansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego (RPO WŁ) oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ). W 2018 r. z RPO WŁ na terenie Miasta prowadzone były projekty związane z rewitalizacją (m.in. Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi - Projekty 2, 3, 5, 6, Zagospodarowanie obiektów pofabrycznych i kompleksu pałacowego Steinertów, Rewitalizacja przestrzeni miejskiej przy ul. Moniuszki 3, 5 i Tuwima 10), termomodernizacją (74 obiekty edukacyjne), kulturą (np. Rewitalizacja EC-1 Południowy- Wschód), usługami społecznymi i zdrowotnymi, włączeniem społecznym oraz wsparciem przedsiębiorczości. Do dofinansowania zostały zaakceptowane wnioski dotyczące m.in. zachowania zabytkowej infrastruktury Pałacu Scheiblera (Muzeum Kinematografii) oraz rewitalizacji Księżego Młyna. Z POIiŚ realizowany jest projekt Kompleksowy program integracji sieci niskoemisyjnego transportu publicznego w metropolii łódzkiej wraz z zakupem taboru do obsługi trasy W-Z oraz innych linii komunikacyjnych i modernizacją zajezdni tramwajowych w Łodzi (tzw. Tramwaj dla Łodzi).

Miasto zdobywa liczne nagrody i wyróżnienia oraz pozycjonowane jest w różnych rankingach. W VI edycji ogólnopolskiego rankingu Perły Samorządu Dziennika Gazety Prawnej w kategorii „Najlepszy samorząd" Łódź uzyskała 3 miejsce wśród miast powyżej 100 tys. mieszkańców, a w kategorii „Najlepszy włodarz" Prezydent Miasta uzyskała 5 miejsce.

W 2018 r. Łódź po raz pierwszy znalazła się na liście miast najważniejszych dla rozwoju gospodarczego świata w rankingu Wydziału Geografii Uniwersytetu w Loughborough (Wielka Brytania), uplasowana w ostatniej grupie na 674 pozycji. W tej samej kategorii znalazły się także Kraków i Katowice, a za Łodzią w rankingu są m.in. Bazylea, Jerozolima, Dortmund, Nowy Orlean, Bagdad i Nottingham. Spośród polskich miast najwyżej w zestawieniu znalazła się Warszawa (30), w rankingu jest też Poznań i Wrocław. Liderami notowania są Londyn i Nowy Jork. Ranking jest tworzony co dwa lata. W 2016 r. z polskich miast były w nim uwzględnione tylko Warszawa, Kraków i Poznań.

W rankingu wydawnictwa Lonely Planet - Best in Travel 2019 - w kategorii best value (czyli miejsc na każdą kieszeń) - Łódź znalazła się na drugim miejscu. W mieście doceniono przede wszystkim modernizację terenów dawnych fabryk w przestrzenie usługowe. Wśród obowiązkowych punktów na mapie miasta eksperci wymienili m.in.: Manufakturę i Dworzec Łódź Fabryczna. Jedną z atrakcji, z której powinni skorzystać zagraniczni turyści, jest też przejażdżka rikszą po ulicy Piotrkowskiej i zwiedzanie EC1. Lonely Planet w uzasadnieniu wspomniało też o łódzkich muralach na ścianach kamienic, magazynów czy fabryk, dających pole do popisu młodym artystom.

Miasto Łódź otrzymało nagrodę „Most Dynamically Developing City – Poland" 2018 przyznaną przez jury złożone z przedstawicieli biznesu oraz największych firm doradczych w ramach CEE Shared Services And Outsourcing Awards.

Fot. Centralne Muzeum Włókiennictwa, tzw. Biała Fabryka

FILAR: GOSPODARKA I INFRASTRUKTURA

Łódź otwarta na świat - wzrost poziomu życia mieszkańców Łodzi dzięki pełnemu gospodarczemu wykorzystaniu potencjału infrastrukturalnego związanego z centralnym położeniem na mapie regionu, Polski i Europy, a także z jej wiodącą rolą w aglomeracji łódzkiej.

1. Nowe Centrum Łodzi

Stworzenie służącego realizacji wizji nowoczesnego obszaru aktywności społecznej i gospodarczej o bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej.

Nowe Centrum Łodzi to obszar śródmieścia obejmujący 100 hektarów w sercu Miasta, ograniczony ulicami Narutowicza, Kopcińskiego, Tuwima i Piotrkowską.

RYS. 4 | **NOWE CENTRUM ŁODZI**

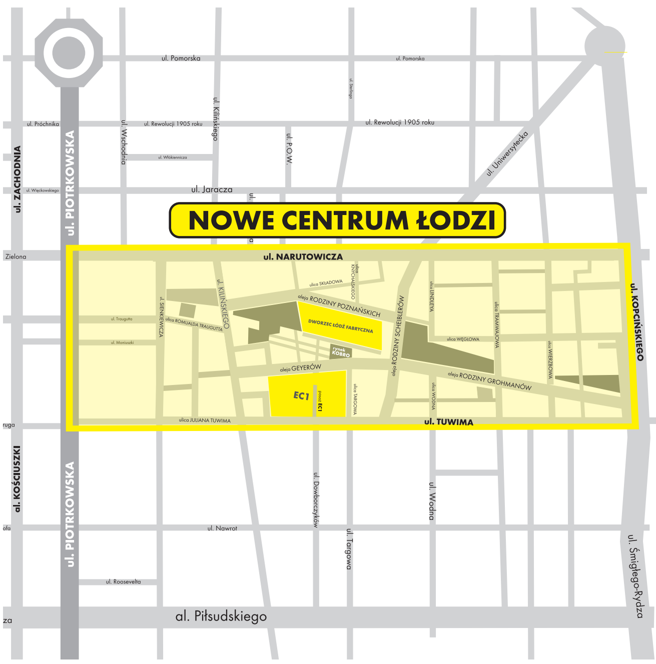

Źródło: Zarząd Nowego Centrum Łodzi.

Realizacja Programu Nowego Centrum Łodzi przebiega w oparciu o wytyczne wynikające z Master Planu:

- Wizja NCŁ - Nowe Centrum Łodzi to symbol miasta budzącego się do życia. Silne centrum, czerpiące najlepsze wzorce z bogatej historii i emanujące nowoczesnością. Dostępna, bezpieczna i atrakcyjna przestrzeń do prowadzenia biznesu, pracy, życia oraz spędzania wolnego czasu. Miejsce inspirujące do nowych pomysłów i pobudzające do działania. Otwarte na ludzi, przyjazne dla każdego.

- Cele strategiczne Programu NCŁ:

1| JAKOŚĆ ŻYCIA - Wzrost zaufania mieszkańców, turystów i środowiska biznesu do centrum miasta oraz stworzenie atrakcyjnego miejsca do życia i spotkań poprzez działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa oraz rozwój oferty komercyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej.
2| REWITALIZACJA - Rewitalizacja Nowego Centrum Łodzi jako impuls do przyspieszenia procesu odnowy Strefy Wielkomiejskiej oraz rozwoju miasta do wewnątrz.
3| TRANSPORT - Wdrożenie usprawnień infrastruktury komunikacyjnej oraz rozwiązań organizacji transportu zbiorowego i indywidualnego zwiększających dostępność śródmieścia oraz miasta w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i międzynarodowej.
4| Innowacje - Wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań wprowadzanych na obszarze Nowego Centrum Łodzi, stanowiącego inkubator dla nowych pomysłów i technologii, jako bodźca do rozwoju całej Łodzi.

W zakres Programu NCŁ wchodzi 35 projektów o łącznej wartości 2,6 mld zł. Do końca 2018 r. zostały zrealizowane 24 projekty, które w znaczącym stopniu wpływają na rozwój tego obszaru i Miasta.
W grudniu 2016 r. uruchomiono nowy dworzec Łódź Fabryczna - największy tego typu obiekt w Polsce. Istotnymi elementami przekształceń było przeniesienie infrastruktury kolejowej dworca pod ziemię oraz stworzenie nowoczesnych rozwiązań transportowych, które pozwoliły na optymalizację obsługi komunikacyjnej podróżnych. Dworzec stanowi istotną część węzła multimodalnego, łączącego kolej aglomeracyjną i międzymiastową oraz autobusową komunikację dalekobieżną, komunikację miejską i prywatny transport samochodowy.
Węzeł Multimodalny uzupełniają nowo wybudowane linie tramwajowe (1,4 km), parkingi Park&Ride oraz Kiss&Ride - strefy postoju krótkoterminowego dla podróżnych, stanowiska parkowania rowerów w garażach oraz systemy zjazdów i ramp dojazdowych.

W ramach programu Nowe Centrum Łodzi wybudowano, przebudowano lub wyremontowano wiele dróg lub ich fragmentów, m.in.: ul. Wierzbową, Kilińskiego, Składową, Lindleya, Tramwajową.

W trakcie realizacji są:

- ul. Nowowęglowa (24,3 mln zł) - równoległa do ul. Tuwima, powstaje dokładnie nad tunelem kolejowym do podziemnej stacji Łódź Fabryczna. W ramach inwestycji powstaną specjalne łączniki, które umożliwią wjazd na ulicę Kopcińskiego, nowa pętla autobusowa przy ul. Wydawniczej oraz przebudowany zostanie fragment ulicy Tuwima. Nowowęglowa (Aleja Rodziny Grohmanów) - jedna z dwóch głównych ulic prowadzących do dworca Łódź Fabryczna i całego Nowego Centrum Łodzi będzie miała dwie jezdnie z dwoma pasami ruchu. Powstaną przy niej chodniki, zieleńce, oświetlenie oraz droga rowerów. Zarezerwowany został teren pod torowisko, które ma powstać w ramach projektu Tramwaj dla Łodzi. Pojawi się także dużo zieleni - 300 drzew oraz 4,5 tys. krzewów. W 2018 r. zakończono zasadnicze roboty budowlane obejmujące infrastrukturę techniczną, wykonano nawierzchnie nowobudowanych i przebudowanych ulic. W II kwartale 2019 r. planowane jest zakończenie prac.
- budowa drogi podziemnej (85 mln zł) - w 2018 r. podpisano umowę z Wykonawcą w systemie zaprojektuj i wybuduj. Droga o długości 500 m stanowić będzie główny dojazd do terenów inwestycyjnych zlokalizowanych pomiędzy dworcem Łódź Fabryczna a obiektami EC-1. W ubiegłym roku rozpoczęto opracowywanie dokumentacji projektowej, a początek robót budowlanych przewidziano na II kwartał 2019 r.

W Nowym Centrum Łodzi realizowanych jest obecnie kilka dużych, prywatnych inwestycji. Po północnej stronie dworca powstał biurowiec „Nowa Fabryczna" (21,4 tys. m2) wybudowany przez firmę Skanska Property Poland. W sąsiedztwie EC1 firma Ghelamco Poland zrealizowała centrum finansowe „Przystanek mBank" (24 tys. m2). W skład kompleksu, oprócz sześciokondygnacyjnego budynku biurowego, wchodzi zabytkowy pałacyk z oficyną, który został harmonijnie włączony w projekt. Powstał również podziemny parking na 180 miejsc, rozbudowano infrastrukturę dla rowerzystów (na 140 rowerów). Nowa przestrzeń biurowa udostępniona zostanie także przy ul. Wierzbowej 44, gdzie zabytkowa fabryka zamieni się w nowoczesną przestrzeń biurową „Fabrykę Przedsiębiorczości". W powstałych biurowcach siedziby znalazły już Cybercom, KPMG, B/S/H, Whirlpool, McCormick, Fujitsu.

Na ciągle rosnącej liście inwestycji na terenie NCŁ znalazł się również Kompleks Ghelamco. Na ponad 2 hektarach między Dworcem Fabrycznym i EC1 powstanie w sumie 9 budynków. Projekt miał premierę na łódzkim stoisku podczas największych na świecie targów nieruchomości MIPIM w Cannes w 2018 r. Powierzchnia użytkowa kompleksu wyniesie 100 tys. m2, w tym biura - 18 tys. m2. Przewidziana jest też powierzchnia pod usługi hotelarskie oraz kameralne pasaże z restauracjami i kawiarniami. Rozpoczęcie budowy planowane jest na lipiec 2019 roku.

Kolejny projekt to inwestycja mieszkaniowa u zbiegu ulic Lindleya i Węglowej. Prace ruszyły w I kwartale 2018 r. Data zakończenia pierwszego etapu to IV kwartał 2019. W tej fazie realizacji inwestycji przewidziano wybudowanie 212 mieszkań. Docelowo powstanie 420 lokali mieszkalnych.

Na działce o powierzchni 1 hektara zlokalizowanej przy ulicy Targowej 2 deweloper HB Reavis planuje wzniesienie budynków o powierzchni najmu 30 tys. m2. Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego powstaną tu biurowce z ogólnodostępnymi sklepami i punktami usługowymi na parterach oraz przyjazną przestrzenią dla pieszych. Zachowane zostaną istniejące budynki zabytkowe.

Na terenie NCŁ swoje inwestycje kontynuowała także firma Skanska. „Brama Miasta" składa się z dwóch budynków o łącznej powierzchni najmu 41 tys. m2, gdzie docelowo będzie mogło pracować 4 tys. specjalistów. I etap (budynek B) ma zostać oddany do użytku w II kwartale 2019 r.

W najbliższym czasie na tym obszarze powstanie ok. 200 tys. m2 nowoczesnej powierzchni biurowo - handlowej. Ruszyła także budowa apartamentowców przy ulicy Tuwima 32. Projekt „Perły Śródmieścia" nawiązuje formą do XIX - wiecznych kamienic.

Osiągnięcie takich rezultatów nie byłoby możliwe bez uchwalenia planów miejscowych. Cały obszar Nowego Centrum Łodzi objęty jest 3 obowiązującymi Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego (uchwały nr III/40/14 z 29.12.2014; III/41/14 z 29.12.2014, XXIX/756/16 z 11.05.2016 r.), regulujących zagospodarowanie przestrzenne, co w znacznym stopniu ułatwiło przeprowadzenie procesów inwestycyjnych na tym obszarze.

W 2018 r. kontynuowano również rewitalizację przestrzeni miejskiej przy ul. Moniuszki 3 i 5 oraz przy ul. Tuwima 10.

Projektem objęte są następujące działania:
- rewitalizacja i wyposażenie budynku przy ul. Moniuszki 5 z przeznaczeniem na potrzeby Biblioteki Miejskiej wraz z filią Mediateka,
- remont i przebudowa budynku przy ul. Moniuszki 3 i ul. Tuwima 10 z przeznaczeniem na cele administracyjne Miasta,
- otwarcie kwartału poprzez budowę drogi łączącej ul. Tuwima z ul. Moniuszki,
- remont ulicy Moniuszki.

Całkowity koszt projektu wyniesie 66,2 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków UE 26,7 mln zł, a okres realizacji obejmuje lata 2015 – 2020.

W 2018 r. zmieniono operatora w części Mediateka (z Domu Literatury na Bibliotekę Miejską w Łodzi) i zawarto umowę w formule zaprojektuj i wybuduj na przebudowę i remont na nieruchomości przy ul. Moniuszki 3 i 5 (termin zakończenia 27.12.2020 r., wartość 36,3 mln zł). Zawarto również umowę w formule zaprojektuj i wybuduj na remont i przebudowę nieruchomości przy ul. Tuwima 10 (termin zakończenia: 30.11.2020 r., wartość 13,4 mln zł). Zmieniono termin zakończenia inwestycji budowy nowej drogi w kwartale ulic: Piotrkowska - Tuwima - Sienkiewicza - Moniuszki, łączącej ul. Tuwima z ul. Moniuszki, na dzień 15.11.2019 r.

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć w programie Nowego Centrum Łodzi jest „Rewitalizacja EC1 i jej adaptacja na cele kulturalno-artystyczne". Rewitalizacji poddano obszar prawie 50 tys. m^2, w wyniku czego na cele kulturalno - artystyczne zaadoptowano obiekty byłej Elektrociepłowni EC-1 oraz wzmocniono rangę Łodzi jako ośrodka filmowo-artystyczno-kulturalnego. Wartość projektu współfinansowanego z środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wyniosła 265 mln zł, w tym 82,7 mln zł dofinansowania.

Na terenie dawnej Elektrowni Łódzkiej działa prowadzona przez Miasto Łódź oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, instytucja kultury „EC1 Łódź — Miasto Kultury". Kompleks EC1 pełni funkcje kulturalno-artystyczne oraz edukacyjne, łącząc wzorce architektoniczne z początku ubiegłego stulecia oraz nowoczesnego nurtu postindustrialnego. EC1 to przestrzeń otwarta dla artystów różnych dziedzin, przystosowana do twórczości indywidualnej, warsztatów oraz imprez grupowych, z wymaganą do tego infrastrukturą. W jej ramach działają:
- Narodowe Centrum Kultury Filmowej (od 2016 r.) - centralny w Polsce i unikatowy w tej części Europy ośrodek kulturalno-edukacyjny dla osób zainteresowanych światem filmu i kinematografii.
- Planetarium (w gmachu EC1 Wschód) - najnowocześniejsze w Polsce i jedno z najnowocześniejszych w Europie. Rocznie odwiedza je blisko 150 tys. widzów.
- największe w Polsce Centrum Nauki i Techniki ze sferycznym kinem 3D. Dzięki zachowaniu części dawnych instalacji i urządzeń oraz połączeniu ich z nowoczesnymi formami prezentacji, uzyskano unikatową możliwość zdobywania wiedzy m.in. na temat przetwarzania energii.
- Łódź Film Commission - udzielająca filmowcom kompleksowej pomocy (od poszukiwania planów filmowych po wsparcie

EC1 Łódź

EC1 Łódź

w uzyskaniu pozwoleń niezbędnych do realizacji projektu filmowego).

- Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej, którego trzon tworzy renomowany Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier Komputerowych.

„EC1 Łódź – Miasto Kultury" prowadzi również działalność komercyjną wynajmując krótkoterminowo powierzchnie na potrzeby wydarzeń – festiwali, gal, spotkań, warsztatów, sympozjów, konferencji itp. Daje również możliwość połączenia oferty najmu z ofertą kulturalno-artystyczną instytucji, poprzez zwiedzanie Centrum Nauki i Techniki lub dedykowany pokaz w Kinie Sferycznym 3D lub Planetarium. Łączna liczba najmów w roku 2018 przekroczyła 40, a podczas organizowanych przez najemców wydarzeń Kompleks EC1 odwiedziło prawie 10 tys. osób.
Natomiast liczba osób, które skorzystały z atrakcji oferowanych przez „EC1 Łódź – Miasto Kultury", a także gościła na wydarzeniach organizowanych w przestrzeniach EC1 na zasadach komercyjnych, wyniosła 316 tysięcy. Oznacza to wzrost rok do roku o niemal 140 tys. osób.

W 2018 r. EC1 kontynuowała realizację projektów inwestycyjnych o łącznej wartości ponad 140 mln zł, dofinansowanych z funduszy unijnych w ramach programów RPO i POIiŚ kwotą 85 mln zł:

- „Poszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej Narodowego Centrum Kultury Filmowej" - wykonano prace o wartości 0,5 mln zł (w tym dofinansowanie 444,9 tys. zł i 78,5 tys. zł dotacji celowej),
- „Rewitalizacja EC-1 Południowy Wschód" – wykonano roboty budowlane o wartości 1,2 mln zł (w tym dofinansowanie 1 mln zł i 181,2 tys. zł dotacji celowej),
- „Rozwój funkcji wystawienniczo-edukacyjnych Centrum Nauki i Techniki w Łodzi wraz z zapleczem warsztatowym" – zakupiono ploter laserowy CO2 wraz z oprzyrządowaniem, meble biurowe i metalowe, narzędzia, elektronarzędzia oraz maszyny i urządzenia na łączną kwotę 255,4 tys. zł (w tym dofinansowanie 217,1 tys. zł i 38,3 tys. zł dotacji celowej),
- „Rozwój funkcji i usług oferowanych przez EC1 Łódź – Miasto Kultury w Łodzi":
  - w projekcie pn. „Aranżacja i wykonanie ekspozycji i wyposażenia Centrum Nauki i Techniki w Łodzi" dokończono ekspozycję – łączna wartość 6,2 mln zł (dotacja celowa),
  - w ramach projektu pn. „Narodowe Centrum Kultury Filmowej – rozwój funkcji i usług oferowanych przez „EC1 Łódź – Miasto Kultury" w Łodzi" - wykonano prace związane z „Opracowaniem projektu przebudowy EC1 Wschód wraz ze stworzeniem koncepcji plastyczno-przestrzennej wnętrz oraz wykonaniem szczegółowego

opracowania dokumentacji projektowej pełnobranżowej i projektów wystaw stałych w Narodowym Centrum Kultury Filmowej w Łodzi wraz z pełnieniem nadzoru autorskiego nad realizacją projektu" o wartości 1,3 mln zł (w tym dofinansowanie 1,1 mln zł i 0,2 mln zł dotacji celowej) oraz zakupiono dodatkowy sprzęt o wartości 825,1 tys. zł (w tym dotacja 701,3 tys. zł i 123,8 tys. zł).

2. Funkcjonalna metropolia łódzka w pełni wykorzystująca położenie w centrum Europy i kraju

Tworzenie konkurencyjnej, funkcjonalnie spójnej aglomeracji łódzkiej. Wykorzystanie szans związanych z infrastrukturą komunikacyjną łączącą aglomerację z europejskimi szlakami transportowymi, systemem sprawnego wewnętrznego transportu publicznego, dostosowanymi do potrzeb różnych przedsiębiorców terenami inwestycyjnymi. Uzyskanie korzyści z koncentracji potencjału intelektualnego i kulturowego aglomeracji. Wspomaganie branż, które mają najlepsze perspektywy rynkowe.

W roku 2018 prowadzone były prace modernizacyjne przy istniejących dojazdach do węzłów autostradowych oraz prace o charakterze przygotowawczym i projektowym.
Największą realizowaną inwestycją była rozbudowa ul. Rokicińskiej – drogi wojewódzkiej nr 713 na odcinku od ul. Józefiaka (węzeł Łódź Wschód) do granicy miasta wraz z przebudową wodociągu w ul. Rokicińskiej i Wieńcowej oraz budową wodociągu w ul. Gajcego. Inwestycja obejmuje modernizację infrastruktury podziemnej, gruntowną przebudowę jezdni z zachowaniem ilości pasów ruchu, a także budowę chodników, zatok przystankowych i drogi dla rowerów. W 2018 r. wykonano większość prac na odcinku od ul. Malowniczej do ul. Gajcego. Inwestycja o wartości 35,8 mln zł dofinansowana jest w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.
Zmodernizowano także skrzyżowanie ul. Okólnej i Drogi Krajowej nr 71 stanowiące alternatywny ciąg dojazdowy do węzła Stryków. Niebezpieczne skrzyżowanie przebudowano na rondo turbinowe, co przełożyło się zarówno na poprawę bezpieczeństwa, jak i poprawę płynności ruchu. Koszt inwestycji to 5,5 mln złotych.
Pozostałe działania miały charakter przygotowawczy.
W 2018 r. opracowana została dokumentacja projektowa na przebudowę ul. Strykowskiej (od ul. Wycieczkowej do granic miasta w kierunku węzła Stryków) wraz z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia. Kontynuowano opracowywanie dokumentacji projektowych dotyczących budowy Trasy Górna na odc. od ul. Rzgowskiej do ul. Kalinowskiego – Etap III (w kierunku węzła Łódź Górna) i obwodnicy Nowosolna wraz z łącznikiem w rejonie ul. Jugosłowiańskiej do ul. Brzezińskiej oraz przebudowy/rozbudowy ul. Brzezińskiej od ul. Kerna do włączenia łącznika obwodnicy Nowosolnej w rejonie ul. Hanuszkiewicza (dojazd od węzła Brzeziny). Dla inwestycji stanowiących dojazdy do węzłów Brzeziny i Łódź Górna w toku jest procedura wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia.

Budowa tunelu średnicowego to kolejny projekt udrażniający Łódzki Węzeł Kolejowy. Pierwszym etapem była budowa tunelu czołowego na odcinku Łódź Widzew – Łódź Fabryczna wraz z nowym dworcem kolejowym na stacji Łódź Fabryczna.
W grudniu 2017 r. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. zawarły umowę na budowę kolejnego etapu tunelu - nowego połączenia Łodzi Fabrycznej ze stacjami Łódź Kaliska i Łódź Żabieniec. Inwestycja o wartości 1,6 mld zł realizowana będzie przez konsorcjum firm Energopol Szczecin oraz Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów z Mińska Mazowieckiego. W 2018 r. rozpoczęto wstępne prace (odwierty geologiczne) związane z budową tunelu.

W 2018 r. dalszej poprawie podlegała siatka połączeń oferowanych z łódzkiego lotniska. Prowadzone były rozmowy z nowymi przewoźnikami oraz z Ryanair - w celu zwiększenia liczby połączeń w najbliższej i dalszej przyszłości. Od marca 2018 r. łódzkie lotnisko zaczęło być obsługiwane przez jednego z największych światowych przewoźników lotniczych - firmę Lufthansa, która uruchomiła codzienne (z włączeniem soboty i niedzieli) połączenie do Monachium. Pozwoliło to na obsługę połączeń przesiadkowych z Łodzi przez port w Monachium zarówno w kierunkach europejskich, jak i transkontynentalnych. Ponadto od maja Ryanair rozpoczął loty na trasie z Łodzi do Aten. Intensywna promocja nowych kierunków zaowocowała dobrymi wynikami sprzedaży i utrzymaniem nowych destynacji na kolejny sezon (3 linie regularne, 5 destynacji).
Rok 2018 przyniósł również powrót na łódzkie lotnisko połączeń czarterowych. Uruchomiono dwa kierunki (Turcja i Bułgaria) we współpracy z dwoma touroperatorami. Oferta

spotkała się z dużym zainteresowaniem, co poskutkowało zakontraktowaniem na rok 2019 nowych kierunków i rozszerzeniem dotychczasowej współpracy. W efekcie oferta czarterowa zostanie powiększona do 6 operacji w tygodniu - pojawią się nowe kierunki: Zakynthos i Dubrownik. Ponadto jesienią 2018 r. wprowadzono do oferty czarterowej loty na Dominikanę z przesiadką w Monachium.

Rok 2018 przyniósł zwiększenie ruchu pasażerskiego. Począwszy od czerwca procentowy wzrost liczby obsłużonych pasażerów w kolejnych miesiącach rok do roku osiągał wynik dwucyfrowy, a najwyższy był w sierpniu – 35%. Co ważne, wzrosty utrzymały się także po zakończeniu sezonu letnich czarterów. W całym roku lotnisko obsłużyło 217 tys. pasażerów – o ponad 10 tys. więcej niż w 2017 roku.

W zakresie działalności cargo na łódzkim lotnisku zanotowano kolejny wzrost wolumenu obsłużonego towaru. W związku z rosnącym zapotrzebowaniem, pod koniec 2017 r. rozpoczęła się budowa nowego magazynu w kompleksie cargo, wraz z placem manewrowym dla ciężarówek. Inwestycja oddana do użytku w październiku 2018 r. pozwoliła na znaczne skrócenie czasu oczekiwania na rozładunek. W sierpniu rozpoczęto wprowadzanie systemu IT Cargo służącego do elektronicznej obsługi przyjmowanych przez cargo towarów, co pozwoli także przygotować łódzkie cargo do wymogów standardu e-AWB wprowadzanego przez IATA (Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych).

W roku 2018 rozwijana była również sieć połączeń międzygminnych lokalnego transportu zbiorowego. W ramach korekty siatki połączeń zmieniono trasę i liczbę kursów linii 56, aby lepiej obsługiwała centrum Rzgowa, a także powrócono do obsługi linii do Skotnik przez autobusy jadące z Dworca Łódź Fabryczna, a nie z Łagiewnik. Największą zmianą było uruchomienie linii 201 i 202 łączących Łódź z miejscowościami w gminie Andrespol. Organizatorem połączeń jest Urząd Gminy w Andrespolu, ale obowiązują tam bilety lokalnego transportu zbiorowego w Łodzi. Linie zostały także włączone w system informacji pasażerskiej lokalnego transportu zbiorowego w Łodzi – ujednolicono rozkłady jazdy, informację przystankową, umieszczono linie na wspólnych mapach i schematach połączeń. Ponadto uruchomiono nocną komunikację autobusową do Konstantynowa Łódzkiego (wydłużenie wybranych kursów linii N2 z Retkini). Pozwala to na powrót pracowników kończących pracę w Łodzi po godz. 22. Przewozy na liniach tramwajowych podmiejskich po raz kolejny nie były możliwe. Ze względu na stan infrastruktury torowo-sieciowej zagrażający bezpieczeństwu pasażerów przewoźnik zawiesił ruch na odcinku od granicy miasta w Helenówku do Zgierza i Ozorkowa. Na obu trasach wprowadzona została autobusowa komunikacja zastępcza. Miasto Zgierz otrzymało dofinansowanie zewnętrzne do modernizacji linii do pl. Kilińskiego w Zgierzu i przygotowuje się do remontu trasy. Ponowne uruchomienie linii tramwajowej planowane jest na przełom roku 2020 i 2021.

Na pozostałych tramwajowych liniach podmiejskich ruch był utrzymany przy znacznych ograniczeniach prędkości. W 2019 r. planowane jest rozpoczęcie przebudowy linii do Pabianic. Samorządy odpowiedzialne za torowisko ogłosiły przetarg na kompleksową modernizację trasy od granicy Łodzi do pętli przy ul. Wiejskiej w Pabianicach. Ponadto gmina Konstantynów Łódzki zgłosiła projekt modernizacji torowiska na swoim terenie do dofinansowania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zaś Łódź złoży wniosek o dofinansowanie zewnętrzne na remont odcinka prowadzącego do granicy z Konstantynowem w 2019 roku.

Łącznie sieć lokalnego transportu zbiorowego w Łodzi obsługiwała, poza miastem Łódź, transport zbiorowy na terenie 15 gmin na podstawie 19 porozumień międzygminnych. Funkcjonowało 36 linii międzygminnych w tym 3 tramwajowe dzienne (2 dalsze zawieszone z zapewnieniem autobusów zastępczych), 26 autobusowych dziennych i 5 nocnych. Porozumienia podpisano z miastami Brzeziny, Konstantynów Łódzki, Ksawerów, Lutomiersk, Ozorków, Pabianice, Zgierz i gminami Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Brzeziny, Nowosolna, Ozorków, Rzgów, Stryków, Tuszyn i Zgierz.

W roku 2018 utrzymano dotychczasowe oferty biletów wspólnych. Wzajemne honorowanie biletów przewoźników kolejowych i lokalnego transportu zbiorowego w Łodzi po raz kolejny przyniosło oczekiwane rezultaty i wielokrotnie stawiane było za wzór dla innych samorządów w Polsce. Współpraca z przewoźnikami kolejowymi została ponadto rozszerzona na trasie Łódź Widzew – Łódź Andrzejów – gmina Andrespol. Ze względu na remont ul. Rokicińskiej miasto sfinansowało uruchomienie dodatkowych połączeń kolejowych do Łodzi Andrzejowa. Ponadto podpisano umowę pomiędzy Gminą Andrespol a Łódzką Koleją Aglomeracyjną Sp. z o.o. umożliwiającą podróżowanie na jednym bilecie miesięcznym zarówno pojazdami lokalnego transportu zbiorowego w Łodzi w strefie 1 i 2, autobusami Gminy Andrespol, jak i pociągami przewoźników regionalnych do stacji Bedoń i Justynów, w cenie dotychczasowego biletu miesięcznego na lokalny

transport zbiorowy.

3. Łódź przedsiębiorcza, kreatywna i innowacyjna

Rozwój na terenie aglomeracji łódzkiej gospodarki opartej na wiedzy, innowacjach i przemysłach kreatywnych, wykorzystującej potencjał łódzkiej nauki i przedsiębiorczości.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Łodzi w końcu grudnia 2018 r. wyniosła 5,5% i była niższa od krajowej o 0,3 punktu procentowego, a od wojewódzkiej o 0,6 punktu procentowego. W porównaniu do analogicznego okresu roku 2017, stopa bezrobocia w Łodzi spadła o 0,8 punktu procentowego.
Znaczne polepszenie sytuacji na rynku pracy odwzorowane jest także w liczbie osób bezrobotnych. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy (PUP) w Łodzi na koniec grudnia 2018 r. (19 251) była niższa o 2 645 osób w stosunku do analogicznego okresu roku 2017. Na koniec ubiegłego roku bezrobociem dotkniętych było 9 566 kobiet (49,7% ogólnej liczby bezrobotnych). W porównaniu z grudniem 2017 r. nastąpił spadek zarejestrowanych kobiet o 1 061 osób, a mężczyzn o 1 584 osoby. Osoby z prawem do zasiłku stanowiły 12,8% bezrobotnych (w analogicznym okresie 2017 r. – 12,2%). W strukturze wieku bezrobotnych dominowała kategoria 35-44 lata - 27% ogółu zarejestrowanych (2017 - 26,8%). Wśród bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Na koniec grudnia 2018 r. grupa ta stanowiła 39,7% ogółu zarejestrowanych. Natomiast najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 11,9% oraz wyższym – 14,4%. Najtrudniejszą sytuację na łódzkim rynku pracy w 2018 r. miały osoby ze stażem pracy do 1 roku – 4,5 tys. osób, stanowiąc 23,4% ogółu bezrobotnych (2017 – 22,7%).
Na koniec roku blisko co trzecia osoba (29,7%) pozostawała bez zatrudnienia ponad 2 lata. Zdecydowana większość (85%) zarejestrowanych znajduje się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Najliczniejszą grupą są osoby długotrwale bezrobotne (58,3%).
Mając na uwadze powyższe problemy, PUP w Łodzi jako jeden z pierwszych urzędów w Polsce rozpoczął realizację ogólnopolskiego Programu Aktywizacja i Integracja (PAI). Wzorem lat ubiegłych, w 2018 r. zostało podpisane porozumienie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Łodzi (MOPS). W ramach podjętego partnerstwa realizowana jest aktywizacja osób bezrobotnych oraz działania służące kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym poprzez poradnictwo specjalistyczne i warsztaty trenerskie.
Ponadto, kontynuowano kierowanie osób bezrobotnych w ramach naboru uzupełniającego na drugą edycję zlecania działań aktywizacyjnych niepublicznej agencji zatrudnienia w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. W ramach tej formy pomocy skierowano do agencji zatrudnienia 21 osób długotrwale bezrobotnych.

W 2018 r. PUP w Łodzi otrzymał środki na aktywizację zawodową osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz wsparcie przedsiębiorców w wysokości 52,7 mln zł. Największe środki przeznaczane były na podjęcie działalności gospodarczej (22,3 mln zł) i refundację kosztów zatrudnienia bezrobotnego (6,6 mln zł). Z różnych form wsparcia w ubiegłym roku skorzystało ponad 4 tys. osób.

Laboratoria Bionanoparku

TAB. 1 | **AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU**

	Liczba osób bezrobotnych i poszukujących pracy objęta wsparciem					Środki wydatkowane w tys. zł				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Roboty publiczne	493	639	740	732	413	3 630,68	6 691,04	7 808,86	8 504,14	5 182,67
Prace interwencyjne	78	186	166	319	212	233,31	600,19	1 189,13	1 319,38	1 208,02
Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	1 765	1 389	1 339	1218	900	39 262,19	29 091,96	32 188,45	28 812,54	22 289,19
Refundacja kosztów zatrudnienia bezrobotnego	593	852	966	884	580	10 343,35	13 602,63	15 770,41	13 483,70	6 603,36
Staże (w tym bon stażowy)	1 966	1 311	1 187	1080	556	13 453,38	9 925,07	9 102,06	6 820,89	5 392,18
Bon zatrudnieniowy	13	21	6	11	0	18,14	211,28	80,12	63,06	30,32
Szkolenia (w tym bon szkoleniowy i egzaminy)	1 600	966	850	589	222	2 689,37	1 788,36	1 864,25	1 415,76	589,05
Krajowy Fundusz Szkoleniowy-Kształcenie ustawiczne	274	1 885	1 241	1195	714	1 527,31	6 116,65	4 080,45	3 080,22	1 554,9
Prace społecznie użyteczne (w tym PAI)	385	279	158	107	59	342,36	172,8	157,88	103,76	64,69
Bon na zasiedlenie	-	-	34	43	28	-	166,55	272,59	397,39	233,52
Refundacja kosztów wynagrodzenia osób do 30 r.ż.	-	-	732	636	263	-	-	5 394,5	10 092,60	7 601,99
Podjecie pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego pow. 50 r.ż.	-	31	53	131	25	-	106,71	392,17	790,06	923,99
Studia podyplomowe	1	51	58	37	28	120,67	99,17	201,51	198,59	121,49
Stypendium z tytułu podjęcia dalszej nauki	5	8	16	19	13	10,41	75,76	99,36	117,9	62,37
Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem	-	5	5	7	12	-	4,35	3,96	8,55	8,98
Zwrot składek za członków spółdzielni socjalnej	78	42	9	-		178,74	132,45	6,64	-	
Dofinansowanie do wysokości 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności	1	3	1	1	2	0,86	6,25	0,86	0,03	6,46
Pracownik pomagający PFRON	-	-	-	-	-	-	2,91	-	-	-
Grant na telepracę	-	-	-	-	-	-	19,40	-	-	-
Badania lekarskie*	-	-	-	-	-	179,22	114,05	113,29	98,67	51,68
Razem wydatki	-	-	-	-	-	71 989,99	68 927,58	78 726,49	75 307,24	51 924,86

*osoby są uwzględnione w poszczególnych zadaniach
Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Biura Promocji Zatrudnienia i Obsługi Działalności Gospodarczej

Realizowane były również 4 programy aktywizujące lokalny rynek pracy o wartości 2,3 mln zł, w ramach których wsparciem objęto 142 osoby.

W roku 2018 Powiatowy Urząd Pracy w Łodzi realizował następujące projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego:

- „Aktywizacja osób po 29. roku życia pozostających bez pracy w mieście Łodzi (IV)" w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 - wsparcie w postaci jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy i prac interwencyjnych (wykorzystano 11,1 mln zł, a wsparciem objęto 486 osób).
- „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w mieście Łodzi (III)" w ramach PO Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 - wsparcie w postaci szkoleń, staży, bonów na zasiedlenie, wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej (wykorzystano 23,6 mln zł, a wsparciem objęto 1 576 osób w latach 2017-2018).
- „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w mieście Łodzi (IV)" w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 - wsparcie w postaci bonów na zasiedlenie, staży, jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, prac interwencyjnych, wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy (w 2018 r. wykorzystano 3,5 mln zł, a wsparciem objęto 287 osób; projekt będzie kontynuowany w 2019 r.).

Ponadto Urząd Miasta Łodzi realizował następujące projekty:

- „Łódź rewitalizuje, Łódź szkoli - zostań opiekunką medyczną" - realizowany w partnerstwie z HRP Group (Lider projektu) w latach 2018-2019. Celem projektu jest podjęcie i utrzymanie aktywności zawodowej uczestniczących w projekcie kobiet powyżej 40 roku życia, zamieszkujących na obszarze rewitalizowanym w Łodzi. Całkowita wartość projektu wynosi 1 mln zł.
- „Profesja na nowo w obszarze rewitalizacji miasta Łodzi" - realizowany w partnerstwie z Fundacją Uwolnienie w Łodzi (Lider projektu) w latach 2018-2020. Celem projektu jest reintegracja zawodowa i społeczna kobiet i mężczyzn zamieszkujących na obszarze rewitalizowanym w mieście Łodzi zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w tym osób bezrobotnych, bezdomnych, niepełnosprawnych w wieku do 64 lat. Całkowita wartość projektu wynosi 2 mln zł.
- „Razem łatwiej - rewitalizacja społeczna i aktywizacja zawodowa" - realizowany w partnerstwie z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym (Lider projektu), a Partnerami: Miasto Łódź, Polskie Stowarzyszenie Psychologów i Terapeutów oraz Stowarzyszenie Centrum

Wsparcia Terapeutycznego w latach 2018-2020. Celem projektu jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Całkowita wartość projektu wynosi prawie 1,5 mln zł.

- „RE-START! Program Aktywacji Społeczno - Zawodowej w ramach Rewitalizacji M. Łodzi" - realizowany w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Inicjatywa Rozsądnych Polaków (Lider projektu) i Fundacją Św. Rodziny w latach 2018-2020. Celem projektu jest wzrost aktywności społeczno - zawodowej, przywrócenie do pełnienia ról społecznych i minimalizacja zagrożenia ubóstwem 30 osób bezdomnych i zagrożonych utratą mieszkania na terenie rewitalizowanym w mieście Łodzi. Całkowita wartość projektu wynosi 1,6 mln zł.
- „Łódzka Rewita" - realizowany przez Miasto Łódź w partnerstwie z Łódzką Izbą Przemysłowo- Handlową w latach 2017-2019. Głównym celem projektu jest zwiększenie przedsiębiorczości wśród 30 pozostających bez zatrudnienia Łodzian z obszaru rewitalizacji poprzez przygotowanie do podjęcia, podjęcie i utrzymanie przez minimum 12 m-cy samozatrudnienia. Projekt skierowany jest do zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej mieszkańców Łodzi z obszaru rewitalizacji (zarówno zamieszkujących teren rewitalizowany, jak też osób przeniesionych w związku z wdrażaniem procesu rewitalizacji) w wieku od 30 roku życia, pozostających bez pracy i równocześnie znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Całkowita wartość projektu wynosi 1,5 mln zł.
- „Aktywni na rynku pracy" - realizowany w partnerstwie z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym w Łodzi (Lider Projektu), w latach 2017-2019. Jego głównym celem jest aktywizacja zawodowa i podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych wśród 50 osób zakwalifikowanych do udziału w projekcie. Projekt skierowany jest do osób po 29. roku życia zamieszkujących na obszarze rewitalizacji m. Łodzi lub przeniesionych w związku z wdrażaniem procesu rewitalizacji, pozostających bez pracy lub biernych zawodowo, znajdujących się w szczególnie trudniej sytuacji na rynku pracy. Wartość projektu wynosi 1,26 mln zł.
- „Akcja aktywizacja - szansa na pracę dla kobiet z łódzkiego obszaru rewitalizacji" - realizowany w partnerstwie z Fundacją Centrum Praw Kobiet w Łodzi (Partner Wiodący Projektu) w latach 2018-2019. Głównym celem projektu jest aktywizacja społeczno--zawodowa kobiet znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, opierająca się na przywróceniu zdolności do zatrudnienia poprzez nabycie określonych kompetencji dzięki udzielonemu kompleksowemu wsparciu. Projekt skierowany jest do 30 kobiet powyżej 18 r.ż. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zamieszkałych na terenie obszaru rewitalizowanego miasta Łodzi lub przeniesionych w związku z wdrażaniem procesu rewitalizacji, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społecznej, w tym kobiet: bezrobotnych z określonym III profilem pomocy (w odniesieniu do osób sprofilowanych w PUP), o niskich kwalifikacjach, korzystających z pomocy społecznej oraz 50+. Całkowita wartość projektu to 0,6 mln zł.
- „Łodzianie na start" - realizowany w latach 2016-2018. Głównym celem projektu było zwiększenie przedsiębiorczości wśród 30 pozostających bez zatrudnienia mieszkańców Łodzi poprzez przygotowanie do podjęcia, podjęcie i utrzymanie przez minimum 12 m-cy samozatrudnienia. Projekt skierowany był do zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej mieszkańców Łodzi w wieku od 30 roku życia, pozostających bez pracy i równocześnie znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy: osób po 50 roku życia, kobiet, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach. Całkowita wartość projektu wyniosła 1,4 mln zł.

W celu zwiększenia skuteczności oferowanego wsparcia aktywizacyjnego i dotarcia ze swoją ofertą do jak największego grona odbiorców, PUP w Łodzi jest obecny na portalu społecznościowym Facebook oraz wdrożył aplikację mobilną PUP24 umożliwiającą szybszy kontakt pracodawca – potencjalny pracownik.

W celu zwiększenia aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych PUP wraz z MOPS zorganizował szereg spotkań grupowych w swojej siedzibie, na których proponował wachlarz ofert zgłaszanych przez pracodawców z terenu miasta Łodzi.

Widząc wzrastające zapotrzebowanie na pracowników wykwalifikowanych w opisywanym okresie w szkołach zawodowych, przeprowadzono prelekcje dotyczące obecnej sytuacji na rynku pracy oraz możliwości korzystania z usług i instrumentów rynku pracy dla uczniów ostatnich klas, zachęcając w ten sposób osoby młode do większej świadomości oraz aktywności w wyborze drogi zawodowej.

W trakcie Dni Doradztwa Zawodowego, organizowanych cyklicznie w ramach kampanii „Ucz się w Łodzi", doradcy zawodowi gościli w wielu szkołach ponadgimnazjalnych, aby pomóc uczniom w wyborze dalszej drogi edukacji na

podstawie ich predyspozycji zawodowych.

Ułatwiając rejestrację firm, kontynuowano prowadzenie punktu, w którym wszystkie instytucje związane z procedurą rejestracji firmy świadczą usługi konsultacyjno – doradcze (szkolenia i doradztwo dla przedsiębiorców oraz zakładających własną firmę) w jednym miejscu.
W minionym roku z usług Łódzkiego Centrum Przedsiębiorczości skorzystało 271 osób (podczas 22 dyżurów), przeprowadzonych zostało 30 szkoleń, z których skorzystało 1 090 uczestników. Dla porównania w 2017 r. z jego usług skorzystały 273 osoby (22 dyżury), przeprowadzonych zostało 31 szkoleń, z których skorzystało 654 uczestników.

W 2018 r. Urząd Miasta Łodzi zorganizował dziesiątą jubileuszową edycję konkursu „Młodzi w Łodzi – Mam Pomysł na Startup", dedykowanego innowacyjnym projektom z zakresu nauki, technologii, a także kreatywnym pomysłom na biznes. Wydarzeniu towarzyszyły także spotkania startupów z Funduszami w ramach VC Speed Dating, stoiska wystawiennicze prezentujące najciekawszych łódzkie projekty oraz konferencja o charakterze TEDowym.
W konkursie wzięły udział 33 innowacyjne projekty, reprezentujące branże: medyczną, biotechnologiczną, informatyczną, artystyczną oraz kreatywną. Pod okiem uznanych w środowisku przedsiębiorców, ekspertów z obszaru inwestycji, a także specjalistów z zakresu transferu technologii, młodzi przedsiębiorcy przez niemal pół roku rozwijali swoje pomysły na biznes. Udział w konkursie był dla nich również okazją do prezentacji wypracowanych rozwiązań przed inwestorami, zdobycia specjalistycznego know-how, poszerzenia sieci kontaktów czy pozyskania kapitału na dalszy rozwój swojego pomysłu.
Uczestnicy rywalizowali o liczne nagrody finansowe na rozwój firmy. Ich łączna pula wyniosła w 2018 r. 85 tys. zł. Oprócz nagród finansowych startupy walczyły również o liczne nagrody rzeczowe i usługowe, w tym: inkubację, kreowanie wizerunku marki, przestrzeń biurową, doradztwo, obsługę księgową czy kursy języka angielskiego. Udział w konkursie był również szansą dla młodych przedsiębiorców do nawiązania nowych znajomości, rozwinięcia modelu biznesowego oraz oswojenia się z rynkiem technologii i innowacji pod okiem doświadczonego mentora. Młodych przedsiębiorców wspierało 41 mentorów oraz przedstawiciele 51 partnerów biznesowych.
W zorganizowanych dotychczas 10 edycjach konkursu udział wzięło ponad 1 600 startupów z całej Polski, z których 650 zostało objętych wsparciem szkoleniowo-doradczym, a od 2018 r. 35 młodych przedsiębiorców zostało objętych programem mentoringowym, 20 startupów zaprezentowało się przed funduszami VC. Spośród wszystkich projektów objętych wsparciem ponad 250 jest realizowanych na rynku łódzkim, ogólnopolskim oraz międzynarodowym.

Miasto kontynuuje działania w zakresie pozyskiwania inwestorów. Nowe firmy obsługiwane i pozyskane w tym czasie to Digital Teammates, Eurofins, Bio-Gen, Philips - Globalne Centrum Kompetencyjne, Panasonic Electric Works Polska, BFF, Miele, Zalando, Corning, Enigma Pattern, Commerz Bank. Nowi inwestorzy zadeklarowali utworzenie 8,8 tys. miejsc pracy.
Równocześnie Miasto prowadziło opiekę poinwestycyjną dla firm poprzez współpracę z innymi komórkami i jednostkami UMŁ (m.in. ZDiT, ZIM, ŁCW, EC1), ułatwienie inwestorom współpracy z potencjalnymi partnerami, takimi jak: PUP, UŁ, PŁ, ŁSSE, PAIH itp., pomoc w komercjalizacji powierzchni biurowej i magazynowej oraz sprzedaży działek inwestycyjnych, organizację spotkań biznesowych, konferencji, seminariów, zaangażowanie inwestorów w inicjatywy Miasta, program wspierający firmy w poszukiwaniu potencjalnych pracowników, m.in. „Łódź kreuje miejsca pracy", „Młodzi w Łodzi".
W ramach programu „Młodzi w Łodzi" realizowane są działania wspierające łódzkich pracodawców w pozyskiwaniu potencjalnych pracowników, a w szczególności:
- Portal Praktyk i Staży wraz z programem płatnych staży wakacyjnych „Praktykuj w Łodzi-staże wakacyjne" – po edycji 2018 zostało zatrudnionych na staż ponad 200 łódzkich studentów i absolwentów, a ponad 80% z 65 łódzkich firm zyskało nowych pracowników po odbytych stażach.
- Wizyty w firmach „Poznaj łódzkich pracodawców" – to cykl dni otwartych organizowanych w firmach, podczas których pracodawcy mają możliwość zaprezentowania studentom oferty rekrutacyjnej i pozyskania potencjalnych pracowników. W 2018 r. odbyło się 7 wizyt, podczas których udział wzięło 117 studentów.

Działania dedykowane branży produkcyjnej i logistycznej:
- Łódzkie Regionalne Targi Pracy i Rozwoju Osobistego – w związku z olbrzymim zapotrzebowaniem na pracowników na lokalnym rynku pracy, UMŁ oraz Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

we współpracy z Powiatowymi Urzędami Pracy i Międzynarodowymi Targami Łódzkimi zorganizował drugą edycję targów. Wydarzenie odniosło ogromny sukces, gromadząc ponad 60 wystawców oraz tysiące odwiedzających. W ramach Targów odbyła się kolejna edycja konkursu TOP 5 Pracodawców Miasta Łodzi,
- warsztaty eksperckie poświęcone wyzwaniom i rozwiązaniom dla rynku pracy w Łodzi i regionie dla sektora produkcyjnego i logistycznego, organizowane przez Urząd Miasta Łodzi we współpracy z firmą doradcza CBRE oraz agencją rekrutacyjną Manpower (07.06.2018 r.),
- konferencja Logistyka & Produkcja Future 2to5 - wydarzenie współorganizowane z firmą Bluevine Consulting,
- cykl spotkań w sprawie projektu udoskonalenia modelu współpracy szkół branżowych z biznesem (firmy produkcyjne/szkoły branżowe/UMŁ).

Działania dedykowane branży BSS (Business Services Sector):
- organizacja „dni rekrutacyjnych" w UMŁ dla firm z branży (m.in. Clariant);
- organizacja śniadania biznesowego pt. „Marketing rekrutacyjny, czyli jak przyciągać efektywnie", organizowane dla branży BPO/SSC przy współpracy z Antal;
- pakiet działań w ramach programu „ Młodzi w Łodzi".

Aktualnie UMŁ realizuje 3 projekty dofinansowane ze środków Unii Europejskiej dotyczące promocji gospodarczej.
Projekt „Przyjedź, zobacz, zainwestuj" realizowany od czerwca 2015 do sierpnia 2018 r., obejmował zadania:
- opracowanie, wydruk i dystrybucję dziesięciu edycji biuletynu poświęconego szeroko rozumianej tematyce przedsiębiorczości, innowacji, powiązań gospodarki i nauki oraz przemysłów kreatywnych. Wydane zostały 2 numery biuletynu "Łódź Kreuje Innowacje".
- promocję gospodarczą Łodzi w mediach branżowych polskich i zagranicznych poprzez zamieszczanie reklam, artykułów sponsorowanych itp. – w 2018 r. zamieszczono artykuły o Łodzi oraz reklamę w wersji polskiej i angielskiej magazynu „Outsourcing&More" - piśmie branżowym o tematyce outsourcingu.
- organizację wydarzeń: eventów, międzynarodowej konferencji - w 2018 r. odbyły się 2 śniadania biznesowe z władzami Miasta dla firm łódzkich poświęcone tematom związanym z potrzebami kadrowymi pracodawców i rynkiem pracowników w Łodzi i regionie. Wydarzenie organizowane przez Miasto Łódź wraz MIT Enterprise Forum Poland skierowane do inwestorów, przedstawicieli korporacji oraz startupów z branży innowacyjnej oraz medycznej, którego celem było stworzenie platformy do wymiany wiedzy i kontaktów w kameralnej atmosferze pomiędzy zaproszonymi przedstawicielami tych sektorów oraz organizacja międzynarodowej konferencji dla branży nieruchomości Łódź REdiscover.

Projekt „Internacjonalizacja gospodarcza przedsiębiorstw z regionu łódzkiego poprzez dedykowane działania promocyjne i terytorialny marketing gospodarczy" – realizowany od marca 2017 do grudnia 2019 r. w celu zwiększenia poziomu handlu zagranicznego poprzez rozwój powiązań gospodarczych pomiędzy MŚP z regionu łódzkiego działającymi w regionalnych inteligentnych specjalizacjach, a partnerami zagranicznymi, a także prezentacja potencjału gospodarczego regionu łódzkiego. Obejmuje następujące zadania:
- udział w międzynarodowych targach inwestycyjnych - MIPIM w Cannes (marzec) oraz Expo Real w Monachium (październik);
- udział w międzynarodowych wydarzeniach branżowych - IndiaSoft IT w Bengalore, CEE Shared Services and Outsourcing Awards Gala w Warszawie oraz Sourcing in Emerging Europe w Londynie, udział w konferencjach Aspire w Krakowie, ABSL w Poznaniu, udział w European Outsourcing Summit w Brukseli, Europe Shared Services Summit&Awards w Nowym Jorku, Forum Ekonomicznym w Krynicy, Deloitte Annual Summit w Pradze, udział w Gali Eurobuild w Warszawie;
- organizacja misji gospodarczych - do Japonii (maj), USA (czerwiec), Wlk. Brytanii i Irlandii (listopad);
- kampania informacyjno-promocyjna – akcja "Mobilna Łódź", w ramach której odwiedzono 30 miast w Polsce.
- przygotowanie raportów - Potencjał relokacyjny Łodzi i regionu, Rynek hotelowy w Łodzi.

Projekt „Internacjonalizacja gospodarcza przedsiębiorstw z regionu łódzkiego poprzez dedykowane działania promocyjne i terytorialny marketing gospodarczy – część II" – realizowany od lutego 2018 do grudnia 2020, którego celem jest intensyfikacja działań związanych z opracowywaniem i wdrażaniem kompleksowej oferty promocji gospodarczej Łodzi i regionu łódzkiego, zwiększenie poziomu handlu zagranicznego w Łodzi i regionie, zwiększenie międzynarodowej rangi Łodzi i regionu poprzez budowanie sieci międzynarodowej współpracy gospodarczej, a także wsparcie sektora MŚP z regionu łódzkiego działającego w regionalnych inteligentnych specjalizacjach (RIS) w internacjonalizacji działalności wzmocnieniu konkurencyjności. Projekt w 2018 r. obejmował następujące zadania:

- udział w największych międzynarodowych targach inwestycyjnych i branżowych wydarzeniach gospodarczych, zakup usługi promocji i udział w Impact Fintech'18 w Łodzi, Forum BSS i Gali Outsourcing Stars 2018 w Gdyni oraz wydarzeniu realizowanym w formule "tedowej" odbywającym się w Łodzi,
- opracowanie oraz redakcja, skład, korekta, druk, tłumaczenie, przygotowanie wersji elektronicznej na urządzenia mobilne, promocję na portalu społecznościowym, a także częściową dystrybucję dziesięciu edycji biuletynu „Łódź Kreuje Innowacje". Zadanie przewidziane jest na 3 lata, w 2018 r. wydane zostały kolejne numery biuletynu "Łódź Kreuje Innowacje",
- promocja gospodarcza Łodzi w mediach branżowych polskich i zagranicznych poprzez zamieszczanie reklam, artykułów sponsorowanych itp.,
- promocja w ramach wydarzeń służących nawiązywaniu i/lub podtrzymywaniu kontaktów z inwestorami, izbami gospodarczymi itp. – w 2018 r. udział w spotkaniu podsumowującym rok w biznesie (grudzień) oraz w Gali Pereł Polskiej Gospodarki (listopad).

Poza powyższymi działaniami w ramach promocji gospodarczej podejmowano działania promocyjne podczas Europejskiego Kongresu Gospodarczego 2018 (jubileuszowa 10. edycja, Katowice), Baltic Business Forum., U.S. – Poland Business Summit, Europejskiego Forum Gospodarczego Łódzkie 2018.

W 2018 r. przygotowano wspólnie z firmą Antal i CBRE raport pn. „Łódź miastem nowych inwestycji" uwzględniający ocenę otoczenia biznesowego w Łodzi przez decydentów w polskich firmach. W raporcie szczególnie dobrze zostało ocenione wsparcie administracji publicznej - wskaźnik był wyższy od średniej krajowej, a docenione zostało m.in. proaktywne podejście do partnerów biznesowych. Wysoko oceniono również Łódź jako miejsce do życia - wskazując przede wszystkim bogatą ofertę kulturową, a także potencjał edukacyjny miasta - wskazując zaplecze edukacji wyższej zarówno pod kątem liczby szkół, jak i jakości kształcenia.

Przygotowano także dwa raporty dotyczące łódzkiego rynku nieruchomości komercyjnych - jeden wspólnie z firmą Cushman & Wakefield, a drugi z firmą JLL.

W 2018 r. w Łodzi obowiązywały 4 programy pomocowe, które uprawniały do uzyskania zwolnienia z opodatkowania podatkiem od nieruchomość, w tym:

- programy pomocy de minimis na:

Willa Leopolda Kindermana, ob. oddział Miejskiej Galerii Sztuki

- prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane w budynkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków miasta Łodzi,
- remonty elewacji budynków niewpisanych do gminnej ewidencji zabytków miasta Łodzi.

- programy pomocy regionalnej miasta Łodzi na wspieranie inwestycji początkowych:
  - w działalność wytwórczą i usługową oraz tworzenie związanych z nimi nowych miejsc pracy,
  - w budynki i budowle wpisane do gminnej ewidencji zabytków oraz tworzenie związanych z nimi nowych miejsc pracy.

Podstawowym założeniem pierwszych dwóch programów jest wsparcie rewitalizacji budynków zabytkowych oraz remontu elewacji budynków niebędących zabytkami, wybudowanych przed 1970 r. w centrum Miasta oraz w bezpośrednim sąsiedztwie z centrum. Głównym celem dwóch ostatnich programów jest pobudzanie rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta poprzez realizację nowych inwestycji w zakresie działalności wytwórczej i usług nowoczesnych oraz nowych inwestycji w budynkach zabytkowych, a także obniżenie poziomu bezrobocia.
Ze zwolnienia od podatku od nieruchomości na podstawie opisanych powyżej programów pomocowych w roku 2018 skorzystało 16 podatników na łączną kwotę 457,1 tys. zł (w 2017 r. – 15 podatników na łączną kwotę 593,7 tys. zł).

W 2018 r. podatnicy korzystali ponadto ze zwolnienia z opodatkowania podatkiem od nieruchomości także na podstawie programów pomocowych, których termin na złożenie wniosku o zwolnienie wygasł w dniu 31 grudnia 2013 r.
Głównym celem programów pomocowych było pobudzanie rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta oraz obniżanie poziomu bezrobocia, działania na rzecz wspólnego pozyskiwania inwestorów, wsparcie nowoczesnych gałęzi przemysłu, a także stymulowanie wzrostu liczby inicjatyw gospodarczych w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Z pomocy na podstawie tych programów przedsiębiorcy mogli skorzystać pod warunkiem, iż rozpoczęli realizację nowej inwestycji na terenie miasta Łodzi, ponieśli określone nakłady inwestycyjne oraz/lub utworzyli określoną liczbę nowych miejsc pracy.
Podstawowym założeniem programów pomocy de minimis było wsparcie rewitalizacji budynków zabytkowych będących istotnym elementem tkanki urbanistycznej stanowiącej o tożsamości i historii Miasta oraz pobudzenie powstawania inwestycji hotelowych. Z pomocy na podstawie tych programów mogli skorzystać zarówno przedsiębiorcy, jak i osoby fizyczne pod warunkiem, że przeprowadzili remont elewacji, prace konserwatorskie, restauratorskie bądź rewitalizację budynków lub ich części wpisanych do gminnej ewidencji zabytków miasta Łodzi.
Ze zwolnienia od podatku od nieruchomości na podstawie tych programów pomocowych w roku 2018 skorzystało 3 podatników na łączną kwotę prawie 2,6 mln zł (w 2017 – 7, na łączną kwotę prawie 2,7 mln).

Na wzrost poziomu atrakcyjności Łodzi wpływa również jedna z najnowszych inwestycji realizowanych na terenie Miasta - Nowa Dzielnica Przemysłowa Łodzi. We wschodniej części miasta, niedaleko autostrady A1 powstaje największy park logistyczno-przemysłowy w tej części Europy budowany, przez firmę Panattoni Europe. Kompleks logistyczny przy ul. Jędrzejowskiej zajmie powierzchnię ok. 180 ha, w tym ok. 62 ha pod dachem. Obecnie zagospodarowane budynki to już 130 tys. mkw. pod dachem, a w trakcie realizacji jest kolejne 200 tys. mkw. Do wykorzystania jest jeszcze około 84 ha gruntów, które miasto przeznaczyło w uchwalonym w 2018 r. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako tereny aktywności gospodarczej. Firmy, które zdecydowały się na swój rozwój w Nowej Dzielnicy Przemysłowej Łodzi to: B/S/H, Whirlpool, Compin, Smyk i Media Expert.

Wzrost innowacji i rozwoju nowych technologii wspierają od lat działania spółki Bionanopark, której Miasto jest większościowym udziałowcem. Bionanopark, to park naukowo-technologiczny z ofertą badawczą, inwestycyjną oraz inkubacyjną skierowaną do firm i instytucji zaawansowanych technologii. Potencjał Bionanoparku to 3 budynki o powierzchni 18 tys. m2, 70 pomieszczeń biurowych w Inkubatorze oraz 7 wyspecjalizowanych laboratoriów badawczych, a także nowoczesne centrum konferencyjne i 4 ha terenów inwestycyjnych.
Zleceniodawcami laboratoriów Bionanoparku są firmy farmaceutyczne, chemiczne, spożywcze i kosmetyczne oraz instytuty badawcze. Laboratoria ściśle współpracują z uczelniami z regionu, kraju i zagranicy. Funkcjonujący inkubator technologiczny poprzez dostęp do nowoczesnej infrastruktury biurowej na preferencyjnych warunkach finansowych oraz pakiet bezpłatnych usług doradczych, szkoleniowych i promocyjnych oferuje młodym firmom działającym w branży nowoczesnych technologii dobre

warunki do rozwoju, dzięki pomocy de minimis.
W 2018 r. duży europejski koncern EuroFins nabył od Spółki cztery działki o łącznej powierzchni 1,1 ha, gdzie wiosną 2019 r. rozpocznie budowę laboratorium. W nowym obiekcie będzie przede wszystkim badana żywność, a pracę znajdzie 100 specjalistów z dziedziny biotechnologii, biologii i chemii.
W 2018 r. działające w Spółce laboratoria, poza realizacją zadań założonych w planie działania, prowadziły następujące aktywności:

- zakończono projekt o akronimie PSYCHOTECH dotyczący opracowania na potrzeby wymiaru sprawiedliwości wzorców nowych substancji psychoaktywnych oraz szybkich testów do ich wykrywania – projekt realizowany w konsorcjum (Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, „Bionanopark", Uniwersytet Warszawski),
- wykonano kilkunaście implantów dla Kliniki Chirurgii Twarzy Szczękowej Szpitala WAM,
- realizowano projekt w Konsorcjum z Uniwersytetem Medycznym pn. „Ocena pierwotnych i wtórnych zaburzeń molekularnych warunkujących odporność na leki z grupy inhibitorów proteasomu i innych leków przeciwszpiczakowych u chorych na szpiczaka plazmocytowego",
- współpracowano z Katedrą Fizyki Molekularnej Politechniki Łódzkiej w zakresie usprawniania procesów projektowania i produkcji elementów elektroniki organicznej,
- po uzyskaniu akredytacji PCA na badanie wina metodami izotopowymi laboratorium rozpoczęto współpracę z trzema podmiotami winiarskimi – producentami, importerami i dystrybutorami win w Europie Środkowej w zakresie potwierdzenia autentyczności ich produktów,
- w ramach umowy z Politechniką Łódzką, Uniwersytetem Warszawskim i Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dokonywano obliczeń w Analizatorze Rzeczywistych Układów Obliczeniowych ARUZ.

W 2018 roku przyjęto do Inkubatora kolejne firmy. Aktualnie z oferty Inkubatora korzysta 47 firm z różnych branż.

W zakresie wspierania inwestorów oraz działań innowacyjnych UMŁ współpracuje z Łódzką Specjalną Strefą Ekonomiczną (ŁSSE), w której Miasto ma udziały. ŁSSE poza Łodzią, posiada siedem podstref w obrębie Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (Aleksandrów Łódzki, Brójce, Koluszki, Ksawerów, Ozorków, Stryków oraz Zgierz), na terenie których zatrudnionych jest ponad 37 tys. osób. Strefa obejmuje 1 775 ha powierzchni w województwach łódzkim, wielkopolskim i mazowieckim. Przedsiębiorcy zainteresowani rozpoczęciem działalności w ŁSSE mogą skorzystać z pomocy publicznej, sięgającej nawet 55% kwalifikowanych kosztów inwestycji lub dwuletnich kosztów pracy. W Strefie inwestują nie tylko duże, zagraniczne firmy, ale także rodzime firmy z sektora małych i średnich przedsiębiorstw.
Rok 2018 to w Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej trzydzieści projektów inwestycyjnych, ponad 1,5 mld zł nakładów i 735 nowych miejsc pracy.
Działania w ŁSSE:

- Strefa RozwoYou - podpisano ponad 1 000 umów z przedsiębiorcami, wygenerowano prawie 316 tys. bonów rozwojowych, ze szkoleń, kursów i doradztwa skorzystało ponad 4 000 pracowników firm.
- Startup Spark - pierwsza edycja - akceleracja 27 startupów, ponad 40% wdrożeń. Druga edycja Startup Spark 2.0 (inauguracja projektu – grudzień 2018) zakłada akcelerację co najmniej 66 startupów, przy współpracy z 12 korporacjami, w ciągu 2 lat, w obszarach: przemysłowego internetu rzeczy, sztucznej inteligencji, cyberbezpieczeństwa oraz wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości.
- Park Przemysłowy Stokowska – położony 6 kilometrów od centrum Łodzi. Umożliwi najemcom, firmom z sektora MŚP, uzyskanie pomocy publicznej na zasadach obowiązujących w ŁSSE. Modułowa formuła obiektu umożliwi elastyczną adaptację dla potrzeb różnych branż. Moduły są dostępne od 1 273 m2 powierzchni produkcyjno-magazynowej i 247 m2 powierzchni biurowo-socjalnej. Hala została oddana do użytku w lutym tego roku.
- Technikum Automatyki i Robotyki – kierunek kształcenia występujący obecnie tylko na uczelniach. Pięcioletnia niepubliczna szkoła z uprawnieniami szkoły publicznej, założona wspólnie z inwestorami ŁSSE: Delią Cosmetics, Ceramiką Tubądzin i Miele Technika przy merytorycznym partnerstwie Politechniki Łódzkiej. Dwa ciągi kształcenia: dla uczniów po gimnazjum i dla uczniów po 8-letniej szkole podstawowej. To unikalne w skali kraju rozwiązanie przyjmie pierwszych uczniów 1 września 2019.
- Centrum Kreatywności – pierwsze miejsce w Polsce, które zaktywizuje, zainspiruje oraz będzie edukować przedsiębiorczych ludzi do podejmowania nowych działalności i inicjatyw z wykorzystaniem technologii cyfrowych. Za projektem stoją najwięksi producenci z branży nowoczesnych technologii zrzeszeni w Związku Cyfrowa Polska. To producenci elektroniki tacy jak Samsung, HP, Sony, Google, Canon czy Panasonic.

- W minionym roku Grupa Financial Times fDi's Global Free Zones of the Year Awards wyróżniła najbardziej aktywne Strefy z całego świata. W 2018 r., do rankingu zgłosiło się 79 podmiotów (specjalne strefy ekonomiczne, agencje rządowe, itp.). Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna w rankingu „TOP 10 SSE na świecie" zajęła 4 miejsce, jako jedyna polska Strefa w pierwszej dziesiątce.

Systematycznie zyskuje na znaczeniu atrakcyjność turystyczna Łodzi. Główne atrakcje turystyczne w mieście to niezmiennie: ulica Piotrkowska, Księży Młyn, Manufaktura, Muzeum Miasta Łodzi i Centralne Muzeum Włókiennictwa wraz ze skansenem. Coraz większą popularnością pośród turystów cieszy się Nowe Centrum Łodzi. Budynek multimodalnego dworca Łódź Fabryczna, z racji swojego rozmiaru i nowoczesnej architektury, postrzegany jest jako atrakcja turystyczna sama w sobie, ale stanowi również doskonały wstęp do dalszego zwiedzania NCŁ.
Wzrost liczby odwiedzających odnotowuje EC1 - kompleks kulturalno-artystyczno-edukacyjny powstały w miejscu pierwszej łódzkiej elektrociepłowni. W skład wchodzą Planetarium (czynne od stycznia 2016 r.), Centrum Nauki i Techniki (od stycznia 2018 r.), zabytkowa hala maszyn, w której organizowane są koncerty, pokazy i wystawy (w terminie od 24 listopada 2017 do 3 czerwca 2018 r. dostępna do zwiedzania była interaktywna wystawa maszyn Leonarda da Vinci). Kompleks EC1 jest udostępniany do zwiedzania podczas Nocy Muzeów, Urodzin Łodzi oraz imprez masowych.
Działania podejmowane w 2018 r.:
- Wycieczki z przewodnikiem po Łodzi – z usług sfinansowanych przez Miasto skorzystały 1 132 osoby z Polski i zagranicy.
- Study tour i study Press – organizacja wizyt studyjnych dla dziennikarzy branży turystycznej i touroperatorów – odbyło się 35 wizyt, w których wzięło udział 120 osób. Rezultatem jednej z takich wizyt było przyznanie Łodzi II miejsca w rankingu Lonely Planet Best Travel Destination in 2019.
- Miasto Łódź było promowane przez uczestników ekspedycji w Himalaje w formie zdjęć z flagą Łodzi na tle zdobywanego szczytu i udziału w spotkaniach oraz poprzez umieszczanie zdjęć z logiem Łodzi na stronie prezentującej relacje z przygotowań wyprawy.
- Opracowanie i wdrożenie aplikacji mobilnej pn. „Piesze Metro" w ramach budżetu obywatelskiego Miasta Łodzi.
- Renowacja 8 rzeźb na szlaku „Łódź Bajkowa" i odsłonięcie rzeźby Misia Colargola.
- Opracowanie i wdrożenie turystycznej aplikacji mobilnej prezentującej 10 tras tematycznych na terenie Miasta Łodzi – Footsteps Łódź.
- Wystawa fotograficzna pn. „Rowerem po Łodzi" oraz inscenizacja historyczna dotycząca nadania Łodzi praw miejskich w ramach obchodów Urodzin Miasta Łodzi.
- Realizacja 12 projektów promujących aktywność turystyczną Miasta w ramach regrantingu w tym publikacja „Wędrownika", publikacja przewodnika i bloga o łódzkich rzeźbach plenerowych i organizacja rajdów, gier miejskich i wycieczek tematycznych po Łodzi związanych z rocznicą odzyskania niepodległości i uzyskaniem praw wyborczych przez kobiety. Liczba odbiorców zadania – 18 592.
- Realizacja wycieczek po Łodzi tramwajem zabytkowym w ramach Budżetu Obywatelskiego – prawie 1,5 tys. uczestników (w tym z kraju i zagranicy).
- Udział w targach branży turystycznej w kraju i za granicą – Łódź, Szczecin, Nadarzyn, Kraków, Berlin, Jerozolima.

W celu lepszego wykorzystania potencjału turystycznego Łodzi Miasto wspólnie z lokalnymi instytucjami i przedsiębiorcami branży turystycznej powołało Łódzką Organizację Turystyczną (ŁOT). ŁOT funkcjonuje od 2017 r. i skupia 55 członków. Misją organizacji jest budowanie pozytywnego wizerunku Łodzi jako miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz wspieranie rozwoju rynku turystycznego w Łodzi i aglomeracji łódzkiej. Działania ŁOT obejmują:
- udział w krajowych i zagranicznych targach, workshopach branżowych,
- realizację kampanii promocyjnych,
- organizację podróży studyjnych dla przedstawicieli branży i mediów.

Łódź staje się coraz bardziej atrakcyjnym celem przyjazdów służbowych. Rozwój gospodarki sprzyja wzrostowi liczby podróży służbowych, w tym także rozwojowi przemysłu spotkań profesjonalistów, konferencji i kongresów. Ogromnym atutem Łodzi jest centralne położenie w Polsce, coraz lepsza dostępność miasta, rozbudowa infrastruktury hotelowej i poprawa estetyki. Turystyka biznesowa stała się ważnym segmentem rynku turystycznego w Łodzi. Łączna liczba wydarzeń w Łodzi w 2018 r. wyniosła 979, liczba uczestników sięgnęła natomiast 440 tys. osób. Dominującymi branżami były: medycyna, humanistyczno-ekonomiczna oraz IT.

FILAR: SPOŁECZEŃSTWO I KULTURA

Łódź aktywna, ucząca się i twórcza – wzrost poziomu kapitału społecznego i kulturowego dzięki rozwojowi edukacji, wzmocnieniu aktywności mieszkańców i zwiększeniu poziomu partycypacji społecznej.

1. Miasto – dobro wspólne

Zbudowanie wysokiej jakości kapitału społecznego oraz partycypacji obywatelskiej łodzian.

Aktywne włączanie mieszkańców we współdecydowanie o przyszłości miasta wymaga stworzenia sprawnych kanałów komunikacji, w tym konsultacji społecznych, wsparcia samoorganizacji wokół ważnych lokalnych celów, a także informowania mieszkańców o działaniach Urzędu.

W 2013 r. uruchomiono Budżet Obywatelski, na który w pierwszej edycji przeznaczono 20 mln zł, a w latach kolejnych 40 mln zł w skali roku (w podziale: 75% ogółu środków przeznaczonych na zadania o charakterze lokalnym, 25% na zadania tzw. ogólnomiejskie). Do dziś jest to jeden z największych budżetów partycypacyjnych w kraju.

Przeprowadzone w 2018 r. konsultacje zasad budżetu obywatelskiego obejmowały trzy etapy:

- składanie propozycji zadań do budżetu obywatelskiego,
- przygotowanie i głosowanie na zadania ponadosiedlowe i osiedlowe mieszkańców miasta Łodzi, którzy ukończyli 16 lat,
- organizacja 9 spotkań z mieszkańcami w ramach kampanii informacyjno-promocyjnej „Mega Pikniki Budżetu Obywatelskiego".

W ubiegłym roku w ramach budżetu obywatelskiego zgłoszono 1 295 wniosków, z czego po weryfikacji, pod głosowanie poddano 837. W głosowaniu udział wzięło łącznie 116 215 osób, a do realizacji wybrano 235 wniosków na kwotę prawie 40 mln zł.

Prowadzony jest stały monitoring realizowanych projektów budżetu obywatelskiego (spotkania z realizatorami zadań dwa razy w miesiącu, comiesięczne sprawozdania z postępów w realizacji).

Informacja dotycząca realizacji zadań z budżetu obywatelskiego

W 2018 r. realizowano 235 zadań wybranych w głosowaniu przeprowadzonym w 2017 r., z czego:

- zrealizowano 197 zdań, w tym:

- na Bałutach – 31 zadań, które dotyczyły m.in. zagospodarowania zieleni miejskiej, bezpieczniejszych przejść dla pieszych, zakupów książek i audiobooków, doposażenia domu dziennego pobytu i placówek szkolnych, remontów w placówkach oświatowych, stworzenia miejsc rekreacji dla mieszkańców, doświetlenia parków, stworzenia przychodni stomatologicznej, zapewniającej komfortowe warunki dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych,
- na Górnej – 46 zadań, które dotyczyły m.in. zagospodarowania zieleni miejskiej, bezpieczniejszych przejść dla pieszych, montowania progów zwalniających, zakupów książek, doposażenia domu dziennego pobytu, domów pomocy społecznej i placówek szkolnych, remontów w placówkach oświatowych, stworzenia miejsc rekreacji dla mieszkańców, doświetlenia parków, programu badań dla mieszkańców oraz działań integrujących mieszkańców,
- na Polesiu – 46 zadań, które dotyczyły m.in. zagospodarowania zieleni miejskiej, bezpieczniejszych przejść dla pieszych, zakupów książek i audiobooków, doposażenia domu dziennego pobytu i placówek szkolnych, remontów w placówkach oświatowych, stworzenia miejsc rekreacji dla mieszkańców, remontów chodników,
- na Śródmieściu – 24 zadania, które dotyczyły m.in. zagospodarowania zieleni miejskiej, zakupów książek i audiobooków, doposażenia placówek szkolnych, bezpieczniejszych przejść dla pieszych, stworzenia miejsc rekreacji dla mieszkańców,
- na Widzewie – 31 zadań, które dotyczyły m.in. zagospodarowania zieleni miejskiej, zakupów książek i audiobooków, doposażenia i modernizacji placówek szkolnych, bezpieczniejszych przejść dla pieszych, stworzenia miejsc rekreacji dla mieszkańców, monitoringu wizyjnego,
- ogólnomiejskie – 19 zadań, które dotyczyły m.in. promocji komunikacji pieszej, programu walki ze szrotówkiem, pomocy dla bezdomnych zwierząt, zagospodarowania zieleni miejskiej, programów zdrowotnych, doposażenia domu dla osób niepełnosprawnych oraz stworzenia miejsc rekreacji dla mieszkańców.

- rozpoczęto realizację 19 zadań, które zostaną zakończone w 2019 r.:
  - Wyspa dla lemurów wari.
  - Termomodernizacja dla domu dziecka dla dzieci małych.
  - Dół na Dołach! rewaloryzacja zieleni przy ul. Wojska Polskiego.
  - Miniboisko ze sztuczną nawierzchnią przy ul. Sępiej.
  - Tajemniczy ogród.
  - Rowerowe Śródmieście - ułatwienia w poruszaniu się rowerem po centrum.
  - Park Julianowski rozbudowa XXI wieku – kontynuacja budowy nowej części parku.
  - Dofinansowanie działalności ośrodka rehabilitacji dzikich zwierząt.
  - Plac zabaw w Parku Staszica.
  - Śródmiejska tężnia solankowa - zdrowy mikroklimat, zdrowi łodzianie.
  - Poczuj się zdrowszym i bardziej zrelaksowanym - tężnia solankowa dla mieszkańców Widzewa-Wschodu.
  - Modernizacja boiska szkolnego z dostosowaniem do wielofunkcyjności przy SP 9.
  - Budowa sportowego boiska wielofunkcyjnego.
  - Ciechocinek na Olechowie i Janowie - budowa tężni w parku.
  - Ciechocinek w Parku Podolskim – prawdziwa tężnia solankowa.
  - Modernizacja i zagospodarowanie terenu wokół Przychodni Śródmieście.
  - Budowa oświetlenia na ul. Serwituty na odcinku ok. 290 mb od posesji serwituty 13 w kierunku trasy DK-71 (9 lamp).
  - Budowa oświetlenia na tzw. łączniku.
  - Instalacja oświetlenia ulicznego na ul. Mikowej.
- 11 zadań zostało przełożonych na 2019 r.:
  - z powodu unieważnienia postępowania przetargowego (Rewitalizacja terenów zielonych i odbudowa dróg dojazdowych do budynków mieszkalnych oraz oświetlenie terenu, bezpieczny plac zabaw przy ulicy Dyspozytorskiej, remont przejścia podziemnego pod ul. Zgierską na wysokości ulic Jesionowej i Świtezianki, Łódzka woda najlepsza – poidełka, Park Julianowski - mostek nad rzeką Sokołówką dla pieszych i rowerzystów, „Mia100 fontann" - remont fontanny w Parku Widzewskim (wykonawca odmówił podpisania umowy),
  - z powodu przedłużających się uzgodnień do projektu (Zielone Smulsko II – budowa chodnika w pasie zieleni między ul. Popiełuszki a ul. Gimnastyczną wraz z rekultywacją terenu),
  - z powodu wpłynięcia oferty z ceną przewyższającą wartość środków jakimi dysponuje Zamawiający (Zielone Smulsko II – budowa chodnika w pasie zieleni między ul. Gimnastyczną a ul. Kolarską wraz z rekultywacją terenu),
  - z powodu problemu z wjazdem na teren budowy (konieczność ustanowienia służebności lub zawarcia porozumienia z TBS Zgierz) (Olechowski las aktywności i zabawy),
  - ze względu na brak zgody gwaranta na ustawienie stojaków w wybranych lokalizacjach – gwarancja na nawierzchnię do VI 2019 r. (Roosevelta - dodatkowe stojaki dla motocykli i rowerów, stojaki rowerowe - ul. Piotrkowska/Próchnika zamiast nielegalnego parkowania).
  - zadania nie zostały zrealizowane z uwagi na brak ofert (Dwór szlachecki Załęskiego -poszukiwania zaginionego Zarzewa, Ustawienie w centrum tabliczek informujących o pochodzeniu nazw ulic. Czemu: Wólczańska, Zachodnia, Nawrot? Kto to Więckowski, Pogonowski, Jaracz?),
- odstąpiono od realizacji zadania Poprawa bezpieczeństwa - odłów dzików z uwagi na brak możliwości przesiedlania dzików, w związku z zagrożeniem ASF,
- odtworzenie 5 zadań planowane jest w 2019 z urealnioną kwotą (Budowa całorocznej hali sportowej z kortem tenisowym, gimnastyka ważna sprawa, remont sali to podstawa - dorzuć swój głos na nasz sportowy los, CESIR „9" - centrum edukacji sportowej i rekreacji dla młodzieży 9LO i mieszkańców osiedla Piastów-Kurak, tężnia solankowa dla Retkini – Zachód, budowa tężni solankowej).

W 2018 r. oprócz budżetu obywatelskiego przeprowadzono 8 konsultacji, w tym również za pomocą narzędzia elektronicznego Vox Populi, w których udział wzięło ponad 10 tys. osób. Vox Populi jest pierwszą w Polsce platformą umożliwiającą przeprowadzanie lokalnych e-referendów. Konsultacje dotyczyły priorytetów budżetu miasta Łodzi na 2019 r. oraz prognozy finansowej miasta Łodzi na lata 2019-2040, „Programu wsparcia i rozwoju edukacji kulturalnej w Łodzi", „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami miasta Łodzi na lata 2018-2021", aktualizacji „Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi" oraz „Programu Wspierania Rodziny w Łodzi na lata 2018-2020", projektu uchwały Rady Miejskiej w sprawie określenia wymagań, jakie musi spełniać projekt budżetu obywatelskiego w mieście Łodzi,

a także ograniczenia sprzedaży alkoholu w sklepach na terenie miasta Łodzi w godzinach nocnych. W trakcie konsultacji złożono 3 318 formularzy konsultacyjnych, zawierających 905 propozycji i opinii.
W 2018 r. w ramach 31 „Spacerów po osiedlach" zorganizowano spotkania Prezydenta Miasta z mieszkańcami łódzkich osiedli dotyczące bieżących problemów, jak i planów na przyszłość poszczególnych osiedli.
Spotkania z łodzianami pozwoliły wypracować kluczowy program „Plan dla osiedli" obejmujący inwestycje na łódzkich osiedlach w ramach różnych obszarów tematycznych, takich jak infrastruktura drogowa i komunikacyjna, sport i rekreacja, tereny zielone, zdrowie, edukacja itp. Harmonogram realizacji tych priorytetowych, z punktu widzenia interesu mieszkańców miasta, inwestycji obejmuje najbliższe 5 lat.
Na 2019 r. zaplanowano 70 różnego typu inwestycji o wartości około 75 mln zł, w tym modernizację lub remont 37 dróg i chodników, modernizację torowiska i przystanków, opracowanie dokumentacji projektowych dla 8 przyszłych inwestycji drogowych, remonty lub rozbudowę 4 szkół, budowę 2 żłobków modułowych, rozbudowę 3 placów zabaw, modernizację 2 budynków biblioteki miejskiej, modernizację 3 budynków OSP, modernizację 4 placówek opieki zdrowotnej, termomodernizację DPS „Dom Kombatanta", budowę monitoringu w 2 lokalizacjach, modernizację 2 obiektów sportowych, budowę i modernizację 5 obiektów rekreacyjnych.

Miasto Łódź aktywnie współpracuje z organizacjami pozarządowymi, głównie poprzez zlecanie im zadań publicznych w ramach konkursu ofert oraz poprzez konsultacje aktów prawa miejscowego, prace Komisji Dialogu Obywatelskiego i Łódzkiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.
W Łodzi działa ponad 3 000 organizacji pozarządowych, a ich działalność znacząco wpływa na jakość życia w naszym mieście. Podejmując ważne społecznie zadania, przyczyniają się do rozwoju demokracji i kształtowania postaw obywatelskich. Poprzez realizowanie własnych inicjatyw, jak również wspieranie i konsultowanie przedsięwzięć władz miasta, w istotny sposób wzbogacają możliwości działania samorządu na rzecz mieszkańców.
Wieloletni Program współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2016-2018 zawiera długofalowe kierunki współpracy pomiędzy Miastem a organizacjami pozarządowymi.

Roczny Program współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wskazanymi w ustawie podlega corocznym konsultacjom, w ramach których wszystkie zainteresowane organizacje pozarządowe mogą przesyłać propozycje nowych zadań (do 30 czerwca roku poprzedzającego). Pula środków na program współpracy z organizacjami pozarządowymi w 2018 r. wyniosła 62,99 mln zł (wzrost o 10%).

TAB. 2 | **WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI**

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba otwartych konkursów ofert	39	59	59	54	56
Liczba złożonych ofert	889	989	832	791	697
Liczba NGO's, z którymi podpisano umowy konkursowe	349	463	360	321	466
Wartość przeznaczona na program współpracy w mln zł	42,79	43,53	47,61	57,13	59,36

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Biura ds. Partycypacji Społecznej

We współpracy z organizacjami pozarządowymi realizowano następujące zadania publiczne:
- Łódzkie Centrum Obywatelskie – współpraca z konsorcjum organizacji: Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich „OPUS", Fundacja Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego „FERSO". Celem projektu jest utworzenie ośrodka wsparcia merytorycznego i technicznego dla organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i partnerstw działających w Łodzi.
- Łódzkie Centrum Wolontariatu - wspieranie działalności na rzecz organizacji i promocji wolontariatu – współpraca z Regionalnym Centrum Wolontariatu „CENTERKO".
- Wsparcie zadania publicznego dotyczącego wspomagania rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych – Miejski Program Mikrograntów. Współpraca z Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich „OPUS", które zostało operatorem zadania wyłonionym w konkursie ofert w formie regrantingu.
- Wsparcie zadań publicznych skierowanych do mieszkańców, realizowanych przez organizację w ramach programów finansowanych ze środków pochodzących spoza budżetu Miasta Łodzi – Fundusz wkładów własnych.
- Utworzenie Centrum Obywatelskiego na Śródmieściu we współpracy z Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS.
- Współpraca z Fundacją TOMY przy organizacji Międzynarodowego Festiwalu Wolontariatu Kontakt Łódź 2018. Festiwal to cykl praktycznych działań na

rzecz miasta przy udziale wolontariuszy ze społeczności lokalnej, innych części kraju i zza granicy.

Łódzka Rada Działalności Pożytku Publicznego to organ konsultacyjno – doradczy, którego zadaniem jest m.in. wyrażanie opinii o współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi. Rada składa się z przedstawicieli organizacji pozarządowych (11, w tym 9 z otwartych wyborów), pracowników Urzędu (3) oraz radnych Rady Miejskiej (3).

W 2018 r. ŁRDPP brała udział w konsultacjach:

- projektu „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi na rok 2018",
- aktualizacji „Polityki Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi" i „Programu Wsparcia i Rozwoju Edukacji Kulturalnej w Łodzi",
- projektów „Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2019, Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019 oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na rok 2019",
- założeń do Miejskiego Programu Mikrograntów w Łodzi oraz Funduszu Wkładów Własnych dla projektów realizowanych przez NGO,
- „Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2019".

Młodzieżowa Rada Miejska w Łodzi VII kadencji (2016-2018) liczyła 38 osób. Powołała 9 Komisji stałych: Edukacji, Kultury, Sportu i Rekreacji, Zdrowia, Etyki i spraw Radnych, Polityki Społecznej, Statutowa, Promocji oraz Komisję ds. kontaktu z SU. W trakcie VII kadencji podjęła 55 uchwał.

Główne działania Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi w roku 2018:

- inicjowanie działań dotyczących życia młodzieży w Łodzi (współpraca z samorządami szkolnymi),
- organizowanie imprez o charakterze kulturalnym, sportowym, charytatywnym m.in.: mecz charytatywny organizowany w ramach finałów WOŚP, pomoc w imprezach choinkowo-noworocznych,
- organizowanie konkursów, szkoleń, konferencji m.in.: konkursy wiedzy o samorządzie terytorialnym, uczestnictwo w zajęciach w łódzkich szkołach ponadgimnazjalnych na temat budżetu obywatelskiego, szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy,
- udzielanie honorowych patronatów m.in.: Łódzkim Obchodom Miesiąca Frankofonii – Francja na wyciągnięcie ręki.

W dniu 25 października 2018 r. odbyły się wybory do Młodzieżowej Rady Miejskiej VIII kadencji, w których wybranych zostało 35 radnych. W wyborach uzupełniających skład radnych został uzupełniony o 3 radnych.

Ważnym aspektem w zakresie rozwoju kapitału społecznego jest profilaktyka i promocja ochrony zdrowia. Łódź jest członkiem założycielem i siedzibą powstałego w 1993 r. Stowarzyszenia Zdrowych Miast Polskich. Stowarzyszenie skupia 39 miast i gmin aktywnych w lokalnych działaniach prozdrowotnych. Od 2018 roku Łódź jest też członkiem Europejskiej Sieci Zdrowych Miast Światowej Organizacji Zdrowia. Podstawowym kryterium uczestnictwa jest aktywność w lokalnych działaniach prozdrowotnych uwzględniających różnorodne czynniki wpływające na zdrowie.

Jednym z zadań Miasta jest promocja zdrowia, edukacja zdrowotna oraz opracowywanie programów zdrowotnych. Programy skupiają się na rozpoznanych, najbardziej istotnych problemach zdrowotnych łodzian, a prowadzone działania edukacyjne służą poprawie wiedzy i świadomości zdrowotnej różnych grup mieszkańców. Działaniami profilaktycznymi w 2018 r. objęto ponad 36 tys. mieszkańców Łodzi, a wydatkowano na ten cel ponad 2,1 mln zł.

W celu redukcji zachorowalności i umieralności na choroby, które stanowią największy problem zdrowotny prowadzone są działania profilaktyczne:

- wad i chorób występujących u dzieci i młodzieży - „Wyprostuj się!" realizowany w łódzkich szkołach – przebadano 1 119 dzieci,
- różnych problemów zdrowotnych osób w wieku dojrzałym – Bilans zdrowia kobiety dojrzałej i dojrzałego mężczyzny – z badań skorzystało 931 osób,
- chorób zakaźnych, w tym:
  - program szczepień ochronnych przeciw grypie (dla mieszkańców od 65 roku życia i innych grup ryzyka – zaszczepiono 8 191 osób),
  - program profilaktyki zakażeń HCV – (z badań skorzystało 1 593 osób),
  - wsparcie Punktu Konsultacyjno-Diagnostycznego – anonimowe poradnictwo i testowanie HIV (39 godz., wykonano 104 badania przesiewowe),
  - program profilaktyki zakażeń pneumokokowych (zaszczepiono 248 dzieci w wieku 4 lat),

- zdrowia psychicznego:
  - w ramach których finansowano działalność Ośrodka Interwencji Kryzysowej, udzielającego kompleksowej, całodobowej pomocy dla osób i rodzin - w 2018 r. udzielono 2 604 konsultacji oraz 583 porad psychologicznych w ramach Telefonu Zaufania,
  - prowadzono działania dla dzieci i młodzieży gimnazjalnej, w zakresie promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych,
- edukacji:
  - kobiet karmiących poprzez działalność Poradni Laktacyjnej – z porad skorzystało 906 kobiet,
  - w Szkole Świadomego Rodzicielstwa w Centrum Medycznym im. dr. L. Rydygiera odbyły się kursy dla 150 par oraz 11 kobiet w ciąży,
  - z Poradni Psychologii Prokreacji skorzystało 113 par, 517 kobiet i 40 mężczyzn,
  - „Profilaktyka ciąż wśród nastolatek, chorób przenoszonych drogą płciową, w tym profilaktyka HIV – zajęcia warsztatowe, którymi objęto 788 uczniów,
- Miejski Program In Vitro dla Łodzi 2016 – 2020 – dotychczas do miejskiego programu In vitro złożono 598 wniosków. Udało się uzyskać 206 ciąż, w tym 13 mnogich. Urodziło się 116 dzieci, w tym 10 par bliźniąt. co świadczy o wysokiej, ok. 40% skuteczności. W 2018 r. z programu skorzystały 204 pary.
- Profilaktyka uzależnień skierowana do dzieci i młodzieży:
  - Program profilaktyki uzależnienia od alkoholu oraz alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla uczniów gimnazjów i szkół podstawowych – 1 221 uczniów.
  - Program profilaktyki uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz alternatywne formy spędzania czasu wolnego dla szkół podstawowych i gimnazjalnych – 6 668 uczniów.
  - Program promocji zdrowego stylu życia oraz przeciwdziałanie zażywaniu substancji psycho-aktywnych dla dzieci ze szkół podstawowych – 2 432 uczniów.

Ponadto w ramach budżetu obywatelskiego prowadzono działania na rzecz dzieci przewlekle chorych: „Miłość na zdrowie! – opiekunki dla dzieci z Pałacu hospicjum stacjonarnego" oraz „Pozwól mi żyć – arteterapia dla dzieci z oddziałów onkologicznych".

Rozpoczęto również wdrażanie projektu „Łódź do zdrowia – wczesne wykrywanie przewlekłej choroby nerek wśród mieszkańców miasta Łodzi" współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, z którego skorzystały 552 osoby.

Kontynuowano Program Łódź – Zdrowe Miasto oparty na współpracy licznych partnerów. Obejmował on dystrybucję Podręczników Pierwszej Pomocy, a w ramach Urodzin Łodzi zorganizowanie „Miasteczka Zdrowia", gdzie znalazły się m.in. bezpłatne badania ortopedyczne, kardiologiczne, laryngologiczne, dietetyczne, ćwiczenia z rehabilitantami i fizjoterapeutami, porady laktacyjne, aktywność fizyczna na świeżym powietrzu (około 150 uczestników).

Działania z zakresu edukacji zdrowotnej i promowania zdrowego stylu życia kierowane bezpośrednio do różnych grup były zlecane organizacjom pozarządowym wybranym w konkursie ofert. Łącznie zrealizowano 7 zadań o wartości 100 tys. zł. Działania dotyczące aktywności fizycznej osób starszych, promocji zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, organizacji wydarzeń służących poprawie świadomości zdrowotnej objęły ponad 6,5 tys. osób.

W ramach środków finansowych przeznaczonych na Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 5 Centrach Aktywnego Seniora i w 5 Domach Pomocy Społecznej funkcjonowały punkty informacyjno – konsultacyjne, w których udzielano bezpłatnie porad prawnych i psychologicznych dla seniorów. Łącznie zapewniono 980 godzin porad prawnych oraz 490 godzin porad psychologicznych, z których skorzystało 316 osób.

Miasto Łódź przeciwdziała negatywnym zjawiskom, związanym z uzależnieniem i przemocą poprzez:
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

TAB. 3 | **ŚRODKI PRZEZNACZANE NA MIEJSKIE PROGRAMY PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM W MLN ZŁ**

	2014	2015	2016	2017	2018
Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	11,3	11,3	11,4	12,2	13,6
Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii	1,9	2,2	1,7	2,0	1,9
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	0,9	1,0	0,9	1,0	1,1
Razem	14,1	14,5	14,0	15,2	16,6

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych

Podstawą programów są ustawy, dlatego zadania w kolejnych latach nie ulegają zmianom. Różnice dotyczą wysokości nakładów finansowych oraz wprowadzania dodatkowych działań na podstawie analizy potrzeb.

Środki przeznaczone na miejskie programy przeciwdziałania uzależnieniom w 2018 r. wyniosły 16,6 mln zł.

Działania w obszarze minimalizacji dysfunkcji życia rodzinnego i społecznego oraz redukcji szkód zdrowotnych spowodowanych piciem szkodliwym i uzależnieniem od alkoholu realizowane są poprzez programy terapeutyczne dla osób uzależnionych i ich rodzin, konsultacje specjalistyczne i poradnictwo, mediacje rodzinne, reintegrację społeczną i zawodową oraz działania wspierające (dożywianie dzieci w szkołach oraz placówkach wsparcia dziennego, refundację kosztów zakupu leków).

Zadania w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie skierowane są zarówno do osób dotkniętych przemocą, jak i jej sprawców. Dla ofiar przemocy prowadzone są poradnictwo specjalistyczne, obdukcje lekarskie, grupy wsparcia i zajęcia z psychologiem z rodziną w kryzysie, telefon zaufania, procedura „Niebieskie Karty", pomoc prawna i socjalna, a także udzielanie bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą.

W 2018 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wszczął 1 172 procedury Niebieskiej Karty, skierowano 344 wnioski do Sądu Rodzinnego informujące o wszczęciu procedury w rodzinach z nieletnimi dziećmi oraz zakończono 195 procedur Niebieskiej Karty w związku z ustaniem przemocy w rodzinie po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy a w 998 sytuacjach zakończono procedurę z uwagi na brak zasadności podejmowania działań.

Działania skierowane do sprawców przemocy zarówno dorosłych, jak i nieletnich, obejmują zajęcia korekcyjno - edukacyjne, poradnictwo specjalistyczne, a także możliwość pobytu w hostelu dla dorosłych sprawców przemocy. Monitorowano udział osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych. Do programów przystąpiło 146 osób (19 kobiet i 127 mężczyzn), a ukończyło je 57 (7 kobiet i 50 mężczyzn). Istotnym elementem w zapobieganiu przemocy w rodzinie jest podnoszenie świadomości społecznej, przeprowadzanie mediacji oraz informowanie o możliwościach uzyskania pomocy.

Obok zadań ciągłych, organizowane są kampanie i akcje profilaktyczno – edukacyjne. Od 2013 r. prowadzona jest kampania społeczna pod hasłem „Nie pozwól dorosnąć przemocy", której celem jest zmiana biernej postawy wobec stosowania przemocy względem dzieci. Działa całodobowy, bezpłatny telefon interwencyjny, który umożliwia anonimowe zgłoszenie podejrzenia o stosowaniu przemocy wobec dziecka, jak również wszelkich niepokojących przejawów zaniedbania wobec dzieci. W roku 2018 przyjęto 87 zgłoszeń dotyczących stosowania przemocy, w tym 23 wobec dzieci.

Od 2008 r. Miasto Łódź uczestniczy w ogólnopolskim projekcie Transition Facility „Wsparcie regionalnych i lokalnych społeczności w przeciwdziałaniu narkomanii na poziomie lokalnym", którego koordynatorem jest Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Corocznie na podstawie danych uzyskanych od instytucji i podmiotów działających w tym obszarze, sporządzany jest raport pn. ,,Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie gminy".

W 2018 r. Miasto nadzorowało 6 samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz sprawowano nadzór właścicielski nad jedną spółką prawa handlowego prowadzącą działalność leczniczą. W ubiegłym roku nie zaistniała konieczność pokrywania ujemnego wyniku finansowego nadzorowanych jednostek, gdyż w 2017 r. wszystkie wykazały dodatni wynik finansowy.

Na koniec 2018 r. wysokość zobowiązań miejskich samodzielnych zakładów opieki zdrowotnej i miejskiej spółki w stosunku do Miasta Łódź z tytułu udzielonych pożyczek wynosiła 5,33 mln zł (należność główna) i dotyczyła Miejskiego Centrum Medycznego Bałuty.

Inwestycje finansowane w ramach dotacji celowych z budżetu Miasta w 2018 r.:

- Centrum Medyczne im. dr. L. Rydygiera – zakup sprzętu medycznego i prace budowlane (0,6 mln zł).
- Centrum Rehabilitacyjno-Opiekuńcze DPS - przebudowa wraz z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych łazienek i toalet oraz rozprowadzenie sieci komputerowej (0,44 mln zł).
- Domy Pomocy Społecznej – zakupy sprzętów, poprawa bazy technicznej, prace budowlane i modernizacyjne (2,35 mln zł).
- Miejskie Centrum Medyczne „Bałuty" – zakup sprzętu medycznego, stworzenie kompleksu rehabilitacyjno – rekreacyjnego, Centrum Zdrowego i Aktywnego Seniora (2,1 mln zł).
- Miejskie Centrum Medyczne „Górna" – termo-modernizacja i doposażenie (0,6 mln zł).
- Miejskie Centrum Medyczne „Polesie" – inwestycje obejmujące termomodernizację (0,25 mln zł).
- Miejskie Centrum Medyczne „Widzew" – cyfryzacja, zakup sprzętu i termomodernizacja (0,5 mln zł).
- Miejskie Centrum Medyczne im. dr. K. Jonschera – prace

budowlane, zakup sprzętu medycznego, informatyzacja (1,8 mln zł).
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Wojskowej Akademii Medycznej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi Centralny Szpital Weteranów – zakup ambulansu (0,39 mln zł).
- Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych - zakup sprzętu (0,01 mln zł).

Miasto prowadzi szereg działań na rzecz osób niepełnosprawnych. W 2018 r. realizowało:
- Konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na wykonanie zadań publicznych na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym o charakterze integracyjnym oraz wspieranie osób niesłyszących w kontaktach z komórkami organizacyjnymi UMŁ. Środki publiczne przeznaczone na realizację konkursów wyniosły 141,7 tys. zł.

TAB. 4 | **ŚRODKI PUBLICZNE PRZEZNACZONE NA REALIZACJĘ KONKURSÓW W TYS. ZŁ**

Zadanie publiczne	2014	2015	2016	2017	2018
Prowadzenie zajęć rehabilitacyjnych	66,3	53,0	53,0	60,0	66,0
Prowadzenie działań z zakresu włączenia społecznego	-	-	37,8	30,0	33,0
Organizowanie imprez kulturalnych	5	18,2	-	-	-
Świadczenie usług języka migowego	48	48	48	48,0	42,0
Razem	119,2	119,2	138,8	138,0	141,7

Źródło: Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych

- Zadania publiczne na rzecz osób niepełnosprawnych – realizowane przez organizacje pozarządowe w trybie uproszczonym. W 2018 r. zawarto 11 umów na kwotę 36,6 tys. zł.
- Rozpoczęto projekt Łódzka Karta „Bez Barier", która wydawana jest osobom z niepełnosprawnością. Posiadacze Karty mogą korzystać z ofert, ulg, zniżek i promocji, które przygotowały dla nich firmy i instytucje będące partnerami w projekcie (52 partnerów).
- Zakup i montaż na budynkach instytucji i placówek istotnych dla załatwiania spraw przez mieszkańców 37 urządzeń elektronicznych ułatwiających osobom niewidomym i słabowidzącym orientację przestrzenną – m.in. budynek główny UMŁ, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, niektóre podmioty lecznicze, Teatr Nowy, Teatr Muzyczny, EC1, Pałac Herbsta, Miejski Zespół Orzekania o Niepełnosprawności, Łódzki Oddział Wojewódzki NFZ, Łódzki Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Szansa dla Niewidomych, urzędy skarbowe.
- Badanie wraz z Fundacją TUS i firmą Infosys dostępności miejsc użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych. Zamieszczenie informacji o dostępności 40 miejsc w internetowej bazie www.niepelnosprawnik.pl.
- Porady dla osób z niepełnosprawnościami (osobiste, telefoniczne, internetowe) - 8853 bezpłatnych porad prawnych we współpracy z Polską Organizacją Pracodawców Osób Niepełnosprawnych.
- Opiniowanie wniosków dotyczących przyznawania lokali mieszkaniowych dla osób z niepełnosprawnością – 55 opinii.
- Zakup wózków inwalidzkich na potrzeby wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, prowadzonej we współpracy z Łódzkim Sejmikiem Osób Niepełnosprawnych.

Zmiany w strukturze społeczno-demograficznej oraz stan zdrowotny społeczeństwa skłoniły władze Miasta do rozszerzenia działań na rzecz osób starszych. Do roku 2012 współpraca z tym środowiskiem koncentrowała się na wsparciu kilku organizacji pozarządowych promujących zdrowy styl życia. Oferta była rozproszona i nie zaspokajała wszystkich potrzeb łódzkich seniorów. W 2012 roku rozpoczęto zakończone sukcesem prace nad stworzeniem systemowych rozwiązań aktywizujących starsze pokolenie.
W 2018 r. realizowano w ramach „Polityki zdrowia dla Miasta Łodzi 2020+" program „Aktywizacja 60+", którego celem jest aktywizacja oraz poprawa jakości życia osób powyżej 60 roku życia, w ramach którego:
- podejmowano działania na rzecz seniorów służące zwiększeniu ich uczestnictwa w życiu społecznym, szczególnie w obszarze edukacji, zdrowia, kultury i sportu,
- wspierano i promowano inicjatywy seniorskie, tworzenie sieci kontaktów oraz współpracy pomiędzy Urzędem Miasta Łodzi, sektorem pozarządowym, instytucjami, biznesem i osobami 60+,
- rozwijano ideę wolontariatu oraz wspierano liderów działających w lokalnych środowiskach wśród osób 60+,
- wspierano integrację międzypokoleniową oraz międzypokoleniowy przepływ wartości.

Program jest w założeniu inicjatywą ciągłą, więc w 2018 r. realizowano działania zapoczątkowane w latach ubiegłych oraz inicjowano nowe projekty. Różnymi działaniami w ramach projektów objętych zostało ponad 100 tys. uczestników, w tym:

- Dzielnicowe Centra Aktywnego Seniora – 40 tys. uczestników,
- Miejska Karta Seniora – 13,8 tys. wydanych kart,
- Pudełko życia – 8 tys. wydanych pudełek,
- Telefon życzliwości – 0,6 tys. odebranych telefonów,
- Senior w sieci – 1,2 tys. przeszkolonych osób,
- Łódzkie Senioralia – oferta przygotowana dla 60 tys. osób,
- Punkt informacji przy Zespole ds. Seniorów – ok. 4 tys. udzielonych informacji,
- Dodatkowo fanpage w serwisie Facebook - Seniorzy w Łodzi – ma 2 tys. polubień.

Rok 2018 przyniósł nowe inicjatywy na rzecz seniorów:

- Łódź – Miasto (Tele) Opieki - pod koniec 2018 r. w Łodzi rozpoczął się pilotaż skierowany do 40 niesamodzielnych osób w wieku 60+ objętych przez okres 12 miesięcy opieką: pielęgniarską, dietetyczną i zabiegami rehabilitacyjnymi. Ponadto w ramach projektu dla 2 000 osób 60+ z niepełnosprawnością zapewniono opaski bezpieczeństwa, pozwalające zweryfikować podstawowe czynności życiowe (tętno), zdarzenia alarmowe (sygnał SOS, upadek, zdjęcie opaski, opuszczenie bezpiecznej lokalizacji) oraz łączyć się z numerem alarmowym i centrum Teleopieki.
- Centrum Zdrowego i Aktywnego Seniora - projekt mający na celu aktywizację społeczną osób starszych w miejscu ich zamieszkania. Priorytetem jest edukacja zdrowotna, promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się poprzez utworzenie w miejskich przychodniach punktów, które będą pełnić równocześnie funkcje miejsc spotkań edukacyjnych, rekreacyjnych, prozdrowotnych oraz towarzyskich, jak i kawiarenek internetowych oraz świetlic. Od lutego 2018 r. funkcjonuje pierwsze Centrum Zdrowego i Aktywnego Seniora przy Miejskim Centrum Medycznym „Widzew", z którego dotychczas skorzystało 1 000 osób.
- Rzecznik ds. Seniorów – powołanie pierwszego w Polsce Rzecznika, do którego seniorzy mogą zwrócić się zarówno z uwagami, propozycjami dotyczącymi funkcjonowania miasta, jak również z problemami natury osobistej lub prośbami o interwencję.

Kontynuowano następujące projekty:

- Łódzka Tytka Seniora - w roku 2018 ukazały się 4 edycje Łódzkiej Tytki Seniora, a łączny nakład wyniósł 100 tys. Jest to publikacja wydawana w cyklu dwumiesięcznym w postaci koperty z wykazem wydarzeń, dystrybuowanej w miejscach najczęściej uczęszczanych przez seniorów (50 lokalizacji) oraz zamieszczana w formie PDF na portalu seniorzy.uml.lodz.pl.
- Niezbędnik Emeryta – projekt realizowany przy współpracy z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi, w ramach którego osoby przechodzące na emeryturę zapraszane są na cykliczne spotkania (w 2018 r. - 6) i otrzymują pakiet materiałów informacyjnych (m.in. Łódzki Informator dla Seniorów, Tytkę dla Seniora i inne).
- Konkurs Grantowy Aktywny Senior - w ramach zadania organizowany jest konkurs na mikrogranty wspierające realizację projektów na rzecz osób starszych. W roku 2018 dziewiętnastu wnioskodawców otrzymało bezzwrotne dofinansowanie o wartości 150 tys. zł. na rzecz aktywizacji osób starszych oraz promowanie ich twórczości.
- Dzielnicowe Centra Aktywnego Seniora - w centrach tych położonych w pobliżu zamieszkania seniorzy mogą korzystać z szerokiej oferty w ramach czterech bloków tematycznych: Akademia III Wieku, Aktywny Senior, Nowe Technologie, Kultura oraz zasięgać bezpłatnie porad prawnika i psychologa.
- Program „Miejska Karta Seniora", w którym każdy mieszkaniec miasta, który ukończył 60 lat, może korzystać z przygotowanych promocyjnych ofert, w punktach wskazanych przez partnerów projektu.
- Projekt „Pudełko Życia" może pomóc w sytuacji, gdy służby medyczne muszą szybko reagować, a nie ma kontaktu z poszkodowanym, co może opóźnić akcję. Znajdują się w nim niezbędne informacje ratownicze oraz naklejka do umieszczenia na lodówce. W posiadaniu pudełka jest obecnie 33 tys. seniorów. Od 2018 r. razem z Pudełkiem można odbierać Poradnik Pierwszej Pomocy.
- Karta bezpieczeństwa ICE podobnie jak Pudełko Życia ma pomagać w sytuacji, gdy służby medyczne muszą szybko reagować, a brak kontaktu z poszkodowanym może dramatycznie opóźnić akcję. Kartę zawierającą informacje o chorobach, alergiach oraz dane kontaktowe osób, do których należy zadzwonić w razie nagłego wypadku należy nosić w portfelu. W 2018 r. wydrukowanych zostało 5 000 Kart ICE.
- Telefon życzliwości to wspólny projekt UMŁ i Fundacji Subvenio, który opiera się na pracy międzypokoleniowego zespołu. Dzwoniąc pod numer 42 638 50 32 można zasięgnąć porad psychologicznych, prawniczych oraz informacji

dotyczących różnych form spędzania wolnego czasu dedykowanych osobom 60+. Kadra Telefonu prowadzi przeciętnie 580 spraw rocznie. W 2018 r. zwiększona została liczba dyżurów z 3 do 5 w tygodniu.

- Projekt „Senior w Sieci" – podczas odbywających się raz w miesiącu warsztatów „Senior w Sieci" osoby starsze dzięki wolontariuszom poszerzają swoją wiedzę z zakresu korzystania z Internetu. W 2018 r. w kursach wzięło udział 1 tys. uczestników, natomiast z warsztatów internetowych skorzystało 200 seniorów.
- „Łódzkie Senioralia" - w ciągu 15 dni w 2018 r. seniorzy mieli okazję wziąć udział w 700 wydarzeniach przygotowanych przez 150 partnerów. Z oferty skorzystało ok. 60 tys. osób 60+. W ramach tej edycji wprowadzona została „Akcja 50% zniżki" na usługi u wybranych partnerów Karty. Na zakończenie odbyła się Gala Konkursu Drzewo Pokoleń – ogólnopolskiego konkursu mającego na celu wyłonienie i uhonorowanie organizacji pozarządowych, firm, instytucji jak i seniorów realizujących projekty w obszarze zdrowego i aktywnego starzenia się oraz podejmujących wszelką działalność przyczyniającą się do poprawy jakości życia osób 60+. W gali stanowiącej zakończenie konkursu uczestniczyło 1 000 osób.

Ważnym elementem działań w zakresie kapitału społecznego jest obszar pomocy społecznej.
Klientami pomocy społecznej są osoby, które nie są w stanie zaspokoić we własnym zakresie podstawowych potrzeb życiowych. Liczba osób korzystająca z pomocy MOPS w 2018 roku wynosiła 27 tys. co stanowi 4,26% mieszkańców. W odniesieniu do roku ubiegłego, odnotowano zmniejszenie biorców świadczeń o 4 248 osób.

TAB. 5 | **OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY MOPS**

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	43 771	36 692	35 990	31 293	27 045
% mieszkańców	6,19	6,05	5,55	4,90	4,26

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Przyczyną konieczności udzielania pomocy były dysfunkcje wynikające ze złego stanu zdrowia, sytuacji na rynku pracy lub uzależnienia od środków psychoaktywnych. W wielu przypadkach dysfunkcje te były ze sobą sprzężone.
Najczęstszymi dysfunkcjami występującymi w rodzinach, którym przyznawano pomoc było bezrobocie (16,5 tys. osób), długotrwała lub ciężka choroba (15,2 tys. osób) oraz niepełnosprawność (10,0 tys.). Pomoc mieszkańcom miasta udzielana była w formie zasiłków pieniężnych oraz w formie bezgotówkowej, polegającej na pokrywaniu kosztów świadczeń (np. pokrywaniu kosztów posiłków, leków itp.). Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej świadczenia miały charakter stały, okresowy lub celowy (świadczenia jednorazowe przyznawane na zaspokojenie określonej potrzeby).
W ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" stosowano 2 formy pomocy: wydawanie posiłku lub wypłata zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności. Pomocą w formie posiłków objęte były dzieci do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osoby dorosłe (posiłki w jadłodajniach i kuchniach społecznych). W tym celu wydatkowano w 2018 r. 16,18 mln zł, z czego 3,29 mln zł pochodziło z budżetu gminy a 12,88 mln zł z budżetu państwa.
W ramach programu osłonowego „Szczególne zasady dożywiania uczniów lub dzieci na lata 2014-

TAB. 6 | **DYSFUNKCJE WYSTĘPUJĄCE W ŚRODOWISKACH OBJĘTYCH POMOCĄ**

Powód trudnej sytuacji	Liczba rodzin*				Liczba osób w rodzinach				
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017	2018
Ubóstwo	14 055	14 348	12 003	6 810	26 541	21 817	20 287	11 586	8 893
Sieroctwo	23	25	23	12	39	42	44	24	16
Bezdomność	681	680	1653	625	846	828	781	725	713
Potrzeba ochrony macierzyństwa	1 971	1 729	1 507	1 258	7 361	6 551	5 638	4 720	4 130
Bezrobocie	15 486	13 703	12 039	10 277	31 585	27 680	23 914	19 918	16 480
Niepełnosprawność	9 457	9 150	8 812	8 339	13 913	13 199	12 384	11 410	9 995
Długotrwała lub ciężka choroba	12 160	12 049	12 009	11 601	18 278	18 055	17 534	15 560	15 189
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowa-dzenia gospodarstwa domowego	4 447	3 985	3 416	2 872	12 582	11 298	9 604	7 924	6 780
Przemoc w rodzinie	103	116	108	96	259	277	250	256	254
Alkoholizm	1 162	1 136	1 062	1 066	1 636	1 561	1 426	1 460	1 286
Narkomania	130	113	119	112	179	150	139	142	149
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z Zakładu Karnego	494	504	450	400	657	675	592	530	450

* Liczby rodzin w kolumnach nie należy sumować, ponieważ powodem przyznania pomocy mogła być więcej niż jedna przesłanka.
Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

2020" przyjętego Uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi nr LXXX/1692/14 z dnia 12 lutego 2014 r. wsparciem objęto 25 dzieci i wydano 1 166 posiłków o wartości 7,8 tys. zł.

Osoby i rodziny, w których występował problem uzależnienia od alkoholu, korzystały z jadłodajni i kuchni społecznych prowadzonych przez podmioty niepubliczne, usytuowanych w 5 punktach miasta. Kuchnie i jadłodajnie zapewniały od poniedziałku do piątku gorące posiłki oraz wydawały suchy prowiant na dni wolne od pracy. Z pomocy żywnościowej skorzystało 870 osób (2017 – 933).

W 2018 r. dla najuboższych mieszkańców Łodzi, wymagających pilnego zaopatrzenia w leki i środki opatrunkowe, prowadzono projekt „Apteka Komunalna", z którego skorzystały 2 633 osoby (2017 – 2 832), a wartość świadczeń wyniosła 404,8 tys. zł (2017 – 404,1).

Najwięcej środków w 2018 r. wydatkowano na zasiłki stałe (24,0 mln zł) oraz okresowe (21,0 mln zł). Natomiast największa grupa świadczeniobiorców korzystała z zasiłków celowych, których koszt sięgał 15 mln zł.

W 2018 r. Centrum Świadczeń Socjalnych udzielało wsparcia finansowego w formie (liczba rodzin/gospodarstw domowych – kwota):

- zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku rodzinnego (12 062 – 46,53 mln zł),
- świadczenia wychowawczego (37 598 – 267,97 mln zł),
- świadczenia z funduszu alimentacyjnego (2 823 – 19,81 mln zł),
- dodatku mieszkaniowego (10 934 – 23,95 mln zł) i energetycznego (4 105 – 0,52 mln zł),
- jednorazowego świadczenia na podstawie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem" (51 – 0,22 mln zł),
- świadczenie dobry start (45 107 – 17,81 mln zł).

Z pozostałych świadczeń rodzinnych skorzystało 23 241

TAB. 7 | **ŚWIADCZENIA REALIZOWANE PRZEZ MOPS**

		2014	2015	2016	2017	2018
Zasiłki stałe	Wartość w mln zł	24,47	24,67	27,07	26,0	24,05
	Liczba osób	5 709	5 591	5 484	5 433	5029
	Liczba świadczeń	56 380	54 570	53 810	52 081	49 512
	Średnia wysokość świadczenia w zł	434,02	452,16	503,00	499,21	485,77
Zasiłki okresowe	Wartość w mln zł	35,8	33,18	31,75	25,40	21,00
	Liczba osób	16 909	15 449	14 168	12 441	10 546
	Liczba świadczeń	126 690	117 100	106 863	90 429	76 143
	Średnia wysokość świadczenia w zł	282,84	283,31	297,13	280,83	275,82
Pomoc w formie posiłku*	Wartość w mln zł	5,9	5,2	4,2	3,56	3,04
	Liczba osób	8 535	7 806	6 729	5 515	4 934
	Liczba świadczeń	1 113 518	1 044 113	863 532	715 960	596 490
	Średnia wysokość świadczenia w zł	5,26	5,00	4,87	4,97	5,10
Zasiłki celowe**	Wartość w mln zł	14,8	14,39	12,52	15,82	15,45
	Liczba osób	17 460	17 181	15 832	13 534	15 114
	Liczba świadczeń	131 837	141 804	131 821	111 039	89 445
	Średnia wysokość świadczenia w zł	111,8	101,50	94,96	142,43	172,71
Sprawienie pochówku	Wartość w mln zł	1,0	0,9	1,0	0,92	0,76
	Liczba osób	299	277	286	265	216
	Liczba świadczeń	299	277	286	265	216
	Średnia wysokość świadczenia w zł	3 316,87	3 289,77	3 510,69	3 467,69	3 513,11
Zasiłki na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego	Wartość w tys. zł	23,4	28,00	23,7	57,2	27,3
	Liczba osób	38	32	30	47	33
	Liczba świadczeń	38	32	30	49	33
	Średnia wysokość świadczenia w zł	614,47	875,00	790,00	1 167,35	827,27
Bilety kredytowane	Wartość w zł	1 081,5	800,48	84,90	66,60	467,0
	Liczba osób	23	18	3	2	4
	Liczba świadczeń	24	26	4	4	13
	Średnia wysokość świadczenia w zł	45,06	30,79	21,23	16,65	35,92
Wynagrodzenie za sprawowanie opieki dla kuratorów osób częściowo ubezwłasnowolnionych	Wartość w zł	-	101 815,00	52 386,58	50 886,52	66 693
	Liczba osób	-	301	11	14	14
	Liczba świadczeń	-	301	210	242	378
	Średnia wysokość świadczenia w zł	-	338,26	249,46	210,27	176,44
Razem	Wartość w mln zł	82,0	78,5	76,6	71,8	64,4

* Liczba świadczeń równa się ilości posiłków.

** w pozycji wykazane zostały wszystkie zrealizowane zasiłki, w tym wypłacone w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania", w ramach projektu „Apteka Komunalna" oraz Projektu systemowego „Nowy Obraz Pomocy Społecznej w Łodzi"

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

rodzin/gospodarstw domowych.

TAB. 8 | **OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY CENTRUM ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH**

Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin/gospodarstw domowych			
	2015	2016	2017	2018
Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami	10 052	10 825	11 950	12 062
Pozostałe świadczenia rodzinne	21 086	22 436	23 273	23 241
Fundusz alimentacyjny	3 566	3 386	3 101	2 823
Świadczenia wychowawcze	*	35 910	40 069	37 598
Dodatki mieszkaniowe	14 988	13 604	12 204	10 934
Dodatki energetyczne	4 500	4 522	4 399	4 105
Jednorazowe świadczenie „Za życiem"	-*	-*	53	51
Świadczenie dobry start	-*	-*	-*	45 107

* nie obowiązywało
Źródło: Centrum Świadczeń Socjalnych.

Ponadto Centrum Świadczeń Socjalnych podejmuje działania wobec dłużników alimentacyjnych, na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W 2018 r. podjęto działania wobec 3 446 dłużników (2017 – 3 627).

TAB. 9 | **ŚWIADCZENIA WYPŁACONE PRZEZ CENTRUM ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH**

Rodzaj świadczenia	wartość w mln zł			
	2015	2016	2017	2018
Dodatki mieszkaniowe	30,16	27,50	25,50	23,95
Dodatki do zasiłku rodzinnego	4,29	4,41	4,44	4,67
Zasiłek rodzinny	23,36	27,03	29,53	31,39
Zasiłek rodzinny z dodatkami	36,22	41,22	44,43	46,53
Zasiłek pielęgnacyjny	23,47	23,34	23,11	23,65
Świadczenie pielęgnacyjne	20,25	23,66	27,88	31,59
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	3,53	4,18	3,89	3,75
Fundusz alimentacyjny	24,23	22,70	21,44	19,81
Specjalny zasiłek opiekuńczy	0,73	1,17	1,34	1,38
Zasiłek dla opiekuna	1,55	1,29	0,95	0,62
Świadczenie rodzicielskie	-*	9,90	12,66	11,92
Świadczenie wychowawcze	-*	205,35	280,97	267,97
Dodatek energetyczny	0,55	0,56	0,55	0,52
Jednorazowe świadczenie „Za życiem"	-*	-*	0,21	0,22
Świadczenie dobry start	-*	-*	-*	17,81

* nie obowiązywało
Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Centrum Świadczeń Socjalnych.

W 2018 r. wypłacono łącznie 485,75 mln zł (w 2017 – 476,9 mln zł) różnych świadczeń, a wzrost spowodowany był wprowadzeniem świadczenia dobry start oraz wzrostem skali wypłat zasiłku rodzinnego i świadczenia pielęgnacyjnego.

W obszarze pomocy społecznej istotną role pełnią asystenci rodziny. Ich zadaniem jest udzielanie pomocy w pokonywaniu bieżących problemów, w nabyciu i doskonaleniu umiejętności społecznych oraz zwiększeniu kompetencji rodzicielskich. O przydzielenie asystenta rodziny, który prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania wnioskuje pracownik socjalny.
W 2018 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej dysponował 25 etatami asystentów rodziny. Wsparciem asystenta rodziny objęto łącznie 689 rodzin.

TAB. 10 | **ASYSTENCI RODZIN I RODZINY OBJĘTE WSPARCIEM ASYSTENTA RODZINY**

	2014	2015	2016	2017	2018
Asystenci rodzin (etaty)	27	23	19	20	25
Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny	470	441	361	490	689

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Placówki wsparcia dziennego mają na celu udzielenie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. W 2018 r. placówki te prowadzone były w formie:
- opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, zapewniającej dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
- opiekuńczo-specjalistycznej, do której zadań należała opieka i wychowanie, pomoc w nauce, organizacja czasu wolnego, zabawa i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań, organizacja zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych oraz logopedycznych,
- pracy podwórkowej obejmującej działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Zadaniem pracowników placówek wsparcia dziennego było pomaganie rodzicom w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W tym celu podejmowali oni współpracę ze szkołami, kuratorami sądowymi, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i innymi podmiotami działającymi w środowisku lokalnym. Wychowankowie placówek objęci byli pomocą w formie dożywiania, a także doposażenia w artykuły szkolne. Zapewniono im możliwość atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, rozwijania swoich zainteresowań.
Placówki wsparcia dziennego prowadzone były przez organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Podmioty te prowadziły 29 placówek, dysponujących 940 miejscami. W 2018 r. z usług skorzystało 1 459 osób (w 2017 r. – 1 465).
Na terenie Łodzi funkcjonowało 29 placówek opiekuńczo–wychowawczych w tym 8 niepublicznych, zapewniających

dzieciom pozbawionym opieki rodziców, całodobową opiekę i wychowanie dysponujących 574 miejscami.

TAB. 11 | **MIEJSCA W PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH**

	2014	2015	2016	2017	2018
Miejsca w placówkach	572	566	566	574	574
Dzieci objęte instytucjonalną formą pieczy zastępczej	634	612	571	573	536
Skierowania do łódzkich placówek	404	341	327	339	150
Dzieci oczekujące na miejsce w placówce (stan na 31 grudnia)	92	68	33	23	4

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W 2018 r. gotowość do podjęcia się opieki nad dziećmi zadeklarowało 245 osób (2017 – 206) (kandydaci spokrewnieni i niespokrewnieni). Zorganizowano dla nich 10 cykli szkoleń podstawowych, które ukończyło 121 osób. Odbyło się również 5 cykli szkoleń uzupełniających dla kandydatów na rodziny zawodowe oraz dla osób prowadzących rodzinne domy dziecka, a także dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Łącznie szkolenie zawodowe ukończyło 47 kandydatów.
W 2018 r. odnotowano zwiększenie liczby zgłaszających się kandydatów na rodziców zastępczych, co jest wynikiem kampanii społecznej jaką od drugiej połowy 2017 r. prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pod hasłem „Rodzina Jest dla Dzieci".
Zawarto 9 umów z nowymi kandydatami, w tym z 3 osobami na prowadzenie rodzinnego domu dziecka, 5 osobami na założenie rodziny zastępczej zawodowej i 1 kandydatem na rodzinę zastępczą zawodową specjalistyczną. Natomiast w wyniku przekształceń form rodzicielstwa zastępczego w 2018 r. podpisano 8 dodatkowych umów (2 na prowadzenie rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia, 4 na prowadzenie rodzinnego domu dziecka i 2 na prowadzenie rodziny zastępczej zawodowej).
W ramach rodzinnych form pieczy zastępczej specjaliści udzielili:

- 631 specjalistycznych porad 254 rodzinom (w 2017 r. - 543 porad dla 179 rodzin),
- 138 konsultacji rodzicom biologicznym dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej (w 2017 r. – 29),
- 1 415 konsultacji pracownikom sprawującym opiekę nad rodzinnymi formami pieczy zastępczej (w 2017 r. – 523),
- zbadali za pomocą testów psychologicznych 377 kandydatów deklarujących chęć podjęcia się funkcji rodzinnej pieczy zastępczej (w 2017 r. - 213),
- sporządzili 279 diagnoz psychofizycznych dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej (w 2017 r. - 217),
- sporządzili 300 opinii dla kandydatów na rodziców zastępczych (2017 – 140) oraz 86 opinii psychologicznych dla rodzin już funkcjonujących (w 2017 r. - 121),

a także:

- prowadzili 348 spotkań terapeutycznych dla rodzin zastępczych (w 2017 r. - 120),
- uczestniczyli w 1155 zespołach, w tym 1052 ds. oceny sytuacji dzieci, 23 ds. oceny sytuacji rodziny i 80 ds. oceny sytuacji dzieci umieszonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego (w 2017 r. 920 zespołów, z czego 824 ds. oceny sytuacji dzieci, 30 ds. oceny sytuacji rodziny i 66 ds. oceny sytuacji dzieci umieszonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego).

Z każdą rodziną zastępczą zawodową oraz z prowadzącymi rodzinny dom dziecka pracuje specjalista (psycholog lub pedagog) przydzielony do konkretnej rodziny. Specjaliści służą również wsparciem publicznym placówkom opiekuńczo - wychowawczym typu rodzinnego. W 2018 r. 21 rodzin prowadziło rodzinne domy dziecka dla 127 dzieci.

TAB. 12 | **RODZINNE FORMY PIECZY ZASTĘPCZEJ**

	Liczba rodzin					Liczba dzieci				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Rodziny zastępcze spokrewnione	735	739	749	753	658	930	932	940	953	842
Rodziny zastępcze niezawodowe	296	266	266	271	242	344	325	319	321	288
Rodziny zastępcze zawodowe	20	20	21	22	24	49	50	54	55	63
Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	15	14	15	17	14	23	21	22	25	18
Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	25	22	21	20	16	98	79	80	84	44
Zawodowe niespokrewnione z dzieckiem wielodzietne rodziny zastępcze	11	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Rodzinne domy dziecka	10	11	13	14	21	65	72	77	84	127

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Współpraca i porozumienia między Łodzią i innymi jednostkami samorządu terytorialnego

W przypadku niemożności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej (rodzinnej lub instytucjonalnej) na terenie powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, przepisy pozwalają na zawarcie

odpowiednich porozumień. W 2018 r. Miasto Łódź miało porozumienia dotyczące:

- umieszczenia dzieci pochodzących z innych powiatów w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej – z 42 powiatami (27 nowych z 10 powiatami dotyczących 31 dzieci). Łącznie na terenie Łodzi przebywało 97 dzieci z innych powiatów, w pieczy instytucjonalnej 10,
- umieszczenia łódzkich dzieci w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej w innych powiatach – obowiązywały porozumienia z 82 powiatami (53 nowych z 26 powiatami dotyczących 57 dzieci). Łącznie na terenie innych powiatów przebywało 289 łódzkich dzieci, w tym w pieczy instytucjonalnej 15 a w 3 Zakładach Opiekuńczo- Leczniczych - 8 dzieci.
- podpisano 17 porozumień na umieszczenie 19 dzieci z Województwa Łódzkiego w Interwencyjnym Ośrodku Preadopcyjnym „Tuli Luli".

Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym

Wykonawcami usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania podopiecznych pomocy społecznej z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawnych były:

- Polski Komitet Pomocy Społecznej,
- Łódzki Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża,
- Fundacja „Okaż Serce",
- Zbór Kościoła Chrześcijan Baptystów,
- Stacja Opieki Środowiskowej Konwentu Bonifratrów,
- Towarzystwo Przyjaciół Niepełnosprawnych.

Pomoc obejmowała zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnację zaleconą przez lekarza oraz w miarę możliwości utrzymywanie kontaktów z otoczeniem. Wymiar czasu świadczonych usług uzależniony jest od stanu zdrowia i sytuacji rodzinnej podopiecznego. Z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w 2018 roku w ilości ok. 650 tys. godzin skorzystało 3 081 osób. Ich koszty wyniosły ok. 13 mln zł.

Pomoc w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych. w 2018 r. sięgała 5 842 godzin specjalistycznych usług opiekuńczych (2017 – 9 666), z których skorzystało 36 osób (2017 – 49). Jej koszty wyniosły około 120 tys. zł (2017 – 201,5).

Osoby o obniżonej sprawności psychofizycznej, które z uwagi na zaawansowany wiek, stan zdrowia lub skomplikowaną sytuację rodzinną wymagały wsparcia korzystały z Dziennych Domów Pobytu. Placówki te prowadzone są przez Miasto oraz Caritas Archidiecezji Łódzkiej. W strukturach organizacyjnych MOPS znajduje się 17 miejskich Domów Dziennego Pobytu i 1 w strukturze Domu Pomocy Społecznej. Dysponowały one łącznie 830 miejscami. W 2018 r. z placówek tych skorzystały 973 osoby (w 2017 r. – 1 089 osób). Caritas Archidiecezji Łódzkiej prowadził 2 Domy o łącznej planowanej liczbie miejsc - 95.

W ramach MOPS działają 2 Domy Dziennego Pobytu dla Osób Niepełnosprawnych przy ul. Rojnej 18a (45 miejsc organizacyjnych), z filią przy ul. Piotrkowskiej 121 (20 miejsc dla osób powyżej 18 roku życia) oraz przy ul. Ćwiklińskiej (35 miejsc). Placówki dysponują miejscami przeznaczonymi dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, z dziecięcym porażeniem mózgowym, zespołem Downa i autyzmem. W wyjątkowych sytuacjach i w miarę wolnych miejsc, dopuszcza się pobyt osób w wieku powyżej 35 roku życia. Domy zapewniają podopiecznym opiekę medyczną, psychologiczną, terapeutyczną i wychowawczo-rewalidacyjną, opartą na indywidualnych programach usprawniania. Ogółem w 2018 r. Domy Dziennego Pobytu dla Osób Niepełnosprawnych zapewniały 100 miejsc, z których rotacyjnie w ciągu roku skorzystało 110 osób (w 2017 r. do placówek uczęszczało 108 osób).

W 2018 r. w Łodzi funkcjonowało 15 domów pomocy społecznej o różnym profilu, w tym 13 prowadzonych przez Miasto Łódź i 2 prowadzone na zlecenie Miasta przez podmioty niepubliczne. Placówki te dysponowały miejscami dla 2 001 pensjonariuszy a od września liczba miejsc zmniejszyła się o 10 w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych. Oczekujących na miejsce było 648 osób.

Wydatki bieżące związane z prowadzeniem domów pomocy społecznej w 2018 r. wyniosły 81,9 mln zł (2017 - 79,8 mln zł). Ponadto wydatki na utrzymanie mieszkańców Łodzi w domach pomocy społecznej położonych poza powiatem łódzkim sięgały 5,3 mln zł (2017 - 4,7).

Zadania rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej realizował Zespół do Spraw Rehabilitacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych i były nimi:

- dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie do zakupu przedmiotów ortopedycznych i sprzętu rehabilitacyjnego,
- dofinansowanie do pokrycia osobom niepełnosprawnym kosztów usuwania barier w komunikowaniu się,

technicznych i architektonicznych,
- dofinansowanie organizacjom pozarządowym realizującym zadania na rzecz osób niepełnosprawnych kosztów organizacji zajęć i imprez sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych,
- usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika,
- finansowanie i nadzór nad działalnością warsztatów terapii zajęciowej,
- pilotażowy program „Aktywny samorząd",
- wyrównywanie różnic między regionami III obszar B i D.

Środki na realizację tych zadań pochodziły z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz z budżetu Miasta (Miasto dofinansowało 10% kosztów funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej). Wydatki na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych oraz na realizację programu pilotażowego „Aktywny samorząd" w 2018 r. wyniosły 14,7 mln zł (2017 – 14,2 mln zł), w tym 14,1 mln zł (2017 – 14,0 mln zł) pochodziło ze środków PFRON i 598 tys. zł ze środków Miasta.

potwierdzających posiadanie niepełnosprawności.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi przyznawane są na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego. Dostosowane są do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Z takich usług Towarzystwa Przyjaciół Niepełnosprawnych oraz Stowarzyszenia Opiekuńczego „Nadzieja" o wartości 676,1 tys. zł skorzystało 50 osób (2017 - 56 osoby, wartość 868,2 tys. zł).

Osobom z zaburzeniami psychicznymi, bezpośrednio po zakończeniu hospitalizacji, umożliwiono pobyt w prowadzonych przez Towarzystwo Przyjaciół Niepełnosprawnych Mieszkaniach Chronionych w Ośrodku Rehabilitacyjno-Wypoczynkowym „Zacisze" w Jedliczach oraz w 4 mieszkaniach w Łodzi.

W czasie pobytu podopieczni przygotowywani byli do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Ogółem w 2018 r. takie mieszkania zapewniały 40 miejsc, z których rotacyjnie skorzystało 49 osób (2017– 47 osób).

TAB. 13 | **REHABILITACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W L. OSÓB**

	2014	2015	2016	2017	2018
Dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	1 174	1 016	1 394	1 317	1 482
Dofinansowanie do zakupu przedmiotów ortopedycznych i sprzętu rehabilitacyjnego	2 855	2 676	2 004	2 778	3 012
Dofinansowanie do pokrycia kosztów usuwania barier w komunikowaniu się, technicznych i architektonicznych	530	404	404	522	297
Dofinansowanie organizacji pozarządowych realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych	37	33	33	27	141
Dofinansowanie usług tłumacza migowego lub tłumacza przewodnika	-	29	21	10	11
Udział w warsztatach terapii zajęciowej	296	296	334	334*	325*
Dofinansowanie w ramach programu „Aktywny samorząd"	603	607	708	584	549

*296 osób uczestniczyło w 9 warsztatach terapii zajęciowej, a 38 niepełnosprawnych łodzian uczestniczyło w warsztatach terapii zajęciowej działających na terenie Zgierza i Pabianic
Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Głównym celem pilotażowego programu „Aktywny samorząd" było wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestniczenie osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym oraz w dostępie do edukacji.

W omawianym roku do MOPS wpłynęły 549 wnioski dotyczące tego programu we wszystkich obszarach wsparcia, z czego pozytywnie rozpatrzono 522. Program był finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a jego koszt wyniósł 0,8 mln zł i zakończy się 15 kwietnia 2019 r.

Program „Wyrównywanie różnic między regionami III" w obszarach B i C był finansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Koszt programu wyniósł 0,3 mln zł.

Działający przy MOPS Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w 2018 r. wydał 10 348 orzeczeń. Ponadto Zespół wystawił 3 240 legitymacji

Inteligentna Polityka Społeczna

W 2018 r. trwały prace w ramach projektu: „Budowa systemów teleinformatycznych wspierających realizację I Etapu Programu Inteligentna Polityka Społeczna w Łodzi – IPS". Celem projektu jest zwiększenie integracji usług świadczonych w obszarze polityki społecznej oraz usprawnienie komunikacji z mieszkańcami w tym obszarze. Projekt, realizowany jest przez Łódzki Ośrodek Geodezji, na potrzeby i przy udziale: Centrum Świadczeń Socjalnych (CŚS), Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy i Zarządu Lokali Miejskich (ZLM). W opisywanym roku dokonano zakupu sprzętu komputerowego dla MOPS, ZLM, CŚS (280 laptopów). Rozbudowano infrastrukturę Miejskiego Centrum

Przetwarzania Danych przenosząc do niego aplikacje MOPS i CŚS, zmodyfikowano oprogramowanie, w tym dokonano integracji 5 odrębnych baz danych w MOPS.

„Karta Dużej Rodziny"

Miasto kontynuuje program „Łódzka Karta Dużej Rodziny". W 2018 r. wnioski o wydanie kart złożyło 1 401 rodzin, w tym 494 nowych. Pozostałe wnioski dotyczyły przedłużenia ważności kart, wydania ich duplikatów, bądź wymiany kart typu „3" na „4+". Wydano 6 767 kart, a łączna liczba kart wydanych od początku funkcjonowania programu wynosi 25 083. W ubiegłym roku wzbogacona została oferta Łódzkiej Karty - deklaracje udziału w programie zgłosiło 21 partnerów, w tym EC1 Łódź – Miasto Kultury, sklepy i punkty usługowe różnych branż, instytucje edukacyjne i kulturalne oraz podmioty świadczące usługi medyczne.
Program „Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny" uruchomiony 16 czerwca 2014 r. jako zadanie zlecone z zakresu administracji publicznej, koordynowane jest przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej skierowany do rodzin wielodzietnych, z trójką lub większą liczbą dzieci w celu zapewnienia im nowych ulg i uprawnień. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, dzieci - do 18 roku życia lub do ukończenia nauki. Osoby niepełnosprawne otrzymają kartę na czas trwania orzeczenia o niepełnosprawności. W roku 2018 przyjęto 484 wniosków o dodanie nowej rodziny, 8 o uzupełnienie rodziny i dodanie nowych osób oraz przyznano 50 kart dla nowego członka rodziny, 191 nowych kart dla osób, które były już posiadaczami i 68 duplikatów kart.
Karta oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mogą korzystać z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej lub transportowej na terenie całego kraju. Dzięki Karcie osoby z rodzin wielodzietnych otrzymują m.in. ustawowe zniżki na przejazdy kolejowe (rodzice lub małżonkowie rodziców 37% na bilety jednorazowe oraz 49% na miesięczne); zniżki w opłatach paszportowych (75% w przypadku dzieci i 50% dla rodziców i małżonków rodziców) oraz darmowe albo zniżkowe wstępy do wielu instytucji i placówek.

Sport

Istotną rolę w zakresie budowania wysokiej jakości kapitału społecznego spełnia sport i działania realizowane przez Miasto w tym zakresie.
W 2018 r. zakończono budowę hali sportowej przy al. Unii Lubelskiej 2 (wartość 38,8 mln zł), ukończono budowę stadionu żużlowego przy ul. 6 Sierpnia 71 (wartość inwestycji 48,5 mln zł) oraz ukończono przebudowę basenu przy ul. Sobolowej (wartość inwestycji 9,2 mln zł). Dokonano konserwacji obiektów użytkowanych przez kluby sportowe, a inne zmodernizowano i dostosowano do współczesnych potrzeb. W 2018 r. na to działanie wydatkowano 517,83 tys. zł, a na potrzeby obiektów administrowanych przez MOSiR 2,2 mln zł.
W 2018 r. w drodze konkursowej i naborów wniosków podpisano 156 umów, przyznano dotacje 99 organizacjom, w działaniach uczestniczyło ok. 77,8 tys. osób. Środki przeznaczone na ten cel wyniosły 15,8 mln zł. Konkursy i nabory dotyczyły zadań:

- „Wspieranie rozwoju sportu" – wsparcie finansowe uczestnictwa łódzkich zespołów w rozgrywkach ligowych.
- „Wspieranie szkolenia sportowego", w łódzkich klubach sportowych, a także uczestnictwa łódzkich drużyn ligowych we współzawodnictwie sportowym.
- „Upowszechnianie sportu wśród dzieci i młodzieży szkolnej", którego celem jest organizacja współzawodnictwa międzyszkolnego w co najmniej 5 dyscyplinach sportowych oraz rywalizacja sportowa uczniów szkolnictwa specjalnego.
- „Organizacja imprez sportowo–rekreacyjnych", polegająca na wsparciu imprez sportowych o zasięgu lokalnym, krajowym i międzynarodowym, a także na realizacji różnorodnych przedsięwzięć o charakterze rekreacyjnym.
- „Organizacja zajęć sportowych w grach zespołowych dla kobiet aktywnych zawodowo".
- „Organizacja imprez i zajęć sportowych z udziałem osób z niepełnosprawnością", których głównym celem jest integracja osób niepełnosprawnych, poprawa ich sprawności fizycznej oraz osiąganych wyników we współzawodnictwie sportowym.
- „Łódź Sportowa - organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych", mające na celu zapobieganie uzależnieniom alkoholowym, kształtowanie umiejętności współżycia w grupie, a także promowanie zdrowego trybu życia.
- „Trener Osiedlowy", program, w ramach którego w obiektach sportowych przy łódzkich placówkach edukacyjnych, pod opieką trenerów, przeprowadzone są zajęcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci i młodzieży.
- „Sport to zdrowie – udział we współzawodnictwie sportowym w kategoriach młodzików i juniorów", których celem jest promowanie aktywności fizycznej poprzez systematyczne treningi i udział we współzawodnictwie sportowym.
- „Lubię sport – ogólnodostępne zajęcia i imprezy sportowe dla najmłodszych łodzian"

DOZ Maraton Łódź

Dodatkowo w działaniach związanych z budżetem obywatelskim w 2018 r. przyznano 446,2 tys. zł dotacji 2 organizacjom, a w działaniach uczestniczyło 875 osób. Natomiast w ramach inicjatywy lokalnej przeprowadzono Fiero! Cup 2018 – Sportowy Piknik Rodzinny. Wydatkowano 10 tys. zł, a w działaniu uczestniczyło 300 osób, które brały udział w turniejach i konkurencjach oraz ok. 1,8 tys. mieszkańców odwiedzających piknik.

W ramach organizacji spektakularnych imprez międzynarodowych wydatkowano 2,45 mln zł, w których uczestniczyło w nim ponad 6 tys. zawodników z różnych krajów oraz 20 tys. widzów. Podejmowano czynności mające na celu zwiększenie udziału mieszkańców w imprezach rangi międzynarodowej, w których udział biorą drużyny lub reprezentanci Polski (Siatkarska Liga Narodów w piłce siatkowej mężczyzn oraz organizacja Mistrzostw Europy i meczów reprezentacji Polski w rugby).

W Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji zorganizowano 106 imprez, w których uczestniczyło 59,5 tys. osób.

Najważniejsze imprezy sportowe odbywające się w Łodzi w 2018:

- DOZ Maraton Łódź,
- Bieg Olimpijczyków,
- Bieg Ulicą Piotrkowską Rossmann Run,
- Mecz reprezentacji Polski w rugby 15,
- Mistrzostwa Europy w Rugby 7,
- Otylia Swim Tour,
- Ogólnopolski Finał „Czwartków Lekkoatletycznych",
- Siatkarska Liga Narodów w piłce siatkowej meżczyzn,
- Treningi z Mariuszem Wlazłym,
- Międzynarodowy Wyścig Kolarski „Solidarności" i Olimpijczyków,
- Finał Marcin Gortat Camp,
- Lodomania z Czerkawskim,
- Akademickie Mistrzostwa Świata w unihokeju i cheereleadingu,
- Grand Prix - Puchar Polski w pływaniu,
- Superpuchar Polski w piłce siatkowej kobiet,
- Bieg Niepodległości,
- Bieg Sylwestrowy.

Na podstawie regulaminu stypendiów sportowych dla zawodników osiągających wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym, a także dla zmotywowania sportowców do dalszego rozwoju oraz dla uhonorowania łódzkich szkoleniowców, których zawodnicy osiągnęli wysokie wyniki w 2018 r., przyznano nagrody 144 zawodnikom, 11 zespołom oraz 39 trenerom, a ich wartość wyniosła 670 tys. zł.
Dzięki uczestnictwu w projekcie stypendialnym „Sportowa Akademia Veolii", 4 zawodników z Łodzi uzyskało stypendium sportowe oraz możliwość edukacji w zakresie szeroko rozumianego marketingu sportowego.
Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji zapewnia szeroki dostęp do równomiernie rozmieszczonej bazy rekreacyjno–sportowej. Z usług na terenach pływalni (krytych i sezonowych), lodowisk (krytych i sezonowych), sal gimnastycznych, hal i boisk sportowych, rolkowiska i przystani w 2018 r. skorzystało ponad 293 tys. osób. Z obiektów tych korzystają również łódzkie kluby sportowe i stowarzyszenia wykorzystując je jako bazę treningową oraz rozgrywając mecze.

Miasto wsparło finansowo systematyczne szkolenie sportowe ponad 5 tys. zawodniczek i zawodników, dzięki czemu udało się utrzymać korzystny bilans punktowy w Systemie Sportu Młodzieżowego (klasyfikacja współzawodnictwa dzieci i młodzieży w krajowych zawodach mistrzowskich w kategoriach: młodzik, junior młodszy, junior oraz młodzieżowiec). Miasto awansowało z VII na miejsce V. Należy zaznaczyć, że uzyskany wynik punktowy jest jednym z najwyższych w ostatnich latach (w 2018 roku Łódź zdobyła 4 831,50 pkt. – ponad 380 punktów więcej niż w 2017 r.) i przekłada się na popularyzację sportu wśród młodzieży.

W ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2018 w 15 obiektach sportowych przy łódzkich placówkach edukacyjnych, pod opieką trenerów osiedlowych, przeprowadzone były zajęcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci i młodzieży. Odnotowano prawie 23 tys. wejść na poszczególne zajęcia.
We wrześniu 2018 r. wprowadzono program powszechnej nauki pływania „Pływać każdy może", który obejmuje nauką pływania wszystkich uczniów klas III. Ważnym obszarem edukacyjnym jest oswajanie ze środowiskiem wodnym oraz wdrażanie do bezpiecznego zachowania w wodzie. Każda grupa pływacka powinna uczestniczyć w minimum 32 godzinach zajęć. Programem zostało objętych 60 szkół podstawowych, a naukę pływania rozpoczęło ok. 1,6 tys. uczniów. Zakończenie I edycji programu planowane jest na czerwiec 2019 r.

Programy sportowo- rekreacyjne

W zajęciach cyklicznych prowadzonych w ramach programów sportowo-rekreacyjnych w 2018 r. wzięło udział prawie 39 tys. osób:

- „Sprawny Przedszkolak" – autorski program MOSiR; zajęcia ogólnorozwojowe odbywające się w przedszkolach.
- „Gimnastyka sportowa dla dzieci" – program współorganizowany przez MOSiR oraz REGIMIS Studio Sportu i Rekreacji Jacka Włuki. Zajęcia z gimnastyki sportowej odbywają się w hali sportowej przy ul. Karpackiej.
- „Gimnastyka sportowa dla dorosłych" – program współorganizowany przez MOSiR oraz firma ADGIM. Zajęcia z gimnastyki sportowej odbywały się w hali sportowej przy ul. Karpackiej.
- „Gimnastyka sportowa dla rodzin" – program współorganizowany przez MOSiR, REGIMIS oraz ADGIM. Zajęcia z gimnastyki sportowej prowadzone w hali sportowej przy ul. Karpackiej.
- „Akademia Młodych Orłów" – program współorganizowany przez PZPN, ŁZPN oraz UMŁ w imieniu, których działa MOSiR. Treningi piłkarskie od poniedziałku do piątku dla, wyselekcjonowanych podczas „Dni Talentu", grup dzieci.
- „Przez sport do wiedzy" – autorski program MOSiR - uczniowie łódzkich szkół podstawowych i gimnazjów zwiedzają halę sportową oraz uczestniczą w zajęciach sportowych.
- „Wprowadzamy gwiazdy sportu do szkół" – program współorganizowany przez MOSiR oraz Zespół Szkół Samochodowych.
- „Technikum Piłkarskie MOSiR Łódź" – autorski program MOSiR; treningi piłki nożnej dla dzieci.
- „Sprawny Senior" – autorski program MOSiR w skład, którego wchodzi szeroka oferta bezpłatnych zajęć dedykowanych łódzkim seniorom: nordic walking, gimnastyka w wodzie, ćwiczenia w wodzie wzmacniające mięśnie przykręgosłupowe i brzucha, gimnastyka ogólnorozwojowa, aerobik dla seniorów, tai chi.
- „Aktywizacja Podopiecznych z Miejskich Domów Pomocy Społecznej" – autorski program MOSiR; instruktor sportu prowadzi cotygodniowe zajęcia ruchowe dla podopiecznych DPS. Obecnie programem objęta jest jedna placówka przy ul. Rudzkiej.
- „Bądź bezpieczny z MOSiR" - program autorski MOSiR

w skład, którego wchodzi samoobrona dla kobiet oraz WSL Combat; zajęcia prowadzone były w hali sportowej przy ul. ks. Skorupki

2. KULTURA U PODSTAW

Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w kulturze dzięki efektywnemu wykorzystaniu potencjału kulturalnego i kreatywnego Łodzi

Ekspozycja w Muzemu Kinematografii

W Łodzi działają 22 miejskie instytucje kultury. Na tę liczbę składają się: 5 instytucji artystycznych (Teatr Nowy im. Kazimierza Dejmka, Teatr Powszechny, Teatr Muzyczny, Teatr „Pinokio", Teatr Lalek „Arlekin"), 4 muzea (Muzeum Miasta Łodzi, Muzeum Kinematografii, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Muzeum Tradycji Niepodległościowych), Miejska Galeria Sztuki, Biblioteka Miejska w Łodzi, 7 domów kultury (Akademicki Ośrodek Inicjatyw Artystycznych, Bałucki Ośrodek Kultury, Centrum Kultury Młodych, Ośrodek Kultury „Górna", Poleski Ośrodek Sztuki, Widzewskie Domy Kultury, Dom Literatury Łodzi) oraz 3 instytucje określone w klasyfikacji budżetowej jako „pozostałe" (Centrum Dialogu im. Marka Edelmana, EC-1-Łódź Miasto Kultury, Fabryka Sztuki), a także utworzone w 2015 r. Łódzkie Centrum Wydarzeń, które podlega nadzorowi Biura Promocji i Nowych Mediów UMŁ.

W 2018 r. z myślą o poprawie warunków odbioru kultury realizowano inwestycje w miejskich instytucjach kultury na łączną kwotę ponad 20,89 mln zł, m.in. w Muzeum Miasta Łodzi, Muzeum Tradycji Niepodległościowych, filiach Biblioteki Miejskiej oraz w miejskich domach kultury.

Oferta 5 miejskich teatrów w ubiegłym roku obejmowała 63 premiery i 1607 przedstawień. Przedstawienia teatralne obejrzało ponad 376 tys. widzów i była to największa liczba widzów, jaką dotąd osiągnęły łódzkie teatry.

TAB. 14 | **DZIAŁALNOŚĆ ŁÓDZKICH TEATRÓW MIEJSKICH**

		2014	2015	2016	2017	2018
Teatr Nowy im. K. Dejmka	Liczba premier	7	7	3	7	7
	Liczba przedstawień	301	333	387	359	369
	Liczba widzów	56 942	56 563	60 941	48 066	47 429
Teatr Powszechny	Liczba premier	13	12	12	12	19
	Liczba przedstawień	328	354	334	372	379
	Liczba widzów	69 256	76 663	75 125	84 601	117 429
Teatr Lalek „Arlekin"	Liczba premier	3	4	5	4	23
	Liczba przedstawień	368	443	395	414	391
	Liczba widzów	39 073	49 194	46 126	55 869	69 152
Teatr „Pinokio"	Liczba premier	7	6	3	3	9
	Liczba przedstawień	422	376	333	339	333
	Liczba widzów	44 029	39 304	38 445	39 405	41 956
Teatr Muzyczny	Liczba premier	2	1	2	4	5
	Liczba przedstawień	117	116	103	112	135
	Liczba widzów	76 434	79 652	65 699	75 683	100 198
Razem	**Liczba premier**	**32**	**30**	**25**	**30**	**63**
	Liczba przedstawień	**1 536**	**1 322**	**1552**	**1 596**	**1 607**
	Liczba widzów	**285 734**	**301 376**	**286 336**	**303 624**	**376 164**

Źródło: Wydział Kultury

W 2018 roku łódzkie teatry otrzymały ze środków zewnętrznych, w tym sponsorskich łącznie ponad 1,5 mln zł (Teatr Pinokio – 821,5 tys. zł, Teatr Powszechny w Łodzi – 385 tys. zł, Teatr Nowy – 168,6 tys. zł, Teatr Lalek Arlekin – 80,52 tys. zł, Teatr Muzyczny – 66,6 tys. zł). Duża część dofinansowania pochodziła z Ministerstwa Kultury

i Dziedzictwa Narodowego (łączna kwota pozyskana z MKiDN przez teatry miejskie wyniosła 674 tys. zł).

Najważniejsze wydarzenia i inicjatywy realizowane przez teatry w 2018 r.:

- cyfryzacja zasobów Teatru Nowego w Łodzi. Teatr Nowy im. Kazimierza Dejmka otrzymał dofinansowanie w programie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kultura Cyfrowa na realizację zadania Cyfryzacja i udostępnienie zasobów archiwalnych Teatru Nowego im. Kazimierza Dejmka w Łodzi. W ramach niego dokonano digitalizacji kilkuset obiektów – głównie zdjęć archiwalnych i egzemplarzy scenicznych spektakli. Wyniki tej pracy będą sukcesywnie udostępniane na stronach Teatru Nowego im. Kazimierza Dejmka w Łodzi. Realizacja zadania zapoczątkowała przygotowania do obchodów 70-lecia Teatru Nowego.
- VIII edycja Międzynarodowego Festiwalu „Teatralna Karuzela" zorganizowana przez Teatr Pinokio pod hasłem „Dusza w troki"; wydarzenie odbyło się na przełomie maja i czerwca, oferując mieszkańcom Łodzi liczne spektakle artystyczne i warsztaty.

W 2018 r. w 7 łódzkich domach kultury odbyło się ponad 1,6 tys. imprez, podczas których goszczono 203 zespoły, a wzięło w nich udział prawie 160 tys. osób.

TAB. 15 | **DZIAŁALNOŚĆ ŁÓDZKICH DOMÓW I OŚRODKÓW KULTURY**

	Wskaźniki	2016	2017	2018
Akademicki Ośrodek Inicjatyw Artystycznych	Liczba imprez	131	116	81
	Liczba zespołów	7	3	8
	Liczba uczestników	18 085	22 498	17 380
Bałucki Ośrodek Kultury	Liczba imprez	526	489	477
	Liczba zespołów	15	22	19
	Liczba uczestników	38 542	34 211	29 467
Centrum Kultury Młodych	Liczba imprez	213	297	396
	Liczba zespołów	4	12	24
	Liczba uczestników	28 127	26 405	32 729
Ośrodek Kultury „Górna"	Liczba imprez	591	54	72
	Liczba zespołów	1	10	47
	Liczba uczestników	4452	10 023	11 441
Poleski Ośrodek Sztuki	Liczba imprez	267	218	320
	Liczba zespołów	8	9	16
	Liczba uczestników	153	26 691	27 128
Dom Literatury w Łodzi	Liczba imprez	257	209	207
	Liczba zespołów	2	5	10
	Liczba uczestników	15 370	13 215	11 320
Widzewskie Domy Kultury	Liczba imprez	292	192	125
	Liczba zespołów	19	12	79
	Liczba uczestników	28 103	34 381	28 591
Razem	**Liczba imprez**	**2 277**	**1 575**	**1 678**
	Liczba zespołów	**56**	**73**	**203**
	Liczba uczestników	**295 972**	**167 424**	**158 056**

Źródło: Wydział Kultury

Łódzkie domy kultury w 2018 r. otrzymały łącznie ze środków zewnętrznych, w tym sponsorskich 668,63 tys. zł i 320 tys. euro (Poleski Ośrodek Kultury - 126 tys. zł i 320 tys. euro, Widzewskie Domy Kultury - 120 tys. zł, Ośrodek Kultury Górna – 98 tys. zł, Centrum Kultury Młodych – 91,8 tys. zł, Centrum Kultury Młodych Filia Dąbrowa – 72,9 tys. zł, Dom Literatury w Łodzi – 65,8 tys. zł, Akademicki Ośrodek Inicjatyw Artystycznych – 55,1 tys. zł, Bałucki Ośrodek Kultury – 35,9 tys. zł).

Najważniejsze wydarzenia i inicjatywy domów kultury w 2018 r.:

- kontynuacja akcji „Dotknij Teatru" przygotowana przez Poleski Ośrodek Sztuki;
- Międzynarodowe Biennale XIII Spotkań Teatralnych „Terapia i Teatr" - poświęcone prezentacji, wykorzystaniu i upowszechnianiu nowoczesnych polskich i światowych technik stosowanych w teatroterapii dla osiągnięcia celów edukacyjnych, artystycznych i terapeutycznych; organizatorem festiwalu jest Poleski Ośrodek Sztuki w Łodzi;
- powołanie Samorządowego Uniwersytetu III Wieku, którego operatorem został wyłoniony w trybie naboru ofert Bałucki Ośrodek Kultury.

Kontynuowano projekt „Nowe funkcje łódzkich domów kultury" obejmujący remont trzech domów kultury (Poleskiego Ośrodka Sztuki, Widzewskich Domów Kultury i Ośrodka Kultury „Górna") i zakup wyposażenia (sprzętu nagłaśniającego, komputerowego, oświetlenia, mebli). Modernizacje techniczne oraz dostosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami pozwolą na wprowadzenie nowych form zajęć do oferty instytucji oraz sprzyjać będą lepszej integracji społecznej odbiorców z grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem. Szacunkowa wartość projektu to 8 mln zł.

Łódzkie muzea i galeria w 2018 r. przygotowały 37 wystaw stałych oraz 117 wystaw czasowych. Liczba odwiedzających w odniesieniu do lat ubiegłych wzrosła i osiągnęła poziom 343,4 tys. osób. Najwięcej osób odwiedziło Muzeum Tradycji Niepodległościowych (ponad 125 tys.). Spadek liczby wystaw przy jednoczesnym wzroście liczby odwiedzających w Centralnym Muzeum Włókiennictwa i Muzeum Kinematografii są efektem zmiany podejścia do tematyki, kosztów przygotowania, aranżacji oraz długości trwania ekspozycji. Obie instytucje w 2018 r. postawiły na obudowane mniejszymi wydarzeniami artystycznymi duże wystawy tematyczne prezentowane publiczności w dłuższym niż standardowo czasie.

TAB. 16| **DZIAŁALNOŚĆ ŁÓDZKICH MUZEÓW I GALERII.**

Instytucja	Wskaźniki	2017	2018
Muzeum Miasta Łodzi	liczba wystaw stałych	15	16
	liczba wystaw czasowych	18	11
	liczba zwiedzających	60 564	65 706
Muzeum Kinematografii	liczba wystaw stałych	7	7
	liczba wystaw czasowych	38	22
	liczba zwiedzających	38 000	68 205
Centralne Muzeum Włókiennictwa	liczba wystaw stałych	11	4
	liczba wystaw czasowych	16	19
	liczba zwiedzających	34 137	58 503
Muzeum Tradycji Niepodległościowych	liczba wystaw stałych	13	10
	liczba wystaw czasowych	26	20
	liczba zwiedzających	92 981	125 727
Miejska Galeria Sztuki	liczba wystaw stałych	0	0
	liczba wystaw czasowych	44	45
	liczba zwiedzających	23 322	25 293
Razem	**liczba wystaw stałych**	**46**	**37**
	liczba wystaw czasowych	**140**	**117**
	liczba zwiedzających	**249 004**	**343 434**

Źródło: Wydział Kultury

łódzkie muzea i galeria otrzymały łącznie ze środków zewnętrznych, w tym sponsorskich 7,27 mln zł (Muzeum Tradycji Niepodległościowych - 5,15 mln zł, Centralne Muzeum Włókiennictwa – 1,6 mln zł, Muzeum Kinematografii – 313,3 tys. zł, Miejska Galeria Sztuki w Łodzi – 88,1 tys. zł, Muzeum Miasta Łodzi – 64,1 tys. zł).

Najważniejsze wydarzenia i inicjatywy muzealne w 2018 r.:

- Makieta Litzmannstadt Getta. Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi w ramach realizacji projektu Makieta Litzmannstadt Getta udoskonaliło dwujęzyczną aplikację mobilną dostępną w systemach Android i iOS. Głównym założeniem projektu jest szeroko pojęta popularyzacja historii Żydów w kontekście wielokulturowego i wielonarodowego dziedzictwa Łodzi. Na trzy do tej pory udostępnione fragmenty makiety składa ponad 6 tys. miniaturowych drzewek i 8 tys. budynków z pieczołowicie oddanym detalem architektonicznym. Od 3 lat przy makiecie pracuje interdyscyplinarny zespół złożony z historyków, pasjonatów i muzealników. Projekt jest finansowany z funduszy International Holocaust Remembrance Alliance oraz Urzędu Miasta Łodzi i wkładu własnego MTN.
- Kontynuacja projektu pn. „Wzbogacenie oferty Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi poprzez modernizację infrastruktury, prace konserwatorskie i zakup wyposażenia", który otrzymał dofinansowanie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020. Całkowita wartość projektu wyniesie ponad 13 mln złotych. Projekt zakłada remonty elewacji zachodniej, południowej i północnej oraz wnętrz najstarszego skrzydła zabytkowej fabryki - budynku A, a także renowację południowej elewacji sąsiadującego z parkiem Reymonta budynku C. Inwestycja obejmie również przebudowę pomieszczeń w pozostałych skrzydłach Białej Fabryki, tj. budynkach B i D, a także prace w Skansenie Łódzkiej Architektury Drewnianej (instalację centralnego ogrzewania, docieplenie oraz przebudowę zabytkowych domków, zagospodarowanie terenu).

W ramach zwiększenia atrakcyjności instytucji miejskich poprzez modernizację i unowocześnienie infrastruktury prowadzony jest we współpracy z Zarządem Inwestycji Miejskich i Muzeum Miasta Łodzi projekt pt.: „Rewitalizacja, modernizacja i poprawa infrastruktury zabytkowego obiektu Muzeum Miasta Łodzi – Pałacu Poznańskich w części użytkowanej przez Muzeum Miasta Łodzi". W jego ramach odsłonięto w 2018 r. stałą wystawę „Muzeum Sportu w Łodzi".

Od 2014 r. 3 miejskie instytucje kultury: EC1, Fabryka Sztuki i Centrum Dialogu im. Marka Edelmana ze względu na charakter prowadzonej działalności kwalifikowane są do kategorii pozostałe instytucje kultury.
W 2018 r. liczba uczestników odwiedzających pozostałe instytucje kultury wyniosła prawie 150,0 tys. Największą popularnością cieszyło się EC1 Łódź- Miasto Kultury, które cały czas poszerza swoją ofertę kulturalną.
Instytucje te otrzymały ze środków Miasta oraz środków zewnętrznych łącznie 2,4 mln zł dofinansowania (EC1 - 1,2 mln zł, Fabryka Sztuki - 897,2 tys. zł, Centrum Dialogu im. Marka Edelmana - 209,3 tys. zł).

Z początkiem 2018 r. pięć miejskich bibliotek dzielnicowych: Miejską Bibliotekę Publiczną Łódź-Bałuty im. Stanisława Czernika, Miejską Bibliotekę Publiczną Łódź-Górna im. Władysława Stanisława Reymonta, Miejską Bibliotekę Publiczną Łódź-Polesie, Miejską Bibliotekę Publiczną Łódź-Śródmieście im. Andrzeja Struga oraz Miejską Bibliotekę Publiczną Łódź-Widzew im. Lucjana Rudnickiego wraz z 73 filiami połączono w jedną nową instytucję kultury pn. Biblioteka Miejska w Łodzi.

W celu usprawnienia korzystania z zasobów Biblioteki Miejskiej w Łodzi w grudniu 2018 r. wprowadzono wspólną Łódzką Kartę Biblioteczną. Karta umożliwia mieszkańcom wypożyczanie książek na terenie całego miasta i oddawanie ich w dowolnej filii. Występuje w 3 wersjach adresowanych do trzech różnych grup wiekowych mieszkańców dzieci w wieku 0-4 („Fiszka" różowa), czytelników w wieku 4-18 („Fiszka" niebieska) oraz osób dorosłych („Fiszka" czarna).
Posiadacze karty bibliotecznej będą na bieżąco informowani o nowych pozycjach książkowych w ofercie biblioteki miejskiej, a także otrzymywać na podstawie profilu i zainteresowań spersonalizowane propozycje najciekawszych tytułów do wypożyczenia. W ramach promocji czytelnictwa, oprócz przygotowania i wprowadzenia zintegrowanego systemu wypożyczeń oraz karty bibliotecznej zakupione zostaną nowe wolumeny oraz powstaną punkty do samodzielnego zwrotu książek funkcjonujące niezależnie od godzin pracy instytucji.
W stosunku do ubiegłych lat liczba czytelników oraz wypożyczeń i woluminów nieznacznie spadła. Spadek ten wiąże się z procesem centralizacji bibliotek miejskich w jedną jednostkę. Dotychczas niektórzy czytelnicy zakładali karty biblioteczne w kilku filiach (tym samym zwiększając ogólną liczbę czytelników). Aktualny system umożliwia pełne monitorowanie liczby czytelników oraz wypożyczeń. Zmniejszona liczba woluminów wynika z odświeżania zasobów bibliotecznych. W najbliższym czasie planowana jest wymiana zużytych woluminów oraz zakup nowych pozycji książkowych dostosowanych do potrzeb czytelników. Na chwilę obecną biblioteka ma zarejestrowanych ponad 97,5 tys. czytelników, którzy w 2018 r. ponad 2,26 mln razy wypożyczali zasoby biblioteczne. W 2018 r. Miejska Biblioteka w Łodzi otrzymała ze środków zewnętrznych i sponsorskich łącznie 539,63 tys. zł. Z budżetu obywatelskiego biblioteka uzyskała 393 tys. zł. Środki przeznaczone były między innymi na zakup książek i audiobooków oraz wyposażenie filii biblioteki. W 2018 r. kontynuowano projekt „Modernizacja, rozszerzenie funkcji i wyposażenie bibliotek" obejmujący przebudowę i rozbudowę dwóch filii bibliotecznych przy ul. Powstańców Wielkopolskich 3 i przy ul. Tadeusza Boya-Żeleńskiego 15 wraz z ich wyposażeniem. Szacunkowa wartość projektu to 8 mln zł (w tym środki UE - 5,5 mln zł). Planowany termin zakończenia prac budowlanych to czerwiec 2019 r. (filia przy ul. Powstańców Wielkopolskich 3 i filia przy ul. Tadeusza Boya-Żeleńskiego 15).

Piknik miejski

Imprezy na terenach parków i zieleńców są organizowane przez Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM) oraz Wydział Kultury. Projekt Zielona Łódź prowadzony jest przez Zarząd Zieleni Miejskiej od 2013 roku. Obejmuje wszelkie działania promujące tereny zielone, w szczególności miejskie parki, Ogród Botaniczny i Leśnictwo Miejskie. Celem Zielonej Łodzi jest organizowanie w przestrzeni publicznej różnego rodzaju otwartych imprez oraz aktywności skierowanych do wszystkich mieszkańców naszego miasta. Zwiększenie potencjału rekreacyjnego parków i jednostek podległych ZZM osiągane jest we współpracy z organizacjami, instytucjami, placówkami, z którymi Zarząd wspólnie organizuje wydarzenia kulturalne i sportowe, plenerowe koncerty, zajęcia warsztatowe, spacery, itp. Dzięki projektowi stworzono dodatkowe udogodnienia dla osób aktywnie spędzających czas w parkach, wyznaczono trasy dla narciarzy i biegaczy.
W 2018 r. w imprezach organizowanych przez Zarząd Zieleni Miejskiej udział wzięło ponad 15 tys. osób. Ogromnym zainteresowaniem cieszą się koncerty, które odbywają się w łódzkich parkach. Największą liczbę

słuchaczy przyciągają Letnie koncerty w Altanie, które odbywają się we współpracy z Akademią Muzyczną w Łodzi, w których udział wzięło ponad 6 tys. słuchaczy. Dużym zainteresowaniem cieszył się również koncert majowy, którego wysłuchało 700 osób.

Bardzo popularne są także bezpłatne zajęcia związane z aktywnością fizyczną, szczególnie cykl zajęć jogi w parkach oraz Tai chi, w których łącznie wzięło udział ponad 2 tys. osób. Zajęcia odbywają się w miesiącach wiosenno – letnich i mają charakter otwarty.

W ramach projektu funkcjonuje profil facebook.com/Zielonalodz, na którym ogłaszane są również konkursy oraz quizy sprawdzające wiedzę przyrodniczą.

Działania realizowane przez Zarząd Zieleni Miejskiej w znaczny sposób przyczyniają się do aktywizacji społeczności lokalnych, w szczególności seniorów. Pozytywnym skutkiem jest również podnoszenie świadomości mieszkańców na temat otaczającej ich przestrzeni oraz możliwości, jakie im ona daje, np. poprzez możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu.

Ważnym elementem kulturalnej aktywizacji mieszkańców są imprezy kulturalne odbywające się w otwartej przestrzeni miejskiej i organizowane przez instytucje kultury, organizacje pozarządowe lub indywidualnych artystów, którzy wykorzystują do swoich działań m.in. tereny parków, zieleńców, skwerów, a także miejskie koncerty letnie w Altanie place, dziedzińce i podwórka. Są to m.in.:

- LDZ Alternatywa - jedno z ważniejszych wydarzeń na muzycznej letniej mapie Łodzi. Organizowany przez Fabrykę Sztuki wakacyjny cykl bezpłatnych koncertów prezentuje publiczności najciekawsze zjawiska polskiej (a okazjonalnie także zagranicznej) sceny alternatywnej. Dzięki starannemu doborowi wykonawców cotygodniowe koncerty regularnie gromadzą kilkusetosobową publiczność spragnioną muzyki pomijanej na ogół przez komercyjne media.
- „Letni Kinematograf Rozrywkowy" organizo-wany przez Muzeum Kinematografii na Starym Rynku i w Parku Źródliska. W 2018 r. w programie wydarzenia znalazły się dwa bloki tematyczne: „Gwiazdy pod gwiazdami" oraz „Roztańczone Hollywood". Seanse odbywały się w piątkowe i sobotnie wieczory i były poprzedzone prelekcjami i konkursami dla widzów oraz pokazami filmów krótkometrażowych nagrodzonych na 6. Ogólnopolskim Festiwalu Filmów Animowanych O!PLA!.
- Letni Festiwal Filmowy „Polówka" – kolejna wakacyjna propozycja filmowa projekcji plenerowych. Pokazy odbywały się od czerwca do września w kilku lokalizacjach: w Centralnym Muzeum Włókiennictwa, na boisku obok basenu Wodny Raj na Teofilowie, na terenach Stawów Stefańskiego, w EC1 – NCKF, Parku na Zdrowiu Parku Julianowskim oraz na dziedzińcu Starego Kina (ul. Piotrkowska 120).
- Teatralna Karuzela - spektakle, warsztaty, projekcje, debaty, koncerty, animacje i inne wydarzenia organizowane przez Teatr Pinokio w jego siedzibie oraz na terenie Parku Źródliska I - w 2018 roku pod hasłem „Dusza w Troki".
- „Sportowy Helenów" - piknik odbywający się pierwszego dnia lata organizowany w parku Helenów przez Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi. W programie znalazły się m.in. Wielka Lekcja WF - zajęcia jogi, capoeira, deep work, zumba, łucznictwo, krav maga oraz wiele innych atrakcji. Nie zabrakło także rozmów o zdrowym trybie życia oraz tradycyjnego puszczania wianków.
- Zajęcia sportowe np.: kurs stepowania, yoga, tai chi, zajęcia narciarskie, capoeira, treningi gry w bule, zajęcia fitness.
- Zajęcia warsztatowe np.: spacery z przewodnikiem, obserwacje astronomiczne, warsztaty animacji foto, warsztaty entomologiczne, zajęcia teatralne.
- Koncerty i spektakle np.: koncerty letnie w Altanie, koncert majowy, spektakl Noc Świętojańska, koncert muzyki szantowej.

Park Źródliska: koncert letni w Altanie

Święto flagi – pochód ul. Piotrkowską

W 2018 r. Łódź zaangażowała się w obchody 100-lecia Niepodległości Polski, organizując na terenie Miasta szereg imprez tematycznych. Udział w obchodach wzięło ponad 130 tys. osób. Obchody odbywały się pod wspólnym hasłem projektu „Łódzkie Drogi do Niepodległości". Program przygotowany na tę okazję obejmował m.in.:

- odsłonięcie tablicy poświęconej bohaterom II wojny światowej i łodzianom biorącym udział w działaniach patriotycznych,
- wystawę plenerową poświęconą największym bohaterom łódzkich działań patriotycznych w historii Miasta,
- udekorowanie ul. Piotrkowskiej flagami a fasady Urzędu Miasta Łodzi patriotycznymi girlandami,
- paradę, w której wzięli udział harcerze i łodzianie niosący 123-metrową flagę oraz grupy rekonstrukcyjnei,
- zorganizowanie stanowisk namiotowych z atrakcjami dla łodzian w Manufakturze: rekonstrukcja poboru do legionów, retrofotobudka, namiot rekonstruktorek mody kobiecej z czasów I Wojny Światowej, namiot sufrażystek z okazji 100-lecia nadania Polkom praw wyborczych,
- pokaz świetlno-laserowy z wykorzystaniem polskich barw przygotowany we współpracy z fundacją Lux Pro Monumentis - „Światło dla Niepodległej",
- wystawę plenerową na przystankach MPK z portretami 25 znanych łodzianek z okazji 100-lecia Nadania Polkom Praw Wyborczych zorganizowaną we współpracy z Łódzkim Szlakiem Kobiet,
- projekt „12 Bohaterów na 12 Miesięcy Stulecia Niepodległości", w ramach którego co miesiąc przypominano sylwetkę innej postaci zasłużonej dla sprawy niepodległości ,
- rekonstrukcję historycznego orszaku konnego przewożącego akt nadania praw miejskich Łodzi z Przedborza do Łodzi w dniach 27-29 lipca,
- piknik pancerny z okazji rocznicy 1 września. Tradycyjna uroczystość upamiętniająca została wzbogacona o prezentację sprzętu militarnego z czasów II wojny światowej.

W ramach realizacji Polityki Rozwoju Kultury dla Miasta Łodzi 2020+, której aktualizacja została przyjęta przez Radę Miejską w Łodzi w 2018 r. (Uchwała Nr LXXV/2049/18 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 19 września 2018 r. w sprawie aktualizacji „Polityki Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi") miasto współpracuje z placówkami edukacyjnymi, instytucjami społeczno–kulturalnymi, organizacjami pozarządowymi oraz artystami i niezależnymi animatorami. W 2018 roku w ramach współpracy:

- kontynuowano prace w ramach projektu pn. Program

Edukacji Kulturalnej realizując jeden z zapisów zaktualizowanego dokumentu PRK 2020+. W toku prac w 2018 r. konsultowano założenia Programu z mieszkańcami Łodzi, z przedstawicielami łódzkiego środowiska kultury, oświaty i organizacji pozarządowych, przedstawiano projekt Programu podczas Komisji Kultury Rady Miejskiej oraz KDO ds. kultury. Program pozytywnie zaopiniowała Łódzka Rada Pożytku Publicznego. 2018 r. to czas intensywnych prac nad budowaniem Programu Wsparcia i Rozwoju Edukacji Kulturalnej w Łodzi Podczas całego procesu przygotowań do ogłoszenia programu obowiązywał partycypacyjny model pracy: do dyskusji zapraszano przedstawicieli różnych środowisk: ekspertów, naukowców, przedstawicieli instytucji kultury, organizacji pozarządowych, animatorów, nauczycieli i urzędników. Efektem jego wdrażania ma być nie tylko podniesienie jakości edukacji kulturalnej w Łodzi oraz poszerzenie dostępu do niej, ale również uporządkowanie tego typu działań oraz zapewnienie lepszej koordynacji pomiędzy podmiotami, które się nimi zajmują. Szczególny nacisk został przy tym położny na stworzenie silniejszych powiązań między sferą kultury i sferą oświaty, w taki sposób, by łączyć wysiłki szkoły, instytucji kultury oraz niezależnych artystów, animatorów oraz edukatorów we wzmacnianiu edukacji kulturalnej, w czynieniu jej nowocześniejszą, bardziej dostępną i efektywną. Dodatkowo Program ma też zmieniać sposób myślenia o edukacji kulturalnej w taki sposób, by przestawała być ona traktowana jak ambitna forma rozrywki o fakultatywnym charakterze, a stawała się jednym z najważniejszych narzędzi kształtowania kompetencji społecznych oraz kulturowych, podnosząc społeczny dobrostan, wzmacniając tożsamość i więzi oraz inspirując twórcze postawy i innowacje.

- podnoszono kompetencje kadry kultury poprzez szkolenia skierowane do pracowników sektora kultury w tym przedstawicieli miejskich instytucji kultury, organizacji pozarządowych, twórców i animatorów, edukatorów oraz pracowników Wydziału Kultury, np.:
  - Laboratorium Nowych Praktyk Teatralnych: Producent/ Kurator,
  - Forum Inwestorów Kultury,
  - Forum Animatorów Kultury „Hauzerak na ścieżkach animacji",
  - Cykl warsztatów pn. „Od siebie do innych – animator, edukator, instruktor w procesie rozwoju osobistego i zawodowego",
  - Warsztat teatralny dla animatorów kultury i pedagogów z zakresu: pracy z ciałem, głosem, ekspresją słowną i słowno-werbalną służący budowaniu świadomości własnego ciała i indywidualnego potencjału twórczego,
- przeprowadzono cykl wizyt studyjnychadresowany do przedstawicieli sektora kultury mających na celu wymianę doświadczeń, dobrych praktyk oraz budowanie relacji zawodowych. W maju odwiedzono Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie w celu poznania dobrych praktyk związanych z funkcjonowaniem instytucji (od 2002 r.) oraz działającego w niej programu międzynarodowych rezydencji artystycznych. W październiku odbyła się wizyta studyjna w Teatrze Muzycznym Capitol we Wrocławiu połączona z udziałem w konferencji „Miasto i Kultura".
- kontynuowano programu „Aktywizacja 60+" w pięciu miejskich ośrodkach kultury, w których funkcjonują Centra Aktywnego Seniora. CAS to wieloelementowy, interdyscyplinarny projekt o charakterze społeczno-edukacyjnym, którego istotą jest kształtowanie wśród seniorów nawyków do czynnego, kreatywnego spędzania wolnego czasu, rozwoju umiejętności, nauki radzenia sobie w nowych sytuacjach oraz dostosowania się do szybko zmieniającej się rzeczywistości. Centra służą wszechstronnej aktywizacji oraz integracji społecznej osób po 60 roku życia, w miejscu ich zamieszkania.
- do wakcji kontynuowano program Akademia Kultury Seniora zainicjowany w 2016 r. z myślą o uzupełnieniu oferty kulturalnej miejskich instytucji adresowanej do osób 60+ o propozycje spotkań z ciekawymi i znanymi ludźmi, wykłady, warsztaty i pogadanki z zakresu szeroko pojętej kultury; w odpowiedzi na apele słuchaczy Akademii o poszerzenie jej formuły z początkiem jesieni powołano do życia Samorządowy Uniwersytet III Wieku (SUIIIW).
- kontynuowano projekt „Strefa Kultury Otwartej" zainicjowany przez Radę Osiedla Olechów - Janów oraz Ośrodek Kultury „Górna", w ramach którego na terenie osiedla organizowany jest szereg zajęć, warsztatów i koncertów adresowanych do wszystkich mieszkańców i grup wiekowych. powołano Samorządowy Uniwersytet III Wieku, którego operatorem w trybie naboru ofert został Bałucki Ośrodek Kultury. Projekt jest adresowany do mieszkańców Łodzi, którzy ukończyli 60 lat i są emerytami lub rencistami. Uczestnictwo w SUIIIW jest bezpłatne. Status słuchacza SUIIIW uzyskuje się na jeden sezon kulturalny (od października do czerwca). Program SUIIIW składa się z 4 bloków tematycznych (modułów):

- ŁÓDŹ - zajęcia, których celem jest przybliżenie zasad funkcjonowania samorządu, możliwości uzyskiwania wsparcia i pomocy z jego strony oraz promocja aktywnego uczestnictwa w życiu samorządowym i obywatelskim;
- KULTURA – zajęcia, które przybliżają wiedzę o kulturze (łódzkiej i nie tylko) i jej twórcach, rozwijają zainteresowanie kulturą, rozbudzają potrzeby kulturalne i kształtują wśród łodzian trzeciego wieku nawyki aktywnego uczestnictwa w kulturze i korzystania z oferty miejskich instytucji kultury;
- HISTORIA – zajęcia przybliżające dzieje Łodzi, kraju i świata, zachęcające do dyskusji i refleksji historycznej.;
- ROZWÓJ – zajęcia pobudzające wszechstronny rozwój zarówno jednostkowy, indywidualny, jak i całego seniorskiego środowiska Łodzi.

- kontynuowano współpracę z organizacjami pozarządowymi w ramach Komisji Dialogu Obywatelskiego ds. Kultury (w 2018 r. odbyły się 4 spotkania).
- kontynuowano konkurs „Dygot w mieście Łodzi." Z inicjatywy Wydziału Kultury zorganizowano wieloetapowy konkurs na łódzkie opowiadanie kryminalne w formie sztafety literackiej. W 2017 roku odbyły się dwa etapy, w 2018 projekt był kontynuowany. Konkurs został rozstrzygnięty we wrześniu 2018 r. Wybrano pięciu laureatów, których prace ukażą się we wspólnym tomie wydanym staraniami Wydziału Kultury w 2019 r.
- zrealizowano kolejne z cyklu podwórek artystycznych. Baśniowy świat Wojciecha Siudmaka został przeniesiony nowatorską technologią na elewacje wielkomiejskiej kamienicy przy ul. Więckowskiego 4. Łódź jest jednym z pierwszych miast w Polsce, w których odnowa wielkomiejskiej zabudowy została połączona ze sztuką. Najpierw powstał Pasaż Róży Joanny Rajkowskiej przy ul. Piotrkowskiej, który bardzo szybko wpisał się w pejzaż miasta. Po nim – w kolejnym podwórku przy ul. Traugutta - zagościli „Sąsiedzi" Isaaka Cordala. Trzecie podwórko powstało dzięki Wojciechowi Siudmakowi. Na elewacjach pojawiły się baśniowe światy z obrazu „Narodziny dnia". Technika wykorzystana do przeniesienia obrazu artysty na elewacje kamienic jest bezprecedensowa w skali kraju. Do wykonania malowideł zużyto 260 supernowoczesnych płyt gresowych, z których największa mierzy 2 metry, a najmniejsza 25 centymetrów.
- przyznano Nagrodę „Mecenas łódzkiej kultury". Laureatami zostali Radosław Łuczak, prezes Łódzkiej Spółki Infrastrukturalnej m.in. za kompleksową naprawę i renowację zabytkowego fotoplastykonu oraz Andrzej Kwiecień, prezesa Stowarzyszenia Kupców Rynek – Pionier za wspieranie i organizację imprez edukacyjnych i kulturalnych oraz akcji społecznych aktywizujących mieszkańców osiedla Chojny- Dąbrowa.

Istotnym kontekstem rozwijania obszaru kultury w Łodzi jest partycypacja. Oddolne, wielośrodowiskowe zaangażowanie w budowanie oferty sprawia, że kultura nie jest utożsamiana jedynie z kulturą instytucjonalną. Dzięki temu nastąpiło celowe rozproszenie instrumentów wsparcia dla kultury w zależności od charakteru i skali przedsięwzięcia - partnerem dla artystów i animatorów kultury mogą być np.: Wydział Kultury, Biuro Promocji, Komunikacji Społecznej i Turystyki, Biuro ds. Partycypacji Społecznej, Łódzkie Centrum Wydarzeń, Zarząd Lokali Miejskich, rady osiedli czy miejskie instytucje kultury. To rozproszenie pozwala na zdecentralizowane, bardziej zróżnicowane i oddolne budowanie kulturalnego krajobrazu miasta.

W ramach rozwoju kapitału kulturowego i kreatywnego podnoszącego atrakcyjność miasta jako miejsca zamieszkania realizowanych jest kilka programów umożliwiających rozwój artystyczny twórców. Do tych programów należą min. pracownie artystyczne, rezydencje artystyczne oraz konkursy dotacyjne.
Zgodnie z zasadami określonymi w 2012 r. prawo do najmu pracowni przysługuje twórcom deklarującym wybór Łodzi na miejsce życia i twórczości. Przyznanie pracowni odbywa się w drodze konkursu, a komisja konkursowa składa się z przedstawicieli środowiska artystycznego, przedstawicieli Komisji Kultury Rady Miejskiej w Łodzi oraz pracowników Urzędu Miasta. Pracownie twórcze są częścią mecenatu sprawowanego przez Samorząd Łódzki i stanowią istotne narzędzia kształtowania polityki kulturalnej, zachęcając przedstawicieli sektora kultury, i tych początkujących i tych ze znaczącym dorobkiem, do wybierania Łodzi jako miejsca swoich działań.
Prawo do najmu pracowni przysługuje twórcom:

- malarzom, rzeźbiarzom, fotografikom, grafikom (z wyjątkiem twórców posługujących się wyłącznie techniką komputerową) artystom z dziedziny form przemysłowych, tkaniny artystycznej, ceramiki, szkła artystycznego, artystom sztuk projektowych, będącym absolwentami uczelni artystycznych lub członkami związków i stowarzyszeń twórczych, których średni miesięczny dochód w przeliczeniu na jedną osobę nie przekracza:
  - 750% najniższej emerytury w gospodarstwie domowym jednoosobowym,

- 600% najniższej emerytury w gospodarstwie domowym wieloosobowym.

W 2018 roku wpłynęło 14 wniosków o przyznanie pracowni artystycznej, pozytywnie rozpatrzono 5. Ogółem obecnie Miasto wynajmuje 136 pracowni twórczych.

W 2018 r. rozpoczęto program pn. Rezydencje Artystyczne, wpisany w aktualizację Polityki Rozwoju Kultury i przygotowany z myślą o organizacji pobytów rezydencjonalnych dla twórców z różnych dziedzin sztuki. W 2018 r. z inicjatywy Wydziału Kultury został utworzony społeczny zespół Miejskiego Programu Rezydencji.

Formuła programu rezydencji artystycznych jest obecnie opracowywana przez Wydział Kultury przy współudziale przedstawicieli środowiska artystycznego, organizacji pozarządowych oraz pracowników miejskich instytucji kultury. W 2019 r. Wydział Kultury planuje wdrożenie pilotażu programu. Koszt realizacji szacowany jest na kwotę 50 tys. zł.

Konkursy ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury są podstawowym mechanizmem przekazywania środków finansowych podmiotom III sektora. Zgodnie z art. 11 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecanie zadań może odbywać się w formie wspierania realizacji zadania publicznego (dofinansowania kosztów zadania) oraz powierzania realizacji zadania publicznego (sfinansowania całkowitych kosztów zadania).

Konkursy są ogłaszane przez Prezydenta Miasta i obsługiwane przez właściwe merytorycznie komórki organizacyjne Miasta. Wydział Kultury corocznie ustala zadania priorytetowe, w ramach których zostaje szczegółowo określony zakres tematyczny konkursów. W 2018 r. zorganizowano 4 konkursy ofert dla organizacji pozarządowych (pierwszy ogłoszony w grudniu 2017 r., kolejne w 2018 r.), w ramach których oferenci składali oferty na następujące zadania:

- Zadania dla których kwota dofinansowania przekracza 50 tys. zł:
  - wspieranie imprez kulturalnych, w szczególności z zakresu filmu, sztuk wizualnych oraz muzyki,
  - edukacja kulturalna na rzecz dzieci i młodzieży, w tym promocja dokonań artystycznych, działania włączające dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym,
  - wspieranie działań, w tym wydarzeń artystycznych, związanych z upamiętnieniem i ochroną dziedzictwa narodowego z okazji obchodów setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, inspirowanych jubileuszowymi obchodami oraz przedsięwzięć stawiających pytania o znaczenie historycznego dziedzictwa dla współczesnych praktyk kulturowych.
- Zadania dla których kwota dofinansowania nie przekracza 50 tys. zł:
  - upowszechnianie kultury poprzez produkcję i prezentację wydarzeń artystycznych z różnych dziedzin sztuki,
  - wspieranie działań, w tym wydarzeń artystycznych, związanych z upamiętnieniem i ochroną dziedzictwa narodowego z okazji obchodów setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, inspirowanych jubileuszowymi obchodami oraz przedsięwzięć stawiających pytania o znaczenie historycznego dziedzictwa dla współczesnych praktyk kulturowych,
  - wspieranie działań z zakresu edukacji kulturowej i animacji społeczno-kulturalnej; edukacja kulturalna na rzecz dzieci i młodzieży, w tym promocja dokonań artystycznych, działania włączające dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym,
  - wspieranie artystycznej twórczości amatorskiej, ze szczególnym uwzględnieniem osób 60+,
  - wspieranie realizacji przedsięwzięć przybliżających łodzianom sylwetki wielkich twórców łódzkiej kultury,
  - wymiana dorobku, informacji i doświadczeń z zakresu kultury, w szczególności wspieranie projektów analityczno-diagnostycznych, prac badawczych, konferencji, szkoleń i debat z dziedziny kultury,
  - działania artystyczne, działania z obszaru edukacji kulturowej i animacji społeczno-kulturalnej służące rewitalizacji społecznej.

Dodatkowo Wydział Kultury zorganizował konkursy:

- Konkurs wydawniczy na wsparcie realizacji zadania publicznego w zakresie wydawania niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji związanych z Łodzią z wykorzystaniem różnych nośników zapisu, a w szczególności:
  - oryginalnych utworów literackich łódzkich autorów,
  - wydawnictw dokumentujących działalność łódzkich instytucji, stowarzyszeń, organizacji i grup artystycznych,
  - wydawnictw mniejszości narodowych związanych z dziedzictwem kulturowym Łodzi,
  - almanachów, ksiąg zbiorowych, druków ulotnych i specjalnych (także reprintów, planów, map) związanych z kulturą dawnej lub współczesnej Łodzi.
- Dwa otwarte konkursy ofert w formie powierzenia realizacji zadań publicznych w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie projektów wyłonionych w konsultacjach

społecznych dotyczących budżetu obywatelskiego na 2018 rok:

- „Kino plenerowe – Stawy Stefańskiego",
- „Filmowy Stary Rynek",
- „Odnowa Teofilowa. Plenerowe kino letnie na Teofilowie edycja II",
- Warsztaty tkackie dla mieszkańców osiedla Katedralna",
- „Dwór szlachecki – poszukiwania zaginionego Zarzewa".

W pierwszym konkursie wyłoniono organizatora kin plenerowych, w drugim organizatora warsztatów tkackich. Nie wyłoniono organizatora na organizację wydarzenia „Dwór szlachecki..." ze względu na brak ofert.

W ramach konkursu na wsparcie realizacji zadań Miasta Łodzi w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, wpłynęło 158 ofert. W ramach trybu uproszczonego, tzw. małych grantów, w którym wartość dofinansowania nie przekracza 10 tys. zł, wsparcie otrzymały 23 organizacje pozarządowe. W 2018 r. dwie organizacje pozarządowe otrzymały środki finansowe w ramach zakupu usług: Fundacja Tworzenia i Promowania Sztuki – ależ Gustawie! na organizację wizyty studyjnej w Teatrze Muzycznym Capitol oraz udział w konferencji „Miasto i kultura" odbywającej się we Wrocławiu w dniach 18-20.10.2018 r. i Stowarzyszenie Teatralne Chorea na organizację warsztatów teatralnych dla animatorów kultury i pedagogów z zakresu pracy z ciałem, głosem, ekspresją słowną i słowno-werbalną w celu budowaniu świadomości własnego ciała.

Stypendia artystyczne skierowane są do osób, które nie ukończyły 35 roku życia zajmujących się twórczością artystyczną oraz upowszechnianiem i animacją kultury. Przyznawane są w następujących dziedzinach: sztuki wizualne, film, teatr, muzyka, taniec, literatura moda i antropologia kultury, animacji kultury, organizacji wydarzeń kulturalnych, edukacji kulturalnej i artystycznej oraz badań nad kulturą. Ubiegać się o nie mogą osoby prowadzące działalność twórczą w Łodzi. Wysokość indywidualnego stypendium wynosi 10 tys. zł.

W 2018 roku obyła się już 6 edycja programu. Złożono 62 wnioski i przyznano 12 stypendiów.

Jednym z najciekawszych projektów stypendialnych był zrealizowany we wrześniu w Parku A. Mickiewicza (Julianowskim) performance audio-video Justyny Jakóbowskiej „Podziemna rzeka opowieść muzyczna i wizualna z wykorzystaniem wypowiedzi łódzkich kobiet w różnym wieku od dziewczynki do seniorki

Inny projekt stypendialny mający swoją premierę w 2018 roku to „Dźwięki z offu" Adama Mańkowskiego. - interpretacja archiwalnych zapisów ścieżki dźwiękowej filmu „Na Wylot" Grzegorza Królikiewicza oraz instalacja dźwiękowa w Galerii Off Piotrkowska.

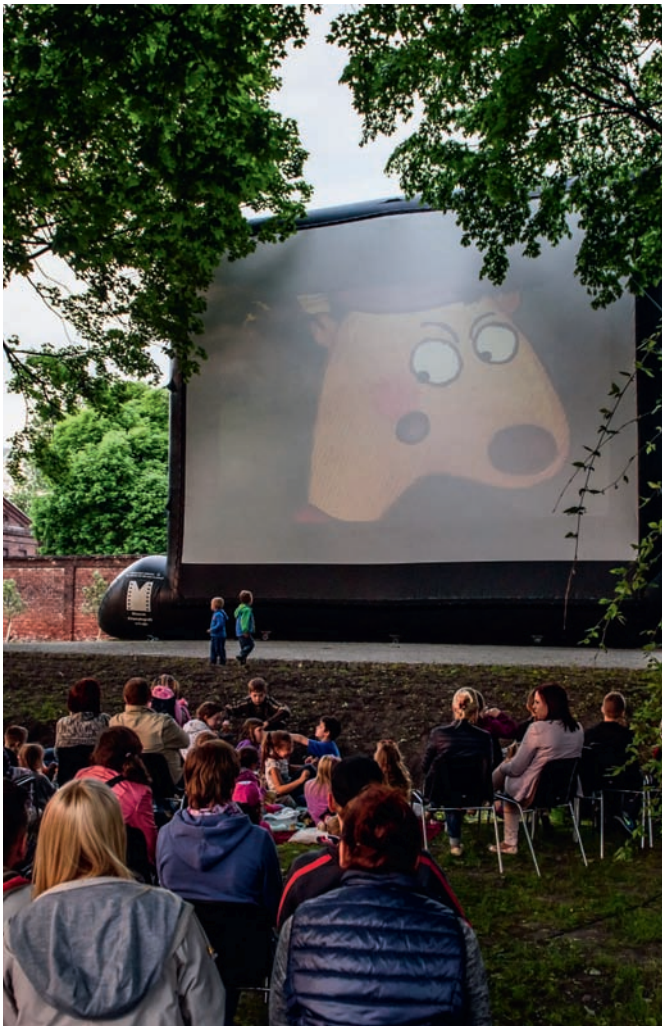

Kino letnie

Dużym zainteresowaniem cieszył się również projekt badawczy Bartosza Pulińskiego „Melodie Miasta Łodzi", poświęcony twórczości ostatnich łódzkich muzykantów z kapel podwórkowych i orkiestr dancingowych. Stypendysta nagrywał ich twórczość a następnie przekazał zebrany materiał do łódzkiego Muzeum Etnograficznego. Zorganizowany w Andrzejki w Poleskim Ośrodku Sztuki koncert zgromadził liczną publiczność.

Warte uwagi są także publikacja Anny Ciarkowskiej poświęcona powojennej kulturze żydowskiej Łodzi oraz projekt Pauliny Nawrot pochodzącej z Trójmiasta absolwentki Pracowni Kostiumu Teatralnego ASP w Łodzi, której kolejny mural „Oblicze piękna" (wcześniejsze realizacje powstały w ramach Galerii Urban Forms) można oglądać na ścianie kamienicy przy ul. Wschodniej 70 w Łodzi.

Pozostałe stypendia artystyczne przyznano na: projekt „Źle urodzone" poświęcony analizie łódzkiej architektury

poprzez projektowanie ubioru i tkaniny, serię krótkich filmów animowanych poświęconych tematyce życia zwierząt w mieście, spektakl site-specific „Przebrzmienia", spektakl teatralny pt. „Wschód-Zachód", film artystyczny z elementami animacji pt.: „Obliczenia rytmu czaso-przestrzennego: miasto".

Łódzkie Centrum Wydarzeń prowadzi projekt Kultugranty - program wsparcia opracowany w odpowiedzi na wyjątkową kreatywność łodzian w zakresie kultury. Pieniądze można wykorzystać np. na organizację koncertów, happeningów, spektakli czy wydarzeń plenerowych o charakterze kulturalnym (maksymalnie 10 tys. zł). Liczba projektów zrealizowanych w ramach Kultugrantów zależy od jakości złożonych wniosków. Dofinansowane zostają najwyżej ocenione projekty, do wyczerpania puli środków w danej edycji. Wnioski ocenia czteroosobowa komisja konkursowa. Wnioski mogą składać nie tylko fundacje i stowarzyszenia, ale również kreatywni ludzie, za którymi nie stoją żadne organizacje. Liczy się przede wszystkim dobrze napisany projekt. Ważnym założeniem Kultugrantów jest też brak ograniczeń co do wieku czy wykształcenia.

W 2018 r. odbyła się kolejna edycja programu. W naborze złożono łącznie 64 wnioski, 5 nie przeszło oceny formalnej. Komisja konkursowa wyłoniła 9 najwyżej ocenionych wniosków na kwotę łączną 60 tys. zł.

W 2018 r. odbyła się III edycja konkursu pt. „Przecieki sztuki". W ramach tego konkursu młodzi artyści mają szansę uzyskać wsparcie finansowe dla swoich projektów plastycznych w przestrzeni miejskiej. W tym roku zwiększono środki na działania w wyniku czego łączna kwota na wsparcie wyniosła 36 tys. zł na 3 projekty (maksymalnie 12 tys. zł). Twórcy mogą otrzymać wsparcie na instalacje artystyczne, rzeźby lub happeningi.

2018 r. to bardzo dobry rok dla Łodzi filmowej Miasto otrzymało tytuł Miasta Filmu UNESCO, to czas sukcesów filmowych: „Zimnej wojny" w reżyserii Pawła Pawlikowskiego - światowy sukces, frekwencyjny rekord w kinach oraz „Monumentu" Jagody Szelc za który otrzymała Nagrodę Specjalną Jury na Festiwalu Filmów Fabularnych w Gdyni. W obu projektach Miasta Łódź było partnerem realizacji.

Miniony rok to również sukcesy Centralnego Muzeum Włókiennictwa, a przede wszystkim druga część wystawy poświęconej twórczości Magdaleny Abakanowicz, pokaz Tomasza Armady i absolutny hit frekwencyjny - wystawa „Jerzy Antkowiak - Moda Polska" . Do tej pory obejrzało ją ok. 15,5 tys. osób, a wydarzenie zostało docenione przez łodzian i otrzymało nagrodę w plebiscycie Energia Kultury.

Znaczący wkład w ofertę kulturalną miasta ma instytucja kultury „EC1 Łódź — Miasto Kultury". Kompleks EC1 pełni funkcje kulturalno-artystyczne oraz edukacyjne. Łącząc wzorce architektoniczne z początku ubiegłego stulecia oraz nowoczesnego nurtu postindustrialnego EC1 to przestrzeń otwarta dla artystów różnych dziedzin, przystosowana do twórczości indywidualnej, warsztatów oraz imprez grupowych, z wymaganą do tego infrastrukturą. W jej ramach działają:

- największe w Polsce Centrum Nauki i Techniki ze sferycznym kinem 3D, najnowocześniejszym w Polsce i jednym z najnowocześniejszych w Europie planetarium i ścieżkami edukacyjnymi. Dzięki zachowaniu części dawnych instalacji i urządzeń oraz połączeniu ich z nowoczesnymi formami prezentacji, uzyskano unikatową możliwość zdobywania wiedzy m.in. na temat przetwarzania energii. Łączna liczba gości ekspozycji stałych i wydarzeń tematycznych organizowanych w Centrum Nauki i Techniki w minionym roku wyniosła ponad 195 tys. osób. Szczególnym powodzeniem cieszyło się planetarium, które odwiedziło ponad 90 tys. widzów oraz wystawa „Leonardo da Vinci – Energia Umysłu", którą zobaczyło ponad 65 tys. osób. Dużym zainteresowaniem cieszył się też Międzynarodowy

Kino sferyczne w EC 1

Festiwal Gier i Komiksu, w którym wzięło udział ponad 20 tys. osób oraz Promise Land Art. Festiwal, w którym uczestniczyło ponad 600 osób, w tym 30 wykładowców i gości specjalnych w 2018 r.

- otwarto dla odwiedzających ekspozycję stałą, która jest udostępniona w 90%. Ostatnia jej część – strefa „Rozwój wiedzy i cywilizacji" – zostanie w pełni udostępniona dla odwiedzających w lutym 2019 r. Wraz z ekspozycją stałą uruchomiono Kino Sferyczne 3D, stanowiące integralną część strefy „Mikroświat – makroświat",
- udostępniona została również pierwsza w pełni autorska wystawa przygotowana przez zespół pracowników Centrum Nauki i Techniki – „Tajemnica pyłków", w ramach której odwiedzający pierwsi na świecie mogą nie tylko zobaczyć efektowne kształty pyłków na płaskich zdjęciach, ale również dotknąć ich i obejrzeć w trójwymiarze powiększone nawet kilkanaście tysięcy razy,
- udostępniono dla osób zwiedzających taras widokowy na chłodni kominowej umożliwiający podziwianie panoramy Łodzi z wysokości 40 m,
- zorganizowano liczne wydarzenia: warsztaty dla dzieci i dorosłych (dotyczące m.in. filtracji wody, produkcji prądu, tworzenia świec), czasowe ścieżki edukacyjne (Historia eksperymentu chemicznego), wydarzenia tematyczne (Dni wody, Święto liczby Pi, Weekend Szpiegów, Święto Ziemi, Dni tabliczki mnożenia, Weekend z drukiem 3D), dzień dziecka, Święto Chorągwi Łódzkiej ZHP, Kongres Nauczycieli Fizyki oraz Łódzki Uniwersytet Dziecięcy.
- W Planetarium wprowadzono m.in. nowe projekcje popularno – naukowe (min. przygotowany we współpracy z Planetarium Śląskim w Chorzowie pokaz „Z wizytą u Pana Twardowskiego), we współpracy z MNiSW przeprowadzono specjalistyczne pokazy „Kosmos dla zaawansowanych", w ramach Uniwersytetu Łódzkiego dla dzieci zorganizowano pokazy dla dzieci, odtworzono koncerty muzyczne (U2, Pink Floyd) oraz zorganizowano koncerty na żywo w ramach programu „Sfera Muzyki". W Planetarium gościli z występami m.in. Stanisław Soyka i Krzemiński Reunion Band.
- „Leonardo da Vinci – Energia Umysłu" – wystawa w Hali Maszyn trwała do czerwca 2018 r. Była to pierwsza wystawa sprowadzona przez „EC1 Łódź – Miasto Kultury" w Łodzi dzięki prowadzonej na szeroką skalę współpracy międzynarodowej. Zaprezentowano na niej ponad 70 eksponatów związanych z mniej znaną działalnością Leonarda da Vinci, w tym historyczne modele, interaktywne instalacje, filmy oraz współczesne przykłady bio-inspirowanej robotyki, lotnictwa i technologii materiałowej. Wyjątkowość wystawy polegała także na stworzeniu przez EC1 autorskiego suplementu prezentującego archeologię mediów, tj. wynalazki i projekty poprzedzające powstanie fotografii, filmu i kina („Od marzeń o lataniu do fabryki snów. Polscy Leonardowie"). Na wystawie można było zobaczyć m.in. jedyny na świecie zrekonstruowany biopleograf, który wzbudził ogromne zainteresowanie w świecie filmu. Ta część ekspozycji będzie pokazywana już niezależnie w Polsce oraz kilku miastach europejskich.

- Narodowe Centrum Kultury Filmowej (zainaugurowało działalność z początkiem 2016 r.) - centralny w Polsce i unikatowy w tej części Europy ośrodek kulturalno-edukacyjny dla osób zainteresowanych światem filmu i kinematografii. Działania w 2018 r.:

- „Łódź Miasto Filmu UNESCO" – projekt realizowany

we współpracy z Siecią Miast Kreatywnych UNESCO, prezentacja podczas Annual Meeting,

- Łódzka Aleja Gwiazd – odsłonięcie gwiazd Michała Urbaniaka, Andrzeja Pągowskiego i Witolda Adamka oraz organizacja towarzyszących uroczystościom otwartych spotkań dla mieszkańców Miasta,
- Zorganizowano spotkanie otwarte z Piotrem Metzem „Urodziny Łodzi w Łodzi" w ramach Transatlantyk Festival,
- KOMEDA/POLAŃSKI_LEDOFF/MAROSZEK – filmowe kompozycje Krzysztofa Komedy w autorskich aranżacjach pianistki Leny Ledoff i solistki Olgi Maroszek oraz pokaz „Dziecka Rosemary" w reżyserii Romana Polańskiego. 50 lat po premierze filmu: muzyczno-filmowy wieczór 31 października w Hali Maszyn EC1 Łódź z okazji 1. rocznicy przystąpienia Łodzi do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO,
- Historie Przyszłości – czyli warsztaty filmowe dla grup uczniów ostatnich klas szkół podstawowych, gimnazjalistów, licealistów i studentów. Uczestnicy oglądali wybrane polskie filmy, by następnie poddać je analizie: poznać zasady budowy scenariusza, konstrukcję świata przedstawionego i zabiegi estetyczne; w kolejnym etapie wymyślali dodatkowe sceny; swoje pomysły przekładają na scenariusze i dialogi, następnie: na storyboardy, by ostatecznie wejść na plan filmowy, zrealizować zaproponowane sceny i przeprowadzić postprodukcję zarejestrowanego materiału,
- EFA Young Audience Award - Uczniowie z 30 europejskich krajów wcielili się w rolę profesjonalnych jurorów. W tym samym czasie oglądali i oceniali trzy konkursowe projekcje i za pośrednictwem wideo-konferencji przekazali swój werdykt na żywo do Erfurtu (Niemcy), gdzie ogłoszony został zwycięzca. Polskę reprezentował Wrocław (Kino Nowe Horyzonty) oraz Łódź (Narodowe Centrum Kultury Filmowej). W programie, poza projekcjami i transmisją na żywo, odbywającymi się w Kinie Szkoły Filmowej – partnera wydarzenia w Łodzi, były także dyskusje krytyczne i warsztaty: uczniowie pracujący w grupach mogli samodzielnie zrealizować filmowe sceny nakręcone w jednym ujęciu, które mogli następnie obejrzeć wspólnie na kinowym ekranie,
- NCKF przygotowało dwie autorskie wystawy dotyczące historii polskiego filmu: „Kino Kresów. Kultura filmowa na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej" oraz „Kazimierz Prószyński – wynalazca i wizjoner". Wystawy te po raz pierwszy prezentowane były podczas w Gdyni podczas 43. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych, a następnie – od 14 grudnia – przestrzeniach wystawienniczych Centrum Nauki i Techniki EC1. Ich realizacja miała związek z obchodami 100-lecia niepodległości i Programem „Niepodległa",
- Kinotechnika: Projekcje filmów dokumentalnych ze stajni kultowego festiwalu Filmowego Doc Against Gravity, poświęconych wyzwaniom współczesnego świata, realizowane we współpracy Narodowego Centrum Kultury Filmowej, Centrum Nauki i Techniki EC1 oraz Against Gravity,
- 360 stopni edukacji filmowej – konferencja podsumowująca wyniki dwóch szeroko zakrojonych projektów badawczych NCKF: „Alfabetyzm filmowy uczniów łódzkich szkół podstawowych i średnich" i „Wpływ technologii VR na skuteczność przekazywania wiedzy i umiejętności filmowych".
- Łódź Film Commission – instytucja udzielająca filmowcom kompleksowej pomocy (od poszukiwania planów filmowych po wsparcie w uzyskaniu pozwoleń niezbędnych do realizacji projektu filmowego, członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Komisarzy Filmowych (AFCI), Cine-Regio, Polskiej Komisji Filmowej oraz sekcji regionalnych funduszy filmowych w Krajowej Izbie Producentów Audiowizualnych); ŁFC jest także operatorem Łódzkiego Funduszu Filmowego, pierwszego i jednego z największych regionalnych funduszy filmowych w Polsce., z którego producent może otrzymać dofinansowanie na film fabularny, dokumentalny lub animowany. W 2018 r.:zorganizowano trzecią edycję konkursu realizowaną na zasadach koproducenckich, a jedenastą od początku istnienia funduszu. ŁFF w tej edycji dysponował budżetem w wysokości niemal 1,5 mln zł i wsparł wkładem koprodukcyjnym 11 produkcji filmowych:
- Produkcje fabularne – 820 tys. zł :„Dom tułaczy", „Głupcy", „Bliscy", „Monument".
- Filmy dokumentalne – 290 tys. zł: „Diagnoza", „Martwa natura", „Dom".
- Filmy animowane – 380 tys. zł: „Insekt", „Zabij to i wyjedź z tego miasta", „Ole Śpij słodko", „Praktyczny Pan".

2018 r. był bardzo udany dla filmów koprodukowanych przez „EC1 Łódź – Miasto Kultury" we wcześniejszych latach. Na Festiwalu Filmowym w Gdyni trzy filmy koprodukowane w Łodzi zostały wyróżnione łącznie siedmioma nagrodami. Najważniejsza z nich – Złote Lwy – trafiła do reżysera Pawła Pawlikowskiego za film "Zimna wojna". Wyprodukowany przez łódzki Opus Film obraz został również nagrodzony za montaż i dźwięk. Również trzy nagrody w Konkursie Głównym trafiły do twórców

filmu "Ułaskawienie" (za scenariusz, główną rolę kobiecą i za kostiumy). Trzecim nagodzonym filmem, tym razem w konkursie „Inne spojrzenie", został film "Monument", który otrzymał Nagrodę Specjalną.
„Zimna Wojna" Pawła Pawlikowskiego zdobyła również nagrodę za reżyserię na festiwalu w Cannes oraz 3 nominacje do Oskarów.
Dotychczasowa działalność Łódzkiego Funduszu Filmowego to blisko siedemdziesiąt wspartych finansowo produkcji filmowych, w tym m. in. nagrodzona Oskarem „Ida" w reż. Pawła Pawlikowskiego, nominowane do Oskara „W ciemności" w reż. Agnieszki Holland, „Powidoki" w reż. Andrzeja Wajdy, „Pomiędzy słowami" w reż. Urszuli Antoniak, a także wiele filmów dokumentalnych i animacji.

- Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej, którego trzon tworzy renomowany Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier Komputerowych. Działania w 2018 r.:
  - Kontynuowano prace inwestycyjne, których zakończenie planuje się na 2019 r wraz z otwarciem CKiNI dla odwiedzających,
  - Zorganizowano 29. Międzynarodowy Festiwal Gier i Komiksu. Festiwal, który jest największą tego typu imprezą w Polsce i Europie Środkowej, przyciągnoł około 20 tys. odwiedzających Zorganizowano trzy wystawy dotyczące komiksu w przestrzeniach EC1: „A Hause United. Współczesny komiks niemiecki" (projekt dofinansowany ze środków Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej), „Tramwaj w komiksie" oraz Wystawa 50 prac najwybitniejszych polskich twórców komiksowych m.in. Janusz Christa, Zbigniew Lengren, Edward Lutczyn (w ramach projektu „Rozbudowa i promocja kolekcji komiksu polskiego dla Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej EC1, dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury). Przeprowadzono międzynarodowy konkurs dla autorów komiksów oraz warsztaty plastyczne dla dzieci,
  - Zorganizowano wydarzenie dla fanów gier komputerowych – Fighting Games Challenge,
  - Promised Land Art Festival - wydarzenie łączące artystów pracujących w branżach filmowej, gier komputerowych i nie tylko, którego celem jest wymiana wiedzy i doświadczenia, networking oraz zacieranie granic między sztuką tradycyjną i cyfrową.

Wiele inicjatyw podejmowanych w ramach instytucji „EC1 Łódź - Miasto Kultury" ma charakter społeczny i prowadzi do zwiększenia integracji i aktywizacji społecznej.

2018 rok był dla „EC1 Łódź – Miasto Kultury" rokiem znaczącego wzrostu liczby oferowanych aktywności, a co za tym idzie – także znaczącego wzrostu liczby odwiedzających. Łącznie EC1 zorganizowało lub współorganizowało ponad 70 wydarzeń na terenie Łodzi oraz w innych instytucjach w kraju.
Działania realizowane przez instytucję w 2018 r. wpisywały się swoim charakterem w Politykę Rozwoju Kultury 2020+ :

- Aktywizacja pokolenia 60+:
  - Weekend Seniora z kulturą, współorganizowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Wyrównywanie szans najmłodszych łodzian w dostępie do kultury:
  - Warsztaty plastyczne w ramach 29. MFKiG
  - EFA Young Audience Award
- Działania w obszarze rewitalizacji społecznej:
  - Otwarte prezentacje działalności w ramach Nocy Muzeów, Urodzin Łodzi, Nocy Perseidów, Dnia Dziecka
- Działania kształtujące odbiorcę kultury:
  - Warsztaty plastyczne w ramach 29. MFKiG
  - EFA Young Audience Award
  - Historie przyszłości. Reinterpretacje polskiego kina
  - „Kinotechnika" – 2 pokazy podczas Fotofestiwalu i trzy na okoliczność Święta Łodzi
  - 3 otwarte spotkania towarzyszące odsłonięciu gwiazd w łódzkiej Alei Gwiazd
  - Komeda_Polański/Ledoff_Maroszek – koncert z projekcją
  - „Leonardo da Vinci – Energia Umysłu"
  - „Kazimierz Prószyński – wynalazca i wizjoner"
  - „Kino Kresów. Kultura filmowa na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej"
  - Wystawa „A Hause United. Współczesny komiks niemiecki
  - Wystawa 50 prac najwybitniejszych polskich twórców komiksowych (m.in. Janusz Christa, Zbigniew Lengren, Edward Lutczyn) zgromadzonych w ramach projektu „Rozbudowa i promocja kolekcji komiksu polskiego dla Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej EC1, dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury"
  - Wystawa „Tramwaj w komiksie", wydarzenie towarzyszące Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier.

Wydarzenia kulturalne w Łodzi realizowane są również przez łódzkie Centrum Wydarzeń oraz Biuro Promocji Komunikacji Społecznej i Turystyki. Do ich podstawowych zadań należy organizowanie przedsięwzięć artystycznych, kulturalnych i rozrywkowych o charakterze lokalnym, krajowym i międzynarodowym, w tym festiwali

i przeglądów, spektakli, koncertów, wystaw, warsztatów, konferencji, cyklicznych wydarzeń miejskich, jak również promocja wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie Łodzi. W wydarzeniach organizowanych przez miasto wzięło udział ponad 1,5 mln osób.

W 2018 r. zorganizowano m.in.:

- 595 Urodziny Łodzi – obchody uświetniły koncerty: Moloko, Ani Dąbrowskiej, The Dumplings, Otsochodzi, Quebonafide, Organek, LemON, SONAR oraz Patrycja Markowska. W świętowanie zaangażował się również Teatr Powszechny, którego aktorzy odegrali dostępny dla wszystkich mieszkańców spektakl w Manufakturze pt. „Szalone nożyczki".
- Light Move Festival w 2018 r swoją tematyką nawiązywał do obchodów Stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości poprzez odwołanie do takich motywów jak: wolność, niezależność, odwaga, siła, przyszłość. Program artystyczny skupiał się na wspomnieniach, melodiach, słowach i obrazach tworzących historię uzyskania niepodległości Polski,
- Kontynuację międzynarodowego Festiwalu Producentów Muzycznych SOUNDEDIT - organizowany przez Fundację Art. Industry koncentruje się wokół roli, jaką odgrywają producenci muzyczni.
- Songwriter Łódź Festiwal - Cykl sobotnich koncetrów songwriterów na ulicy Piotrkowskiej,
- 8 edycja Transatlantyk Festival – festiwal filmowy, na który składają się konkursy kompozytorskie, kino kulinarne, warsztaty, prelekcje, pokazy filmowe, spotkania ze światowymi gwiazdami kina, kino łóżkowe, pokazy filmowe. Tematem przewodnim w 2018 r była niepodległość.,
- Międzynarodowy Festiwal Fotografii w Łodzi Fotofestiwal – tematem przewodnim 17 edycji festiwalu była ludzka natura. Głównym założeniem było zwrócenie uwagi na problem zanieczyszczenia naszej planety oraz relacji jaką tworzą ludzie z naturą.
- Łódź Design Festiwal – XII edycja odbyła się pod hasłem przewodnim: REFLEKSJE. W centrum zainteresowania była tym razem relacja człowiek – technologia. Temu zagadnieniu poświęcono wystawę główną „Nothing but flowers". Poszukując odpowiedzi na pytanie o związki łączące nas ze współcześnie powstającymi przedmiotami, Festiwal zachęcał do zastanowienia się nad znaczeniem nowoczesnego rzemiosła i wartością jaką przypisujemy pracy ludzkich rąk.
- 15 edycja Festiwalu Dobrego Smaku, w ramach którego restauracje i kawiarnie przygotowywały specjalne dania. W 2018 roku motywem przewodnim były „Kuchnie Narodowe". Na festiwal składały się także warsztaty i konkursy na najlepsze danie, deser i najlepszy koktajl.
- III Międzynarodowy Festiwal Sztuki Ulicznej i Magii HOKUS-POKUS – 23-24 czerwca na ulicy Piotrkowskiej można było wziąć udział w warsztatach sztuki cyrkowej, pokazach iluzji, mody balonowej, śledzić popisy linoskoczków, żonglerów i lalkarzy, uczestniczyć w animacjach balonowych, bańkarskich i animacjach żywych rzeźb czy zagrać na największym bębnie świata, który waży trzy tony i ma 10 metrów średnicy. Wszystkie wydarzenia były bezpłatne.
- 23 Forum Kina Europejskiego Orlen Cinergia - festiwal filmowy odbywający się od 1992 roku w Łodzi.
- Senioralia – V edycja łódzkich senioraliów. Dwutygodniowe wydarzenie, którego inauguracja odbywa się w pasażu Schillera. W tej edycji koncert zagrał Ryszard Rynkowski.
- Piotrkowska Kameralnie – druga edycja spotkań z muzyką na ul. Piotrkowskiej, które odbywały się w środy na pasażu Rubinsteina.
- Festiwal kulinarny Jemy w Łodzi II – dwutygodniowy festiwal kulinarny, w skład którego wchodzą tematyczne trasy kulinarne, specjalne menu degustacyjne haute cuisine, weekendowe uczty oraz warsztaty, spotkania i prelekcje ze znanymi osobowościami świata gastronomii zaproszonymi do Łodzi specjalnie z tej okazji.
- Ogólnopolski Festiwal Piosenki Turystycznej Yapa,- 43 edycja konkursu muzyki folkowej, piosenki turystycznej oraz autorskiej i poezji śpiewanej.
- Pl Music Video Awards – pierwsza edycja festiwalu poświęconego w całości sztuce wideoklipu. Festiwal ma charakter konkursu, który kończy się rozdaniem nagród dla najlepszych polskich twórców wideoklipów.
- II edycji Festiwalu Open Music.
- Disco Fest – koncert muzyki disco w Atlas Arenie.

Transatlantyk Festival - Kino łóżkowe

Wystąpiły polskie zespoły disco polo: Akcent, Boys, Classic, Top Girls, Mig, Playboys, Power Play, Defis, Mejk, Czadoman, After Party, Brave, Nowator, Piękni i Młodzi i inni.

- Swingowy Spacer Ulicą Piotrkowską - 4 edycja odbyła się przy współpracy z ŁCW, podobnie jak ubiegłoroczna. Swingowy Spacer to miejski marsz w klimacie retro z szeregiem mini koncertów w wykonaniu znanego łódzkiego jazzbandu Sweet&Hot Jazzbandu.Wstęp wolny.
- Miejski Dzień Dziecka na ulicy Piotrkowskiej – coroczne święto najmłodszych.,
- Urodziny Juliana Tuwima – w ramach obchodów 124 rocznicy urodzin zorganiozwano wiele atrakcji dla najmłodszych, w tym również spektakl wędrownego teatru lalek Małe Mi „Tuwim Julek – para buch, frazy w ruch".,
- Jarmark Bożonarodzeniowy i Wielkanocny – coroczne wydarzenie organizowane na ul. Piotrkowskiej i w pasażu Schillera. Jarmark to oprócz stoisk handlowych również seria wydarzeń towarzyszących (warsztatów, koncertów i konkursów).,
- Stand up Piotrkowska - z udziałem jednych z najlepszych komików w Polsce , m.in. Antoniego Syrek-Dąbrowskiego, Sebastiana Rejenta czy Piotra Szumowskiego.
- Teatralny Pasaż Róży II edycja – biletowane spektakle teatralne w pasażu Róży Teatru Kamienica, Teatru Polonia, Teatru Ateneum, Teatru Kamienica oraz Old Timers Garage.
- Teatr na Piotrkowskiej – „Madagaskar", „Cudowna terapia", „Aquarius" – IV edycja wydarzenia otwierającego sezon teatralny w Łodzi.
- The Look of the Year – coroczny konkurs na najlepszego modela i modelkę wzmacniającej wizerunek Miasta, jako Centrum Przemysłów Kreatywnych w zakresie mody.
- Łódź Young Fashion - wydarzenie modowe skierowane do środowiska młodych twórców, organizowane przez Akademię Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi oraz miasto Łódź.
- Showroom Tour – III edycja imprezy modowej, do której przyłączają się showroomy z ul. Piotrkowskiej, w tym roku udział wzięły także restauracje.
- Towary – targi mody i designu, stworzone dla ludzi z pasją, kreatorów mody, twórców sztuki użytkowej i producentów żywności.
- Wielka Szarża po Piotrkowskiej – jedna z najważniejszych miejskich imprez charytatywnych w ramach Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. W paradzie prezentowało się blisko 100 jeźdźców, powozy i zaprzęgi konne, jak również pojazdy wyścigowe, terenowe, zabytkowe klasyki oraz inne oryginalne pojazdy. W trakcie imprezy ma miejsce ekspozycja pojazdów, pokazowe akcje ratownicze, koncerty, wyścigi i prezentacja koni.
- Urbanator Days – XII edycja – unikatowe wydarzenie artystyczne, stworzone przez Michała Urbaniaka. W ramach festiwalu odbywa się koncert z jam session oraz warsztaty z zaproszonymi przez muzyka artystami. Festiwal gromadzi najbardziej gorące nazwiska światowej sceny jazzu, solu i rapu.
- 2. Bieg Trzech Króli;
- 3. MiniBieg Ulicą Piotrkowską;
- Bieg z okazji 595. Urodzin Łodzi;
- Plebiscyt „Łodzianin Roku 2017";
- I edycja Międzynarodowych Targów Motocykli, Skuterów I ATV;
- See Bloggers;
- X Kongres Kobiet;
- XXI edycja „Nagrody im. Grzegorza Palki";
- Charytatywny bieg Łódź Business Run 2018.

Wydarzenia organizuje również Miejska Arena Kultury i Sportu (MAKiS). Rok 2018 był dla spółki rokiem przełomowym. Z początkiem roku nastąpiło połączenie MAKiS oraz Spółki Międzynarodowe Targi Łódzkie. Od tego czasu Spółka stała się organizatorem wielu imprez targowych m.in. Film Video Foto, Natura Food, Salon Ciekawej Książki. Łącznie w zeszłym roku odbyło się 7 wydarzeń targowych, w których uczestniczyło 64 tys. widzów. W połowie 2018 r. Spółka przejęła administrowanie nowo wybudowaną Halą Sportową (Łódź Sport Arena), gdzie od września zorganizowane zostały 24 wydarzenia z udziałem prawie 35 tys. widzów. MAKiS jest aktualnie operatorem 4 obiektów, a na przełomie sierpnia i września Spółka czasowo była operatorem stadionu żużlowego w Łodzi , na którym zorganizowanych zostało 13 imprez (ponad 32 tys. widzów).

Łącznie w 2018 roku w obiektach MAKiS odbyły się 184 wydarzenia, które przyciągnęły prawie 1,1 mln widzów. Wynik ten pozwolił Spółce przekroczyć liczbę 5,5 mln widzów odwiedzających obiekty od początku działalności. W 2018 roku w kalendarzu spółki dominowały wydarzenia sportowe (129), które zgromadziły ponad 600 tys. widzów. Do momentu przejęcia w zarządzanie Łódź Sport Areny w hali cyklicznie odbywały się rozgrywki ligowe siatkarek Budowlanych Łódź, Skry Bełchatów i zmagania siatkarek Łódzkiego Klubu Sportowego a także mecze Siatkarskiej Ligii Narodów.

Wydarzenia muzyczne organizowane w Atlas Arenie

w 2018 roku umocniły pozycję Łodzi na muzycznej mapie Polski. Pod dachem areny odbyło się 20 muzycznych imprez, które zgromadziło prawie 170 tys. fanów (m.in. koncerty 30 Second To Mars, Scorpions, Łódź Disco Fest 2018, Procol Harum, Sting&Shaggy, Depeche Mode). Koncertem, który zgromadził najliczniejszą publiczność był występ Slayer, w którym udział wzięło 15 tys. osób.
W obiektach Miejskiej Areny Kultury i Sportu odbywaja się również imprezy dla najmłodszych - Disney on Ice, Masza i Niedźwiedź na lodzie, Dzień Dziecka oraz Gwiazdka dla Dzieci, które przyciągnęły ponad 37 tys. dzieci i opiekunów.
W ubiegłbym roku w różnego rodzaju targach, szkoleniach i kongresach wzięło udział ponad 70 tys. widzów, co przyczynia się do wzrostu znaczenia centrum kongresowo-biznesowego w Łodzi.
W 2018 r. Stadion Miejski przy Al. Unii przyciągnął ogólną liczbę blisko 70 tys. widzów podczas meczów ligowych piłkarzy ŁKS oraz Mistrzostw Europy w Rugby. Dodatkowo odbyły się 3 imprezy o innym niż sportowy charakterze, w których wzięło udział 17,6 tys. widzów.
Stadion Miejski przy Al. Piłsudskiego gościł w 2018 roku ponad 330 tys. widzów podczas 24 wydarzeń związanych przede wszystkim z rozgrywkami klubowymi piłkarzy drużyny Widzew Łódź. Stadion był także gospodarzem meczu U-20 Polska – Włochy oraz U-20 Polska - Czechy.

3. ŁÓDŹ UCZĄCA SIĘ

Utworzenie wysokiej rangi centrum działalności akademickiej i badawczo-rozwojowej kształcącego i doskonalącego kadry dla inwestorów w nowoczesnych branżach kluczowych dla rozwoju Łodzi, w tym wspieranie szkolnictwa zawodowego oraz stałe powiększanie zasobów utalentowanych mieszkańców miasta.

System łódzkiej oświaty obejmuje placówki publiczne, niepubliczne oraz publiczne prowadzone przez osoby fizyczne bądź prawne niezaliczane do sektora finansów publicznych.
Według stanu na 31 grudnia 2018 r. Miasto Łódź było organem prowadzącym dla 353 szkół i placówek oświatowych:
- 140 Przedszkoli Miejskich,
- 1 Zespołu Przedszkoli Miejskich,
- 6 zespołów szkolno-przedszkolnych,
- 84 szkół podstawowych,
- 37 publicznych gimnazjów,
- 15 szkół podstawowych specjalnych, w tym zespołów szkół specjalnych i specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych,
- 4 zespołów szkół ogólnokształcących,
- 24 liceów ogólnokształcących,
- 17 zespołów szkół ponadgimnazjalnych,
- 1 technikum,
- 9 poradni psychologiczno-pedagogicznych i specjalistycznych,
- 1 Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego,
- 4 młodzieżowych ośrodków socjoterapii,
- 1 Szkolnego Schroniska Młodzieżowego,
- Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia,
- Pałacu Młodzieży,
- 3 Centrów Zajęć Pozaszkolnych,
- 2 burs szkolnych,
- Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego,
- Centrum Usług Wspólnych Oświaty.

W ostatnim roku dokonano następujących zmian w sieci przedszkoli miejskich i szkół wszystkich typów:
- utworzono Przedszkole Miejskie nr 236, rozpoczęły działalność cztery nowe szkoły podstawowe: nr 84 (ul. Wici 16), nr 94 (ul. Zacisze 7/9), nr 158 (ul. Janosika 136) i nr 198 z oddziałami sportowymi (ul. Piotra Czajkowskiego 14) oraz nowe XI Liceum Ogólnokształcącego (ul. dr. Stefana Kopcińskiego 54),
- rozwiązano Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 i Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 7,
- utworzono Zespoły Szkolno - Przedszkolne nr 3: (poprzez połączenie Szkoły Podstawowej 29 i Przedszkola Miejskiego 10), nr 4 (połączenie Szkoły Podstawowej 26 i Przedszkola Miejskiego 98), nr 5 (połączenie Szkoły Podstawowej nr 114 i Przedszkola Miejskiego nr 227) oraz nr 6 (połączenie Szkoły Podstawowej nr 158 i Przedszkola Miejskiego nr 94),
- utworzono Zespół Przedszkoli Miejskich nr 1 (poprzez połączenie Przedszkoli Miejskich nr 58 i nr 223),
- przekształcono Licea Ogólnokształcące Nr XXX i XXXIV poprzez zmianę ich siedzib,
- na potrzeby szkół podstawowych jako drugiej lokalizacji prowadzenia zajęć przeznaczono budynki wygaszanych publicznych gimnazjów: nr 31 na potrzeby Szkoły Podstawowej nr 193, nr 20 na potrzeby Szkoły Podstawowej nr 137, nr 38 na potrzeby Szkoły Podstawowej nr 138, nr 17 na potrzeby Szkoły

Podstawowej nr 182 oraz nr 36 na potrzeby Szkoły Podstawowej nr 141.

Prezydent Miasta Łodzi prowadzi ewidencję szkół i placówek niepublicznych prowadzonych przez osoby fizyczne bądź prawne niezaliczane do sektora finansów publicznych. Zgodnie z ewidencją na terenie Łodzi działa 246 takich placówek:
- 60 przedszkoli niepublicznych,
- 5 przedszkoli specjalnych,
- 19 punktów przedszkolnych,
- 28 szkół podstawowych,
- 6 szkół podstawowych specjalnych,
- 11 gimnazjów,
- 1 gimnazjum specjalne,
- 32 licea ogólnokształcące,
- 1 liceum specjalne
- 11 techników,
- 2 branżowe szkoły I stopnia,
- 1 branżowa szkoła I stopnia specjalna,
- 60 szkół policealnych,
- 2 szkoły specjalne przysposabiająca do pracy,
- 1 specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy
- 2 młodzieżowe ośrodki socjoterapii,
- 3 bursy szkolne.

Ofertę jednostek oświatowych prowadzonych przez Miasto Łódź uzupełniają szkoły i placówki publiczne prowadzone przez osoby fizyczne i prawne niezaliczane do sektora finansów publicznych. Według stanu na 1 września 2018 r. na terenie miasta funkcjonowały 22 takie szkoły i placówki, tj.:
- 6 przedszkoli publicznych,
- 3 szkoły podstawowe publiczne,
- 2 gimnazja dla młodzieży publiczne,
- 5 liceów ogólnokształcących publicznych,
- 5 szkół policealnych publicznych,
- 1 bursa szkolna publiczna.

Na podstawie ustawy o finansowaniu zadań oświatowych Miasto Łódź dotuje publiczne i niepubliczne szkoły i placówki oświatowe. W zależności od typu i rodzaju szkoły dotacja udzielana jest w oparciu o tzw. stawki kosztowe, bądź o stawki obliczone na podstawie metryczki subwencji oświatowej. W 2018 r. wypłacono dotację szkołom i placówkom niepublicznym i publicznym niezaliczanym do sektora finansów publicznych w łącznej wysokości 155,83 mln zł (2017 – 119,18 mln zł).

Miasto dokonuje wzajemnych rozliczeń z innymi gminami z tytułu zwrotu kosztów dotacji na dzieci zamieszkałe na terenie innych gmin, a uczęszczające do przedszkoli niepublicznych na terenie Łodzi oraz zwrot kosztów dotacji na dzieci będące mieszkańcami Miasta Łodzi, a uczęszczające do przedszkoli niepublicznych na terenie innych gmin. W roku 2018 inne gminy zwróciły Miastu 2,8 mln zł (2017 – 2,2 mln zł), podczas gdy samo zwróciło innym gminom 1,1 mln zł (2017 - 0,9 mln zł).

W roku szkolnym 2018/19 o 20 zmniejszyła się liczba oddziałów (715) oraz o 770 liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych miejskich (17 170). Natomiast o 244 zwiększyła się liczba oddziałów (1 879 w tym 25 oddziałów przedszkolnych w oddziałach szkolno-przedszkolnych) oraz o 5 256 liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych (40 840, w tym 598 dzieci z oddziałów przedszkolnych), przy czym utrzymana została na tym samym poziomie średnia liczba dzieci w oddziale (21,7). W gimnazjach, w związku reformą, wygaszane są kolejne oddziały i w omawianym roku szkolnym 2018/19 było ich mniej o połowę w stosunku do roku poprzedniego (165). Szkoły ponadgimnazjalne utrzymały wskaźniki na tym samym poziomie co poprzednio - liczba oddziałów 658, a liczba uczniów 16 676.

W roku szkolnym 2018/19 wychowaniem przedszkolnym z populacji dzieci w wieku 3-5 lat (16 679) objętych było 97,7%, a poziom skolaryzacji podwyższył się w stosunku do poprzedniego roku szkolnego o 7,23 punktu procentowego.

TAB. 17 | **DZIECI OBJĘTE WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM (3-5 LAT)**

Lata	Populacja dzieci w wieku 3-5	Dzieci uczęszczające do przedszkoli miejskich	Dzieci uczęszczające do placówek nie prowadzonych przez Miasto	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	Poziom skolaryzacji
2014/15	18 804	14 330	2 774	17 718	94,2%
2015/16	18 017	14 392	2 856	17 401	96,6%
2016/17	17 467	13 301	2 950	16 340	93,6%
2017/18	17 168	12 948	3 281	16 229	90,5%
2018/19	16 679	12 931	3 363	16 297	97,7%

Źródło: Wydział Edukacji.

W roku szkolnym 2018/19 do przedszkoli przyjęto o 294 dzieci mniej niż w poprzednim roku (17 634 nowoprzyjętych i kontynuujących). Zwiększyła się liczba dzieci nieprzyjętych do okolicznych przedszkoli miejskich (150) oraz liczba wolnych miejsc w innych (329). Wszystkim dzieciom biorącym udział w postępowaniu

rekrutacyjnym zostało wskazane miejsce, zgodnie z art.31 ust.11 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. W roku szkolnym 2018/19 do pierwszych klas publicznych szkół podstawowych przyjęto 5 085 uczniów (o 655 więcej) i utworzono 230 oddziałów (o 28 więcej, niż w roku poprzednim). Na zwiększenie liczby klas pierwszych miała wpływ zmiana przepisów oświatowych, które wskazały, iż obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat.

W roku szkolnym 2018/19 nie prowadzono rekrutacji do gimnazjów ze względu reformę systemu oświaty.

TAB. 18 | **WYNIKI NABORU DO SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH**

Typ szkoły	Liczba miejsc/oddziałów w ofercie			
	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
LO	3 142/105	2 977/100	3 057/112	3 104/111
Technika	2 160/71	2 177/73	2 272/77	1 952/73
ZSZ/BS I st.	610/21	615/22	538/19	294/12
Razem	**5 912/197**	**5 769/195**	**5 867/208**	**5 350/196**

Organizacja po rekrutacji podstawowej i uzupełniającej				
Typ szkoły	Liczba uczniów			
	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
LO	3 091/111*	2 997/104*	3 111/107*	3 258/115*
Technika	1 823/65	1 907/70	1 929/70	1 927/70
ZSZ/BS I st.	416/16	305/11	279/11	309/14
Razem	**5 330/192**	**5 209/185**	**5 319/188**	**5 494/199**

* W liczbie uczniów i oddziałów ujęto także 135 uczniów i 9 oddziałów terapeutycznych w XLIV LO, które nie bierze udziału w elektronicznym naborze, a młodzież kierowana jest na podstawie skierowań z poradni psychologiczno-pedagogicznych

Źródło: Wydziału Edukacji.

W wyniku elektronicznej rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych do liceów ogólnokształcących przyjęto 3 258 uczniów (o 147 więcej niż w roku poprzednim) i utworzono 115 oddziałów (o 8 więcej), w technikach przyjęto 1 927 uczniów (o 2 mniej) i utworzono tak jak w roku poprzednim 70 oddziałów, w branżowych szkołach I stopnia przyjęto 309 uczniów (o 30 więcej) i utworzono 14 oddziałów (o 3 więcej). Od dwóch lat zwiększa się liczba uczniów przyjętych do klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych, w roku szkolnym 2018/19 przyjęto 175 uczniów więcej, niż w roku poprzednim.

W omawianym roku szkolnym z ogółu aplikujących o przyjęcie do szkół ponadgimnazjalnych zakwalifikowano do liceów 59,3% młodzieży, do techników 35,1%, a do branżowych szkół I stopnia 5,6%.

TAB. 19 | **PROCENTOWY UDZIAŁ MŁODZIEŻY W POSZCZEGÓLNYCH TYPACH SZKÓŁ.**

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Licea ogólnokształcące	57,7	58,0	57,5	58,5	59,3
Technika	35,0	34,2	36,6	36,3	35,1
Branżowe szkoły I stopnia	7,4	7,8	5,9	5,3	5,6

Źródło: Wydział Edukacji

W roku szkolnym 2018/19 Miasto zapewniało ponadstandardową ofertę kształcenia językowego w szkołach podstawowych, publicznych gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, na którą składało się:
- 18 oddziałów dwujęzycznych w szkołach podstawowych, w których uczy się łącznie 442 uczniów,
- 15 oddziałów dwujęzycznych w gimnazjach, w których uczy się 418 uczniów,
- 20 oddziałów dwujęzycznych w szkołach ponadgimnazjalnych, w których uczy się 564 uczniów.

Dodatkowo w IV Liceum Ogólnokształcącym funkcjonują 2 oddziały przygotowujące do międzynarodowej matury. Kształcenie sportowe w różnych dyscyplinach (gimnastyka sportowa, gimnastyka artystyczna, łyżwiarstwo figurowe, lekkoatletyka, pływanie, siatkówka, piłka nożna, piłka wodna, rugby, koszykówka, piłka ręczna, tenis stołowy, strzelectwo sportowe) prowadziło 12 szkół podstawowych (41 oddziałów sportowych, w których w 8 dyscyplinach sportowych kształci się 913 uczniów), 11 gimnazjów (13 oddziałów, w których w 9 dyscyplinach, kształci się 292 uczniów) i 3 licea ogólnokształcące (9 oddziałów, w których w 5 dyscyplinach sportowych, kształci się 185 uczniów).

W związku ze zmianą ustroju szkolnego i wydłużeniem edukacji w szkołach podstawowych z sześciu do ośmiu lat w 2018 roku nie został przeprowadzony sprawdzian dla uczniów klas szóstych szkół podstawowych.
Egzamin gimnazjalny składał się z trzech części. W części humanistycznej gimnazjaliści rozwiązywali zadania z historii i wiedzy o społeczeństwie oraz z języka polskiego, w części matematyczno-przyrodniczej zadania z biologii, chemii, fizyki i geografii oraz z matematyki. Natomiast w trzeciej części egzaminu zadania z wybranego języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym, albo na poziomie podstawowym i rozszerzonym.
Średnie wyniki egzaminu uzyskane przez uczniów łódzkich gimnazjów są wyższe od średnich w województwie łódzkim i w kraju.

TAB. 20 | **ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINÓW GIMNAZJALNYCH**

	Część humanistyczna							
	Historia i WOS				Język polski			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Miasto Łódź	66	58	61	61	64	70	71	68
Woj. łódzkie	64	56	59	58	63	69	70	67
Kraj	64	56	59	59	62	69	69	68
	Część matematyczno-przyrodnicza							
	Przedmioty przyrodnicze				Matematyka			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Miasto Łódź	52	54	55	59	50	51	49	55
Woj. łódzkie	50	52	53	56	48	49	47	52
Kraj	50	51	52	56	48	49	47	52
	Język angielski							
	poziom podstawowy				poziom rozszerzony			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Miasto Łódź	70	70	72	73	52	51	55	57
Woj. łódzkie	66	64	67	67	47	44	49	50
Kraj	67	64	67	68	48	45	49	52

Źródło: Wydział Edukacji.

Zdecydowana większość absolwentów liceów ogólnokształcących oraz techników przystępuje do egzaminu maturalnego. W liceach ogólnokształcących na 2 962 uczących się do egzaminu przystąpiło 2 608, co stanowi 88% (spadek o prawie 3% w stosunku do roku poprzedniego). W technikach na 1 351 uczących się w klasach maturalnych do egzaminu maturalnego przystąpiło 1 112 uczniów, (88% - wzrost o 5,5% w stosunku do roku poprzedniego).

TAB. 21 | **ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINÓW MATURALNYCH W % WE WSZYSTKICH SZKOŁACH**

	Miasto Łódź	woj. łódzkie	kraj	Miasto Łódź	woj. łódzkie	kraj
	Język polski			Matematyka		
2014	47,1	50,2	51,0	42,6	48,6	48,0
2015	64,9	64,0	66,0	57,4	55,0	55,0
2016	57,1	58,0	59,0	53,6	57,0	56,0
2017	55,1	55,0	59,0	58,7	56,0	60,0
2018	54,7	54,0	55,0	58,3	56,0	56,0

Źródło: Wydział Edukacji.

W łódzkich szkołach ponadgimnazjalnych średnie wyniki z egzaminu maturalnego z języka polskiego (54,7%) są na podobnym poziomie co średnie w województwie łódzkim (54%), a z matematyki są wyższe (58,3%) niż w regionie (56%).

W pięciu liceach ogólnokształcących i jednym technikum wszyscy uczniowie zdali matury, a 12 liceów i 6 techników osiągnęło zdawalność powyżej średniej w województwie. Analizując uzyskane wyniki, jak też biorąc pod uwagę poziom zdawalności egzaminu maturalnego, po raz kolejny zorganizowano „Miejskie korepetycje" dla uczniów, którzy nie uzyskali pozytywnego wyniku i planowali zdawać egzaminy poprawkowe. Zajęcia dla maturzystów z języka polskiego i matematyki zorganizowane zostały w okresie wakacyjnym w siedzibie Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego.

W technikach do egzaminów zawodowych potwierdzających kwalifikacje przystąpiło 1 940 uczniów, z których 1 448 zdało egzamin (74,6%). Natomiast do egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie w branżowych szkołach I stopnia przystąpiło 166 uczniów, z których 128 zdało egzamin (77,1%).

Miasto Łódź prowadzi 16 zespołów szkół ponadgimnazjalnych oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, w których funkcjonuje 18 techników i 12 branżowych szkół I stopnia (nabór wykonano tylko do 7) i 13 szkół policealnych dla młodzieży, do których od kilku lat nie ma naboru. Oferta kształcenia zawodowego w roku szkolnym 2018/19 zawiera 56 zawodów na poziomie technikum oraz 22 w branżowej szkole I stopnia. Oferta jest corocznie aktualizowana i uzupełniana o nowe kierunki, w zależności od potrzeb rynku pracy. W omawianym roku szkolnym 2018/19 zaoferowano kształcenie w nowych kierunkach: ślusarz i zegarmistrz w branżowej szkole I stopnia oraz technik pszczelarz, technik kontroli jakości i bezpieczeństwa żywności (w formie eksperymentu) w technikum.

W roku szkolnym 2017/18 Miasto Łódź we współpracy z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, Wojewódzkim i Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatową Radą Rynku Pracy, pracodawcami i instytucjami rynku pracy, szkołami gimnazjalnymi i ponadgimnazjalnymi, uczelniami wyższymi, stowarzyszeniami naukowo - technicznymi oraz mediami prowadziło szeroką kampanię promocyjną „Ucz się w Łodzi". Jej celem było zwiększenie liczby młodzieży zainteresowanej kształceniem w Łodzi, a także przełamywanie stereotypów negatywnego myślenia o wyborze kształcenia zawodowego.

TAB. 22 | KIERUNKI I LICZBA UCZNIÓW W SYSTEMIE SZKÓŁ ZAWODOWYCH

Kierunek	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Blacharz samochodowy	69	56	43	36	29
Cukiernik	124	89	59	70	72
Elektromechanik	37	19	9	3	0
Elektromechanik pojazdów samochodowych	110	88	71	49	44
Elektryk	46	54	39	15	19
Fotograf	46	56	29	16	0
Fototechnik/Technik fotografii i multimediów	205	196	212	215	211
Fryzjer	124	85	79	72	77
Kelner	51	35	21	0	0
Kierowca mechanik	-	-	49	73	85
Kucharz	332	228	183	149	128
Lakiernik	16	33	37	29	26
Magazynier – logistyk	0	0	0	0	20
Mechanik - monter maszyn i urządzeń	24	8	8	0	0
Mechanik motocyklowy	-	15	17	23	19
Mechanik pojazdów samochodowych	88	59	41	31	22
Monter - elektronik	28	19	9	7	0
Monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych	21	18	19	19	13
Monter nawierzchni kolejowej (nowy zawód)	0	0	0	0	7
Monter mechatronik	70	61	53	38	38
Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	39	56	45	36	30
Murarz-tynkarz	26	18	11	11	5
Operator obrabiarek skrawających	12	4	4	0	0
Piekarz	34	32	21	27	19
Sprzedawca	91	41	31	41	49
Stolarz	22	18	14	8	9
Technik analityk	44	43	49	40	34
Technik architektury krajobrazu	93	65	54	9	52
Technik automatyk (nowy zawód)	0	0	0	0	46
Technik budownictwa	119	89	73	63	76
Technik chłodnictwa i klimatyzacji	-	-	20	46	53
Technik cyfrowych procesów graficznych	279	228	209	230	233
Technik drogownictwa	63	25	-	-	0
Technik dróg i mostów kolejowych	19	24	23	3	3
Technik ekonomista	319	267	278	270	265
technik eksploatacji portów i terminali	-	23	47	61	74
Technik elektronik	169	167	160	145	161
Technik elektryk	119	106	87	94	108
Technik energetyk	100	94	82	71	60
Technik gazownictwa	113	94	77	62	57
Technik geodeta	144	175	170	141	119
Technik geolog	39	40	29	15	5
Technik handlowiec	202	128	107	85	75
Technik hotelarstwa	221	226	222	237	60
Technik hodowca koni	-	11	40	39	217
Technik informatyk	820	827	869	956	999
Technik kontroli jakości i bezpieczeństwa żywności - eksperyment	-	-	-	15	28
Technik logistyk	436	420	427	447	447
Technik leśnik	15	23	36	47	50
Technik mechanik	84	64	62	37	52
Technik mechatronik	657	614	613	599	617
Technik mechatronik pojazdów samochodowych	-	23	46	68	65
Technik naprawy nadwozi pojazdów samochodowych	-	-	12	22	23
Technik obsługi turystycznej	247	219	214	187	208
Technik ochrony środowiska	33	38	26	17	8
Technik ogrodnik	31	36	31	27	21
Technik optyk	-	12	18	25	32
Technik organizacji reklamy	112	115	130	136	136
Technik pojazdów samochodowych	361	355	351	352	321
Technik procesów drukowania	59	41	36	35	31
Technik renowacji elementów architektury	28	16	15	6	6
Technik spedytor	98	96	81	65	80
Technik technologii drewna	36	16	18	22	22
Technik technologii odzieży/Technik przemysłu mody	75	74	78	77	84
Technik technologii żywności	145	158	129	114	97
Technik teleinformatyk	87	87	82	90	96
Technik transportu kolejowego	72	77	80	60	60
Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	147	133	144	130	119
Technik urządzeń dźwigowych	-	-	15	22	33
Technik urządzeń sanitarnych	115	108	97	101	81
Technik usług fryzjerskich	132	109	97	98	104
Technik weterynarii	123	124	115	105	123
Technik włókiennik	34	32	34	28	24
Technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych	49	18	18	11	20
Technik żywienia i usług gastronomicznych	481	555	553	544	499
Wędliniarz	29	21	20	4	0
Razem	**8 292**	**7 504**	**7 278**	**7 026**	**7 117**

Źródło: Wydział Edukacji

Miasto od kilku lat finansuje działalność Obserwatorium Rynku Pracy dla Edukacji (ORPdE), które zostało powołane w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w celu kompleksowego monitorowania rynku pracy dla potrzeb kształcenia, zwłaszcza zawodowego. Obserwatorium prowadzi także 8 projektów analityczno-badawczych w tym m.in.: Rynek pracy w regionie łódzkim, Internetowe badanie ofert pracy, Analiza ofert pracy w regionie łódzkim w wybranych portalach internetowych, Analiza statystyczna dotycząca zapotrzebowania pracodawców na pracowników w wybranych obszarach działalności gospodarczej, System informacji i doradztwa zawodowego z perspektywy uczniów łódzkich gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

W wyniku wielu działań stworzono sieć współpracy pracodawców ze szkołami zawodowymi. Do naj-

ważniejszych jej form należy prowadzenie zajęć praktycznych oraz praktyk zawodowych, organizacja szkoleń dla nauczycieli i uczniów, wycieczek zawodoznawczych, doposażenie pracowni specjalistycznych, zapewnianie miejsc pracy dla absolwentów, zajęcia specjalizujące dla uczniów prowadzone przez pracowników zakładów oraz finansowanie stypendiów i organizowanie staży dla uczniów. Zajęcia praktyczne prowadzone są najczęściej w zakładzie pracy przez pracownika firmy. W regionie łódzkim zajęcia te organizuje ok. 100 przedsiębiorstw. Praktyki zawodowe dla uczniów łódzkich szkół zawodowych odbywają się w ponad 460 przedsiębiorstwach, a umowę patronacką ze szkołami zawarło 45 firm. Patronatem pracodawców objęte są szkoły kształcące w branży ekonomicznej, mechanicznej, elektrycznej, energetycznej, mechatronicznej, budowlanej, włókienniczo-odzieżowej, motoryzacyjnej, urządzeń sanitarnych i gazowniczych, odnawialnych źródeł energii, hotelarskiej i spożywczej.
W roku szkolnym 2017/18 szkoły zawarły 3 nowe porozumienia o współpracy z pracodawcami. Łącznie dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników w 2018 r. wyniosło 0,44 mln zł, a skorzystało z niego 58 pracodawców w ramach 110 wydanych decyzji.
W 2018 rozstrzygnięto V edycję konkursu „Pracodawca kreujący i wspierający edukację 2017 - Łódzkie Łabędzie". Statuetki otrzymali następujący pracodawcy:
- Mechatronik Artur Grochowski.
- Zakład Cukierniczy Andrzej Brzeziński.
- F&F Filipowski sp. j..
- Nadwiślański Oddział Straży Granicznej im. Powstania Warszawskiego.
- BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o. o.

Wyróżnienia otrzymali: Isa-Serwis Mariusz Łodkowski, Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego, „Agraf" Sp. z o. o., Dom Mody Skórska Sp. z o. o., Auchan Polska Sp. z o. o., Łódź manufaktura, Centrum Sportowo Rekreacyjne „Zbyszko" Fundacja Klub Jeździecki „Zbyszko", Festo Sp. z o. o., Microsoft Sp. z o. o., Politechnika Łódzka Wydział Chemiczny oraz Veolia Energia Łódź S.A.

Kształcenie dorosłych w formach szkolnych odbywało się w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego na poziomie szkoły podstawowej (96 słuchaczy), gimnazjum (36), liceum ogólnokształcącego (174) i szkoły policealnej (40).

W roku szkolnym 2017/18 Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego zorganizowało 44 formy kształcenia pozaszkolnego dla dorosłych. Zorganizowano 7 grup kwalifikacyjnych kursów zawodowych, w których uczestniczyło 2 831 osób. Na realizację tych form kształcenia przeznaczono 5,4 tys. godzin.

Na działalność profilaktyczną na rzecz dzieci i młodzieży przeznaczono ponad 1,2 mln zł. W ramach programów zapobiegania alkoholizmowi i narkomanii organizowano imprezy promujące zdrowie. Corocznie w ramach tego zadania przeprowadza się ponad 2,5 tys. godzin zajęć dodatkowych, w których uczestniczy ok. 15,5 tys. uczniów. Zadania realizowane były przy współpracy z organizacjami pozarządowymi w ramach konkursów ofert oraz programów wsparcia i mediacji rówieśniczych. W szkołach zrealizowano ponad 580 godzin programów, w tym cykl zajęć dla liderskich grup młodzieżowych, promujących pozytywne postawy społeczne.
W 2018 r. ponad 75% zajęć dodatkowych prowadzonych było poza szkołami i placówkami, z wykorzystaniem miejskich zasobów kultury (muzea, domy kultury, galerie) oraz w innych instytucjach i placówkach świadczących usługi dla dzieci i młodzieży.

W roku 2018 baza sportowa łódzkich szkół powiększona została o 4 nowe boiska wielofunkcyjne i 1 boisko do piłki nożnej z nawierzchnią trawiastą (Szkoła Podstawowa nr 206). W wyniku tych działań bazę sportową stanowią:
- w grupie 84 szkół podstawowych – 24 boiska typu ORLIK, 33 boiska wielofunkcyjne, 1 boisko do piłki nożnej z nawierzchnią ze sztucznej trawy, 1 boisko do piłki nożnej z nawierzchnią trawiastą, 4 korty tenisowe i 5 pływalni,
- w grupie 37 publicznych gimnazjów – 3 boiska typu ORLIK, 11 boisk wielofunkcyjnych,
- w grupie 45 szkół ponadgimnazjalnych – 10 boisk typu ORLIK, 8 boisk wielofunkcyjnych, 1 pływalnia.

W ramach konkursów współfinansowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w edycji 2018/19 realizowano następujące działania:
- „Edukacja ekologiczna" zawarto 15 umów o łącznym dofinansowaniu 286,2 tys. zł,
- „Ekopracownia pod chmurką" - 13 umów na łączną kwotę dofinansowania 489,8 tys. zł.

Projekty te dotyczą utworzenia szkolnych pracowni

na potrzeby nauk przyrodniczych, ogródków dydaktycznych/tematycznych przy placówkach oświatowych oraz przeprowadzenie warsztatów terenowych, wycieczek ekologicznych oraz stacjonarnych warsztatów.

W efekcie rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych „Aktywna tablica" zawarto 2 umowy między Wojewodą Łódzkim (reprezentowanym przez Łódzkiego Kuratora Oświaty) a Miastem Łódź i udzielono dotacji 4 placówkom na kwotę 56 tys. zł.

W ramach i na zasadach Programu Erasmus+ Akcja 1 i 2 zawarto łącznie 9 umów na łączną kwotę dofinansowania 257,9 tys. Euro i 1,4 mln zł. Projekty mają wspomóc ponadnarodową mobilność kadry edukacyjnej oraz uczniów.

Na projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, których celem jest podniesienie kwalifikacji mieszkańców Łodzi w 2018 r.:

- podpisano 28 umów na łączną kwotę dofinansowania prawie 29 mln zł,
- złożono 62 wnioski, z czego zakwalifikowano do dofinansowania 47 projektów na łączną kwotę prawie 61 mln zł.

W ramach dofinansowania z rezerwy Wojewody Łódzkiego na zadania budowlane i inwestycyjne złożono 9 wniosków o całkowitej wartości 2,15 mln zł. Uzyskano dofinansowanie w wysokości 1,1 mln zł.

Miasto zabezpiecza potrzeby dzieci i młodzieży z określoną niepełnosprawnością w szczególności poprzez:

- zapewnienie dzieciom od urodzenia do rozpoczęcia nauki wczesnego wspomagania rozwoju (zwiększanie liczby Zespołów Wczesnego Wspomagania, projekt „Sobota ze Specjalistami"),
- zapewnienie wysokiej jakości usług terapeutycznych, rewalidacyjnych, rehabilitacyjnych na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej,
- dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy i możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
- wykorzystanie kadry i bazy szkół i placówek kształcenia specjalnego na rzecz wsparcia ucznia niepełnosprawnego w szkołach ogólnodostępnych (projekt „Wsparcie"),
- zapewnienie ciągłości edukacyjno - rewalidacyjnej rozumianej jako możliwość kontynuowania edukacji, rehabilitacji i wychowania w jednej placówce,
- zapewnienie środków finansowych na łamanie barier architektonicznych i komunikacyjnych.

Miasto Łódź w różnych formach wsparło nauczanie dzieci niepełnosprawnych, przewlekle chorych, niedostosowanych i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Służą temu:

- zespół szkół specjalnych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami intelektualnymi i niepełnosprawnością sprzężoną,
- 2 szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży przewlekle chorych zorganizowane w podmiotach leczniczych,
- 8 samodzielnych szkół podstawowych specjalnych dla dzieci dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- 3 szkoły podstawowe specjalne zorganizowane w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- 6 szkół podstawowych specjalnych funkcjonujących w placówkach socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych,
- 2 szkoły branżowe I stopnia specjalne dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, słabo słyszącej i niesłyszącej, słabo widzącej i niewidomej,
- 2 szkoły branżowe I stopnia specjalne dla młodzieży zagrożonej niedostosowaniem i niedostosowanej społecznie,
- 3 szkoły przysposabiające do pracy,
- 2 licea ogólnokształcące dla młodzieży słabo słyszącej i niesłyszącej, słabo widzącej i niewidomej, z niepełnosprawnością ruchową,
- 4 specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną oraz z dysfunkcjami narządów zmysłu,
- młodzieżowy ośrodek wychowawczy dla młodzieży niedostosowanej społecznie,
- 4 młodzieżowe ośrodki socjoterapii dla młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznie,
- szkoła podstawowa specjalna zorganizowana przy jednostce pomocy społecznej dla dzieci z interwencji i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Ogółem w opisywanym okresie zorganizowano 265 oddziałów, w których uczyło się 1 985 uczniów, czyli tyle ile było w latach wcześniejszych.

Ofertę edukacyjną szkolnictwa specjalnego uzupełniają Zespoły Wczesnego Wspomagania Rozwoju, które

propozycję terapeutyczno – rewalidacyjną kierują do rodzin z małym, niepełnosprawnym lub zagrożonym niepełnosprawnością dzieckiem.

Miasto w ramach kompleksowego wsparcia rozwoju dzieci i rodziny z małym niepełnosprawnym dzieckiem prowadzi 5 zespołów wczesnego wspomagania rozwoju, które zapewniają specjalistyczną pomoc. W zespołach tych wspomaganiem rozwoju objęto 457 dzieci. W ciągu ostatnich lat liczba dzieci potrzebujących wczesnego wspomagania rozwoju systematycznie się zwiększa.

TAB. 23 | **DZIECI OBJĘTE WCZESNYM WSPOMAGANIEM ROZWOJU**

Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganiem rozwoju	
2014/15	361
2015/16	375
2016/17	397
2017/18	442
2018/19	457

Źródło: Wydział Edukacji

W roku szkolnym 2018/19 wczesne wspomaganie rozwoju prowadzone było w:
- Szkole Podstawowej Specjalnej nr 128 - dla dzieci o nieharmonijnym rozwoju i obniżonych możliwościach intelektualnych, w tym dla dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną, autyzmem (47 dzieci),
- Szkołach Podstawowych Specjalnych nr: 168 i 194 oraz Poradniach Psychologiczno-Pedagogicznych nr 2 i 3 - dla dzieci o nieharmonijnym rozwoju i obniżonych możliwościach intelektualnych, w tym dla dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną (260 dzieci),
- Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 6 – dla dzieci słabowidzących, niewidomych w tym dla dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną (79 dzieci)
- Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 4 - dla dzieci niesłyszących, słabo słyszących, z afazją oraz dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną (71 dzieci).

Do szkół i placówek specjalnych przyjmowane są dzieci i młodzież posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne. W roku szkolnym 2017/18 roku wydano 307 skierowań do szkół specjalnych, a od września 2018 wydano 101 nowych skierowań. Do młodzieżowych ośrodków socjoterapii przyjmowani są nieletni wyłącznie na podstawie wniosku rodziców (prawnych opiekunów). Niezbędne jest także orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez zespół orzekający publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. W roku 2017/18 wydano 178 skierowania do młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz 153 skierowania do młodzieżowych ośrodków socjoterapii.

Uczniowie szkół specjalnych zorganizowanych w podmiotach leczniczych realizują obowiązek szkolny bez konieczności posiadania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Do młodzieżowych ośrodków socjoterapii w Łodzi przyjmowani są również małoletni z innych powiatów, na podstawie wniosku Starosty właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, wniosku rodziców (opiekunów prawnych) i orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez zespół orzekający publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Do młodzieżowych ośrodków socjoterapii prowadzonych przez inne samorządy skierowano w roku szkolnym 2017/2018 - 13 osób, a w następnym roku szkolnym 9 osób. W grupie skierowanych do młodzieżowych ośrodków socjoterapii poza Łodzią byli małoletni z uwagi na:
- niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim i zagrożenie niedostosowaniem społecznym,
- uzależnienie od środków psychoaktywnych,
- wskazanie rodzica na ośrodek katolicki dla dziewcząt,
- małoletni, dla których w dniu złożenia wniosku o skierowanie brak było miejsc w łódzkich placówkach,
- na prośbę rodzica o odizolowanie dziecka od łódzkiego środowiska.

W Łodzi uczniowie niepełnosprawni uczęszczający do szkół i placówek kształcenia specjalnego korzystają z transportu Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego „Przewozy Specjalne" (2017/18 – 229, 2018/19 - 214 uczniów) oraz bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską wraz z opiekunem posiadającym bilet specjalny (2017/18 – 375, 2018/19 - 357 biletów). Refundowany jest także dowóz transportem własnym rodziców/opiekunów prawnych (2017/18 – 86, 2018/19 - 89 uczniów).

Dofinansowanie do zakupu podręczników w ramach programu „Wyprawka szkolna" otrzymało w 2018 r. 464 uczniów na kwotę 117,3 tys. zł, a wszyscy uczniowie szkół podstawowych i klas III gimnazjów otrzymali darmowe podręczniki z udzielanej przez MEN dotacji celowej.

W mieście funkcjonuje 8 placówek oświatowo-wychowawczych:
- 2 bursy szkolne,
- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia,
- 3 centra zajęć pozaszkolnych,
- Pałac Młodzieży,
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe.

Placówki pracy pozaszkolnej wspierają i uzupełniają zadania szkół w kształtowanie i rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży. Efektywnie wykorzystują czas wolny prowadząc stałe zajęcia klubowe, świetlicowe, sportowe, artystyczne, ekologiczne, a także z bezpieczeństwa ruchu drogowego. Rocznie w zajęciach i imprezach organizowanych w tych placówkach bierze udział ponad 20 tys. uczestników.

W bursach szkolnych przygotowano 540 miejsc, zaś Szkolne Schronisko Młodzieżowe udzieliło w roku szkolnym 2017/2018 ponad 20 tys. noclegów. Szkolne Schronisko Młodzieżowe jest także realizatorem, cieszącego się niezwykłym zainteresowaniem wśród szkół, cyklu wycieczek po Łodzi, połączonych z warsztatami dla dzieci oraz ciekawymi zajęciami interdyscyplinarnymi. Projekt nosi nazwę „Odkrywcy Łodzi". Od stycznia 2018 r. Schronisko jest administratorem nieruchomości położonych w gminie Zgierz w miejscowości Grotniki, gdzie w dwóch obiektach wypoczynkowych zorganizowało wypoczynek dla 240 uczniów łódzkich szkół

W Łodzi funkcjonuje 9 rejonowych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym 3 specjalistyczne. Poradnie rejonowe świadczą usługi na rzecz dzieci i młodzieży będących uczniami szkół i placówek funkcjonujących w rejonie działania poszczególnych poradni.

Systematycznie wzrasta liczba godzin pracy specjalistów w środowisku szkolnym i rodzinnym, w ramach których udzielano porad i konsultacji, prowadzone były mediacje, odbywały się spotkania z zespołem wewnątrzszkolnym, spotkania szkoleniowo-informacyjne dla rodziców i nauczycieli, a także brano udział w posiedzeniu rad pedagogicznych. W roku szkolnym 2017/2018, w ramach badań przesiewowych „Słyszę", „Widzę" oraz logopedycznych i pod kątem dysleksji, przebadano 6 764 dzieci. W roku następnym priorytetem poradni psychologiczno – pedagogicznych nadal były działania podejmowane na rzecz najmłodszych dzieci i uczniów oraz działania podejmowane na rzecz z problemami w zachowaniu.

W roku szkolnym 2017/18 Miasto Łódź dofinansowało zimowy i letni wypoczynek dzieci i młodzieży szkolnej. Łącznie Miasto na organizację wypoczynku przeznaczyło 2 mln zł, a skorzystało z niego prawie 7,3 tys. dzieci w 49 szkołach i placówkach. W czasie lata ofertę uzupełniało 15 boisk wybudowanych w ramach budżetu obywatelskiego.

Miasto Łódź prowadzi 30 miejskich żłobków, tworzących Miejski Zespół Żłobków (MZŻ), oferując 2 210 miejsc. Placówki rozmieszczone są na terenie całego miasta.

RYS. 5 | **ROZMIESZCZENIE I LICZBA ŻŁOBKÓW MIEJSKICH W POSZCZEGÓLNYCH REJONACH MIASTA**

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych.

TAB. 24 | **DZIAŁANIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNYCH.**

Zadanie	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19*
Liczba godzin współpracy ze szkołami i placówkami - „dyżury" psychologów i pedagogów w szkołach i placówkach.	13 810	14 112	13 857	13 293	5 786
Liczba diagnoz i badań psychologiczno-pedagogicznych	17 990	18 339	17 945	21 697	6 784
Liczba orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego	1 025	1 140	944	923	357
Liczba orzeczeń o potrzebie nauczania indywidualnego.	698	631	639	621	179
Liczba opinii.	5 927	5 785	5 578	4 983	1 786
Liczba porad i konsultacji.	29 970	30 280	35 381	37 092	9 013
Liczba godzin z poradnictwa zawodowego.	1 521	-	671	623	125
Liczba uczniów objętych terapią logopedyczną.	2 025	1 657	1 679	1 369	674
Liczba uczniów objętych terapią psychologiczno – pedagogiczną.	2 736	2 569	2 495	2 438	421
Działalność profilaktyczna – zajęcia grupowe.	2 390	3 145	3 528	2 467	112

*stan na 31 grudnia 2018
Źródło: Wydział Edukacji.

Zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, prowadzenie żłobka i klubu dziecięcego jest działalnością regulowaną i wymaga wpisu do rejestru Prezydenta Miasta. W roku 2018 w takim rejestrze znajdowało się 19 żłobków niepublicznych i 12 klubów dziecięcych (w tym 1 nowy), oferujących łącznie 731 miejsc. W rekrutacji do żłobków wzięło udział 3 191 dzieci, a z oferowanych w żłobkach i klubach dziecięcych miejsc skorzystało 2 552 dzieci (ze względu na absencje dzieci dopuszcza się większą od planu miejsc o 25% liczbę dzieci zapisywanych).

Budowanie wysokiej rangi centrum działalności akademickiej i badawczo-rozwojowej oraz stałe powiększanie zasobu utalentowanych mieszkańców nie jest możliwe bez współpracy ze światem akademickim. W 2018 r., władze Miasta doceniając rolę uczelni i studentów w rozwoju Łodzi, wsparły łódzką naukę kwotą 304 tys. zł. Ogłoszono otwarty konkurs dotyczący promocji i działań zmierzających do przekształcenia miasta w centrum wydarzeń naukowych i edukacji wyższej o znaczeniu międzynarodowym, zachęcających do studiowania w Łodzi i promujących osiągnięcia łódzkiej nauki. Dofinansowanie otrzymały następujące projekty:

- Fundacja Politechniki Łódzkiej - Łódzkie łaziki marsjańskie w drodze po tytuł mistrza świata (25 tys. zł).
- Fundacja Promovendi - Udział zespołu Iron Warriors w zawodach superoszczędnych pojazdów Pisaralla Pisimmalle 2018 (17 tys. zł).
- Stowarzyszenie Inicjatyw Studenckich - Łódź akademicka – studia i praca w mieście biznesu, sztuki, muzyki i filmu (25 tys. zł).
- Stowarzyszenie Apli Papli - Generative Urban Small Turbine – (24 tys. zł).
- Centrum Inicjatyw na rzecz Rozwoju REGIO - Opisać niewysłowione – cykl wykładów (13 tys. zł).
- Fundacja Kamera - KINO PANORAMA - Carte Blanche dla Polskiego Filmu Dokumentalnego w Lyonie (23 tys. zł).
- Fundacja Politechniki Łódzkiej - European PhDSeminar on Rubber Technology (10 tys. zł).
- Stowarzyszenie Inicjatyw Studenckich - Drzwi otwarte Łodzi akademickiej (25 tys. zł).
- Fundacja FKA -"Łódź filmowa. Łódź Akademicka" (16 tys. zł).
- Stowarzyszenie Pola Designu (Design Fields) - Udział studentów ASP w XI Międzynarodowym Sympozjum Graficznym w Turbino (24,4 tys. zł).
- Centrum Innowacji - Akcelerator Technologii Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego - GGULIVRR@Lodz 2018 - międzynarodowe warsztaty informatyczne na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Łódzkiego (10 tys. zł).
- Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego - Udział studentów wydziału Prawa i Administracji UŁ w prestiżowych, międzynarodowych konkursach studenckich typu moot court (symulacja rozprawy przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości (21 tys. zł).
- Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny IFMSA-Poland - V4 Conference (11,4 tys. zł).

W trybie pozakonkursowym zawarto również umowę na promocję miasta w ramach Łódzkich Dni Informatyki z Fundacją Politechniki Łódzkiej na kwotę 11,4 tys. zł.

W kwietniu 2018 r. odbyła się XVIII edycja Festiwalu Nauki Techniki i Sztuki., organizowanego przez Łódzkie Towarzystwo Naukowe (łTN), współfinansowanego przez Miasto. Współorganizatorami tego, ważnego dla świata akademickiego, wydarzenia są wszystkie łódzkie uczelnie, Oddział Łódzki PAN i wiele łódzkich instytucji kulturalnych. Celem Festiwalu jest prezentacja twórczej roli nauki w rozwoju gospodarczym i kulturalnym miasta, popularyzacja i prezentacja osiągnięć naukowych oraz artystycznych, zachęcenie młodzieży do zdobywania i pogłębiania wiedzy, integrowanie środowiska akademickiego. Imprezy odbywają się na terenie uczelni, muzeów, teatrów, w siedzibie łTN, PAN-u oraz na rynku „Manufaktury". W wydarzeniu bierze udział co roku ok. 80 tys. osób. Miasto wsparło organizację Festiwalu kwotą 110 tys. zł.

W ramach VIII edycji miejskiego programu stypendialnego przyznano 24 stypendia studentom - laureatom i finalistom olimpiad w wysokości od 1 do 1,5 tys. zł/mc. Łączna kwota przeznaczona na stypendia w obecnym roku akademickim wynosi 285,8 tys. zł.

W 2018 r. Miasto Łódź po raz kolejny wspólnie ze Stowarzyszeniem Inicjatyw Studenckich oraz Uniwersytetem Łódzkim, Politechniką Łódzką i Uniwersytetem Medycznym zorganizowało Drzwi Otwarte Łodzi Akademickiej. Do Łodzi przyjechało ponad 500 licealistów z 6 miast województwa łódzkiego.

Dodatkowo odbyły się trzy edycje projektu „Zasmakuj studiowania w Łodzi", podczas którego uczniowie z Łodzi i regionu sprawdzali jak studiuje się w naszym mieście. Uczelnie zapewniły młodym ludziom możliwość udziału w zajęciach tematycznych związanych z ich zainteresowaniami oraz noclegi na poszczególnych campusach. W projekcie udział wzięło 110 uczniów.

W 2018 r. została również uruchomiona funkcjonalna platforma internetowa w polskiej i angielskiej wersji językowej, przeznaczona dla osób zainteresowanych podjęciem studiów w Łodzi z całej Polski oraz z zagranicy. Strona ma także na celu pokazanie Łodzi i jej wyjątkowego

klimatu do studiowania oraz usprawnienie komunikacji łódzkiego środowiska akademickiego ze środowiskiem młodzieży z zagranicy, zainteresowanej studiami w Łodzi, której liczba w ostatnich latach dynamicznie rośnie.

Miasto Łódź z sukcesem kontynuuje realizację programu „Młodzi w Łodzi" . Aktualnie z UMŁ aktywnie współpracują 284 firmy oraz największe łódzkie uczelnie publiczne i niepubliczne. W 2018 r. realizowane były następujące inicjatywy Programu:

- XI edycja programu stypendialnego „Młodzi w Łodzi" – stypendia dla najlepszych studentów (23 stypendia po 700 zł brutto), finansowanie akademików (dla 6 studentów) bądź udział w bezpłatnym kursie języka hiszpańskiego (10 osób) lub japońskiego (13 osób). Projekt finansowany jest przez pracodawców i uczelnie.

TAB. 25 | **PROGRAM STYPENDIALNY MŁODZI W ŁODZI**

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba stypendiów	24	21	16	24	23
Zwrot kosztów zakwaterowania	1	7	9	6	6
Kurs programowania	-	-	11	12	-
Dodatkowy lektorat z j. obcego	17	15	15	38	23
Liczba aplikacji	400	350	360	420	400

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Biura Obsługi Inwestora i Współpracy z Zagranicą.

- Portal praktyk i staży - stworzony w celu wspierania studentów łódzkich uczelni oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych w zdobywaniu dodatkowych kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego. W 2018 r. opublikowano 843 oferty (2017 - 994). Stronę odwiedza średnio 7,3 tys. unikalnych użytkowników miesięcznie.
- VIII edycja programu płatnych staży wakacyjnych „Praktykuj w Łodzi!" – corocznie najlepsi stażyści otrzymują propozycje zatrudnienia u swojego pracodawcy (ok. 80%).

TAB. 26 | **PROGRAM PŁATNYCH STAŻY WAKACYJNYCH PRAKTYKUJ W ŁODZI!**

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba płatnych staży	180	240	350	390	320
Minimalna wartość stażu brutto w zł	700	900	900	1 300	2 100
Liczba aplikacji	3 500	3 500	3 500	4 500	6000

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Biura Obsługi Inwestora i Współpracy z Zagranicą

- X edycja konkursu na najlepszy biznesplan. Dziewięć dotychczasowych edycji dostarczyło: 1 250 pomysłów biznesowych, ponad 300 profesjonalnych biznesplanów oraz 200 funkcjonujących firm. Od 2018 r. konkurs realizowany jest w nowej formule pod nową nazwą Mam Pomysł na Startup.
- Bezpłatne szkolenia dla studentów „Twoja Kariera w Twoich Rękach" – w 2018 r. z 83 szkoleń skorzystało 894 uczestników.

TAB. 27 | **SZKOLENIA „TWOJA KARIERA W TWOICH RĘKACH"**

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba szkoleń	61	67	91	91	83
Liczba uczestników	845	810	1 083	1 040	894

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Biura Obsługi Inwestora i Współpracy z Zagranicą

- Wizyty w łódzkich firmach „Poznaj łódzkich pracodawców" – w 2018 r. studenci odwiedzili: JTI, COMARCH, P&G GILLETTE, GE, Fabryka Kosmetyków P&G oraz AFLOFARM. Łącznie w wycieczkach udział wzięło 117 osób.
- Karta rabatowa Młodzi w Łodzi - uruchomiona w październiku 2013 roku inicjatywa, w ramach której studenci łódzkich uczelni mogą uzyskać rabaty na produkty i usługi oferowane przez partnerów (teatry, szkoły językowe, szkoły tańca, auto szkoły, kluby fitness, centra rozrywki oraz lokale gastronomiczne). Do końca roku 2018 przez zarejestrowanie się w systemie chęć otrzymania karty wyraziło 29 741 studentów, wydano łącznie 19 096 kart. Na koniec 2018 roku rabaty w ramach karty oferowało już 115 partnerów.
- Patronat programu Młodzi w Łodzi - w 2018 r. patronatem objętych zostało 120 wydarzeń organizowanych przez studentów lub dla studentów.
- Strona internetowa www.mlodziwlodzi.pl ma ponad 22,5 tys. zarejestrowanych użytkowników oraz miesięcznie średnio prawie 25 tys. odsłon. Fanpage na Facebooku ma już prawie 20,3 tys. fanów.

Ponadto w 2018 r. 35 start-upów zostało objętych półrocznym programem mentoringowym oraz wsparciem szkoleniowio-doradczym ze strony doświadczonych przedsiębiorców, inwestorów i przedstawicieli funduszy Venture Capital. 17 najlepszych projektów wsparto środkami finansowymi o łącznej wartości ponad 80 tys. zł oraz 20 nagrodami o charakterze rzeczowym oraz usługowym.

Kontynuowany jest konkurs „Mieszkania dla młodych" – dla najzdolniejszych studentów i absolwentów łódzkich uczelni. W 2018 r. wydzielono z mieszkaniowego zasobu Miasta Łodzi 8 lokali z przeznaczeniem dla studentów ostatniego roku i absolwentów, którzy nie ukończyli 30 roku życia. Komisja do wyboru najemców lokali dokona przydziału na rzecz najzdolniejszych osób, które poprzez zatrudnienie pozostaną w Łodzi i zwiążą z miastem swoją przyszłość.

FILAR: PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

łódź atrakcyjna, bezpieczna i zdrowa – poprawa jakości życia mieszkańców dzięki zwiększeniu atrakcyjności przestrzeni publicznej, rewitalizacji kluczowych obszarów Miasta, wykorzystaniu potencjału środowiska przyrodniczego i rozwoju zrównoważonego transportu miejskiego.

1. REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA

Wzrost poziomu życia łodzian poprzez zwiększenie atrakcyjności centralnych obszarów miasta, odbudowę historycznej tkanki miejskiej przy nadaniu jej nowych funkcji.

W ramach wdrażania Strategii Zintegrowanego Rozwoju Łodzi 2020+ Łódź realizuje Program Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi (PROCŁ) wraz z szeroko rozumianą rewitalizacją społeczną. Program obejmuje wybrane, centralnie położone w strefie wysokiej zabudowy śródmiejskiej, kwartały miejskie. Łączna wartość projektów wynosi 980,7 mln zł (umowy o dofinansowanie podpisano w 2017 r.). Ogółem w ośmiu projektach PROCŁ realizowanych jest 120 zadań inwestycyjnych, w tym 69 remontów budynków oraz 51 inwestycji drogowych i związanych z zielenią (trzy parki, dwa pasaże, Stary Rynek, dwa place oraz park kieszonkowy). Realizacja projektów przewidziana jest do końca 2023 r.

W globalny proces rewitalizacji śródmieścia wpisuje się także odnowa obiektów zabytkowych (m.in. pałac Steinertów), budowa Nowego Centrum Łodzi, rozszerzanie funkcji kompleksu EC1 oraz rewitalizacja Księżego Młyna. Szeroki pakiet inwestycji poprawiających infrastrukturę i funkcjonowanie dotyczy również inwestycji kultury - muzea, domy kultury i biblioteki.

RYS. 6 | **OBSZAR REWITALIZACJI**

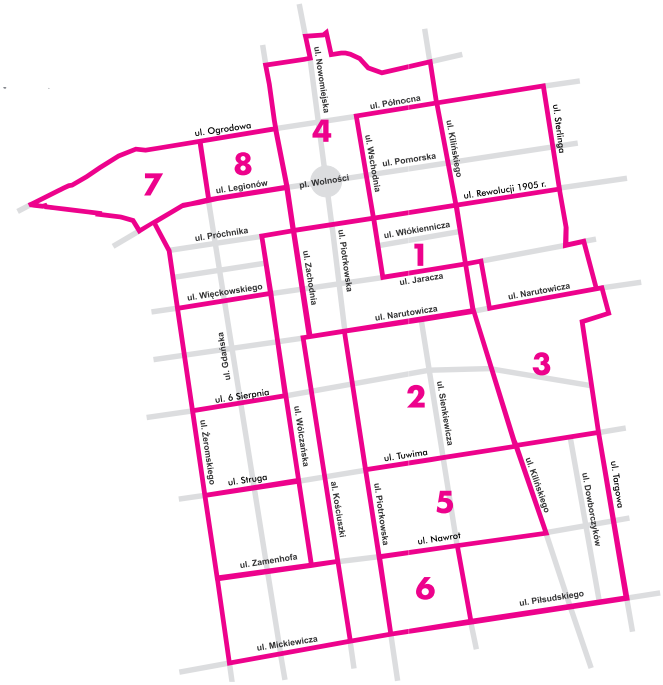

Źródło: Zarząd Inwestycji Miejskich

TAB. 28 | **DOFINANSOWANIE PROJEKTÓW REWITALIZACJI OBSZAROWEJ CENTRUM ŁODZI W MLN ZŁ.**

Nr projektu	Wartość całkowita	Dofinansowanie		Krajowe środki publiczne	
		Budżet Państwa	EFRR	Wkład własny	Budżet Państwa Partnera
Projekt Nr 1	228,95	4,48	101,22	123,25	0,00
Projekt Nr 2	126,67	1,84	70,04	39,81	14,97
Projekt Nr 3	77,10	3,00	31,11	42,99	0,00
Projekt Nr 4	150,07	5,32	69,21	75,53	0,00
Projekt Nr 5	116,57	6,35	44,26	65,97	0,00
Projekt Nr 6	93,53	2,53	33,34	57,26	0,00
Projekt Nr 7	136,28	3,06	59,69	73,53	0,00
Projekt Nr 8	51,91	1,22	23,23	27,47	0,00
Razem	**981,08**	**27,79**	**432,10**	**505,82**	**14,97**

Źródło: Centrum Usług Wspólnych

W 2018 r. kontynuowano wyłanianie wykonawców dla zadań inwestycyjnych zaplanowanych w ramach Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi - ogłoszono 88 postępowań przetargowych, spośród których wyłoniono 42 Wykonawców (przełom stycznia/lutego 2019 r.)

Równolegle do prowadzonych działań inwestycyjnych, na obszarach ośmiu projektów rewitalizacji obszarowej, zorganizowano 15 spotkań z mieszkańcami i przedsiębiorcami, które dotyczyły przede wszystkim rozpoczęcia inwestycji drogowych, rekultywacji parków miejskich i zagospodarowania przestrzeni publicznych. Przedstawiane były także plany i wizualizacje, do których

mieszkańcy mogli wnosić swoje uwagi. Kontynuowane były spotkania indywidualne z mieszkańcami kamienic dotyczące przeprowadzek i harmonogramu prac budowlanych, struktury lokali po remontach oraz wynajmowania użytkowych lokali zamiennych.
W ramach zadania „Informatyczne usługi przestrzenne w rewitalizowanej sferze wielkomiejskiej miasta Łodzi" współfinansowanego z środków UE uruchomiono pod adresem www.rewitalizacja.uml.lodz.pl portal internetowy służący do bieżącego informowania mieszkańców o postępach inwestycji rewitalizacyjnych oraz ukazujący na przestrzeni lat zmiany społeczno-ekonomiczne zachodzące w mieście, w szczególności na obszarze rewitalizacji. Od uruchomienia w październiku 2018 r. portal rewitalizacja odwiedziło 5,4 tys. użytkowników, a zarejestrowano około 11 tys. odsłon.

W 2018 r. miasto kontynuowało współpracę z Bankiem Gospodarstwa Krajowego, w sprawie odzyskiwania pełnej własności nieruchomości. Zostały zawarte trzy umowy, które pozwoliły uzyskać finansowe wsparcie z Funduszu Dopłat na kwotę 174,3 tys. zł.

Od stycznia 2017 r., na zlecenie Ministerstwa Rozwoju realizowany jest drugi etap Projektu Pilotażowego pt. „Opracowanie modelu prowadzenia rewitalizacji obszarów miejskich na wybranym obszarze w Mieście Łodzi – etap 2". Jest to projekt społeczny, skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz przedsiębiorców prowadzących działalność na tym obszarze. Ma na celu wypracowanie modelowych rozwiązań problemów zdiagnozowanych w ramach poprzedniego pilotażu oraz ich przetestowanie w realnych warunkach trwającego procesu rewitalizacji w Łodzi. Zaproponowane zostaną działania, w ramach których przewiduje się wypracowanie rozwiązań możliwych do upowszechniania i stosowania również przez inne samorządy. W 2018 r.:

- W ramach pracy zespołu Gospodarzy Obszarów i Latarników Społecznych – nawiązanie m.in. kontaktu z przeprowadzanymi mieszkańcami, pomoc w wyjaśnieniu problemów z własnością lokalu, wsparcie w przystąpieniu do programu oddłużania, pomoc w procedurach urzędowych (w tym osobom niepełnosprawnym); uczestnictwo w oglądaniu mieszkania zamiennego, dostarczenie informacji i porady w kwestii procesu rewitalizacji; współpraca z mieszkańcami, których nieruchomości planowane są do przeprowadzki na rok 2019 i 2020, a także z najemcami lokali komunalnych, prywatnych i wspólnotowych z obszaru rewitalizacji; wsparcie całej społeczności zarówno bezpośrednio związanej z remontami, jak i uczestniczącej pośrednio w procesie rewitalizacji; usprawnienie przepływu informacji i przyspieszenie obiegu dokumentów w jednostkach urzędu; prowadzenie działań o charakterze aktywizacyjnym; itp.
- Wydano „Podręcznik dla Latarników Społecznych" opisujący model funkcjonowania zespołu Latarników Społecznych i Gospodarzy Obszaru (dostępny na stronie Centrum Wiedzy Rewitalizacja www.centrumwiedzy.org).
- Przeprowadzono superwizje grupowe i indywidualne dla Gospodarzy Obszarów i Latarników Społecznych.
- Opracowano model dla „Domu Wielopokoleniowego" przy ul. Wólczańskiej 168 - określający zasady zasiedlania nieruchomości oraz zasady funkcjonowania jego mieszkańców.
- Wdrożono program – „Modelowa Wspólnota" - wsparcie mieszkańców nowo zasiedlonych kamienic w zbudowaniu więzi sąsiedzkich i podjęciu wspólnych działań na rzecz wspólnoty sąsiedzkiej. Z programu mikrograntów skorzystało 19 wspólnot mieszkańców.
- Wyłoniono wykonawcę modelu funkcjonowania Łódzkiego Centrum Usług Społecznych (ŁCUS). Działalność ŁCUS ma przyczyniać się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych bezdomnością i wykluczeniem.
- Nawiązano kontakt z przedsiębiorcami, których lokale znajdują się w nieruchomościach przeznaczonych do remontu w ramach rewitalizacji obszarowej. W sierpniu rozpoczął pracę Zespół ds. opracowania i wdrożenia formuły najmu dedykowanego. Jego zadaniem jest wypracowanie całościowego modelu wsparcia przedsiębiorców na obszarze rewitalizacji wraz z przygotowaniem konkursów celowych na wynajem lokali użytkowych.
- Przeprowadzono szkolenia w formie warsztatów z właściwego rozumienia procesu rewitalizacji i rozwoju kompetencji miękkich dla 266 osób (pracownicy UMŁ, członkowie NGO, przedstawiciele instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji), w wymiarze 40 h szkoleniowych.
- Zorganizowano seminarium edukacyjne w ramach I Forum Animatorów Kultury „Hauzerak na ścieżkach animacji" na temat roli kultury w rewitalizacji.
- Wypracowano model „Projektowania partycypacyjnego przestrzeni publicznej dla inwestycji miejskich" –

z uwzględnieniem cyklu spotkań z mieszkańcami. Opracowano dokumentację projektową na przebudowę ulic na terenie Łodzi - ul. 28 Pułku Strzelców Kaniowskich, ul. Lipowej, ul. Próchnika.
- Rozpoczęto opracowanie „Modelu zasiedlania kamienic wyremontowanych w ramach Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi", którego celem jest określenie sposobu przydziału lokali komunalnych w wyremontowanych kamienicach oraz wyboru operatorów pozostałych funkcji społecznych.
- Rozpoczęto „Ewaluację Działania 1. Orientacja na Mieszkańca".

Ważnym elementem rewitalizacji centrum miasta jest obszar Księżego Młyna, ograniczony ulicami Przędzalnianą – Tymienieckiego – Magazynową – Fabryczną. Proces polega na modernizacji istniejących budynków, zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków oraz wprowadzeniu nowych funkcji użytkowych. W przestrzeni – remont i modernizacja budynków wraz z zagospodarowaniem otoczenia, w obszarze gospodarczym – przekształcenie części lokali mieszkalnych w lokale użytkowe, a w obszarze społecznym – utworzenie Klubu Integracji Społecznej i działalność artystyczno – kulturalna.
Rewitalizacja Księżego Młyna odbywa się poprzez projekt ,,Szlakiem architektury włókienniczej. Rewitalizacja Księżego Młyna", który ma na celu m.in. termomodernizację budynków, rozwój przemysłów kreatywnych, kapitału kulturowego i kreatywnego na obszarze rewitalizowanym oraz wsparcie łódzkiej ASP w utworzeniu Instytutu Designu. Projekt przyczyni się także do likwidowania obszarów biedy i wykluczenia społecznego, wzrostu poziomu bezpieczeństwa w tym obszarze Miasta oraz włączenie okolic Księżego Młyna do miejskiej sieci dróg rowerowych i tworzenia ekologicznego otoczenia.
W 2018 r. w ramach projektu Miasto wraz z partnerami - Wspólnotą Mieszkaniową Fabryczna 21, Konsumami Scheiblera s.c. i Domem Wydawniczym Księży Młyn - uzyskało dofinansowanie ze środków unijnych w wysokości 39,2 mln zł. Wprowadzano nowe funkcje o charakterze artystycznym (wynajem lokali dla twórców) oraz organizowano zajęcia i warsztaty szkoleniowe z rewitalizacji dla studentów i przedstawicieli delegacji polskich i zagranicznych. W omawianym roku zakończono remont budynku przy ul. Przędzalnianej 57, zmodernizowano większość bocznicy kolejowej, wyremontowano chodnik tzw. Kociego Szlaku oraz odtworzono trzy pompy ręczne. Zawarto również umowę na remont trzech kolejnych budynków, przebudowę budynku gospodarczego dla potrzeb Klubu Księżego Młyna oraz na zagospodarowanie działki przy ul. Księży Młyn nr 4 – 12 wraz z remontem komórek. Rozpoczęto również budowę ekologicznego parkingu.
Działania rewitalizacyjne w Łodzi są dostrzegane i doceniane poza granicami kraju. Księży Młyn otrzymał wyróżnienie za modelową kooperację w ramach rewitalizacji i nagrodę dla „Najlepszej praktyki miejskiej". W ślad za tym łódzka rewitalizacja jest promowana przez Komisję Europejską i sekretariat URBACT jako wzorcowy przykład w Europie.
Miasto Łódź z projektem Rewitalizacja Księżego Młyna jako jedno z 97 miast otrzymało tytuł Dobrej Praktyki URBACT, co umożliwiło utworzenie Sieci Transferu. Od kwietnia do grudnia 2018 r. realizowana była I faza międzynarodowego projektu pn. „URBAN-REGENERATION-MIX" współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Programu Urbact III ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Współpraca polegała na wymianie wiedzy i doświadczeń oraz wypracowaniu praktycznych, innowacyjnych i zrównoważonych rozwiązań, łącząc wymiary gospodarczy, społeczny i środowiskowy. W I fazie partnerami w ramach Sieci Transferu były miasta: Birmingham (Wielka Brytania) oraz Baena (Hiszpania).
W 2018 r. prowadzono także przygotowania do II fazy projektu, czego efektem było m.in. pozyskanie czterech nowych partnerów – Bragi (Portugalia), Bolonii (Włochy), Zagrzebia (Chorwacja) oraz Tuluzy (Francja) i pozyskanie dofinansowania (okres realizacji II fazy projektu: 4.12.2018 - 4.12.2020). W projekcie Łódź pełni rolę lidera i współpracuje z 6 partnerami w zakresie usprawniania dotychczas prowadzonych działań i zwiększania zaangażowania mieszkańców w proces rewitalizacji. Opracowano plan działań do zastosowania w innych miastach europejskich, a w rezultacie zostanie przygotowany uniwersalny zestaw narzędzi, który może zostać wykorzystywany przez inne samorządy do poprawy wymiaru społecznego w procesie rewitalizacji miast.

Miasto prowadzi również inne działania rewitalizacyjne, m .in. modernizację i poprawę infrastruktury zabytkowego obiektu Muzeum Miasta Łodzi – Pałacu Poznańskich w części użytkowanej przez Muzeum Miasta Łodzi.
Inwestycja dotyczy części zespołu fabryczno-rezydencjonalnego uznanego za Pomnik Historii („Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego")

i obejmuje swym zakresem zarówno prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych, jak i zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej. Wartość zadania sięga 20,8 mln zł, przy dofinansowaniu UE w wysokości 14,2 mln zł. Zakończenie robót zaplanowano na III kwartał 2019 r. (do końca 2018 r. wykonano ok. 70% prac).

W 2018 r. Muzeum Miasta Łodzi przeprowadziło „Rewaloryzację i modernizację ogrodu przy Pałacu Poznańskiego", dzięki czemu odzyskał on swój pierwotny wygląd i został wpisany do rejestru zabytków. Projekt ten został zrealizowany ze środków Miasta Łodzi (236 tys. zł dotacji celowej) oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (100 tys. zł dotacji).

Pałac braci Karola i Emila Steinertów

Kolejna inwestycja realizowana przez Miasto w tym obszarze to pałac braci Karola i Emila Steinertów znajdujący się przy ulicy Piotrkowskiej 272 a i b, budynki dawnej Drukarni i Farbiarni przy ulicy Piotrkowskiej 274 oraz budynek gospodarczy. W budynku drukarni wykonano rekonstrukcję ścian zewnętrznych wraz z konstrukcją dachu i poddasza oraz wykonano dodatkową instalację wentylacji mechanicznej. W budynku farbiarni odtworzono ściany wewnętrzne, wykonano nową konstrukcję oraz nowe nadproża okienne i drzwiowe. Odtworzono tarasy zewnętrzne i zdemontowano zabytkowe okładziny ścienne i podłogowe. Wzmocniono konstrukcję dachu i stropu nad 3 piętrem, zszyto ściany prostopadłe, które wykazywały duże wychylenie oraz ściany w przejeździe bramowym. Wykonano remont konserwatorski wszystkich elewacji Pałacu. Wartość projektu: 38,5 mln zł, w tym dofinansowanie z UE - 19,9 mln zł.

W procesie rewitalizacyjnym prowadzonym przez podmioty prywatne w 2018 r. uzgodniono lub wydano pozwolenia na remonty elewacji budynków zabytkowych albo nowych inwestycji na zabytkowych obszarach dla 23 kamienic, 2 oficyn, 46 nowych budynków, 6 zespołów fabrycznych, 3 budynków użyteczności publicznej.

Zakres działalności jest mniejszy niż w roku poprzednim ze względu na wypowiedzenie przez Wojewodę Łódzkiego Porozumienia z 30 grudnia 2011 r. w sprawie powierzenia Miastu Łódź prowadzenia niektórych spraw z zakresu właściwości Wojewody Łódzkiego, realizowanych przez Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Od maja 2018 r. wydawanie pozwoleń leży w kompetencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W lipcu 2018 r. Rada Miejska dokonała aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi 2026+ (GPR). Od tego roku prowadzony jest monitoring procesu rewitalizacji, składający się z dwóch części:

- monitorowania stanu realizacji przedsięwzięć - monitoring przedsięwzięć podstawowych wpisanych do GPR oraz wybranych zadań realizowanych przez miejskie komórki i jednostki organizacyjne, zgodnych z typami pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych określonych w GPR dla miasta Łodzi.
- monitorowania zmian stanu obszaru w oparciu o wskaźniki proste zjawisk i wskaźniki zagregowane problemów i potencjałów.

Od 2018 r. jest przygotowywany coroczny „Raport z Monitoringu zmian stanu obszaru rewitalizacji oraz ocena postępów osiągania celów GPR".

W 2018 r. kontynuowano, realizowany od 2011 r. program „Miasto Kamienic", którego celem jest poprawa stanu technicznego kamienic będących własnością Miasta oraz przywrócenie historycznego charakteru zabytkowym budynkom, poprzez renowację i odtworzenie zniszczonych elementów architektoniczno – konserwatorskich. Remont kamienic to również całkowita przebudowa lokali mieszkalnych i usługowych polegająca na dostosowaniu ich funkcji do obowiązujących warunków technicznych. Wyposażenie budynków w instalacje centralnego ogrzewania pozwala na likwidację pieców grzewczych, co ma znaczący wpływ na ochronę środowiska i poprawę bezpieczeństwa mieszkańców.

W 2018 r. dokonano remontu i przebudowy budynków mieszkalnych przy ul. Gdańskiej 25 i Jaracza 32. Do użytkowania oddano 62 lokale mieszkalne i 8 użytkowych. Dodatkowo na elewacjach wewnętrznych

budynków usytuowanych przy ul. Więckowskiego 4 zamieszczono dzieła światowej sławy artysty Wojciecha Siudmaka.
Od 2011 r. łączny budżet programów „Mia100 Kamienic " oraz „Miasto Kamienic" wyniósł ponad 275 mln zł, z czego w 2018 roku – 3,8 mln zł. W ramach programu w latach 2011-2018 wyremontowano 102 nieruchomości - 1 657 mieszkań i 197 lokali użytkowych.

W 2018 r. do sprzedaży w drodze przetargu wystawiono 78 nieruchomości gminnych o łącznej wartości 137,5 mln zł, wylicytowano 40 nieruchomości na kwotę 46,1 mln zł. Najdrożej sprzedano nieruchomość przy ul. Skorupki 17/19 - za 12,9 mln zł. W drodze bezprzetargowej sprzedano nieruchomości za 3,7 mln zł. W drodze przetargu sprzedano 116 lokali za 17,2 mln zł. W drodze bezprzetargowej (na rzecz najemców) sprzedano 879 lokali mieszkalnych, 29 lokali użytkowych, 5 garaży i 18 nieruchomości zabudowanych domami jednorodzinnymi o łącznej wartości 20,05 mln zł.
W 2018 r. nabytych zostało 6 nieruchomości lokalowych o łącznej powierzchni 207,81 m2 oraz przeprowadzonych zostało 20 transakcji nabycia nieruchomości w trybie wykupu, zamiany lub przyjęcia darowizny, w wyniku których Miasto pozyskało grunty (zabudowane oraz niezabudowane) o powierzchni: 164 tys. m^2. Nieruchomości, które zostały pozyskane są niezbędne do realizacji zamierzeń inwestycyjnych Miasta Łodzi związanych z rewitalizacją obszarową. Pozyskano również nieruchomości pod istniejącymi lub planowanymi drogami (projektowana Trasa Górna Etap III, ul. Liściasta, ul. Niciarniana, al. Schillera, al. Piłsudskiego) oraz nieruchomości położone na terenach kompleksów leśnych, parków, użytków ekologicznych oraz na terenach zielonych (ul. Na Uboczu, ul. Okólna, ul. Kasztelańska, ul. Bolka Świdnickiego, ul. Rokicińska, ul. Józefów), jak również nieruchomość, na której znajduje się staw przy ul. Wojska Polskiego. Nabyto także nieruchomość położoną w Grotnikach, która jest użytkowana jako ośrodek kolonijny.
W 2018 r. kontynuowano czynności porządkujące działalność wspólnot mieszkaniowych, w których Miasto Łódź posiadała udziały. W celu wzmożenia nadzoru właścicielskiego przeprowadzono 36 kontroli właścicielskich we wspólnotach z jednoosobowym składem zarządu i udziałem Miasta powyżej 50%.
Liczba wspólnot mieszkaniowych na koniec 2018 roku wyniosła 2 083 i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 33. Tendencja spadkowa została odnotowana także we wspólnotach z udziałem miasta przekraczającym 80% i 50%. Wspólnot z ponad 80% udziałem Miasta było 157 (w 2017 r. - 172), z udziałem od 50% do 80% - 326 (w 2017 r. - 347), a wspólnot mniejszych – 1 600 (w 2017 r. – 1 597).

W roku 2018 udzielono 19 dotacji o wartości 2 mln zł na prace konserwatorskie i restauratorskie w nieruchomościach niewpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji (art. 35 ustawy o rewitalizacji). Dodatkowo w omawianym roku ogłoszono nabór wniosków, na które Miasto Łódź udzieli dotacji w roku 2019.
W 2018 r. w ramach zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami udzielono 19 dotacji (2,5 mln zł) na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze miasta Łodzi. Dokonano weryfikacji i uzupełnienia bazy danych obiektów zabytkowych, znakowano obiekty zabytkowe będące własnością Miasta oraz złożono do Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wnioski o wpis do rejestru trzech obiektów (dom robotniczy ul. Tuwima 23/25, dom mieszkalny al. Mickiewicza 13, kamienica ul. Piotrkowska 277). Przygotowano także (zaktualizowano) katalog obiektów zabytkowych w zagrożeniu oraz obiektów do zagospodarowania. Ustanowiono kolejnych 9 społecznych opiekunów zabytków.
W 2018 r. na prośbę The Florida Holocaust Museum, dokonano również kwerendy archiwalnej i fotograficznej dla wybranych budynków położonych na obszarze dawnego getta łódzkiego.
W omawianym okresie brano udział w prowadzonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków kontrolach budynków wpisanych do rejestru zabytków będących własnością miasta.
W 2018 r. opracowano nowy projekt Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łodzi na lata 2018-2021 wraz z listą zadań, które będą realizowane. Program planuje się przyjąć w I kwartale 2019 r.
Prowadzono prace służące powstaniu Lapidarium Detalu Architektonicznego, które ma służyć przekazywaniu wiedzy o łódzkiej architekturze i urbanistyce, budowaniu tożsamości lokalnej i zrozumieniu znaczenia dziedzictwa kulturowego.
Wydrukowano książkę poświęconą pierwszemu łódzkiemu konserwatorowi zabytków Antoniemu Szramowi.
W 2018 r. wyróżniono posiadaczy obiektów zabytkowych

przejawiających szczególną troskę i dbałość o budynki stanowiące historyczne dziedzictwo Łodzi, przyczyniając się jednocześnie do podniesienia walorów estetycznych wspólnej przestrzeni miejskiej w ramach konkursu „Zabytek Dobrze Utrzymany". Nagrodzono obiekty w kategoriach: Nagroda Prezydenta Miasta, Nagroda Miejskiego Konserwatora Zabytków oraz Nagroda Mieszkańców Miasta. Z okazji trzeciej edycji konkursu wydrukowany został album prezentujący wszystkich kandydatów i laureatów konkursu.

W ramach poprawy estetyki ulicy Piotrkowskiej w roku 2018 systematyczne monitorowano wszystkie obiekty pod kątem stanu urządzeń reklamowych. Umożliwiało to szybkie reagowanie na nowe, nielegalne i niezgodne z wytycznymi MKZ reklamy na elewacjach. Współpracowano ze Strażą Miejską w ramach monitorowania obszaru Parku Kulturowego i skierowano 13 zawiadomień do Policji o możliwości popełnienia wykroczenia w przypadkach łamania prawa.
Prowadzone na bieżąco interwencje spowodowały, iż zniknęły z witryn folie reklamowe i kasetony, z balkonów usunięto banery, nielegalne reklamy, a część została wymieniona na nowe estetyczne i zgodne z regulaminem. Istnieje jeszcze szereg nośników reklamowych posiadających zezwolenia z lat poprzedzających wprowadzenie przepisów uchwały, co do których nie ma podstaw prawnych ich likwidacji.
W skład mieszkaniowego zasobu gminy Łódź wchodzi 44 417 lokali mieszkalnych (spadek niewiele ponad 1%), w tym 7 545 niezasiedlonych lokali mieszkalnych wyłączonych z użytkowania głównie z powodu złego stanu technicznego czy planowanej rewitalizacji (wzrost o 7%).
Utworzony w mieszkaniowym zasobie Miasta Łodzi zasób lokali socjalnych wynosi 1 490 sztuk, a ich powierzchnia użytkowa 38,3 tys. m2, co stanowi 3,8% powierzchni użytkowej wszystkich lokali gminnych. W 2018 r., zgodnie z ustawą z 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Zarząd Lokali Mieszkalnych odstąpił od typowania kolejnych lokali do włączenia do zasobu lokali socjalnych.
W omawianym roku wpłynęły 173 wnioski o przyznanie pomieszczeń tymczasowych i zawarto 24 umowy na lokale socjalne.
W Zarządzie Lokali Miejskich oczekiwało na realizację 10 611 spraw z roku 2017, w których :
- zawarto 1 929 umów najmu,
- podpisano 1 306 aneksów umów,
- rozwiązano 647 umów najmu.

Zgodnie z założeniami Polityki Miasta Łodzi dotyczącymi gminnego zasobu mieszkaniowego 2020+ zapewniono 42 mieszkania komunalne - osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, 11 mieszkań - absolwentom łódzkich szkół i uczelni w ramach Programu Start, 5 mieszkań - w ramach Programu Senior i 3 mieszkania - rodzinom zastępczym lub osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka.

TAB. 29. | **LICZBA WSZCZĘTYCH POSTĘPOWAŃ NA WYNAJEM LOKALI WCHODZĄCYCH W SKŁAD MIESZKANIOWEGO ZASOBU MIASTA ŁODZI W 2018 R.**

Postępowanie - zgodnie z Uchwałą XLIV/827/12 w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Łodzi Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 29 czerwca 2012 r., z późn. zmianami	Ilość spraw	Wydane skierowanie	Ilość spraw	Wydane skierowanie
	2017		2018	
Wyroki z prawem do lokalu socjalnego	3 550	384	3 343	476
Wyroki bez prawa do lokalu socjalnego	1 231	41	1 363	120
Lokale socjalne z tytułu niedostatku	83	0	42	0
Przedłużanie umów najmu na lokale socjalne	683	0	886	785
Wykwaterowania	926	241	971	139
Znaczny stopień niepełnosprawności	244	14	229	11
Lokale przylegle	82	53	113	32
Regulacja stanu prawnego do lokalu - po jego opuszczeniu, po zgonie najemcy, po spłacie zadłużenia	1 148	730	513	383
Komisja Gospodarki Mieszkaniowej i Komunalnej	855	178	838	173
Lokale komunalne udostępnione absolwentom	84	0	84	12
Razem	**8 886**	**1 641**	**8 382**	**2 231**

Źródło: Zarząd Lokali Miejskich

W 2018 r. wszczęto 8 382 postępowania oraz wydano 2 231 skierowań na wynajem lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Łodzi (zgodnie z Uchwałą XLIV/827/12).
Realizując założenia Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Łodzi, w 2018 r. zaplanowano 230 wzajemnych zamian mieszkań na podstawie zaakceptowanej rekomendacji przez Biuro Gospodarki Mieszkaniowej oraz 97 pozostałych zamian (2017 - 195).

Na podstawie 476 skierowań wydanych w 2018 r. zawarte zostały 104 umowy na najem z tytułu wyroków eksmisyjnych z prawem do lokalu socjalnego.

Do Bazy Zamiany Mieszkań wpłynęło 327 ofert od kontrahentów (spadek o prawie 38%), w tym:
- 36 ofert lokali zadłużonych,
- 194 oferty najemców deklarujących spłatę zadłużenia,
- 97 ofert najemców, którzy w wyniku zamiany chcą poprawić swoje warunki mieszkaniowe bądź nie radzą sobie z kosztami utrzymania lokali o większych parametrach.

W wyniku wzajemnej zamiany odzyskano 463,73 tys. zł zadłużenia poprzez przejęcie wierzytelności przez kontrahentów, którzy w jej wyniku poprawili swoje warunki mieszkaniowe. Miasto odzyskało należności, natomiast dotychczasowy najemca miał możliwość zamiany lokalu na mniejszy, o niższym standardzie oraz o niższych kosztach utrzymania, adekwatnych do możliwości finansowych gospodarstwa domowego.

Wartość należności czynszowych w zasobie gminnych lokali mieszkalnych, socjalnych i użytkowych, w 2018 r. wyniosła 477,5 mln zł (z tego 269,4 mln zł to zadłużenie byłych użytkowników). Kwoty te obejmują należność główną, odsetki i koszty poboczne.

TAB. 30 | **DŁUŻNICY W LATACH 2016-2018**

Liczba osób zalęgających w opłatach	2016	2017	2018
W zasobie gminnym w podziale na:	37 083	37 059	34 679
najemców	13 095	12 900	11 398
bez tytułu prawnego	8 333	8 369	8 023
byłych najemców	15 655	15 790	16 588
W pozostałym administrowanym zasobie (prywatne, współwłasne, skarb państwa)	3 973	3 888	3 586
Razem	**41 056**	**40 947**	**38 265**

Źródło: Zarząd Lokali Miejskich

W 2018 r. ogólna liczba zalegających w opłatach z tytułu najmu zmniejszyła się o 2 682 w stosunku do roku 2017, z tego w zasobie gminnym o 2 380, a w zasobie prywatnym o 302.
W 2018 r. liczba dłużników w komunalnych lokalach mieszkalnych (najemców oraz osób którym wypowiedziano umowy najmu) wyniosła 26 854, a w lokalach socjalnych 1 891.

Wzrosła wartość należności czynszowych z tytułu najmu lokali mieszkalnych o 34,1 mln zł, z czego w grupie byłych najemców o 25,5 mln zł. Głównym powodem wzrostu skali długu był wzrost odsetek w grupie byłych najemców.

Zwiększyła się również wartość należności czynszowych (o 5,1 mln zł) z tytułu najmu lokali użytkowych. Podobnie jak w lokalach mieszkalnych przyrost długu generuje głównie grupa byłych najemców.
Wskaźnik ściągalności długu w 2018 r. kształtował się następująco:
- wskaźnik ściągalności bieżącej - wyliczony jako iloraz wpłat na poczet bieżących opłat czynszowych do wartości naliczonego przypisu – 80,37% (założony 74,20%),
- wskaźnik zaległości czynszowych - wyliczony jako iloraz wartości zaległości czynszowych (zaległość główna) do wartości rocznych przychodów z najmu lokali należących do zasobu komunalnego – 146,0% (założony 144,9%).

Ogółem wpływy z tytułu zaległych należności wyniosły w 2018 r. 56,2 mln zł i spadły w stosunku do 2017 o 2,2 mln zł.
Miasto systematycznie monitoruje czynności windykacyjne oraz wysokość zadłużenia na podstawie comiesięcznych zestawień z systemu DOM5. Priorytety to podejmowanie działań windykacyjnych wobec dłużników zajmujących lokale usytuowane w budynkach przeznaczonych do remontu na terenie objętym Projektami 1 - 8 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi oraz wobec dłużników zajmujących lokale mieszkalne z pełnym wyposażeniem technicznym.
Działania windykacyjne w 2018 r. wobec dłużników lokali mieszkalnych i użytkowych:
- wnioski o wykonanie eksmisji przekazane do komorników sądowych (151 – lokale mieszkalne, 22 – lokale użytkowe),
- wnioski skierowane do komorników sądowych o egzekucję należności (365 – lokale mieszkalne, 53 – lokale użytkowe),
- informacje, upomnienia, wezwania do zapłaty i wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy najmu (17,4 tys. – lokale mieszkalne, 3,8 tys. – lokale użytkowe),
- wezwania do zapłaty i dobrowolnego zdania lokalu, wezwania przedsądowe (2,7 tys. – lokale mieszkalne, 252 – lokale użytkowe).

Po dokonaniu weryfikacji wysokości zadłużenia zostały skierowane wnioski do komorników sądowych o przeprowadzenie eksmisji. W 2018 r. wykonano eksmisje wykonane do noclegowni – 106 (w 2017 r. - 160), do lokalu socjalnego – 44 (w 2017 -18), z lokali użytkowych – 24 (w 2017 - 29).
Kontynuowano program odpracowania zaległości jako możliwość spłaty zadłużenia z tytułu opłat za korzystanie z lokali mieszkalnych w formie świadczenia rzeczowego.

Przedmiotem świadczenia były prace porządkowe, prace remontowo-konserwatorskie oraz pomocnicze prace administracyjne i usługowe świadczone na rzecz Miasta.
W roku 2018 wpłynęło 190 wniosków o odpracowanie zadłużenia (podpisano 189 porozumień). Do końca roku zaległości odpracowało 418 osób na kwotę prawie 2 mln zł, a wzrost w stosunku do końca 2017 r. wyniósł blisko 0,6 mln zł, w tym 118 osób odpracowało całą kwotę wskazaną w porozumieniu, a 27 kwoty powyżej 10 tys. zł.
Wystąpiono 536 razy na drogę sądową wobec dłużników lokali mieszkalnych i użytkowych (wzrost o 8%), na kwotę 4,89 mln zł (spadek o 1,6%). Uzyskano 525 prawomocnych orzeczeń o wartości 4,37 mln zł.
Na podstawie uchwały Rady Miejskiej z 2014 r. w 2018 r. dokonano:
- umorzenia należności 32 dłużnikom - 504 tys. zł,
- zawarcia 957 ugód – 11,8 mln zł.
W 2018 r. liczba wystawionych wezwań do zapłaty skierowanych do ZLM przez właścicieli nieruchomości zgłaszających roszczenie o wypłatę odszkodowania wynosiła 367, a liczba zawartych porozumień 68.
W przypadku, gdy wyrok eksmisyjny nie został zrealizowany, właścicielowi proponowano zawarcie porozumienia o rezygnacji z roszczeń odszkodowawczych za niedostarczenie lokalu w zamian za wskazanie lokalu socjalnego w terminie 6 miesięcy od daty zawarcia porozumienia.
W 2018 r. kontynuowano dotychczasową politykę gospodarowania lokalami użytkowymi znajdującymi się w zasobie Miasta, której podstawowymi założeniami są zaspokojenie potrzeb lokalowych podmiotów działających na rzecz społeczności lokalnej oraz zasada jawności dysponowania lokalami.
Zorganizowano 8 publicznych przetargów na wysokość czynszu najmu lokali użytkowych, w wyniku których wynajęte zostały 124 lokale. Ponadto w trybie bezprzetargowym Miasto wynajęło 242 lokale.

TAB. 31 | **ZAGOSPODAROWANIE GMINNYCH LOKALI UŻYTKOWYCH W 2018 R.**

	2018
Liczba lokali użytkowych (lokale użytkowe, garaże i pracownie twórcze z wyłączeniem komórek, pomieszczeń gospodarczych i boksów garażowych)	5 934
Liczba zajętych lokali użytkowych - najem, użyczenie, porozumienie, inne tytuły prawne, Liczba zajętych lokali użytkowych - zajmowane bezumownie	3 993 217
w tym na rzecz organizacji pozarządowych	280
Lokali nieużytkowanych:	1 724
tym pustostanów	424
w tym lokale wyłączone z użytkowania:	1 300
na stałe	473
tymczasowo	827

Źródło: Zarząd Lokali Miejskich

W 2018 r. w stosunku do roku 2017 odnotowano zmniejszenie liczby wolnych lokali o 107 oraz wzrost wynajętych lokali użytkowych na rzecz organizacji pozarządowych o 34. Liczba lokali użytkowych w zakresie gminy wynosi 5 934.
W 2018 roku realizowano inwestycje zmierzające do powiększenia zasobu mieszkaniowego Miasta Łodzi o pomieszczenia tymczasowe i dodatkowe lokale mieszkalne (w tym socjalne) w wyniku przebudowy obiektów, które pełniły inne funkcje (ul. Objazdowa i ul. Rogozińskiego).

Na techniczne utrzymanie w 2018 r. zasobu mieszkaniowego Miasta tzn. na remonty bieżące, konserwacje, rozbiórki wydatkowano 26,7 mln zł, w tym:
- na remonty lokali zamiennych – 4,6 mln zł,
- na remonty lokali socjalnych i tymczasowych – 4,2 mln zł,
- na rozbiórki i zabezpieczenia budynków – 1,4 mln zł,
- na remonty bieżące i konserwacje – 16,5 mln zł.

TAB. 32 | **UZYSKANE EFEKTY RZECZOWE**

Rodzaj prac	2016	2017	2018
remont lokali wolnych przeznaczonych do ponownego zasiedlenia (lokale zamienne) w tym:	277	351	402
lokale użytkowe		126	121
remont lokali wolnych przeznaczonych do ponownego zasiedlenia (lokale socjalne, pomieszczenia tymczasowe)	234	470	298
remont lokali zamieszkanych	36	46	12
rozbiórki budynków mieszkalnych w tym:	23	13	11
w strefie wielkomiejskiej	18	5	5
pozostałych	5	8	6
roboty dekarskie	41	29	21
wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	180	623	29
remont balkonów	1	0	0
roboty zabezpieczające konstrukcję budynków /ściągi, stemple/	2	6	0
remont instalacji wewnętrznych /gazowej, elektrycznej, wodociągowej, kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania/	16	4	12

Źródło: Zarząd Lokali Miejskich

Głównym zadaniem remontowym było przygotowanie lokali dla mieszkańców wykwaterowywanych w związku z Programem „Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi, projekty od 1 do 8", co przełożyło się na wyremontowanie 298 lokali socjalnych i pomieszczeń tymczasowych oraz 402 lokali zamiennych.
W roku 2018 nieznacznie zmniejszyły się wydatki miejskie na gospodarkę mieszkaniową i wynosiły 3 048 zł (o 26 zł mniej/na 1 mieszkańca).
W omawianym roku wydano 2 718 skierowań do zawarcia umowy najmu i przydzielono 11 lokali z przeznaczeniem do wynajmowania na czas trwania stosunku pracy na terenie Miasta Łodzi dla studentów i absolwentów szkół

wyższych w Łodzi wybranych przez Komisję Gospodarki Mieszkaniowej i Komunalnej Rady Miejskiej. Wydane skierowania do zawarcia umowy najmu umożliwiły w 2018 r. zamianę mieszkań 216 gospodarstwom domowym.

2. ZIELONA, UPORZĄDKOWANA ŁÓDŹ

Poprawa jakości życia łodzian i zwiększenie atrakcyjności miasta dzięki wykorzystaniu potencjału środowiska przyrodniczego, zachowaniu i porządkowaniu przestrzeni aktywnej biologicznie i obszarów służących rekreacji i budowaniu zdrowego stylu życia.

Działania związane z tym celem realizowane były w obszarze polityki przestrzennej, komunalnej i ochrony środowiska zgodnie z uchwalonymi przez Radę Miejską 16 stycznia 2013 r. politykami sektorowymi: „Polityką komunalną i ochrony środowiska Miasta Łodzi 2020+" oraz „Strategią przestrzennego rozwoju Łodzi 2020+".
Dokumentem planistycznym obowiązującym obecnie dla całego obszaru miasta jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi". W marcu 2018 r. Rada Miejska przyjęła nowe studium uwarunkowań, które zawiera rzeczywisty obraz miasta oraz wskazuje optymalne i realne perspektywy jego rozwoju.
W odpowiedzi na wyzwanie jakim jest planowanie nowoczesnego, przyjaznego miasta przy malejącej liczbie mieszkańców w Studium przyjęto model rozwoju Miasta, który uznano za najlepiej realizujący wyznaczone w „Strategii przestrzennego rozwoju Łodzi 2020+" cele polityki przestrzennej. Realizacja tego scenariusza umożliwi zapewnienie dobrej jakości życia w Łodzi oraz zapobiegnie rozpraszaniu sił i środków w zarządzaniu miastem. Jego główne założenia to:

- Priorytet dla wykorzystania istniejących zasobów – przede wszystkim zabudowy w Strefie Wielkomiejskiej i jej otoczeniu, wykorzystania zasobu poprzemysłowego, a następnie dogęszczenia terenów już zurbanizowanych, a dopiero po wykorzystaniu tych zasobów – otwierania nowych terenów.
- Budowa miasta o zwartej strukturze przestrzennej.
- Zachowanie obecnych terenów zurbanizowanych i z prawem do zabudowy (pozwolenia na budowę).
- Planowanie rezerw rozwojowych adekwatne do faktycznych potrzeb i możliwości miasta (na poziomie 9% powierzchni miasta wskazanej jako nowe tereny rozwojowe) – dopasowanie rezerw inwestycyjnych do prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych miasta, w tym w zakresie zabudowy mieszkaniowej zapewnienie rezerwy terenów dla 40-60 tys. mieszkańców.

Zachowanie znacznych obszarów terenów otwartych jako aktywnych przyrodniczo, z możliwością ich wykorzystania w przyszłości na cele rozwoju przestrzennego miasta.
W porównaniu do Studium z 2010 r. zracjonalizowano podaż terenów pod zabudowę oraz dopasowano ofertę inwestycyjną do obserwowanych i prognozowanych trendów. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę wskazał potrzebę wyznaczenia nowych terenów dla rozwoju funkcji mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej na poziomie 1462 ha (5% powierzchni miasta). Łączna powierzchnia terenowych rezerw inwestycyjnych wynosi 2858 ha (9,75% powierzchni Łodzi).
Priorytetem jest opracowanie planów miejscowych dla obszarów centralnych (uporządkowanie struktury Strefy Wielkomiejskiej) jak również planów służących powstrzymaniu niekontrolowanej suburbanizacji oraz dla terenów zabudowy przemysłowo-usługowej (zapewnienie ładu przestrzennego w nowych terenach inwestycyjnych i usprawnienie procesów inwestowania).
W maju przystąpiono do zmiany studium w zakresie określenia obszaru przestrzeni publicznej oraz obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Aktualizacja studium jest przewidziana na początek 2019 r.

TAB. 33 | **PRZYGOTOWANIE MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO (STAN NA KONIEC GRUDNIA)**

Zakres informacji	Powierzchnia ogółem [ha]					% udział w powierzchni miasta				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Powierzchnia obowiązujących mpzp	2 641	3 116	4 723	5 302	6109,55	9,01	10,62	16,09	18,06	20,81
Uchwalone mpzp	422	656	1 583	600	812	1,44	1,93	5,47	2,05	2,77
Przystąpienia do sporządzenia mpzp	721	1 614	1 381	953	3 265	2,47	5,27	4,69	3,26	11,1
Mpzp w przygotowaniu	6 873	5 585	5 147	5 493	6411	23,44	19,04	17,54	18,72	21,82

Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Miejskiej Pracowni Urbanistycznej.

Prace projektowe prowadzone w roku 2018 doprowadziły do wzrostu stopnia pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego o 2,46% dzięki czemu aktualnie wynosi on 20,81% - 6 109,55 ha powierzchni miasta (Tab.). Uchwalono następujące plany:

- Stare Bałuty (85) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie ulic: Zachodniej, Krótkiej, Joselewicza, Franciszkańskiej, Ogrodowej i Północnej,
- Ruda – Stawy Stefańskiego i rzeka Ner (106) dla części obszaru miasta Łodzi obejmującej dolinę rzeki Ner wraz ze Stawami Stefańskiego oraz dolinę rzeki Gadki, położonej na odcinku od ul. Pabianickiej do południowej granicy miasta,
- Manufaktura – Południe Ogrodowej (111) dla części obszaru miasta Łodzi w rejonie ulic: Ogrodowej, Zachodniej, Legionów i Cmentarnej,
- Piotrkowska – Katedra (117) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie ulic: Piotrkowskiej, Czerwonej, Wólczańskiej, Radwańskiej, Brzeźnej, Abramowskiego, Kilińskiego, Tylnej, Sienkiewicza i Tymienieckiego,
- Piotrkowska – Pasaż Schillera (151) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie ulic: J. Tuwima, J. Kilińskiego, Nawrot i Piotrkowskiej,
- Zgierska - Sikorskiego (160) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie alei Sikorskiego oraz ulic: Gontyny, Pawilońskiej, Sowińskiego, Sasanek i Zgierskiej,
- Julianów – al. Sikorskiego (167) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie alei Sikorskiego oraz ulic: Łagiewnickiej, Modrzewiowej, Folwarcznej, Jaworowej, Leszczynowej, Sowińskiego, Pawilońskiej, Bema i Gontyny,
- Szczecińska (190) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie ulic: Szczecińskiej, Wici i Baczyńskiego,
- Zakładowa (143) dla części miasta Łodzi położonej w rejonie alei Hetmańskiej i Ofiar Terroryzmu 11 Września oraz ulic: Odnowiciela i Zakładowej,
- Snycerska (182) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie ulic: Rybnej, Ciesielskiej, Zgierskiej i Krótkiej,
- Piotrkowska – Milionowa (118) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie ulic: Piotrkowskiej, Tymienieckiego, Kilińskiego i Milionowej,
- Aleksandrowska - Czcibora (141) dla części obszaru miasta położonej w rejonie ulic: Aleksandrowskiej, Kędry, Czcibora i Rojnej oraz zachodniej granicy miasta Łodzi,
- Księży Młyn (125) dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie alei: Piłsudskiego i Śmigłego-Rydza oraz ulic: Milionowej, Kilińskiego, Fabrycznej i Przędzalnianej,

Obecnie Miejska Pracownia Urbanistyczna kontynuuje pracę nad 59 projektami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o łącznej powierzchni 6 411 ha – 21,82 % obszaru Miasta.

RYS. 7 | **OBSZARY PRZEZNACZONE DO OBJĘCIA MPZP W LATACH 2014 - 2018.**

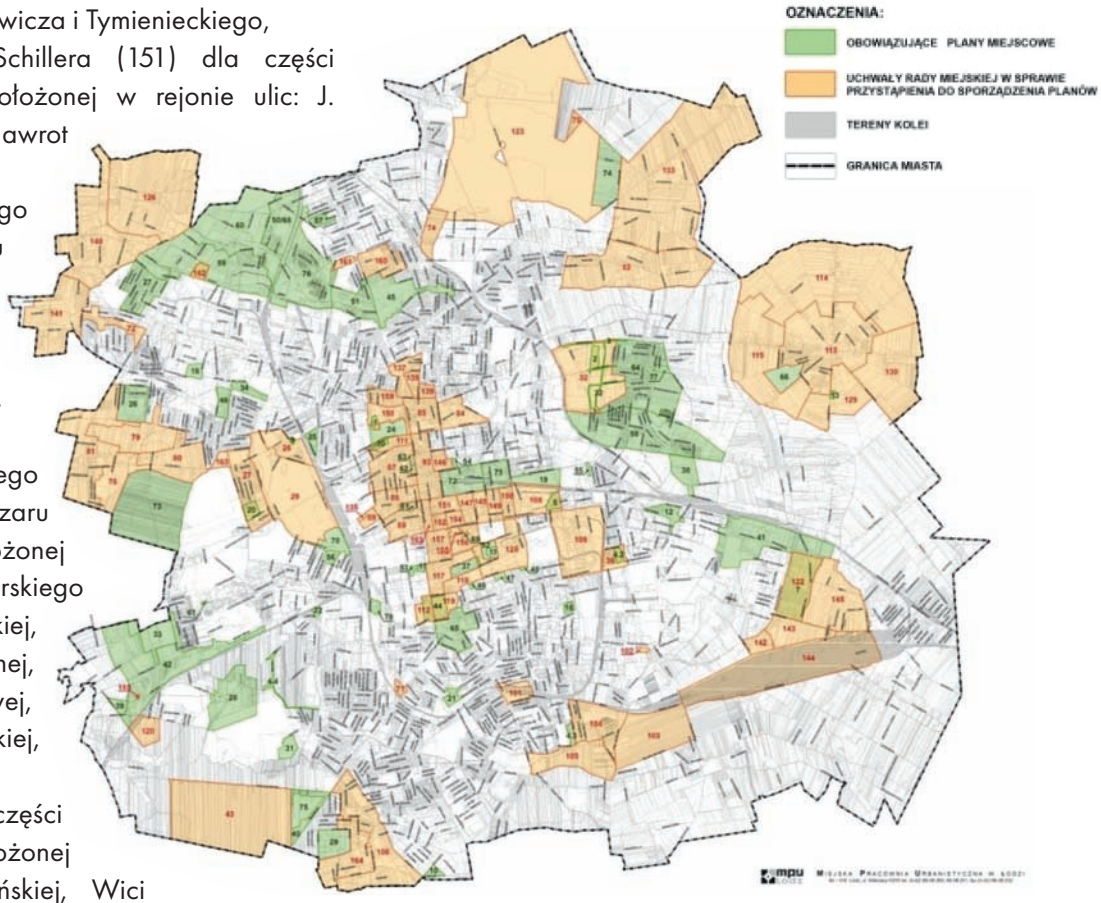

Źródło: Miejska Pracownia Urbanistyczna.

Łódź jest miastem o dużym udziale terenów zielonych, gdyż Lasy zajmują 9,23% powierzchni, w tym największy las miejski w Polsce – Las Łagiewnicki. Ogólnie dostępne tereny zieleni urządzonej (parki, zieleńce i obiekty

MOSiR) stanowią 2,4% powierzchni, a powierzchnia terenów zieleni przypadająca na 1000 mieszkańców wynosi 2,73 ha.

TAB. 34 | **LASY W ŁODZI (W % POW. MIASTA)**

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lasy komunalne	5,14	5,14	5,12	5,12	5,12	5,13	5,12
Lasy państwowe	0,68	0,69	0,69	0,69	0,69	0,69	0,69
Lasy niepubliczne	3,63	3,60	3,56	3,48	3,51	3,53	3,42
Razem	**9,45**	**9,43**	**9,37**	**9,29**	**9,32**	**9,35**	**9,23**

Źródło: Zarząd Zieleni Miejskiej.

Nieznaczne zmniejszenie udziału lasów w powierzchni miasta wynika głównie z realizacji inwestycji drogowych oraz wyłączeń z produkcji leśnej, w szczególności w lasach niepublicznych.
Tereny objęte obszarowymi formami ochrony przyrody stanowią 9,2% powierzchni miasta. Ochrona lokalnej różnorodności biologicznej odbywa się poprzez zachowanie reliktów naturalnej przyrody i korytarzy ekologicznych łączących tereny zieleni urządzonej, ośrodki różnorodności biologicznej na obszarze zurbanizowanym i w strefie peryferyjnej miasta.

W 2018 r. Zarząd Zieleni Miejskiej wydał 24,3 mln zł na utrzymywanie istniejących terenów zieleni oraz tworzenie nowych. Pielęgnacji poddano ponad 5 tys. drzew, wycięto 1,4 tys. i nasadzono 1,8 tys. drzew. Dokonano nasadzeń ok. 23 tys. krzewów oraz roślin kwietnikowych i bylin w pasach drogowych co dało łącznie powierzchnię przewyższającą 2,8 tys. m^2.
W ramach bieżącego utrzymania zieleni, na terenie dróg publicznych, wewnętrznych i na terenach niezabudowanych:
- posadzono 21,8 tys. krzewów, 599 drzew oraz 21,3 tys. bylin i traw ozdobnych w parkach i zieleńcach miejskich,
- usunięto 210 drzew suchych lub zamierających oraz powalonych w parkach i na zieleńcach miejskich,
- dokonano obsadzeń kwietników sezonowych o pow. 2 159 m^2 roślinami jednorocznymi,
- przeprowadzono zabiegi pielęgnacyjne na ponad 2 tys. drzewach oraz na 1,8 tys. starych krzewach i w skupinach starych krzewów o pow. 12,8 tys. m2,
- zrekultywowano zniszczone trawniki o pow. 31,3 tys. m^2, przeprowadzono wiosenne wygrabienia liści i zanieczyszczeń z trawników na pow. 303,4 ha oraz jesienne wygrabianie liści na pow. 211 ha,
- przeprowadzono wiosenne odkrycie, pielenie i nawożenie oraz okrycie na zimę różanek na pow. 4,5 tys. m^2,
- w ramach walki ze szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem, założono ponad 1,9 tys. pułapek feromonowych na ponad 1 tys. drzew,
- poddano pielęgnacji 2,7 tys. pni drzew w pasach drogowych i na terenach niezabudowanych,
- usunięto 1,3 tys. pni drzew oraz posadzono i utrzymywano 1,3 tys. drzew oraz 1,9 tys. krzewów i bylin. Obsadzono roślinami kwietnikowymi 645,3 m^2 oraz 372 donice (stojących oraz wiszących na barierkach i latarniach m.in. w ramach rewitalizacji Strefy Śródmiejskiej),
- zamontowano na terenach zieleni miejskiej 127 koszy na śmieci, 260 ławek parkowych i 4 ławki zadaszone do karmienia i przewijania dzieci oraz wymieniono ponad 1,9 tys. listew przy ławkach parkowych,
- przeprowadzono przeglądy techniczne urządzeń zabawowych i sportowych w parkach i na zieleńcach,
- dla utrzymania terenów ekologicznych dokonano konserwacji alejek (Skwer im. H. Dubaniewicza, Park im. Gen. Mariusza Zaruskiego, Park Źródła Olechówki), placów zabaw (Park na Smulsku, Plac Piastowski, zieleniec przy ASP, Park im. S. Staszica, zieleniec przy ul. Wojska Polskiego), siłowni (Park Żeromskiego, Park Piastowski), oświetlenia (zieleniec przy ul. Junackiej, Park Sielanka) oraz wykonano dokumentację projektowo-kosztorysową przebudowy fontanny (Park Widzewski).
- opracowano program funkcjonalno-użytkowy na budowę tężni wraz z zagospodarowaniem otaczającego terenu w Parku Widzewska Górka, oraz rozpoczęto budowę tężni solankowych w Parku Podolskim, Parku Źródła Olechówki oraz na terenie Pasażu Abramowskiego,
- przeprowadzono remont dachu altany w Parku im. J. Kilińskiego,
- kontynuowano urządzanie terenu dawnego Lunaparku,
- wybudowano nowe oświetlenie parkowe (157 opraw na 119 słupach) wraz z okablowaniem i złączami kablowymi i wykonano przyłącze wod.-kan. do amfiteatru, wraz z przeprowadzeniem modernizacji alejek o łącznej pow. 24,2 tys. m^2 i założeniem monitoringu, w ramach rewaloryzacji Parku im. J. Poniatowskiego,
- zagospodarowano teren po rozebraniu komórek lokatorskich – zbudowano ciągi piesze, schody, zamontowano ławki, oświetlenie, ogrodzenie, założono trawniki, posadzono krzewy w Pasażu Abramowskiego.

Celem ochrony środowiska wykonano następujące czynności:
- przeprowadzono prace pielęgnacyjne przy 21 pomnikach przyrody, ustanowiono 11 nowych i wskazano 9 do objęcia tytułem pomnika ochrony przyrody, zaktualizowano mapy numeryczne trzech pomników przyrody

- zlikwidowano stanowisko barszczu Mantegazziego na nieruchomości przy ul. Tołstoja,

Działania z zakresu gospodarki leśnej prowadzone są przez Leśnictwo Miejskie w Łodzi. W 2018 r. Leśnictwo uzyskało dotację z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na utrzymanie siedlisk łąkowych. W ramach tego zadania wykoszono łąki o powierzchni 51,70 ha.
W ramach Budżetu Obywatelskiego w kompleksie leśnym na Lublinku dofinansowano m.in. działania pielęgnacyjne i porządkowe. Oczyszczono stawy śródleśne metodą biologiczną. W okresie letnim Straż Miejska patrolowała uroczysko Lublinek.
Na terenie lasów komunalnych, w celu poprawy stanu lasu, zwiększenia jego naturalnej odporności, ochrony przed zagrożeniem pożarowym, zwiększenia atrakcyjności turystycznej przeprowadzono prace odnowieniowo-zalesieniowe i pielęgnacyjne na powierzchni 12,2 ha, wykonano lub naprawiono 81 sztuk obiektów zagospodarowania rekreacyjnego (ławek, ławostołów, koszy na śmieci itp.) i 229 szt. obiektów wspomagających (paśniki, budki dla ptaków) oraz naprawiono 48 obiektów drogowych i wodnych.
Zadania obejmujące nadzór nad gospodarką leśną w lasach niepaństwowych wykonywane były w formie lustracji terenowych i oceny stanu lasów prowadzonej przez leśniczych (535,75 ha).
Edukacja przyrodniczo-leśna prowadzona jest przez Leśnictwo Miejskie od 2000 roku, głównie w formie terenowych zajęć dla zorganizowanych grup dzieci i młodzieży. Prowadzone są również zajęcia stacjonarne, np. dla dzieci i młodzieży w szpitalach lub wychowanków Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych oraz Pogotowia Opiekuńczego. Wszystkie zajęcia oraz materiały są bezpłatne. W 2018 roku przeprowadzono zajęcia dydaktyczne i warsztaty dla ponad 5 tys. dzieci i młodzieży z Łodzi i okolic.
Wydarzenia o tematyce przyrodniczo – kulturalno – edukacyjnej:
- ferie zimowe, półkolonie letnie, rajd Ekoskrzata dla dzieci z sieci przedszkoli ekologicznych w Łodzi,
- konkurs edukacyjno - plastyczny „Co w lesie piszczy?".

W 2018 roku otrzymano także dotację Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2018 i 2019 na działania dydaktyczne w ramach edukacji ekologicznej mieszkańców województwa łódzkiego. Przygotowano edukacyjny kalendarz przyrodniczy, karty pracy oraz zeszyty edukacyjne dla dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach terenowych.
W omawianym okresie w ramach Budżetu Obywatelskiego dofinansowano wyposażenie sali dydaktycznej w Ośrodku Rehabilitacji Dzikich Zwierząt, zakupiono kolejny sprzęt medyczno-weterynaryjny, wykonano aktualizację ekspozycji w Leśnej Izbie Edukacyjnej Ostoja oraz doposażono salę w system audiowizualny.
Leśnictwo zapewnia ochronę i bieżące utrzymanie dwóch zabytkowych kaplic drewnianych pw. św. Antoniego i św. Rocha.
Zadania związane z porządkowaniem przestrzeni zielonych w mieście są również prowadzone Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM). Realizowany przez ZZM projekt Zielona Łódź promujący tereny zielone, skierowany jest do wszystkich mieszkańców naszego miasta. Zwiększenie potencjału rekreacyjnego parków i jednostek podległych Zarządowi Zieleni Miejskiej realizowane jest we współpracy z organizacjami, instytucjami i placówkami społecznymi.
Na terenie łódzkich parków, zieleńców, Ogrodu Botanicznego oraz lasów komunalnych w 2018 roku nie licząc projektu „Zielona Łódź" odbyło się około stu imprez o charakterze sportowym i kulturalnym, realizowanych przez podmioty zewnętrzne. Najważniejsze z nich:
- Noc pod spadającymi gwiazdami w Parku Źródliska EC-1 Łódź - Miasto Kultury,
- imprezy plenerowe Związku Harcerstwa Polskiego;
- cykl letnich imprez pn. „Park Śniadaniowy" w Parku Źródliska I,
- koncerty fortepianowe w Parku Źródliska I,
- cykl letnich spektakli plenerowych we współpracy z Virako/Monopolis w Parku Źródliska I,
- Letni Festiwal Filmowy „Polówka",
- Festiwal Kolorów na łódzkich Błoniach,
- Festiwal Teatralny Teatru Pinokio,
- Light Move Festival,
- charytatywne biegi Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii (dwa razy w roku),
- marsze, rajdy i biegi na orientację organizowane przez Uczniowski Klub Sportowy ORIENTUŚ ŁÓDŹ,
- cykl imprez biegowych „Zabiegana Łódź" w pięciu łódzkich parkach,
- biegi przełajowe organizowane przez Łódzki Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki,
- koncerty organizowane przez Fundację Obszar Wspólny,
- wystawa psów rasowych organizowana przez Związek Kynologiczny,

- poczęstunek dla ubogich (dwa razy w roku) organizowany przez Fundację Homo Domini,
- Fotofestiwal organizowany przez Fundację Edukacji Wizualnej,
- Folkowe inspiracje organizowane przez Pałac Młodzieży,
- a także imprezy plenerowe parafii, ceremonie ślubne w parku Źródliska I, liczne zajęcia sportowe oraz rodzinne festiwale osiedlowe.

Ponadto Miasto kontynuuje realizację programu Zielone Podwórka dedykowanego Wspólnotom Mieszkaniowym, w których właścicielem lokali niewyodrębnionych jest Miasto oraz korzystających z nieruchomości na podstawie umów użyczenia zawartych z Miastem. Jego celem jest wspomaganie społeczności lokalnych w dążeniu do polepszenia standardu życia oraz warunków wypoczynku. Udział Miasta we współfinansowaniu projektu nie może przekroczyć 75%, natomiast maksymalna wartość dofinansowania nie może być wyższa niż 35 tys. zł.
W 2018 roku chęć udziału w programie wyraziło 5 Wspólnot Mieszkaniowych, zakwalifikowano i zrealizowano 5 projektów z różnych części miasta.
Wykonano: remont nawierzchni ciągów pieszych, rekultywację terenów zielonych, nasadzenia roślin, montaż elementów małej architektury. Całkowita wartość programu „Zielone Podwórka" wyniosła 188,6 tys. zł.

Przedsięwzięcia z zakresu ochrony przyrody prowadzone są również przez Ogród Botaniczny w Łodzi. Do podstawowych zadań ogrodów botanicznych należy prowadzenie udokumentowanych kolekcji roślinnych i edukacja przyrodnicza. Jednak w chwili obecnej najważniejszym zadaniem Ogrodu jest prowadzenie ochrony ex situ zagrożonych wyginięciem gatunków flory, ze szczególnym uwzględnieniem flory lokalnej, a następnie wprowadzanie jej do środowiska przyrodniczego. W 2018 r. taką ochroną objętych było 46 gatunków roślin chronionych i zagrożonych wyginięciem, pochodzących ze stanowisk naturalnych. Są wśród nich m.in. kosaciec bezlistny, pełnik alpejski, żmijowiec czerwony, wierzba lapońska, skalnica gronkowa, koniczyna pannońska, miłek wiosenny, czyściec kosmaty, sasanka słowacka, len złocisty, długosz królewski, ostnica włosowata.
W Ogrodzie Botanicznym kontynuowano prace związane z dotychczas realizowanymi regionalnymi programami ochrony gatunków roślin zagrożonych wyginięciem na terenie województwa łódzkiego (tj. piaskowca trawiastego, goździka sinego, zimoziołu północnego i goździka piaskowego), jak również opracowano oraz rozpoczęto realizację dwóch nowych programów ochrony dla dzwonecznika wonnego i sasanki wiosennej.

W 2018 r. rozpoczęto realizację projektu dofinansowanego ze środków RPO „Rozbudowa infrastruktury Ogrodu Botanicznego w Łodzi służącej ochronie różnorodności flory środkowej Polski". Całkowita wartość projektu wynosi 1,5 mln zł, z czego dofinansowanie unijne wynosi 1 mln zł. Zakończenie inwestycji przewiduje się na koniec 2019 r.
Celem projektu jest ochrona ex situ różnorodności flory środkowej Polski poprzez budowę niezbędnej infrastruktury technicznej (szklarni do namnażania roślin) na terenie Ogrodu. W związku z projektem Ogród Botaniczny wystąpił do Regionalnych Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi i Kielcach z wnioskami o zezwolenie na zbiór materiału roślinnego ze stanowisk naturalnych: zawilca wielkokwiatowego, goryczki krzyżowej, dzwonka bolońskiego, dzwonka syberyjskiego, zimoziołu północnego.
W ramach działań na rzecz ochrony przyrody, gromadzone są w kolekcjach szklarniowych gatunki roślin objęte Konwencją Waszyngtońską (CITES). Obecnie w zbiorach roślin egzotycznych znajduje się 1 957 roślin należących do 513 taksonów objętych ww. konwencją. Celem powiększania udokumentowanych kolekcji roślinnych na terenie Ogrodu Botanicznego posadzono ponad 100 tys. roślin w tym: drzew, bylin, krzewów i roślin kwiatowych.
W 2018 r. w Ogrodzie Botanicznym oraz Palmiarni odbyło się 27 wystaw i innych imprez tematycznych o charakterze przyrodniczo-kulturalnym, w tym (m.in. Wystawa tulipanów, Majówka w Ogrodzie, Wystawa piwonii, Rośliny lecznicze i Noc Świętojańska), w których łącznie wzięło udział prawie 90 tys. osób . Odbyły się również trzy edycje biegu z ogólnopolskiego cyklu „Botaniczna Piątka". W Ogrodzie Botanicznym odbyło się 345 tematycznych zajęć edukacyjnych, warsztatów, prelekcji oraz spacerów z przewodnikami, w których łącznie wzięły udział 8 394 osoby. Ponadto pracownicy Palmiarni przeprowadzili 316 zajęć przyrodniczych dla uczniów i osób dorosłych, w których łącznie udział wzięły 5 904 osoby. Ogród Botaniczny był współorganizatorem dwóch konkursów wiedzy przyrodniczej oraz organizatorem wycieczek z przewodnikiem i warsztatów zielarskich z okazji V Senioraliów i Urodzin Łodzi. W ramach: „Akademii Różnorodności Ogrodu Botanicznego w Łodzi" odbyło się 75 zajęć tematycznych

w postaci warsztatów i prelekcji skierowanych dla osób dorosłych i całych rodzin.
W 2018 r. w ramach Budżetu Obywatelskiego wykonano „Labirynt naturalny z żywopłotu w Ogrodzie Botanicznym", który będzie nową atrakcją dla zwiedzających w kolejnych latach.

Miejski Ogród Zoologiczny w ramach działalności statutowej prowadzi hodowlę zwierząt zagrożonych wyginięciem w środowiskach naturalnych. Obecnie hoduje się 29 gatunków objętych międzynarodowymi programami hodowlanymi, z których najwartościowszymi gatunkami są: arirania, szpak balijski, lew azjatycki, pingwin toniec, daniel mezopotamski. W kolekcji znajduje się także 35 gatunków objętych księgami rodowodowymi dla zwierząt m. in.: binturong, kea, tamandua południowa, lemur katta. W omawianym okresie importowano z ZOO w Dortmundzie 2 samice wydr olbrzymich – gatunku krytycznie zagrożonego wyginięciem (w środowisku naturalnym populacja szacowana jest na około 5 tys. osobników). Łódzki Ogród Zoologiczny jest pierwszym ogrodem w Polsce, który podjął się wyzwania hodowli tego trudnego i cennego gatunku. W europejskich ogrodach zoologicznych znajdują się tylko 64 osobniki.
W 2018 r. oddano użytku po remoncie pawilon „Małych Ssaków". W pawilonie zamieszkały nigdy wcześniej nie eksponowane w łódzkim ZOO: największa wydra świata arirania i tamandua południowa - mrówkojad nadrzewny. Kosztem 3,5 mln zł rozpoczęto dostosowywanie części wybiegów na potrzeby mini zoo. W 2018 r. rozpoczęto dwie inwestycje o wartości 3,1 mln zł finansowane w ramach Budżetu Obywatelskiego tj. budowę pawilonu dla hipopotamów karłowatych oraz zagospodarowanie wyspy dla lemurów.
Ogród zoologiczny przekształca infrastrukturę pod kątem dobrostanu mieszkańców oraz podnoszenia walorów ekspozycyjnych dla zwiedzających.
W 2018 r. MOZ dokonał importu 18 gatunków zwierząt: szpaka balijskiego, wyspiarka zbroczonego, warana szmaragdowego, wydry olbrzymiej, argusa malajskiego, puszczyka mszarnego, amazonki krasnogłowej, gekona Henkela, kanczyla mniejszego, dik dika, kudu małego, kameleona lamparciego, scynka nadrzewnego, kitta czerwonodziobego, helodermy meksykańskiej, Tamanduy południowej, hirara, turaka fioletowego, wari rudego i poszerzył swoją kolekcję ryb, pozyskując 6 gatunków zwierząt z prywatnych hodowli.
Oferta edukacyjna Ogrodu była skierowana między innymi do placówek przedszkolnych, szkolnych, domów kultury, domów opieki społecznej, domów dziecka. W 2018 r. na terenie łódzkiego zoo przeprowadzono 218 zajęć edukacyjnych, w których wzięło udział 4 838 uczestników z Łodzi, województwa łódzkiego i innych obszarów Polski. Przeprowadzono 15 imprez plenerowych (m. in. Dzień Babci i Dziadka, Powitanie Wiosny, Dzień Dziecka, Urodziny Zoo, Dzień Drapieżnika) adresowanych do odbiorców indywidualnych oraz rodzin z dziećmi, w których uczestniczyło ponad 12 tys. osób.
Łódzkie zoo uczestniczyło w Światowym Dniu Wody w Pabianicach i Festiwalu Naukowym w Manufakturze. Ogród był współorganizatorem Ekologicznego Konkursu Przyrodniczego „Przyjaciel Przyrody" oraz kon-kursu fotograficznego „Owad w Obiektywie". W czerwcu w Teatrze Muzycznym udostępniono wystawę zdjęć wieloletniego pracownika ZOO Włodzimierza Stanisławskiego pt. „Zwierzęta Łódzkiego ZOO".

W 2016 r. podjęta została przez Radę Miejską decyzja w sprawie utworzenia jednoosobowej Spółki Miasta Łodzi – Miejskiego Ogrodu Zoologicznego w Łodzi. Na pokrycie kapitału zakładowego Spółki wniesiony został wkład niepieniężny w postaci ogrodu zoologicznego. Planowana inwestycja ożywi ogród zoologiczny, miasto Łódź, województwo łódzkie, jak również uatrakcyjni cały region środkowej Polski. „Orientarium" będzie obiektem unikalnym w skali Polski i świata. Łódzkie ZOO znajdzie się pod względem atrakcyjności ekspozycji w czołówce ogrodów europejskich. Budowa Orientarium rozpoczęła się w IV kwartale 2018 r. Pierwszym etapem budowy ma być stworzenie fundamentów i płyty dennej kompleksu. Prace przy budowie przebiegają zgodnie z harmonogramem, ich zakończenie jest planowane na 2021 r., a koszt ok. 262 mln zł.

Zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt z 21 sierpnia 1997 r. Urząd Miasta Łodzi zapewnia opiekę zwierzętom bezdomnym, obligatoryjną sterylizację albo kastrację, opiekę kotom wolno żyjącym (zakup domków, dokarmianie, ograniczanie ich populacji), całodobową opiekę weterynaryjną w przypadkach zdarzeń drogowych, usypianie ślepych miotów, poszukiwanie nowych właścicieli dla bezdomnych zwierząt i fakultatywnie znakowanie zwierząt.
Celem edukacji prozwierzęcej corocznie przyjmowany jest „Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi". Łódzkie Schronisko dla Zwierząt w ciągu roku przyjęło 1,7 tys. psów i 780 kotów. Do adopcji wydano 905 psów

i 615 kotów. Oznakowano ponad 3,8 tys. zwierząt i wysterylizowano ponad 1,8 tys. kotów. Dzięki metodzie znakowania zwierząt do swoich właścicieli wróciło 754 psów i 57 kotów.
W 2018 r. trwały prace nad projektem budowlanym nowego schroniska dla zwierząt.

Z każdym rokiem wzrasta ilość zwierząt trafiających do Ośrodka Rehabilitacji Dzikich Zwierząt. W 2018 r. prowadzono leczenie i rehabilitację oraz udzielono pomocy i opieki prawie 2 tys. zwierząt, w tym 1,5 tys. objętym ochroną gatunkową. Zapewniono opiekę 557 osobnikom młodocianym, 1,8 tys. zwierząt rannych w kolizjach drogowych, 451 chorym oraz z obrażeniami wewnętrznymi, 102 zabłąkanym (wymagającym leczenia i opieki), 375 z urazami mechanicznymi oraz 325 zwierzętom pogryzionym i innym.
Systematycznie wzrasta także ilość niepożądanych zdarzeń z udziałem zwierząt. Wzrasta też zagęszczenie populacji niektórych, niepożądanych gatunków zwierząt łownych na terenie Łodzi, głównie dzików. Redukując populację zwierząt łownych na terenie miasta Łodzi odstrzelono 5 dzików.
W 2018 roku z Budżetu Obywatelskiego dofinansowano działalność Ośrodka Rehabilitacji Dzikich Zwierząt. Zakupiono sprzęt medyczno-weterynaryjny (w tym m.in. aparatu USG, inkubatora, autoklaw, lampy operacyjnej i bakteriobójczej, narzędzi chirurgicznych, termowizora) i wykonano I etap adaptacji wolier dla zwierząt oraz utrzymano zwiększoną obsadę kadrową (2 etaty pielęgniarzy zwierząt), sfinansowania usług weterynaryjnych oraz zakupu karmy i leków.

Realizując zadania ustawowe Miasto prowadzi politykę minimalizowania negatywnych oddziaływań na środowisko w różnych obszarach, w tym w gospodarce komunalnej.
W 2018 r. wykonano 536 nowych przyłączy do sieci wodociągowej i 361 do kanalizacyjnej, dzięki czemu 99,5% gospodarstw domowych w Łodzi korzystało z sieci wodociągowej (wraz ze zdrojami), a 98,3% z sieci kanalizacji sanitarnej. Zużycie wody z sieci wodociągowej wyniosło – 39,8 mln m^3, w tym gospodarstwa domowe 27,3 mln m^3. Dobowe zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca gminy wyniosło109,7 l.
W 2018 r. poniesione nakłady na gospodarkę wodno-ściekową przez ŁSI oraz Miasto w łącznej wysokości 29,5 mln zł (Miasto – 6,2 mln zł, Spółka ŁSI – 14,4 mln zł, GOŚ – 8,9 mln zł). Długość sieci sanitarnej w 2018 r. wynosiła 713 km, a sieć rozdzielcza i magistrale liczyły ponad 1,6 tys. km.

TAB. 35 | **DŁUGOŚĆ SIECI KANALIZACYJNEJ I WODOCIĄGOWEJ W ŁODZI (W KM)**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Długość sieci kanalizacyjnej						
sieć sanitarna	682	686,5	679,9	694,9	707,8	713,03
sieć ogólnospławna	408,9	410,5	408,3	410,3	412,5	412,39
sieć deszczowa	551,7	568,2	567,7	578,3	581,5	587,70
przyłącza do nieruchomości	372,6	382,8	304,4	391,2	394,8	397,3
Długość sieci wodociągowej						
sieć rozdzielcza i magistrale*	1613,7	1620,5	1593,6	1644,0	1653,1	1664,61
przyłącza *	532,5	539,9	457,4	559,5	566,7	576,36

*Dane wg szacunku ZWiK
Źródło: opracowanie własne Biura Strategii Miasta na podstawie danych Wydziału Gospodarki Komunalnej

W 2018 r. ścieki dopływające wynosiły 63,2 tys. m^3, z czego oczyszczono mechanicznie około 99,8%, wyprodukowano z osadów ściekowych 7,7 mln m^3 biogazu, z którego na energię elektryczną i cieplną zasilającą oczyszczalnię wykorzystano 68,3% (mniejsze wykorzystanie biogazu na energię wynika z prac remontowych, w wyniku których agregaty przetwarzające biogaz nie działały w pełnym wymiarze.)
W 2018 działania inwestycyjne w gospodarce wodno-kanalizacyjnej obejmowały:
- w zakresie oczyszczalni ścieków - przygotowano dokumentację do projektu „Gospodarka ściekowa, faza III w Łodzi" obejmującego rozbudowę i modernizację łódzkiej oczyszczalni (koszt 639,3 tys. zł). Podpisano z NFOŚiGW umowę o dofinansowanie projektu (koszt projektu - 132,5 mln zł, z czego planowane dofinansowanie z POIiŚ wynosi 68,8 mln zł). Realizacja projektu przewidziana jest na lata 2017 – 2022. Projekt obejmuje min. rozbudowę dwóch zbiorników retencyjnych, modernizację instalacji odwadniania osadów.
- w zakresie małej retencji i zagospodarowania wód opadowych - wykonano dokumentację projektowo – wykonawczą i złożono wniosek o dofinansowanie dla budowy kanalizacji deszczowej w ul. Starogardzkiej, Telefonicznej i Pomorskiej w ramach „Programu adaptacji do zmian klimatu wraz z zabezpieczenie i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska." Koszt przygotowania wniosku wyniósł 485,1 tys. zł. We współpracy z ŁSI przystąpiono do realizacji modelu hydrodynamicznego kanalizacji ogólnospławnej i deszczowej miasta. Dla zapewnienia właściwej eksploatacji systemu kanalizacji deszczowej, Miasto dzierżawi od Łódzkiej Spółki Infrastrukturalnej wytworzony majątek kanalizacji deszczowej w ramach projektu unijnego „Wodociągi i oczyszczalnia ścieków w Łodzi II" oraz ponosi koszty jego utrzymania, w tym

TAB. 36 | **WYDATKI NA GOSPODARKĘ KOMUNALNĄ W MLN ZŁ**

	Uwagi	2015	2016	2017	2018
Gospodarka odpadami	odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych oraz selektywna zbiórka odpadów komunalnych	87,8	101,7	99,3	97,8
Gospodarka wodnokanalizacyjna	utrzymanie kanalizacji deszczowej, utrzymanie rzek i zbiorników wodnych, utrzymanie przyłączy wod.-kan. do posesji gminnych, program małej retencji, inwestycje modernizacyjno- odtworzeniowe, regulacja rzek związanych z kanalizacją deszczową, inwestycje realizowane przez ŁSI	49,4	29,9	31,3	20,6
Energetyka miejska	Termomodernizacja obiektów gminnych, Termomodernizacja placówek oświatowych	17,2*	11,4	33,4	42,2
Utrzymanie czystości	umowy na cykliczne i interwencyjne letnie i zimowe utrzymanie dróg publicznych, bieżące i interwencyjne utrzymanie terenów niezabudowanych i dróg wewnętrznych, usuwanie dzikich wysypisk śmieci, utrzymanie szaletów miejskich, usuwanie graffiti, realizacja Programu „Zielone Podwórka", zakup ulicznych koszy na śmieci, utrzymanie cmentarzy i pomników na terenie Miasta	46,4	37,7	47,3	41
Razem		**200,86**	**200,85**	**211,20**	**201,6**

Źródło: Wydział Gospodarki Komunalnej

również czynsz dzierżawny. Całkowity koszt utrzymania kanalizacji deszczowej wynosił 3,63 mln zł.

- w ramach utrzymania rzek i zbiorników wodnych - wykonano prace konserwacyjne, przeciwpowodziowe, naprawcze oraz projektowe na rzekach i zbiornikach na terenie miasta o wartości: 936 tys. zł oraz konserwację i prace związane z bieżącym utrzymaniem zbiorników wodnych: Olechowska, Zgierska, Teresy, Oblęgorska, Pabianka, Wycieczkowa, Rzemieślnicza, Tomaszowska, Żabieniec, Przędzalniana, Staw Wasiaka, ASP oraz terenu przy rzece Bałutce, udrażniano koryta rzek, likwidowano dzikie wysypiska.

Zakład Wodociągów i Kanalizacji wykonał następujące roboty:

- konserwacja kanałów – 23 551 m,
- czyszczenie wpustów – 7 900 szt.,
- konserwacja podczyszczalni wód deszczowych – 2 368 r-g,
- badania jakości ścieków deszczowych na wylotach do rzek - 189 badań,
- kontrola zanieczyszczeń w separatorach – 1 144 r-g,
- wykonano również roboty remontowe polegające na odcinkowych naprawach kanałów tzw. rękaw – 22 sztuki oraz naprawy wylotów. Łącznie wydatki na roboty naprawcze 563,8 tys. zł.

- w zakresie poboru wody na cele przeciwpożarowe i socjalno-bytowe mieszkańców - kontynuowano prace polegające na zmniejszaniu liczby zdrojów ulicznych w wyniku czego wyłączono z eksploatacji 18 zdrojów. Pobór wody na cele przeciwpożarowe i socjalno-bytowe mieszkańców w 2018 r. kosztował 523,1 tys. zł.

Na gospodarkę komunalną poniesiono wydatki w wysokości przekraczającej 201 mln zł. Na poniesione wydatki składają się: odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych oraz ich segregacja, termomodernizacja obiektów gminnych, utrzymanie kanalizacji deszczowej oraz utrzymanie dróg publicznych i terenów niezabudowanych.

Główne zadania w zakresie gospodarki odpadami:

- kontynuowano odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych w poszczególnych sektorach miasta przez:
  - Bałuty - Remondis,
  - Górna i Polesie - MPO - Łódź,
  - Śródmieście - Tonsmeier Centrum Sp. z o.o.,
  - Widzew - Remondis,
- przeprowadzono przetarg na zagospodarowanie niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz odpadów kuchennych ulegających biodegradacji i zawarto umowy na 2019 r.,
- prowadzono monitoring prawidłowości postępowania z odpadami komunalnymi zarówno po stronie firm odbierających odpady komunalne, jak i po stronie właścicieli nieruchomości,
- wystawiano upomnienia i tytuły wykonawcze do egzekucji z tytułu zadłużenia za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz nadawano indywidualne rachunki bankowe do uiszczania opłaty,
- rozstawiono na terenie Miasta Łodzi pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów
- prowadzono strony internetowe poświęcone nowemu systemowi gospodarki odpadami: www.uml.lodz.pl/odpady oraz czystemiasto.uml.lodz.pl.

W 2018 r. zgłoszono ponad 4,2 tys. nieprawidłowości w odbiorze odpadów komunalnych z nieruchomości. Przeprowadzono ponad 5,9 tys. kontroli i wysłano ponad 11 tys. wezwań do usunięcia nieprawidłowości.

Inne działania wspierające utrzymywanie czystości w mieście:

- kontynuacja programu zbiórki przeterminowanych leków i termometrów. Mieszkańcy mogą przeterminowane leki nieodpłatnie dostarczyć do łódzkich aptek, w których

TAB. 37 | **KONTROLE DOTYCZĄCE ODBIERANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH**

	Uwagi	2016	2017	2018
Gospodarka odpadami	liczba zgłoszonych nieprawidłowości w zakresie odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości	4 653	5 034	4 254
	liczba przeprowadzonych kontroli odbioru odpadów komunalnych	6 241	6 699	5 915
	liczba wysłanych wezwań do usunięcia nieprawidłowości	444	11 066	11 780
	masa zebranych odpadów komunalnych (Mg)	221 683,90	225 851,10	252 623,225

Źródło: Wydział Gospodarki Komunalnej

ustawiono specjalne pojemniki. W 2018 roku zebrano 17 860 kg przeterminowanych leków i ok. 0,25 kg termometrów rtęciowych,
- kontynuacja programu zbiórki nakrętek od butelek z tworzyw sztucznych. W 2018 r. zebrano 747 kg,
- kontynuacja programu zbiórki niepotrzebnych płyt kompaktowych CD i DVD. W 2018 r. zebrano około 65 kg płyt,
- kontynuacja programu „Posprzątaj, to nie jest kupa roboty". W ramach programu w 2018 r. zakupiono 82 kosze uliczne oraz 1,2 mln worków przeznaczonych do gromadzenia psich nieczystości.

W celu utrzymania w czystości w Łodzi stałym sprzątaniem objęta jest powierzchnia 706,8 ha, w tym:
- 347,6 ha w bieżącym utrzymaniu terenów gminnych niezabudowanych. Całoroczne stałe utrzymanie terenu - 5 dni w tygodniu w sezonie letnim, natomiast od 1 listopada do 31 marca - 7 dni w tygodniu.
- 359,2 ha w cyklicznym oczyszczaniu pasów dróg publicznych. Całoroczne stałe utrzymanie terenu - 5 dni w tygodniu w sezonie letnim, natomiast od 1 listopada do 31 marca - 7 dni w tygodniu.
- Rejon Śródmieścia objęty jest szczególnym utrzymaniem czystości i porządku. Podzielony jest on na trzy obszary: ul. Piotrkowską z placem Wolności, al. Schillera z Dworcem Fabrycznym i Woonerfami – powierzchnia 14,5 ha oraz tereny niezabudowane – powierzchnia 6,8 ha. Tereny te utrzymywane są 7 dni w tygodniu łącznie z sobotami, niedzielami i świętami.

Łącznie w roku 2018 na utrzymanie czystości w okresie letnim i zimowym na drogach publicznych i wewnętrznych oraz na terenach niezabudowanych wydatkowano 41 mln zł. W ramach tego zadania, na terenach nie objętych stałym utrzymaniem, a należącym do gminy, opróżniane były kosze na śmieci i psie nieczystości, koszono trawy, wykonano wiosenne i jesienne wygrabianie, utrzymywane były piaskownice i słupy ogłoszeniowe, przycinane żywopłoty oraz utrzymywane gazony z nasadzeniami kwiatowymi. Ponadto odśnieżane były chodniki, parkingi, dojścia, dojazdy, schody etc. Wykonywane było również pozimowe oczyszczanie dróg oraz mechaniczne i ręczne oczyszczanie jezdni wraz z opaskami przykrawężnikowymi.

W roku 2018 zlikwidowano 713 dzikich wysypisk (w 2017 r. 2 084), co stanowi zmniejszenie o ok. 65%. Zmniejszenie ilości nielegalnych wysypisk wiąże się ze wzrostem świadomości mieszkańców co do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Jest to również efekt sprawnego odbioru i wywozu odpadów przez firmy wywozowe. Zabierane są wszystkie odpady gromadzone w domostwach oraz organizowane są odbiory odpadów wielkogabarytowych tzw. „wystawki".

TAB. 38 | **LIKWIDACJA DZIKICH WYSYPISK I MASA ZEBRANYCH ODPADÓW**

Rok	zlikwidowane dzikie wysypiska	masa zebranych odpadów w Mg
2016	3 355	221 683,90
2017	2 084	225 851,10
2018	713	252 623,23

Źródło: Wydział Gospodarki Komunalnej

W obszarze energetyki miejskiej w 2018 r. kontynuowano działania związane z kompleksową termomodernizacją obiektów użyteczności publicznej. Prowadzi to do obniżenia kosztów ogrzewania i energii elektrycznej oraz poprawy estetyki i funkcjonalności budynków.
W 2018 roku zostały zakończone prace termomodernizacyjne w 25 placówkach oświatowych w ramach projektów współfinansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020. Termomodernizacja została przeprowadzona została w 12 szkołach podstawowych, 10 przedszkolach miejskich oraz 3 liceach ogólnokształcących i 1 zespole szkół. Wartość zadań osiągnęła poziom 42,2 mln zł.
Oprócz efektu energetycznego oraz korzyści ekonomicznych i estetycznych prace termomodernizacyjne wiążą się z osiągnięciem wymiernego efektu ekologicznego w postaci obniżenia emisji do atmosfery zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.
W 2018 roku prowadzone były prace związane z aktualizacją zapisów „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Łodzi", który został przyjęty przez Radę Miejską w grudniu 2017 r. Konieczność wprowadzenia aktualizacji wynika z pojawienia się nowych zadań zgłoszonych przez interesariuszy.
Realizacja działań zaplanowanych w harmonogramie rzeczowo - finansowym do roku 2020 pozwoli na redukcję energii finalnej o 4,88% (828 108 MWh/rok) i redukcję emisji CO_2 o 9,50% (553 886,7 MgCO2/rok). Nastąpi również zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych o 0,12%. Łączny koszt planowanych działań wyniesie 6,4 mln zł.
W celu racjonalnego zarządzania budżetem Miasta po raz piąty powołano Łódzką Grupę Zakupową. Najkorzystniejszą ofertę złożyła firma PGE Obrót S.A. z siedzibą w Rzeszowie z uśrednioną stawką 336,63 zł netto za 1 MWh. W związku ze znacznymi wzrostami cen na Towarowej Giełdzie Energii nowa umowa Miasta

na dostawę energii skutkuje wyższymi wydatkami. W stosunku do roku 2018 koszt obecnej umowy na dostawę energii elektrycznej wynosi o ok. 11 mln zł więcej.

Jednakże, w związku z wejściem w życie ustawy o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw z 28 grudnia 2018 r. Miasto Łódź, liczy na renegocjację zawartych umów i obniżenie wydatków w 2019 roku do ubiegłorocznego poziomu.

Przeciwdziałając niskiej emisji uruchomiono program dotacyjny na wymianę źródeł ogrzewania z nieekologicznego na ekologiczne. Jest on realizowany przez WOŚiR a w budżecie Miasta na 2018 rok zabezpieczono na wymianę ogrzewania 5 mln zł. Po rozliczeniu dotacji faktyczne zaangażowanie wyniosło 3,2 mln zł.

Beneficjentami dotacji były wspólnoty mieszkaniowe, właściciele kamienic i domków jednorodzinnych, właściciele i najemcy lokali mieszkalnych w budynkach komunalnych, wspólnotowych i prywatnych oraz inne podmioty. W wyniku działania programu zlikwidowano 1248 pieców opalanych paliwami stałymi. Do sieci ciepłowniczej zostało podłączonych 31 budynków wielorodzinnych.

We współpracy z Ministerstwem Środowiska przygotowywano Plan Adaptacji do Zmian Klimatu dla Miasta Łodzi. Plan powstał w odpowiedzi na zmiany klimatu w czterech najbardziej wrażliwych sektorach miasta, to jest w zakresie zdrowia publicznego, gospodarki wodnej, transportu oraz zabudowy mieszkaniowej o wysokiej intensywności. Plan zostanie przyjęty w 2019 roku.

Przyjęty został również nowy Program Ochrony Środowiska dla Miasta Łodzi na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025. Stanowi on podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajając rozproszone działania i dokumenty Miasta dotyczące ochrony środowiska. Pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu i wsparciem w dążeniach Miasta do zapewnienia mieszkańcom przestrzeni oferującej wysoką jakość życia.

Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa opracował nową mapę akustyczną Łodzi, która została udostępniona na stronie http://mapa.lodz.pl/akustyczna/. Mapa charakteryzuje klimat akustyczny miasta w sposób globalny oraz mapy konfliktów akustycznych, na których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne oraz liczby mieszkańców narażonych na hałas ponadnormatywny.

3. MIASTO ZRÓWNOWAŻONEJ KOMUNIKACJI

Wzrost jakości życia i atrakcyjności gospodarczej miasta dzięki rozwojowi przyjaznego i zrównoważonego systemu komunikacji publicznej, zintegrowanego w skali Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.

Rok 2018 przyniósł rozpoczęcie dużych projektów modernizacyjnych, wykonane zostały pierwsze prace rewitalizacji obszarowej w kompleksowy sposób obejmującej zarówno działania społeczne, jak i budowlane w zakresie ulic, przestrzeni publicznych i budynków. Postępowała przebudowa torowisk w projekcie modernizacji transportu niskoemisyjnego w południowo – wschodniej części miasta, a także uzupełnianie układu drogowego Nowego Centrum Łodzi. Prowadzono również szereg mniejszych inwestycji modernizacji dróg, chodników i torowisk, które wiązały się ze znacznymi utrudnieniami i poważnymi zmianami w organizacji ruchu. Prace wymusiły wprowadzanie dwóch kierunków ruchu na ulicach dotychczas jednokierunkowych, wprowadzenie zmian tras linii komunikacji publicznej i uruchamianie linii zastępczych za komunikację tramwajową. W związku z zaistniałą sytuacją wydłużono czas obowiązywania biletów jednorazowych czasowych w celu ułatwienia przemieszczania się pasażerów.

Ponadto prowadzone były prace projektowe i przygotowawcze do budowy pod miastem tunelu średnicowego - inwestycji PKP PLK S.A.

Utrzymane zostały główne zasady organizacji systemu transportu publicznego wprowadzone w ramach reformy w 2017 r., w tym wspólna częstotliwość linii układu podstawowego. Mimo początkowych wątpliwości mieszkańców i utrzymano komunikację autobusową na niemal wszystkich nowych odcinkach ulic. W początku 2018 roku wdrożona została natomiast korekta przebiegu tras komunikacji zbiorowej, która zrealizowała większość postulatów zgłaszanych przez mieszkańców po reformie z kwietnia 2017 roku. Skorygowana została także informacja pasażerska.

W Łodzi, na koniec 2018 r., było zarejestrowanych prawie 505 tys. pojazdów, w tym m.in. 1 423 autobusy, 2 918 ciągników samochodowych, 12 138 motocykli, 8 247 motorowerów, 56 643 samochodów ciężarowych różnych rodzajów oraz 399 417 samochodów

osobowych. Tylko w samym 2018 r. dokonano 108, 7 tys. rejestracji pojazdów,

Rada Miejska 21 lutego 2018 r. przyjęła „Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Łodzi do roku 2025". Zasadniczym celem planu jest zaprojektowanie organizacji przewozów o charakterze użyteczności publicznej w Łodzi i w gminach ościennych w sposób prowadzący do poprawy dostępności i spójności terytorialnej ŁOM. Przyczyni się to do zwiększenia roli i udziału komunikacji tramwajowej, zintegrowania miejskiego transportu zbiorowego z transportem kolejowym, szczególnie z koleją aglomeracyjną, a także utrzymywania wysokiego udziału transportu zbiorowego w podziale zadań przewozowych.
W lutym 2018 r. została wprowadzona kolejna korekta układu komunikacyjnego, która miała na celu zoptymalizowanie siatki połączeń obowiązującej od 2 kwietnia 2017 roku. Duża część zmian prowadziła do powstania dodatkowych, bezpośrednich połączeń np. Dworca Łódź Fabryczna z przystankiem Piotrkowska Centrum, osiedla Dąbrowa i osiedla Komorniki, osiedla Widzew Wschód i osiedla Chocianowice czy osiedla Stare Chojny z centrum Rzgowa. Zmiany te zostały opracowane na podstawie wniosków mieszkańców Łodzi kierowanych do Urzędu Miasta Łodzi oraz Zarządu Dróg i Transportu. Ponadto w ciągu roku uruchomiono pracowniczą linię autobusową B w celu obsłużenia nowego osiedla przemysłowego na Jędrzejowie. Przy okazji korekty tras poprawiono także informację pasażerską.
W 2018 r. wprowadzono na terenie Łodzi funkcjonowanie przystanków „na żądanie" na 5 liniach, a w 2019 r. sukcesywnie uruchamiane będą kolejne. Głównymi celami funkcjonowania przystanków na żądanie jest skrócenie czasów przejazdu i oszczędności eksploatacyjne po stronie przewoźnika.
Kontynuowano wzajemne honorowanie biletów regionalnych przewoźników kolejowych i lokalnego transportu zbiorowego. Łódź była pierwszym miastem w Polsce, na terenie którego wprowadzono pełną i bezwarunkową możliwość podróżowania koleją, autobusami i tramwajami w ramach jednego biletu zarówno jednorazowego, jak i okresowego. Od tego momentu przewozy Łódzką Koleją Aglomeracyjną na terenie miasta stale rosną. W 2018 r. były to wzrosty o kilkadziesiąt procent (najwięcej o 86% względem roku 2017 – na trasie Łódź Kaliska – Łódź Chojny – Łódź Widzew). W II połowie 2018 r. na zlecenie Miasta Łodzi uruchomiono dodatkowe kursy pociągów na odcinku Łódź Fabryczna - Łódź Andrzejów pełniące funkcję dodatkowej komunikacji zastępczej na czas prowadzonych prac drogowych na ulicy Rokicińskiej.

TAB. 39 | **PRACA TRANSPORTU TRAMWAJOWEGO I AUTOBUSOWEGO**

Rodzaj trasy	Ilość mln wzkm				
	2014	2015	2016	2017	2018
MPK tramwaje (bez ŁTR)	21,81	21,44	25,54	24,82	23,98
MPK tramwaje ŁTR (linia 11/11B, odrębna umowa)	0,95	0,95	0,96	0,95	0,94
MPK autobusy	28,74	29,74	27,5	27,24	28,31
RAZEM MPK	51,50	52,13	54	53,01	53,23
Koro autobusy	0,30	0,36	0,36	-	-
MUK Zgierz autobusy	0,40	0,40	0,40	0,46	0,66
RAZEM z Markab/MUK Zgierz	**52,21**	**52,89**	**54,76**	**53,47**	**53,89**

Źródło: Zarząd Dróg i Transportu.

W 2018 r. pojazdy komunikacji miejskiej wykonały 53,9 mln wozokilometrów.
Przychody ze sprzedaży biletów komunikacji miejskiej wyniosły 139,8 mln, a ze sprzedaży wspólnych biletów (Aglomeracyjnego, Łódzko-Pabianickiego, Łódzko-Zgierskiego) 4,7 mln zł. Wydatki na transport zbiorowy wyniosły 394 mln zł. Wpływy z biletów pokryły jedynie ok. 37% wydatków na transport zbiorowy. Liczba pasażerów oszacowana w oparciu o metodę dotyczącą liczby sprzedanych biletów wzrosła z 313,2 mln do 326,7 mln osób.

TAB. 40 | **PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY BILETÓW KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ I WYDATKI NA TRANSPORT ZBIOROWY (W MLN ZŁ)**

Rok	Przychody z biletów	Wydatki w zakresie transportu zbiorowego	Udział przychodów w wydatkach w %
2014	144,87	344,04	42
2015	135,48	382,87	35
2016	135,81	363,10	38
2017	149,64	377,69	40
2018	144,43	394,45	37

Źródło: Biuro Strategii Miasta na podstawie danych Zarządu Dróg i Transportu.

W 2018 r. MPK – Łódź eksploatowało 202 autobusy przegubowe, w tym 173 niskowejściowe, oraz 205 jednoczłonowych (wszystkie niskowejściowe). Oznacza to, że 92% taboru autobusowego było dostępne dla pasażerów z dysfunkcją narządów ruchu. Ponadto 179 autobusów posiadało klimatyzację. MPK eksploatowało 493 tramwaje, w tym 101 przegubowych. Z całego taboru tramwajowego 87 wagonów posiadało

całkowicie lub częściowo niską podłogę (17% wagonów, 27% składów), a 34 były wyposażone w klimatyzację przestrzeni pasażerskiej.
W 2018 r. przewoźnik zakupił 12 nowych, niskopodłogowych i klimatyzowanych tramwajów pesa 122 Nal-10, a także 14 używanych, niskowejściowych, dwukierunkowych tramwajów Siemens NF6D z Bochum. Ponadto w zakładach remontowych przewoźnika przeprowadzono modernizację wagonu M8C do typu M8CN (wstawienie części niskopodłogowej, zmieniony design), wagonu Bombardier Cityrunner i 12 wagonów (6 składów) Konstal 805N.
Dzięki znacznemu wzrostowi liczby pojazdów wyposażonych w niską podłogę możliwe było wprowadzenie tramwajów dostępnych dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej na nowe trasy (linie 2, 4, 15).
Łączna długość torów tramwajowych w Łodzi wynosi 221 km. Właścicielem infrastruktury torowo-sieciowej jest Miasto Łódź, a MPK – Łódź jest jej dzierżawcą. Na terenie miasta eksploatowane są linie dwutorowe wspólnie z jezdnią (31% torów), których okres eksploatacji wynosi 15 lat oraz dwutorowe (w większości) linie w pasach wydzielonych (69% torów) o okresie eksploatacji 20 lat. Infrastruktura tramwajowa jest systematycznie remontowana, a w 2018 r. odnowiono 13 km torów.

TAB. 41 | **REMONTY SIECI TRAMWAJOWEJ ZAKOŃCZONE W 2018 R.**

Ulica / odcinek	Zakres wykonanych prac
ul. Aleksandrowska na odcinku od ul. Szczecińskiej do pętli „Kochanówka"	remont torowiska wydzielonego na odcinku ok. 1,5 km toru pojedynczego, remont sieci trakcyjnej, budowa splotu torowego i peronów przystankowych, montaż wiat
ul. Narutowicza na odcinku od ul. Kopcińskiego do pętli tramwajowej „Radiostacja"	remont torowiska wbudowanego w jezdnię na odc. ok. 1,5 km toru pojedynczego, remont sieci trakcyjnej, wymiana wiat
skrzyżowanie ul. Kilińskiego/ Dąbrowskiego	kompleksowa przebudowa skrzyżowania, jako element modernizacji ul. Dąbrowskiego (pozostałe odcinki kontynuowane w 2019 r.)
al. Włókniarzy, ul. Pomorska	korekcyjne szlifowanie szyn - 10 km toru pojedynczego

Źródło: Biuro Strategii Miasta na podstawie danych Zarządu Dróg i Transportu.

Jednym ze wskaźników jakości transportu zbiorowego jest jego punktualność. W 2018 r. skontrolowano 21 925 kursów (10 235 kursów tramwajowych i 11 690 kursów autobusowych), z czego 3 109 kursów zostało ocenionych negatywnie (1 679 kursów tramwajowych i 1 430 kursów autobusowych). W ramach umowy ŁTR skontrolowano 1 294 kursów z czego 185 kursy zostały ocenione negatywnie. Wskaźniki te utrzymały się na podobnym poziomie co w poprzednich latach, przy czym zauważalny niewielki spadek w przypadku linii autobusowych może wynikać z rozpoczęcia prac remontowych.
W roku 2018 r. nie były przeprowadzane badania stopnia zadowolenia pasażerów z komunikacji zbiorowej w Łodzi. Natomiast ogólnych wniosków dostarczają wyniki corocznych badań dotyczących jakości życia. Transport i Komunikacja otrzymały piątą lokatę (podobnie jak w ubiegłych trzech latach) na 11 ocenianych dziedzin życia, za które odpowiedzialny jest samorząd. Ocena większości elementów w tej dziedzinie jest nieznacznie wyższa niż w roku 2017. Podobnie jak w ubiegłym roku, co trzeci mieszkaniec dobrze ocenia transport, a 16% źle bądź bardzo źle. Jakość komunikacji publicznej jest drugim najlepiej ocenianym elementem spośród zagadnień transportowych, przy czym nieznacznie zwiększyła się liczba ocen pozytywnych, a zmniejszyła (o 1pp) negatywnych. Na niezmienionym poziomie (59%), pozostały oceny przeciętne.
Ponadto na przełomie maja i czerwca 2018 r. na platformie Vox Populi uruchomiono ankietę pn. „Korzystasz z komunikacji miejskiej? Oceń, jakie rozwiązania twoim zdaniem są pozytywne, a co należy zmienić", w której najważniejsze były pytania o ocenę korekty reformy siatki połączeń z lutego 2018 r. Uczestnicy badania ocenili zeszłoroczne zmiany w siatce połączeń w dużej mierze (38,1%) dobrze lub bardzo dobrze, 41% - średnio, a 20,7% - źle lub bardzo źle.
Łączna długość dróg w Łodzi wynosi 1 461 km. Z punktu widzenia utrzymania nawierzchni są one podzielone na drogi o nawierzchniach utwardzonych (asfaltowe, betonowe, kamienne, brukowcowe) i o nawierzchniach nieulepszonych (gruntowe, tłuczniowe, z materiałów odzyskowych i inne)

TAB. 42 | **DROGI W PODZIALE NA KATEGORIE**

Kategoria dróg	Długość dróg ogółem (km)
krajowe	67,9
wojewódzkie	15,3
powiatowe	405,6
gminne	545,9
wewnętrzne	426,4
Razem	**1 461,1**

Źródło: Zarząd Dróg i Transportu.

Na koniec omawianego roku ponad 84% dróg publicznych miało nawierzchnię utwardzoną Odrębną grupę stanowią ciągi piesze. Powierzchnia chodników na terenie miasta w 2018 r. wyniosła ok. 3 mln m².
W roku 2018 rozpoczęły się prace rewitalizacji obszarowej centrum miasta, w tym modernizacja śródmiejskich ulic, budowie nowych ciągów komunikacyjnych i przebudowie przestrzeni publicznych. Ponadto w 2018 roku trwały prace uzupełniające przy układzie dróg Nowego Centrum, a także rozpoczęły się

intensywne prace w ramach termomodernizacji transportu niskoemisyjnego obejmujące, poza budową torowisk tramwajowych, prace nad odcinkami ulic Śmigłego-Rydza, Dąbrowskiego i Rzgowskiej.
Ubiegły rok przyniósł nowe rozwiązania organizacyjne transportu współdzielonego. Do systemu roweru publicznego organizowanego przez Miasto dołączyły zarządzane przez prywatnych operatorów systemy wynajmu na minuty samochodów osobowych, dostawczych i skuterów elektrycznych. Uruchomiony został system publicznego roweru wojewódzkiego, który objął poza Łodzią, także kilkanaście mniejszych miejscowości w województwie łódzkim.
W ramach działań rewitalizacyjnych rozpoczęto kompleksowe modernizacje śródmiejskich ulic. Pierwszą oddaną do użytku była ul. Gdańska pomiędzy ul. Legionów a Ogrodową wraz ze skrzyżowaniem. Pasy ruchu zwężono do minimum wynikającego z przepisów, nawierzchnię wykonano z ciętej kostki kamiennej, wprowadzono meble miejskie i nasadzono drzewa o specjalnie formowanej koronie. Zmieniono organizację ruchu i dla poprawy bezpieczeństwa wyniesiono tarczę skrzyżowania z ul. Ogrodową. Ponadto prowadzone były prace na odcinkach ulic Jaracza, Nawrot, Tuwima, Traugutta i Wschodniej oraz budowie nowych ciągów komunikacyjnych poprawiających dostępność wnętrz kwartałów.
W ramach „Kompleksowego program niskoemisyjnego transportu publicznego w metropolii łódzkiej" rozpoczęto przebudowę ulicy Dąbrowskiego wraz ze skrzyżowaniem z ul. Rzgowską i odcinkiem do pl. Niepodległości. W 2018 roku oddane do użytku zostały skrzyżowanie z ulicą Kilińskiego i odcinek jezdni od ul. Kilińskiego do ul. Łomżyńskiej. W ramach tego samego programu rozpoczęto prace nad przebudową al. Śmigłego-Rydza od al. Piłsudskiego do ul. Przybyszewskiego wraz z przebudową wiaduktu przy ul. Zbiorczej. Prace będą kontynuowane do 2020 r.
W ramach pozostałych projektów kluczowych realizowano przebudowę al. Grohmanów (udostępniona do ruchu), Rokicińskiej (zakończenie prac w IV kw. 2019 r.) i drogi podziemnej pod Rynkiem Kobro w NCŁ (prace projektowe). Ponadto wykonano szereg prac przy przebudowie i utwardzeniu 59 ulic lub odcinków ulic lokalnych, z czego 28 w technologii szybkiego remontu. Remonty i modernizacje dróg, poza projektami kluczowymi, kosztowały ponad 42 mln zł, a największym zadaniem była przebudowa ul. Tomaszowskiej od ronda Zakrzewskiego do ul. Jędrzejowskiej (12,2 mln zł). Dominowały inwestycje na terenie osiedli zabudowy jednorodzinnej, w tym w ramach programów modernizacji ulic na Stokach, Sikawie i os. Andrzejów. Wykonano także przebudowy ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa takie jak budowa ronda na skrzyżowaniu ul. Okólnej z Drogą Krajową nr 71 i budowa wyniesionych skrzyżowań, przejść dla pieszych etc.
W 2018 r. po raz pierwszy przygotowano i doprowadzono do zatwierdzenia Kalendarza Dostępów na rok 2018, będącego ogólnym harmonogramem prac powodujących utrudnienia na ulicach najważniejszych dla drożności Miasta.

Modernizacje ciągów pieszych odgrywały istotną rolę wśród działań inwestycyjnych. Poza budową ciągów pieszych przy okazji kompleksowych prac w ramach samodzielnych zadań w 2018 r. wyremontowano lub wybudowano chodniki na ponad 110 odcinkach za ponad 17 mln zł. Przeważnie były to chodniki na osiedlach z dominacją zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, często w miejscach szczególnie uczęszczanych – w pobliżu szkół, przychodni etc. Poprawiono także bezpieczeństwo

Źródło: ARCHIWUM UMŁ

na drogach poprzez modernizację przejść dla pieszych w tym poprzez urządzenia wymuszające redukcję prędkości w rejonie przejść dla pieszych. Wybudowano także oświetlenie uliczne w 10 lokalizacjach.

Strefa płatnego parkowania (SPP) w Łodzi jest podzielona na dwie podstrefy: wewnętrzną „A" i okalającą ją „B". W strefie znajduje się ok. 4 490 miejsc postojowych.

W 2018 r. stawki opłat w Strefie Płatnego Parkowania i jej zasięg nie zmieniły się, a wpływy z opłat wzrosły w stosunku do poprzedniego roku o ok. 5% z 9,35 mln zł w roku 2017 do 9,84 mln zł w 2018 r.
We wszystkich częściach miasta zostało wyznaczone łącznie 20 nowych miejsc postojowych dla niepełnosprawnych i były one budowane były w ramach większych inwestycji np. przy przebudowie ul. Grota-Roweckiego, a także jako samodzielne działania na ul. Skrzatów, Socjalnej, Poznańskiej, Maćka z Bogdańca, Liściastej.

Miasto od 2012 r. realizuje zapisy Karty Brukselskiej, zakładające zwiększenie do roku 2020 udziału komunikacji rowerowej w systemie transportowym Miasta do 15%. Systematycznie rośnie długość dróg rowerowych, która obecnie wynosi 158 km. W roku 2018 realizowane były głównie odcinki uzupełniające, poprawiające spójność sieci, a także drogi rowerowe wzdłuż nowych inwestycji (w większości przewidzianych do oddania do użytku w roku 2019).

TAB. 43 | **DŁUGOŚĆ DRÓG ROWEROWYCH I CIĄGÓW PIESZO-ROWEROWYCH**

Rok	Długość w km
2014	116
2015	125
2016	150
2017	155
2018	158

Źródło: opracowanie Biura Strategii Miasta na podstawie danych Zarządu Dróg i Transportu.

Wybudowano drogi rowerowe wokół rond Solidarności i Lotników Lwowskich, a także pomiędzy ul. Kamińskiego a parkiem im. Staszica. Inne zostaną oddane do użytku w 2019 r. – drogi wzdłuż ul. Zgierskiej, al. Rodziny Grohmanów i ul. Rokicińskiej. Ta ostatnia połączy systemy dróg rowerowych w Łodzi i gminie Andrespol. Ponadto wykonane zostały pasy rowerowe, kontrapasy i oznakowanie za pomocą tzw. „sierżantów rowerowych" w 5 lokalizacjach. Łączna długość dróg rowerowych, ciągów pieszo – rowerowych i pasów rowerowych na koniec 2018 roku wyniosła 194 km.

Od 01.03.2018 do 30.11.2018 funkcjonował Łódzki Rower Publiczny, posiadający obecnie ok. 131 tys. zarejestrowanych użytkowników, którzy wypożyczyli rowery ponad 1,6 mln razy. Średni czas wypożyczenia trwał 18 minut, przychody z funkcjonowania systemu wyniosły 638 tys. zł, a wydatki 4,2 mln zł.

TAB. 44 | **LICZBA UŻYTKOWNIKÓW I WYPOŻYCZEŃ ROWERU PUBLICZNEGO**

Rok	Liczba użytkowników w tys.	Liczba wypożyczeń w mln
2016	66,4	1,5
2017	90,0	1,3
2018	130,9	1,6

Źródło: opracowanie Biura Strategii Miasta na podstawie danych Zarządu Dróg i Transportu.

4. MIASTO BEZPIECZNE

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa, poprawa porządku publicznego, czystości i estetyki miasta

Działania związane z poprawą poziomu bezpieczeństwa oraz porządku i czystości w mieście realizowane są m. in. przez straż miejską oraz policję.
Czynności Straży Miejskiej (SM) ukierunkowane są na poprawę ładu, porządku, stanu sanitarno-porządkowego oraz likwidację drobnych wykroczeń. Szczególne działania nakierowane są na utrzymanie bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz dbanie o wizerunek miasta.
Do SM wpłynęło 51,8 tys. zgłoszeń interwencyjnych (spadek o 16%), a najwięcej dotyczyło zagrożeń w ruchu drogowym – 16,8 tys. (mniej o 8%). W 2018 r. wystawiono 34,8 tys. mandatów (spadek o 7%), udzielono 18,5 tys. pouczeń (wzrost o ok. 3%) i sporządzono 669 notatek (wzrost o ok. 23%)
Podczas działań prewencyjnych strażnicy miejscy przeprowadzili ponad 60 tys. kontroli, które dotyczyły pojazdów, terenów zielonych, placówek z alkoholem oraz rejonów szkół. W 2018 r. strażnicy uczestniczyli w zabezpieczaniu 209 zdarzeń, głównie poprzez udzielanie pierwszej pomocy, w mniejszym stopniu przy zabezpieczaniu pożarów i wypadków drogowych.
W 2018 r. mieszkańcy miasta zgłosili ponad 1,6 tys. interwencji dotyczących spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych. Za te wykroczenia strażnicy nałożyli 421 mandatów karnych oraz ponad 1 tys. mandatów za próbę spożywania alkoholu w miejscach objętych zakazem. Funkcjonariusze

wystawiali również mandaty za używanie w miejscach publicznych słów ogólnie uznanych za nieprzyzwoite (art. 141 kw.). Zjawisko to najczęściej występuje łącznie ze spożywaniem alkoholu. W wyniku podjętych interwencji wystawiono 267 mandatów (wzrost o 112%), 220 pouczeń (spadek o 23%) i sporządzono 7 notatek urzędowych, stanowiących podstawę do kierowania do sądu wniosku o ukaranie (mniej o 56%).
W ramach prowadzonych kontroli umieszczania plakatów, ulotek w miejscu do tego nieprzeznaczonym wystawiono 19 mandatów i 7 pouczeń.

TAB. 45 | **REZULTATY INTERWENCJI DOTYCZĄCYCH KONTROLI HANDLU**

Rok	Mandaty	Pouczenia	Interwencje zgłoszone przez mieszkańców na tel. alarm. SM
2014	6 182	514	2 107
2015	7 990	371	1 968
2016	8 407	301	1 990
2017	5 812	206	1 232
2018	4 287	102	1 020

Źródło: Straż Miejska w Łodzi.

Istotne miejsce w działalności Straży Miejskiej zajmują interwencje podejmowane wobec osób prowadzących działalność handlową w miejscach do tego celu niewyznaczonych – w 2018 r. nałożono 4,3 tys. mandatów, 102 pouczeń i spisano 20 notatek (odpowiednio mniej o 26%, 50% i 9%).

Działania podejmowane na rzecz utrzymania właściwego stanu sanitarno-porządkowego na terenie Łodzi obejmowały przede wszystkim kontrole miejsc przeznaczonych do gromadzenia odpadów, a także czystości i porządku posesji oraz terenów do nich przyległych - przeprowadzono ponad 25 tys. kontroli w administracjach nieruchomości (o 27% mniej niż w roku poprzednim), 9,2 tys. w spółdzielniach mieszkaniowych i ponad 10 tys. na posesjach prywatnych (odpowiednio mniej o 28% i 37%).
Kolejny rodzaj kontroli obejmuje parkowanie pojazdów oraz korzystanie z miejsc wydzielonych w tym celu. W wyniku przeprowadzonych czynności w 2018 r. wystawiono 21 906 mandatów (spadek o 1%).
Na szczególną uwagę zasługują działania Sekcji Eko Patrol i Animal Patrol. Misją pierwszego z nich jest eliminowanie zjawisk mających wpływ na degradację środowiska naturalnego zarówno w skali mikro, jak i makroekologicznych. Prowadzi to do podniesienia standardów gospodarki odpadami, poprzez kontrole jakości palenia w piecach, poprawę gospodarki ściekowej miasta, w tym eliminowanie wylewania

TAB. 46 | **INTERWENCJE NA RZECZ UTRZYMANIA WŁAŚCIWEGO STANU SANITARNO-PORZĄDKOWEGO**

Rok	Działania	Administracje nieruchomości	Spółdzielnie mieszkaniowe	Prywatne	Inne	Ogółem
2014	Kontrola posesji	42 279	19 012	20 870	8 619	**90 780**
	Wystawione pisemne polecenia i nakazy	1 066	234	251	356	**1 907**
2015	Kontrola posesji	42 232	15 045	20 152	10 011	**87 440**
	Wystawione pisemne polecenia i nakazy	992	225	193	355	**1 765**
2016	Kontrola posesji	38 521	19 705	17 754	10 008	**85 750**
	Wystawione pisemne polecenia i nakazy	353	47	75	191	**666**
2017	Kontrola posesji	34 549	12 854	16 080	8 727	**72 210**
	Wystawione pisemne polecenia i nakazy	101	10	18	631	**736**
2018	Kontrola posesji	25 259	9 253	10 111	6 603	**51 226**
	Wystawione pisemne polecenia i nakazy	42	-	29	619	**690**

Źródło: Straż Miejska w Łodzi.

nieczystości płynnych, wyrzucania nieczystości stałych, itp. W 2018 r. podjęto ponad 2,6 tys. interwencji, wystawiono 714 mandatów oraz ponad 1,2 tys. pouczeń oraz skierowano 44 wnioski do sądu o ukaranie. Natomiast powstanie Sekcji Animal patrol to niewątpliwie kolejny krok, który podwyższa poziom interwencji związanych ze zwierzętami bez nadzoru, zwierząt obcych w rodzimej faunie, zwierząt gospodarskich i dziko żyjących, wymagających okresowej opieki człowieka w celu przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego, czy zgłoszeń dotyczących znęcania się nad zwierzętami. Animal patrol w 2018 r. przeprowadził ponad 5,4 tys. interwencji, wystawił 95 mandatów i 190 pouczeń i skierował 1 wniosek do sądu.
Do zadań Straży Miejskiej należy również inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym. Priorytetowo traktowana jest poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w szkole i poza nią. Prowadzone są działania informacyjno-edukacyjne skierowane do uczniów, rodziców i nauczycieli, organizowane są alternatywne formy oddziaływań (gry, zabawy, konkursy, festyny, półkolonie letnie i zimowe), a także przeprowadzane są w szkołach kontrole z psem mające na celu odnalezienie osób posiadających substancje narkotyczne.
Programy profilaktyczne zostały dostosowane do wieku odbiorców i są to:

- „Bezpieczny przedszkolak", którego celem jest uświadomienie dzieciom zagrożeń, wynikających z dnia codziennego, zarówno w domu, jak i na podwórku.
- „Bezpiecznie w domu, w szkole i na podwórku" -

program dla dzieci klas I-V szkoły podstawowej, cel to uświadomienie, jakie sytuacje i zachowania mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia oraz wyposażenie dzieci w umiejętności prawidłowego reagowania na sytuacje zagrażające ich bezpieczeństwu.

- „Warto wiedzieć – Odpowiedzialność prawna osób nieletnich" - program prowadzony od klasy VI szkoły podstawowej, poprzez klasy gimnazjalne i ponadgimnazjalne, mający na celu uświadomienie pojęcia prawa, odpowiedzialności i konsekwencji wynikających z jego łamania i nieprzestrzegania.
- „Dziecko i ruch drogowy" mający przygotować najmłodszych do prawidłowego i samodzielnego uczestnictwa w ruchu drogowym.
- „Bezpieczeństwo w sieci" – adresaci to uczniowie kl. V, którzy mają zostać wyposażeni w umiejętności i wiedzę, pozwalającą bezpieczne korzystanie z sieci internetowej.
- „Czy mam problem" – warsztaty dot. problematyki uzależnień dla młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.
- „Młodzi przeciw przemocy" – warsztaty dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, których celem jest uświadomienie pojęcia prawa i odpowiedzialności. Pokazanie, czym może zakończyć się przemoc, jakie są jej skutki jeśli nikt nie zareaguje w odpowiednim czasie.
- „Tolerancja czy jej brak" – warsztaty pokazujące problemy, związane z brakiem akceptacji wśród różnych grup społecznych.
- „Przeciwdziałanie prostytucji i handel ludźmi" – odbiorcy to młodzież od III klas gimnazjum, program prowadzony w formie warsztatów, poruszający problematykę handlu ludźmi, wskazujący konsekwencje prawne, społeczne i zdrowotne prostytuowania się.
- „Bezpieczna szkoła" - w ramach akcji funkcjonariusze dokonywali penetracji terenu wokół łódzkich placówek oświatowych w celu wyeliminowania istniejących zagrożeń. Działania te odbywały się na zaproszenie szkół. W 2018 r. przeprowadzono 1 356 takich kontroli.

Realizując zadanie z Budżetu Obywatelskiego, rozszerzono obszar działania monitoringu o 2 punkty kamerowe w rejonie Rynku Nowosolna (10 kamer). W 2017 r. mieszkańcy osiedla „Górniak", w ramach Budżetu Obywatelskiego, wystąpili z wnioskami o wybudowanie punktów kamerowych. Z uwagi na fakt, iż wnioski nie zdobyły wystarczającej liczby głosów, Straż Miejska w 2018 r. rozpoczęła realizację zadania własnego „Górniak 2018 – Budowa SMM". Zakończenie budowy systemu ma nastąpić w lutym 2019 r.
Po zakończeniu tych inwestycji liczba kamer w mieście wzrośnie do 603 zlokalizowanych w 209 punktach.

RYS. 8 | **PODZIAŁ TERYTORIALNY KOMISARIATÓW KMP ŁÓDŹ**

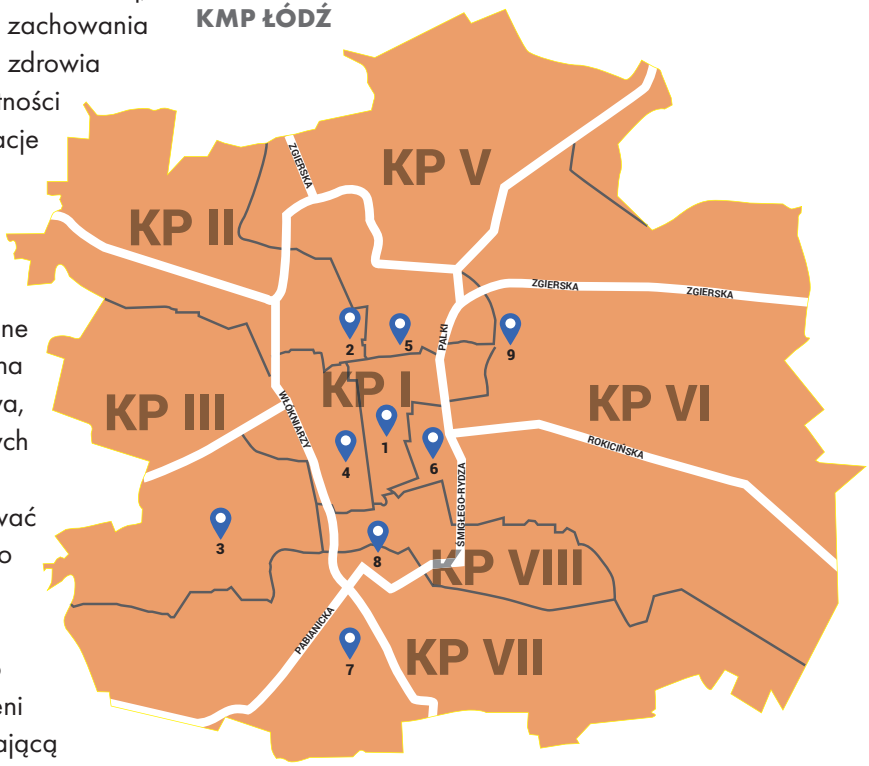

Źródło: Komenda Miejska Policji w Łodzi

W Łodzi, w ramach struktury organizacyjnej Komendy Miejskiej Policji, funkcjonuje osiem Komisariatów Policji oraz Wydział Ruchu Drogowego.

W 2018 roku w stosunku do roku poprzedniego, zgodnie z tendencją obserwowaną w ostatnich latach, nastąpiło zmniejszenie liczby stwierdzonych przestępstw (prawie o 6%). Stwierdzono ich 15,5 tys. z czego wykryto 7,8 tys. (spadek o ok. 7%), co daje wskaźnik wykrywalności na poziomie 49,74% (spadek o 0,17 punktu procentowego).

FUNDAMENT

łódź efektywna i przyjazna – wprowadzenie nowych standardów usług publicznych, pełne wykorzystanie atutów miasta, racjonalizacja zarządzania majątkiem komunalnym.

Po wyborach samorządowych w 2018 r. Prezydent Hanna Zdanowska, wybrana po raz trzeci na tę funkcję z 70% poparciem mieszkańców, podjęła decyzję o powołaniu czwartego wiceprezydenta oraz nowym podziale kompetencji pomiędzy jej zastępcami, sekretarzem miasta oraz skarbnikiem miasta. Wiceprezydentem został Adam Wieczorek, do chwili objęcia funkcji radny Rady Miejskiej w Łodzi.

Prezydent Miasta Łodzi nadzoruje Departament Prezydenta, w skład którego wchodzą Biuro Komunikacji Społecznej i Dziedzictwa Łodzi, Biuro Nadzoru Właścicielskiego, Biuro Prezydenta, Biuro Promocji i Nowych Mediów, Biuro Rady Miejskiej, Biuro Rozwoju Gospodarczego i Współpracy Międzynarodowej, Biuro Rzecznika Prasowego Prezydenta Miasta, Biuro ds. Zarządzania Kadrami, Wydział Prawny oraz Wydział Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa.

Pierwszy Wiceprezydent Tomasz Trela, nadzoruje Departament Pracy, Edukacji i Sportu. W jego skład wchodzą: Biuro Promocji Zatrudnienia i Obsługi Działalności Gospodarczej, Wydział Edukacji, Wydział Gospodarki Komunalnej oraz Wydział Sportu.

Wiceprezydent Wojciech Rosicki nadzoruje Departament Architektury i Rozwoju, w skład którego wchodzą: Biuro Architekta Miasta, Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków, Biuro Strategii Miasta, Biuro Inżyniera Miasta, Biuro ds. Rewitalizacji, Wydział ds. Zarządzania Projektami oraz Wydział Urbanistyki i Architektury.

Wiceprezydent Adam Wieczorek nadzoruje Departament Polityki Społecznej i Zieleni, w ramach którego funkcjonują: Biuro ds. Partycypacji Społecznej, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych oraz Wydział Zarządzania Kontaktami z Mieszkańcami.

Z kolei Wiceprezydent Krzysztof Piątkowski nadzoruje Departament Gospodarowania Majątkiem, obejmujący: Biuro Gospodarki Mieszkaniowej, Wydział Dysponowania Mieniem, Wydział Kultury, Wydział Zbywania i Nabywania Nieruchomości, Biuro Miejskiego Rzecznika Konsumentów, Oddział Ochrony Informacji Niejawnych oraz Geodetę Miejskiego.

Departament Finansów Publicznych podlega Skarbnikowi Miasta Łodzi. W jego skład wchodzą: Biuro Egzekucji Administracyjnej i Windykacji, Wydział Budżetu, Wydział Finansowy oraz Wydział Księgowości.

Departament Obsługi i Administracji podlega Sekretarzowi Miasta, w obrębie którego działają: Biuro Audytu Wewnętrznego i Kontroli, Biuro Bezpieczeństwa Informacji i Ochrony Danych Osobowych, Wydział Informatyki, Wydział Organizacyjno-Administracyjny, Wydział Praw Jazdy i Rejestracji Pojazdów, Wydział Spraw Obywatelskich, Wydział Techniczno-Gospodarczy, Wydział Zamówień Publicznych, Urząd Stanu Cywilnego oraz Oddział ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy.

Strategicznymi celami polityki budżetowej w najbliższych latach pozostają:

- zachowanie prorozwojowej polityki Miasta w perspektywie długookresowej przy zachowaniu ograniczeń reguł fiskalnych wynikających z zapisów art. 242 i 243 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- utrzymanie wysokości nadwyżki operacyjnej umożliwiającej kontynuowanie polityki inwestycyjnej miasta Łodzi na poziomie wynikającym z podjętych zobowiązań oraz założeń perspektywy finansowej UE 2014-2020,
- zapewnienie stabilności finansowej miasta przez odpowiednią kontrolę deficytu i poziomu długu przy jednoczesnym utrzymaniu zdolności do zaciągania, obsługi i spłaty zadłużenia zapewniającego realizacje programu inwestycyjnego miasta,
- koncentracja środków na dokończenie już rozpoczętych zadań inwestycyjnych w szczególności ujętych w ramach WPF miasta Łodzi na lata 2017-2040,
- koncentracja na działaniach związanych z pozyskaniem środków z budżetu UE na lata 2014-2020, poprzez kontynuowanie przygotowania kluczowych projektów do sfinansowania w ramach tej perspektywy oraz wygospodarowaniem środków na wkład własny do ich realizacji.
- tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju partycypacji społecznej, m.in. poprzez wykorzystanie formy budżetu obywatelskiego.

W minionym roku Miasto optymalizowało gospodarowanie środkami publicznymi m.in. poprzez:

- intensywne wdrażanie nowego systemu zarządzania finansami miasta. System docelowo obejmie cały UMŁ wraz z większością jednostek organizacyjnych miasta. W roku 2018 zakończono pierwszy etap projektu - wdrożono obszar planowania budżetu. Budżet miasta

na 2019 r. został po raz pierwszy przygotowany w nowym systemie informatycznym i w nowej formie.
- uruchomienie kredytu zagranicznego z Europejskiego Banku Inwestycyjnego w wysokości 50 mln zł oraz kredytów krajowych w kwocie 284,7 mln zł zaciągniętych w Banku PKO BP i Konsorcjum banków, na czele z Bankiem Polskiej Spółdzielczości.

TAB. 47 | **REALIZACJA BUDŻETU MIASTA**

	2016		2017		2018	
		% planu		% planu		% planu
Dochody ogółem w mln zł	3 908,5	100,5	3 896,6	98,4	4 076,5	98,9
na 1 mieszkańca w zł	5 611,5	x	5 643,8	x	5 927,7	x
Wydatki ogółem w mln zł	3 840,4	95	3941,8	95,5	4 022,2	94,0
na 1 mieszkańca w zł	5 513,82	x	5 709,18	x	5 848,7	x
Udział wydatków majątkowych w wyd. ogółem	17%	x	13%	x	12%	x
Wielkość nadwyżki operacyjnej w mln zł	280,8	131	273,6	124,6	324,7	157,3
Dochód z podatku PIT w mln zł	919,5	102,1	979,9	102,23	1 095,9	106,4
Dochód z podatku CIT w mln zł	73,6	99,8	70,9	91	84,8	105,7

Źródło: Wydział Budżetu.

Miasto w 2018 r. osiągnęło nadwyżkę finansową w kwocie 54 mln zł. W porównaniu do 2017 r., gdy wystąpił deficyt w kwocie 45 mln zł, jest to znacząca poprawa wyniku finansowego Miasta. Wysoki poziom nadwyżki operacyjnej, utrzymujący się od kilku lat stwarza bezpieczniejsze warunki dla realizacji planowanych inwestycji (w 2018 r. nadwyżka osiągnęła poziom 324,7 mln. zł). Jest to o tyle istotne, że w roku 2019 zaplanowano wydatki majątkowe na poziomie 1 065 mln zł, co jest kwotą o ponad 413 mln wyższą niż zaplanowano w roku 2018.
Dochody Miasta ze sprzedaży mienia kształtowały się w 2018 r. na poziomie 115 mln zł.
Wpływy ze sprzedaży biletów komunikacji zbiorowej w 2018 roku wyniosły 139,8 mln zł, dla porównania w 2017 wynosiły 145,7 mln zł. Ponadto, przychody ze sprzedaży wspólnych biletów aglomeracyjnych w 2018 roku wyniosły 4,7 mln zł (w 2017 r. – 3,9 mln zł).
Wpływy z tytułu biletów i abonamentów parkingowych w 2018 roku wyniosły 9,8 mln zł (w 2017 roku uzyskano 9,35 mln zł).

W 2018 r. wydatki Miasta ogółem wyniosły 4 022,2 mln zł i w odniesieniu do ubiegłego roku wzrosły o 2%.
W zakresie wydatków bieżących priorytetem było sfinansowanie wydatków obligatoryjnych, do których należą między innymi:
- obowiązkowe obciążenia na rzecz budżetu państwa,
- wydatki z tytułu obsługi długu,
- wydatki wynikające z zawartych umów wieloletnich, wydanych decyzji, pozwoleń, wyroków sądowych ustalających odszkodowania itp.,
- wydatki z tytułu wynagrodzeń i pochodnych od wynagrodzeń,
- wydatki zapewniające ciągłość działań miasta w zaspokojeniu potrzeb społecznych.

Utrzymanie dyscypliny w zakresie wydatków bieżących było realizowane m.in. poprzez:
- dalszą racjonalizację poziomu wydatków administracyjnych, w szczególności poprzez zachowanie ogólnego limitu wydatków na wynagrodzenia na poziomie roku poprzedniego (z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów szczególnych oraz skutków decyzji podjętych w trakcie roku),
- kontynuację działań związanych z rozwojem Centrów Usług Wspólnych (CUW),
- utrzymanie ogólnego poziomu dotacji dla podmiotów realizujących zadania miasta w zakresie edukacji i pomocy społecznej na poziomie roku ubiegłego,
- ustalenie poziomu dotacji dla miejskich instytucji kultury na poziomie roku ubiegłego,
- utrzymanie ogólnego poziomu pozostałych wydatków bieżących w wysokości nie wyższej niż w roku ubiegłym, w zależności od charakteru realizowanych zadań (obligatoryjnych czy fakultatywnych).

W 2018 roku na inwestycje zaplanowano (plan po zmianach) 665,7 mln zł, wykonano 498,1 mln zł tj. 74,8%. W 2017 roku na inwestycje zaplanowano (plan po zmianach) 608,7 mln zł, wykonano 495,8 mln zł tj. 81,4 %.
Najważniejsze kierunki wydatków inwestycyjnych w minionym roku to:
- inwestycje drogowe, w tym:
  - Kompleksowy program integracji sieci niskoemisyjnego transportu publicznego w metropolii łódzkiej wraz z zakupem taboru do obsługi trasy W-Z oraz innych linii komunikacyjnych i modernizacją zajezdni tramwajowych w Łodzi – 30 mln zł.
  - Budowa ul. Nowowęglowej na odc. od ul. Wierzbowej do ul. Kopcińskiego wraz z rozbudową skrzyżowania z ul. Kopcińskiego – 15 mln zł.
  - Inwestycje w ramach rewitalizacji obszarowej – 11,05 mln zł.
  - Przebudowa dróg na osiedlu Sikawa – 8,9 mln zł.
  - Modernizacja i przebudowa dróg gminnych – 5,7 mln zł.
- inwestycje w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym:
  - Rewitalizacja Pałacu Poznańskich w Łodzi – „R" – 9,8 mln zł.

- Zagospodarowanie obiektów pofabrycznych i kompleksu pałacowego Steinertów – 10,2 mln zł.
- inwestycje w zakresie administracji publicznej (dopłaty i wniesienie wkładu pieniężnego do spółek miejskich) - łącznie 71,1 mln zł,
- inwestycje w zakresie gospodarki mieszkaniowej, w tym:
- Miasto Kamienic - 3,6 mln zł.
- Inwestycje realizowane w ramach rewitalizacji obszarowej – 18,9 mln zł.
- inwestycje w zakresie kultury fizycznej i sportu, w tym:
- Program wykorzystania obszarów rekreacyjnych Łodzi w celu stworzenia Regionalnego Centrum Rekreacyjno-Sportowo-Konferencyjnego - etap II „Przebudowa Stadionu Miejskiego przy Al. Unii" – 6,6 mln zł.
- Budowa stadionu żużlowego – 22,1 mln zł.

Poziom zobowiązań Miasta z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów na 31 grudnia 2018 r. wyniósł 2 737 172 tys. zł i przedstawiał się następująco:
- zobowiązania z tytułu kredytów zaciągniętych na rynku krajowym 1 230 343 tys. zł
- zobowiązania z tytułu pożyczek z WFOŚiGW i NFOŚiGW 11 364 tys. zł
- zobowiązania z tytułu kredytów zaciągniętych na rynku zagranicznym (w EUR i PLN) 922 392 tys. zł
- zobowiązania zaciągnięte z tytułu emisji obligacji komunalnych 573 073 tys. zł.

21 września 2018 r. agencja ratingowa S&P's potwierdziła długoterminową ocenę ratingową dla Łodzi na poziomie „BBB+" z perspektywą stabilną. Agencja przewiduje, że w ciągu 3 najbliższych lat Łódź będzie nadal w sposób pewny realizowała założenia budżetowe i utrzyma umiarkowany poziom całkowitego zadłużenia. Agencja prognozuje, że miasto będzie odnotowywać wzrost PKB w najbliższych trzech latach o 3,7% w skali roku.

W 2018 roku Miasto Łódź realizowało zadania własne i inne zadania ważne dla rozwoju gminy również poprzez 12 spółek ze 100% udziałem Miasta Łodzi:
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji
- MPK-Łódź
- MPO-Łódź
- Widzewskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego
- Łódzka Spółka Infrastrukturalna
- Zakład Drogownictwa i Inżynierii w upadłości likwidacyjnej
- Aqua Park Łódź
- Miejska Arena Kultury i Sportu
- EXPO-Łódź
- Miejski Ogród Zoologiczny w Łodzi
- Łódzkie Centrum Filmowe
- Centrum Medyczne im. dr Ludwika Rydygiera oraz 3 podmioty z większościowym udziałem Miasta Łodzi:
- Grupowa Oczyszczania Ścieków w Łodzi – udział 99,9%
- Port Lotniczy Łódź im. W. Reymonta– udział 95,62%
- Bionanopark – udział 60,79% a także 4 podmioty z mniejszościowym udziałem Miasta Łodzi:
- Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. – udział 25,55%
- ŁRH „Zjazdowa" S.A. – udział 20,04%
- Camerimage Łódź Center w likwidacji – udział 49,58%
- Rosyjski Dom Handlowy – udział 49% - spółka nie prowadzi działalności gospodarczej, udziały w spółce Miasto nabyło w drodze spadku po osobie fizycznej.

Miasto Łódź kontynuowało procesy likwidacji Camerimage Łódź Center, Rosyjskiego Domu Handlowego oraz proces upadłości Zakładu Drogownictwa i Inżynierii.
Jednocześnie odbywały się prace nad przystąpieniem Miasta Łodzi do spółki celowej utworzonej przez Polski Fundusz Rozwoju S.A. dla realizacji pierwszej w Łodzi inwestycji w ramach rządowego Projektu Mieszkanie Plus (zaangażowanie Miasta - aport nieruchomości, finansowanie inwestycji – Fundusz). Szacuje się, iż w ramach inwestycji może powstać 160 mieszkań o średniej pow. ok. 50 m2 na wynajem.
Ogólny przewidywany wynik netto wypracowany przez spółki z udziałem Miasta Łodzi w 2018 roku to strata wynosząca 26 mln zł. Wynik lepszy od 2017 r. o 11,8 mln zł. Złożyły się na nią zyski w wysokości 33,2 mln zł i straty sięgające 59,2 mln zł. Przekazane przez Spółki wyniki za 2018 rok są wielkościami szacowanymi, przed zamknięciem ksiąg oraz przed badaniem przez firmy audytorskie sprawozdań i mogą ulec zmianie.
Z 16 spółek 9 przyniosło zyski netto:
- Łódzka Spółka Infrastrukturalna – 10 mln zł,
- Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. – 7,8 mln zł,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne – Łódź – 6,4 mln zł,
- Aqua Park Łódź – 3,2 mln zł,
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji – 2,9 mln zł,
- Łódzki Rynek Hurtowy „Zjazdowa" S.A. – 1,2 mln zł,
- Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi – 0,8 mln zł,
- Widzewskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego – 0,6 mln zł,
- Łódzkie Centrum Filmowe – 0,3 mln zł.

Straty zanotowano w następujących podmiotach:
- Port Lotniczy Łódź im. W. Reymonta sp. z o.o. – 29,9 mln zł,
- Miejski Ogród Zoologiczny w Łodzi – 8,9 mln zł,

- Bionanopark – 8,3 mln zł,
- Miejska Arena Kultury i Sportu – 4,4 mln zł,
- Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania – 3,5 mln zł,
- Expo–Łódź – 2,4 mln zł,
- Centrum Medyczne im. dr. L. Rydygiera – 1 mln zł.

W wyniku wcześniejszych decyzji o realizacji dużych projektów inwestycyjnych za pośrednictwem spółek, Wspólnik – Miasto Łódź kontynuowało wsparcie ze środków budżetu Miasta na spłatę zobowiązań inwestycyjnych poprzez podwyższenie kapitału zakładowego spółek. Wkłady pieniężne wniesione zostały do 5 spółek w łącznej wysokości 70,1 mln zł w tym:
- Port Lotniczy Łódź im. W. Reymonta – 15,8 mln zł,
- Expo – Łódź – 10 mln zł,
- MPK Łódź – 45,6 mln zł,
- Miejski Ogród Zoologiczny w Łodzi – 4,7 mln zł.

Ponadto Miasto wniosło wkłady niepieniężne do:
- Portu Lotniczego Łódź im. W. Reymonta w wysokości 260 tys. zł w postaci prawa własności części nieruchomości niezabudowanej położonej w Łodzi, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr LD1M/00170730/2, oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków jako działki nr 1/18, 1/19, 2/36, 2/41 w obrębie G-21,
- WTBS w wysokości 719,4 tys. zł w postaci nieruchomości gruntowej zabudowanej parterowym budynkiem mieszkalnym w zabudowie wolnostojącej, położonej w Łodzi przy ul. Wysokiej 30, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr LD1M/00104667/6, oznaczonej jako działka gruntu nr 193/1 w obrębie W-24.

Inwestycje realizowane przez Spółki:
- Miejski Ogród Zoologiczny w Łodzi kontynuowała realizację projektu budowy wielkokubaturowego obiektu hodowlano-wystawienniczego „Orientarium". Ponadto Spółka zrealizowała inwestycje, o łącznej wartości ok. 3,5 mln zł netto, mające na celu poprawę istniejącej na terenie ogrodu infrastruktury. Dotyczyły one m.in. modernizacji pawilonu małych ssaków oraz budynku stajni a także budowy nowego budynku strusiarni. W 2018 r. Spółka rozpoczęła realizację dwóch inwestycji o wartości 3,1 mln zł finansowanych w ramach Budżetu Obywatelskiego (planowane zakończenie w 2019 r.): budowa pawilonu dla hipopotamów karłowatych oraz zagospodarowanie wyspy dla lemurów.
- Aqua Park Łódź – celem zwiększenia konkurencyjności posiadanych obiektów oraz zwiększenia oferty kierowanej do mieszkańców w 2018 r. Spółka zrealizowała projekt rozbudowy obiektu. Koszt inwestycji wyniósł ok. 11 mln zł netto. Inwestycja została zakończona w lipcu 2018 r. Ponadto Spółka zrealizowała dodatkowe inwestycje na kwotę ok. 10 mln zł podnoszące atrakcyjność obiektu, w tym m.in.: basen solankowy z roztworem solanki z Morza Martwego oraz dwie wanny jacuzzi solankowe, modernizacja terenu zewnętrznego saun a także powiększoną plażą zewnętrzną.
- Łódzka Spółka Infrastrukturalna - w 2018 roku zgodnie z uchwałą Nr XLII/821/12 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 20 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia „Programu Gospodarczego gospodarki wodno-ściekowej dla Miasta Łodzi do 2033 r. realizowało inwestycje w infrastrukturę stanowiącą system zaopatrywania Łodzi w wodę i odprowadzanie ścieków. Spółka poniosła w 2018 r. nakłady na inwestycje w łącznej wysokości 38 mln zł, w tym 29,6 mln zł na modernizację sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Ponadto ŁSI wydatkowała ok. 7,4 mln zł na rewitalizację kamienic wniesionych aportem do Spółki przez Miasto Łódź, w tym przy ul. Wólczańskiej 17, ul. Ogrodowej 24, ul. Zielonej 6 i ul. Północnej 1/3.
- Widzewskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego w 2018 roku rozpoczęło prace przygotowawcze inwestycji przy ul. Wysokiej 30 – podpisanie umowy na wykonanie dokumentacji projektowej na budowę budynku mieszkalnego wielorodzinnego z lokalami usługowymi, garażem wielostanowiskowym w poziomie parteru wraz z przyłączami. Roboty budowlane rozpoczną się w 2019 roku. Inwestycja przewiduje powstanie 43 lokali mieszkalnych i dwóch lokali użytkowych.
- MPK- Łódź spółka kontynuowała inwestycje, których suma nakładów wyniosła 104 mln zł i obejmowała:
  - zakup 12 nowych niskopodłogowych wagonów typu PESA wraz z budową hali przeglądowo - naprawczej na terenie zajezdni przy ul. Telefonicznej i dostawę specjalistycznego wyposażenia do obsługi nowego taboru,
  - odnowę taboru m.in. poprzez modernizację zakupionych używanych wagonów tramwajowych oraz dotychczas eksploatowanych przez Spółkę, z 14 zakupionych starych wagonów 7 zostało dopuszczonych do eksploatacji, po ich uprzednim przystosowaniu do warunków łódzkich,
  - odnowę wyposażenia technicznego warsztatów Spółki poprzez wymianę starych maszyn i urządzeń.

Według dokumentu Informacja o stanie mienia komunalnego wartość brutto majątku Miasta Łódź wg stanu na 31 grudnia 2018 r. wynosiła 25 mld zł i w porównaniu do stanu na 1 stycznia 2018 r. zmniejszyła się o 1,1 mld zł. Zmniejszenie wartości majątku Miasta nastąpiło głównie

w wyniku zmiany wartości ceny szacunkowej gruntów, które nie są ujęte w ewidencji księgowej.

Na dzień 31.12.2018 r. powierzchnia gruntów komunalnych wynosiła 49,9 mln m² z tego:

- powierzchnia gruntów stanowiących własność jednostki samorządu terytorialnego przekazanych w użytkowanie wieczyste objęte ewidencją księgową – 16,9 mln m2 o wartości 4,8 mld zł. Wartość ta została po raz pierwszy ujęta w ewidencji księgowej gruntów gminnych. Tym samym przedmiotowe grunty zostały wyodrębnione z powierzchni gruntów komunalnych dotychczas nie objętych ewidencją księgową. Zasady ustalenia ich wartości zostały określone w §11 ust 1 zarządzenia Nr 260/VIII/18 Prezydenta Miasta Łodzi z dnia 28 grudnia 2018 r.
- powierzchnia gruntów nie objętych ewidencją księgową: pod terenami mieszkaniowymi - 4,5 mln m2 o wartości szacunkowej 742,8 mln zł, pod terenami pozostałymi - 28,4 mln m² o wartości szacunkowej 6,6 mld zł.

Wartość szacunkowa gruntów, nieujętych w ewidencji księgowej, wg stanu na 31 grudnia 2018 r. wynosi 7,3 mld zł, co stanowi 29,22 % wartości majątku Miasta.

Wartość majątku Miasta bez uwzględnienia szacunkowej wartości gruntów na koniec 2018 r.:

- brutto – 17 711 mln zł - wzrost o 5 290 mln zł tj. 142,59%,
- netto – 13 317 mln zł - wzrost o 4 932 mln zł tj. 158,82%

Wartość majątku przypadająca na 1 mieszkańca, wg danych Wydziału Księgowości, wynosi:

- brutto 36 385,92 zł zmniejszenie o 1 223,49 zł, tj. 96,75%;
- netto 29 996,39 zł zmniejszenie o 1 795,32 zł tj. 94,35%.

Poza wydatkami, w wyniku których powstają nowe składniki majątku, bądź zwiększa się wartość użytkowanych środków trwałych Miasto przeznacza corocznie znaczne środki finansowe na remonty posiadanego majątku. Wydatki te nie mają wpływu na wzrost wartości początkowej, jednak zwiększa się jego użyteczność. Ponadto w istotny sposób zostaje powstrzymany proces jego degradacji.

Wzrost nastąpił przede wszystkim w wyniku :

- poniesionych dalszych nakładów na kontynuację inwestycji bieżących oraz tych z lat poprzednich,
- zakupu gotowych środków trwałych,
- dalszych nakładów poniesionych przez Zarząd Dróg i Transportu na budowę i modernizację dróg wewnętrznych, gminnych, powiatowych,
- nabycia majątku w drodze zakupu, zamiany, odszkodowania,
- przejęcia majątku w formie spadków i darowizn (przejmowanych z mocy prawa).

W 2018 roku nabytych zostało 6 nieruchomości lokalowych o łącznej powierzchni: 207,81 m2 oraz zostało przeprowadzonych 20 transakcji nabycia nieruchomości w trybie wykupu, zamiany lub przyjęcia darowizny nieruchomości, w wyniku których Miasto pozyskało nieruchomości gruntowe (zabudowane oraz niezabudowane) o łącznej powierzchni: 164613 m².

Nieruchomości, które zostały pozyskane (zarówno lokalowe jak i gruntowe) są niezbędne do realizacji zadań i zamierzeń inwestycyjnych Miasta Łodzi jak również do realizacji zadań własnych. Zamierzeniami inwestycyjnymi, na które w 2018 roku były pozyskiwane nieruchomości są zadania związane z Programem Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi. Prowadzone były oprócz tego postępowania, których efektem jest pozyskanie nieruchomości pod istniejącymi lub planowanymi drogami (ul. Liściasta, ul. Niciarniana, al. Schillera, al. Piłsudskiego). Pozyskano również tytuły własności do nieruchomości położonych na terenach kompleksów leśnych, parków, użytków ekologicznych oraz na terenach zielonych. Nabyta została także nieruchomość położona w Grotnikach, która jest użytkowana jako ośrodek kolonijny i nieruchomość ze stawem przy ul. Wojska Polskiego.

Realizując przyjętą przez Gminę Łódź koncepcję prywatyzacji zasobu lokalowego (polityka mieszkaniowa Gminy Łódź na lata 2016-2020), w której jako jeden z celów operacyjnych został wymieniony cel „Miasto o rosnącym udziale mieszkań prywatnych" prowadzono następujące działania zmierzające do zmiany w strukturze własności zasobów mieszkaniowych:

- sprzedaż lokali mieszkalnych i użytkowych na rzecz dotychczasowych najemców,
- całkowite wyjście z małych wspólnot mieszkaniowych (do 7 lokali), a następnie ze wspólnot, w których Gmina ma mniejszościowy udział; docelowo – wyjście ze wspólnot pozostałych,
- rozpoczęcie procesu prywatyzacji w budynkach całkowicie należących do Miasta, w których chęć wykupu zadeklarują najemcy dysponujący co najmniej 50% udziałem w nieruchomości, przy czym wszystkie lokale są lokalami samodzielnymi.

W roku 2018 Wydział Zbywania i Nabywania Nieruchomości zrealizował działania prywatyzacyjne:

- wystawiono do sprzedaży w drodze przetargu 78 nieruchomości o wartości 137,5 mln zł,
- ogłoszono 97 przetargów i wylicytowano 40 nieruchomości o wartości 46,1 mln zł,

- w drodze bezprzetargowej sprzedano nieruchomości za kwotę 3,7 mln zł,
- w drodze przetargu sprzedano 116 lokali: mieszkalnych (90) i użytkowych (26) o wartości 17,2 mln zł,
- w drodze bezprzetargowej (na rzecz najemców) sprzedano 879 lokali mieszkalnych, 29 lokali użytkowych, 5 garaży i 18 nieruchomości zabudowanych domami jednorodzinnymi o łącznej wartości 20,05 mln zł.

W 2018 r. rozszerzono katalog usług elektronicznych, w których mieszkańcy i przedsiębiorcy mogą zwracać się do Urzędu z wykorzystaniem elektronicznej formy kontaktu. Jednym z takich przykładów jest wykorzystanie mini Portalu, który jest ogólnodostępnym, bezpłatnym i intuicyjnym narzędziem zarządzanym przez Urząd Zamówień Publicznych. Portal ten umożliwia łatwiejsze składanie ofert przez wykonawców. Na platformie biznes.gov.pl – pojedynczego punktu kontaktowego - zaktualizowano usługi dotyczące m.in. zapewnienia kompletności i aktualności informacji procedur i formalności wymaganych przy podejmowaniu, wykonywaniu lub zakończeniu działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Udostępniono nowe formularze elektroniczne na platformie ePUAP: Zgłoszenie miejsca pobytu (zameldowanie), Zgłoszenie urodzenia dziecka, Złożenie oferty na realizację zadania publicznego -JEDZ, Przekazywanie danych do informacji o stanie mienia komunalnego, Wniosek o wydanie zaświadczenia przedsiębiorcy figurującego w Ewidencji Działalności Gospodarczej prowadzonej przed przekazaniem do CEIDG, Wniosek o wydanie zaświadczenia z ewidencji uczniowskich klubów sportowych / klubów sportowych nieprowadzących działalności gospodarczej. Na koniec roku udostępniano łącznie 102 formularze elektroniczne – o 3 więcej niż w roku poprzednim.

Urząd Miasta Łodzi jako jednostka samorządu terytorialnego został wyróżniony przez Urząd Zamówień Publicznych jako ten, który posiada pozytywne doświadczenia w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych (klauzule społeczne), gdyż dysponuje jednymi z najciekawszych przykładów takiej działalności. Urząd Miasta Łodzi został zaproszony do współpracy przy opracowaniu dobrych praktyk z zakresu zrównoważonych zamówień publicznych, które zostały opublikowane na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych.

Do Urzędu wpłynęło 34,9 tys. dokumentów elektronicznych przez elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP (wzrost o 46%) oraz wysłano ponad 90 tys. dokumentów elektronicznych przez elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP (wzrost o 218%).

W grudniu 2018 r. podpisano dwa porozumienia dotyczące współpracy w zakresie wdrożenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w Zarządzie Zieleni Miejskiej w Łodzi oraz w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Łodzi.

Baza Wiedzy zawierającą opisy procedur urzędowych na Portalu Łódzkiego Centrum Kontaktu z Mieszkańcami na koniec 2018 roku zawierała 621 procedur udostępnionych mieszkańcom (wzrost o 7%). Liczba wyświetleń portalu ŁCKzM wynosiła 574,2 tys. (wzrost o 66%).

Łączna liczba obsłużonych połączeń telefonicznych przez Oddział Call Center w 2018 r. wyniosła 110,7 tys.

Mieszkańcom udzielono 7 tys. porad w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej, w tym – 3,7 tys. przez organizacje pozarządowe.

Informacja na temat realizacji uchwał Rady Miejskiej w Lodzi

W 2018 roku Rada Miejska w Łodzi podjęła 543 uchwały.

Z powierzonych do realizacji Prezydentowi Miasta 389 uchwał:
- 242 - zrealizowano,
- 146 - jest w trakcie realizacji,
- 1 – nie zrealizowano z przyczyn niezależnych od Prezydenta Miasta – uchwała Nr LXXIX/2114/18 z 14 listopada 2018 r. w sprawie wyrażenia zgody na podpisanie przez Miasto Łódź memorandum dotyczącego utworzenia międzynarodowego poro-zumienia ukierunkowanego na opracowanie i promo-wanie rozwiązań inteligentnego miasta zwanego Sojuszem Technologii Miejskich (Porozumienie, o którym mowa w uchwale, nie zostało podpisane przez wszystkich Sygnatariuszy w wyznaczonym czasie i automatycznie wygasło).

SPIS TABEL

Tab. 1. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu ... 16
Tab. 2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi ... 26
Tab. 3. Środki przeznaczane na miejskie programy przeciwdziałania uzależnieniom w mln zł ... 28
Tab. 4. Środki publiczne przeznaczone na realizację konkursów w tys. zł ... 30
Tab. 5. Osoby korzystające z pomocy MOPS ... 32
Tab. 6. Dysfunkcje występujące w środowiskach objętych pomocą ... 32
Tab. 7. Świadczenia realizowane przez MOPS ... 33
Tab. 8. Osoby korzystające z pomocy Centrum Świadczeń Socjalnych ... 34
Tab. 9. Świadczenia wypłacone przez Centrum Świadczeń Socjalnych ... 34
Tab. 10. Asystenci rodzin i rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny ... 34
Tab. 11. Miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych ... 35
Tab. 12. Rodzinne formy pieczy zastępczej ... 35
Tab. 13. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych w l. osób ... 37
Tab. 14. Działalność łódzkich teatrów miejskich ... 41
Tab. 15. Działalność łódzkich domów i ośrodków kultury ... 42
Tab. 16. Działalność łódzkich muzeów i galerii ... 43
Tab. 17. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym (3-5 lat) ... 58
Tab. 18. Wyniki naboru do szkół ponadgimnazjalnych ... 59
Tab. 19. Procentowy udział młodzieży w poszczególnych typach szkół ... 59
Tab. 20. Średnie wyniki egzaminów gimnazjalnych ... 60
Tab. 21. Średnie wyniki egzaminów maturalnych w % we wszystkich szkołach ... 60
Tab. 22. Kierunki i liczba uczniów w systemie szkół zawodowych ... 61
Tab. 23. Dzieci objęte wczesnym wspomaganiem rozwoju ... 64
Tab. 24. Działania poradni psychologiczno-pedagogicznych ... 65
Tab. 25. Program stypendialny Młodzi w Łodzi ... 67
Tab. 26. Program płatnych staży wakacyjnych Praktykuj w Łodzi! ... 67
Tab. 27. Szkolenia „Twoja Kariera w Twoich Rękach" ... 67
Tab. 28. Dofinansowanie projektów Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi w mln zł ... 68
Tab. 29. Liczba wszczętych postępowań wynajem lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu ... 73
Tab. 30. Dłużnicy w latach 2016-2018 ... 74
Tab. 31. Zagospodarowanie gminnych lokali użytkowych w 2018 r. ... 75
Tab. 32. Uzyskane efekty rzeczowe ... 75
Tab. 33. Przygotowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na koniec grudnia) ... 76
Tab. 34. Lasy w Łodzi (w % pow. miasta) ... 78
Tab. 35. Długość sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w Łodzi (w km) ... 82
Tab. 36. Wydatki na gospodarkę komunalną w mln zł ... 83
Tab. 37. Kontrole dotyczące odbierania odpadów komunalnych ... 83
Tab. 38 Likwidacja dzikich wysypisk i masa zebranych odpadów ... 84
Tab. 39. Praca transportu tramwajowego i autobusowego ... 86
Tab. 40. Przychody ze sprzedaży biletów komunikacji miejskiej i wydatki na transport zbiorowy (w mln zł) ... 86
Tab. 41. Remonty sieci tramwajowej zakończone w 2018 r. ... 87
Tab. 42. Drogi w podziale na kategorie ... 87
Tab. 43. Długość dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych ... 89
Tab. 44. Liczba użytkowników i wypożyczeń roweru publicznego ... 89
Tab. 45. Rezultaty interwencji dotyczących kontroli handlu ... 90
Tab. 46. Interwencje na rzecz utrzymania właściwego stanu sanitarno-porządkowego ... 90
Tab. 47. Realizacja budżetu Miasta ... 93

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ... 3
Rys. 2. Struktura podmiotów gospodarczych ... 4
Rys. 3. Ogólna ocena Łodzi ... 6
Rys. 4. Nowe Centrum Łodzi ... 9
Rys. 5. Rozmieszczenie i liczba żłobków miejskich w poszczególnych rejonach miasta ... 65
Rys. 6. Obszar rewitalizacji ... 68
Rys. 7. Obszary przeznaczone do objęcia MPZP w latach 2014 - 2018 ... 77
Rys. 8. Podział terytorialny Komisariatów KMP Łódź ... 91

URZĄD MIASTA ŁODZI
DEPARTAMENT ARCHITEKTURY I ROZWOJU
BIURO STRATEGII MIASTA
94-130 ŁÓDŹ, UL. PIOTRKOWSKA 113

KREUJE
2019